

Doktori (PhD) értekezés

/TERVEZET/

**Csontosné Nagy Ivett
2025**

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

Rendészettudományi Doktori Iskola

Csontosné Nagy Ivett r. főhadnagy

**A szervezett bűnözés elleni proaktív rendészeti felderítés eszközei, eljárásai nemzetközi
kitekintésben, különös tekintettel a kábítószer-bűnözésre**

Doktori (PhD) értekezés
/TERVEZET/

Témavezető:

**Dr. Szendrei Ferenc r. ezredes, PhD,
tanszékvezető, egyetemi docens,
rendőrségi főtanácsos**

.....

Témavezető aláírása

Társ-témavezető:

**Dr. Nyeste Péter r. alezredes, PhD,
egyetemi docens**

.....

Társ-témavezető aláírása

Budapest, 2025.

TARTALOM

Bevezetés.....	1
Témaválasztás aktualitása, indokolása, a kutatás tárgya.....	3
A tudományos probléma megfogalmazása	6
Kutatási célkitűzések.....	7
A kutatás hipotézisei	9
Kutatási módszerek	11
Fogalmi meghatározások (konceptualizáció).....	17
Szakirodalmi és jogszabályi háttér áttekintése	23
1. A nemzetközi bűnügyi együttműködés központi jelentősége	35
1.1. A nemzetközi bűnügyi együttműködés történeti alakulása és fejlődése a jelenkorig 36	
1.2. Az információ és bizonyíték helye és szerepe a büntetőeljárásban: elméleti alapok és gyakorlati megközelítések	51
1.2.1. Információszerzési módszerek a nemzetközi bűnügyi együttműködésben.....	58
1.2.1.1. Europol Biztonságos Információcsere Hálózati Alkalmazás (SIENA)....	58
1.2.1.2. Schengeni Információs Rendszer (SIS).....	60
1.2.2. Bizonyítékszerzési eszközök a nemzetközi bűnügyi együttműködésben	60
1.2.2.1. Nemzetközi bűnügyi jogsegély	61
1.2.2.2. Európai nyomozási határozat	62
1.2.2.3. Közös nyomozócsoporth	65
1.3. A nemzetközi bűnügyi együttműködés dinamikája a kábítószer-bűnözés elleni küzdelemben.....	82
1.4. Harmadik országokkal való kooperációs modellek bemutatása, Szerbia relációjában 90	
1.5. Részösszegzés	94
2. A szervezett bűnözés visszaszorítását támogató intézmények funkciója és működése ...	98
2.1. Bűnüldözési Együttműködés Európai Unió Ügynöksége (Europol).....	98
2.2. Az Európai Unió Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynöksége (Eurojust) .	100
2.3. Nemzetközi Bűnügyi Rendőrség Szervezete (Interpol)	101
2.4. Délkelet-európai Rendészeti Központ (SELEC).....	103
2.5. Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ (NEBEK).....	104
2.6. Részösszegzés	105
3. A szervezett bűnözés elleni küzdelem	106
3.1. A szervezett bűnözés változása globális szinten az elmúlt tíz-tizenöt évben	106
3.1.1. Szervezett bűnözés alakulása az Európai Unión belül	112
3.1.2. Szervezett bűnözés alakulása a Nyugat-Balkánon	114
3.2. A szervezeten elkövetett bűncselekmények sajátosságai napjainkban	116

3.3.	A szervezett bűnözés egyik alappillére, a kábítószer-bűnözés	119
3.4.	A bűnügyi hírszerzés átalakulása 2018. július 1-jét követően	123
3.4.1.	Bűnügyi hírszerzés az 1998. évi XIX. törvény hatálya alatt.....	123
3.4.2.	Rendészeti célú titkos felderítés	125
3.4.3.	Bűnüldözési célú titkos felderítés: a leplezett eszközök	129
3.4.4.	Az előkészítő eljárás.....	136
3.5.	A hatályos büntetőeljárás törvény egyik újítása, az osztott szerkezetű nyomozás	142
3.5.1.	A felderítés fázisa	144
3.5.2.	A vizsgálat fázisa	145
3.6.	Újraértelmezett jogkörök, a nyomozó hatóság és az ügyészség kapcsolatrendszere: az elmúlt 7 év tapasztalatai.....	151
3.7.	Részösszegzés	157
4.	Szervezett bűnözés a kibertérben?	160
4.1.	A szervezett bűnözés és a kibertér összefonódása	161
4.2.	A Számítástechnikai Bűnözésről szóló Egyezmény	168
4.2.1.	Tárgyi bizonyítási eszköz, az elektronikus adat.....	171
4.2.2.	II. Kiegészítő Jegyzőkönyv	173
4.3.	Nemzetközi bűnügyi együttműködés a kibertérben	176
4.4.	A kábítószer-kereskedelem átalakulása az online platformok hatására	189
4.5.	A kriptovaluták megjelenése a szervezett bűnözésben	198
4.6.	Mesterséges intelligencia	198
4.7.	Részösszegzés	201
5.	A COVID-19-világjárvány: következmények, hatások, tanulságok és jövőbeli irányok 204	
5.1.	Milyen hatással volt a szervezett bűnözés egyes szegmenseire a COVID-19?	205
5.2.	Kábítószer-kereskedelem a pandémia alatt	214
5.3.	A kibertérben és a kiberbűnözés területén bekövetkezett globális változások	221
5.4.	A nemzetközi bűnügyi együttműködés kihívásai a COVID-19 hatására.....	223
5.5.	A pandémia pozitívumai	226
5.6.	Tanulságok és jövőbeli irányok.....	227
5.7.	Részösszegzés	229
6.	Összegzett következtetések	231
6.1.	Kutatási kérdések	231
6.2.	A kutatás hipotézisei	234
6.3.	Az értekezés új tudományos eredményei	236
6.4.	A kutatás eredményeinek gyakorlati hasznosulása	237
6.5.	Lehetséges irányok, ajánlások.....	238
	Felhasznált irodalom jegyzéke	241

A szerző témával összefüggő publikációs jegyzéke	263
Melléketek	265

„Minden ország rendőrségére nézve fontos a nemzetközi kapcsolat. Itt vannak azok a gyökerek, melyekhez közös szálak futnak mindenfelől és ez tette szükségessé és lehetővé a nemzetközi kapcsolatok kiépítési alapjának a szükségességét.”¹

Dorning Henrik

BEVEZETÉS

Dorning Henrik² már 1942-ben rámutatott a nemzetközi kapcsolatok jelentőségére. Úgy vélte, hogy a nemzetközi bűnügyi és rendőri együttműködés egyik alapját az államok közötti kétoldalú rendészeti kapcsolatok képezik.³ Különösen lényeges ez a szervezett bűnözés elleni fellépés szempontjából, mivel az ilyen bűncselekmények transznacionális jellege megköveteli a nemzetközi összefogást. Így az országoknak közösen, együttműködve kell fellépni a fenyegetésekkel szemben, ami már önmagában nagy kihívást jelent minden kor nyomozó hatósága számára. A szervezett bűnözés elleni küzdelemben számos nemzetközi intézmény jött létre, valamint nemzetközi jogszabályok kerültek megalkotásra. Emellett az egyes államokon belül is megfigyelhető az összefogás a bűnszervezetek visszaszorítása érdekében.

1911-ben már említést tettek a nemzetközileg szervezett büntettesek csoportjáról, ami a nemzetközi gonosztevők legmodernebb típusát alkotta. *„Ennek a nemzetközi szervezetnek közveszélyes volta nem pusztán a működési terület nagy kiterjedésében, hanem legfőképpen abban nyilvánul, hogy a tettes és áldozat többnyire más-más országbeli. Ez az, ami megnehezíti rendesen a nyomozás sikerét.”*⁴ Megállapítható, hogy a szervezett bűnözés hosszú ideje jelen van, és folyamatosan alkalmazkodik a mindenkori társadalmi és gazdasági viszonyokhoz. Az állandó változások napjainkban sem kedveznek a nyomozások sikerességének.

A szervezett bűnözést leggyakrabban a megvalósított bűncselekmény kategóriák nézőpontjából közelítik meg, így az egyes tevékenységek mérhetőbbé és kezelhetőbbé válnak megfelelő szakértelemmel. Az adott bűncselekmények, mint például a kábítószer-kereskedelem, a pénzmosás vagy az embercsempészet, megvalósulhatnak akár egy bűnszervezeten keresztül is.⁵ 2021-ben az Európai Unióban (a továbbiakban: EU)

¹ DORNING Henrik (1942): *A bűnözés nemzetközi hálózata*. In: Borbély Zoltán – Kapy Rezső (szerk.): *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941*. Budapest: Halász irodalmi és könyvkiadó vállalat. 167.

² Dorning Henrik (Polgárdi, 1880. február 24. – Csömör, 1960. február 16.): rendőrtiszt, rendőrségi szakíró, ornitológus, többek között a Nemzetközi Bűnügyi Rendőrségi Bizottság alelnöke 1932-től 1934-ig. Forrás: Dorning Henrik. Online: <https://www.arcanum.com/en/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/d-750BB/dorning-henrik-75291/> (Letöltve: 2021.05.08.)

³ SALLAI János – BORSZÉKI Judit (2022): *A nemzetközi rendőri együttműködés kezdetei*. Belügyi Szemle, 70. évfolyam 5. szám, 997.

⁴ Közbiztonság, 1911. április 23. 17. szám. 222.

⁵ Europol (2021a): *European Union serious and organised crime threat assessment, A corrupting influence: the infiltration and undermining of Europe's economy and society by organised crime*. Publications Office of the European Union, Luxembourg. 19.

tevékenykedő bűnszervezetek mintegy 40%-a egynél több bűncselekményt követett el.⁶ Például a kábítószer-kereskedelemből származó több milliárd eurós nyereség az EU-ban jelentős kockázatot hordoz, különösen akkor, ha pénzmosással párosul. Az sem kizárt, hogy a közös cél elérése érdekében a hálózatok (legyen szó regionális, országon belüli hálózatról vagy nemzetközi szintű hálózatról) kapcsolatba lépjenek egymással, ami még bonyolultabbá teszi a rendőrség munkáját.⁷

Az értekezés öt fejezeten keresztül vizsgálja a szervezett bűnözés különböző aspektusait, a rendőrség és az igazságszolgáltatás munkatársainak szemszögéből, így főként a felderítés és a bizonyítás alatt felmerülő kihívásokra és lehetséges nehézségekre összpontosít. Elemzem a szervezett bűnözés egyik kulcsfontosságú területét, a kábítószer-kereskedelmet, amely az EU-ban működő legnagyobb fenyegetést jelentő bűnözői csoportok 50%-át érinti, akár önálló bűncselekményként, akár más illegális tevékenységek részeként.⁸ Ezen túlmenően a kábítószer-piac a szervezett bűnözés egyik legnagyobb bevételi forrása. A 2021-es adatok alapján az EU-s kábítószer-piac becsült értéke legalább 31 milliárd euró volt.⁹ A kábítószer-kereskedelem, mint a szervezett bűnözés mozgatórugója, lehetőséget ad a dolgozat főbb fejezeteinek bemutatására, amelyek a következő témákat érintik: a nemzetközi bűnügyi együttműködés szerepe, a hatályos büntetőeljárás törvény alkalmazása, a kibertér fejlődése és a COVID-19 hatásai.

A kapott tudományos-kutatási eredményekkel a nemzetközi szervezett bűnözés elleni küzdelemhez kívánok hozzájárulni.

⁶ Uo.

⁷ Uo. 20.

⁸ Europol (2024a): *Decoding the EU's most threatening criminal networks*. Publications Office of the European Union, Luxembourg. 9.

⁹ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Europol (2024): *EU Drug Markets Analysis: Key insights for policy and practice*. Publications Office of the European Union, Luxembourg. 10.

TÉMAVÁLASZTÁS AKTUALITÁSA, INDOKOLÁSA, A KUTATÁS TÁRGYA

A szervezett bűnözés nem egy egzakt kifejezés. Tudományos szempontból több oldalról közelíthető meg. Számos tudományág foglalkozik vele, mint a büntetőjog, a büntetőeljárás jog, a kriminológia, a kriminalisztika, azaz olyan szakemberek kutatják, akik lehetnek ügyészek, ügyvédek, bírók, rendészeti szakemberek vagy akár független kutatók. Leszögezhető, hogy a szervezett bűnözés, mint kutatási terület, széleskörű érdeklődésre tart számot. Népszerűségét elsősorban a jelenség veszélyessége és globális jelenléte magyarázza, így az idők során különböző nézőpontok mentén vizsgálták.

A doktori értekezésem egy gyakorlati oldalról megközelített társadalomtudományi alkalmazott kutatás¹⁰, melynek fő célja, hogy a kutatási eredmények a mindennapi munkában alkalmazhatóvá váljanak.

A **téma aktualitását** adja, hogy a szervezett bűnözés elleni küzdelemnek azokat a lényeges elemeit tárom fel, amelyek ilyen perspektívából történő komplex elemzése még nem történt meg. A dolgozat részletesen kitér egyebek mellett a felderítés és a vizsgálat szakaszaira, továbbá a nemzetközi bűnügyi együttműködésen túl, foglalkozik a hazai rendőrség és ügyészség közötti kooperációval. Azért választottam a kábítószer-kereskedelmet a szervezett bűnözés problémakörének bemutatására, mert ez a jelenség elsőként jelezte az elmúlt évtizedben a szervezett bűnözésben végbement változásokat, így modellként szolgálhat a szervezett bűnözés változásainak általánosabb értelmezéséhez. A koronavírus-világjárvány több szempontból befolyásolta a kutatás irányát, aminek eredményeként a kibertér tanulmányozása egyaránt előtérbe került. Ez szintén a téma időszerűségét támasztja alá, mivel 2020 tavasza óta, a világjárvány kitörését követően számos változás ment végbe, amelyek mind a szervezett bűnözés, mind a nemzetközi bűnügyi együttműködés területén elemezhetők.

A kutatás mindenkori aktualitását ugyancsak alátámasztja a Bűnüldözési Együttműködés Európai Unió Ügynökségének (a továbbiakban: Europol) négyévente kiadott Súlyos és Szervezett Bűnözés Elleni Fenyegetettség Értékeléseiben (Serious and Organized Crime Threat Assessment, a továbbiakban: SOCTA) szereplő információk az EU tagállamaira vonatkozóan. Ezekben, és más hasonló tartalmú jelentésekben jól nyomon lehet követni statisztikai adatokon keresztül a szervezett bűnözés egyre nagyobb térhódítását az EU-n belül 2013-tól 2024-ig.

¹⁰ HÉRA Gábor – LIGETI György (2014): *Módszertan - A társadalmi jelenségek kutatása*. Osiris Kiadó Kft. 43-44.

A **kutatás indokolása** és a személyes motivációm szorosan összefügg egymással. Egyetemi éveim alatt, kezdő kutatóként tapasztaltam meg először, hogy a tudomány hogyan képes válaszokat adni számos kérdésre. A szervezeten elkövetett bűncselekményeken belül, a kábítószer-bűnözéssel kapcsolatos kutatásaimat a korábbi büntetőeljárás törvény időszakában kezdtem meg, majd a kapott kutatási eredmények tükrében, nemzetközi viszonylatban végeztem felméréseket tanulmányaimmal egyidejűleg. Ezt az időszakot követték rendőrtisztként, a munkám során tapasztaltak. Mivel a doktorandusz éveimet megelőző kutatások szorosan összekapcsolódtak a későbbi vizsgálataimmal, így az akkor kapott kutatási eredmények elválaszthatatlanul beépültek az értekezés tartalmába.

A rendőri hivatásom eddigi szakaszában több olyan bűncselekménnyel foglalkoztam, amelyek jellemzően köthetők voltak szervezett bűnözői csoportokhoz, így nyilvánvalóvá vált, hogy ezekben az ügyekben a nyomozás több időt, energiát és tudást igényel. Mindezek ellenére, a nemzetközi jelleg és a sokszínűség teszi számomra még inkább izgalmassá az ilyen bűncselekmények felderítését és vizsgálatát. A munkában tudatosult bennem az, hogy mennyire pótolhatatlanok és kamatoztathatók a jól elsajátított elméleti alapok, a megfelelő szintű szakmai nyelvtudás és a jogszabályok jogalkalmazói szintű ismerete. Ezek összessége, de leginkább a bűncselekmények nemzetközi mivoltában rejlő elemek biztosítják számomra a hajtóerőt, a küzdeni akarást és persze a kíváncsiságot.

A **kutatás tárgya** a szervezeten elkövetett bűncselekmények nyomozásában megjelenő kihívások feltárása, abból kiindulva, hogy a nyomozást a 2018. július 01. nappal hatályba lépett 2017. évi XC. törvény¹¹ (a továbbiakban: Be.) alapjaiban megváltoztatta. Az eltelt, közel hét évben, kialakult jogalkalmazói gyakorlat már kutatható terület. Ugyanakkor a nemzetközi bűnügyi együttműködés formáiban is számos változás lépett életbe, melyek ugyancsak kulcsfontosságúak az értekezés minden témakörében.

A Be. alkalmazásának és a nemzetközi bűnügyi együttműködésnek van egy központi keresztmetszete, ami behálóz minden nemzetközi szinten folyó eljárást. Ez az időfaktor. A nyomozati cselekmények időbeni végrehajtása és a nemzetközi bűnügyi együttműködés biztosítása alapvető a szervezett bűnözés elleni harcban.

A fentieken túl, a közelmúltban folyt felmérésekben egy előre nem predesztinálható időszak következett, ami az élet minden területére rányomta a bélyegét, a COVID-19-világjárvány. A COVID-19 többek között rávilágított arra, hogy a kábítószer-kereskedelem rendkívül gyorsan képes alkalmazkodni a keresleti viszonyok változásaihoz. Különösen

¹¹ 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról

megfigyelhető volt, hogy a lezárásokkal párhuzamosan a kereskedelem jelentős mértékben áthelyeződött az online térbe. Ennek következtében a kutatás tárgyát képezi még a COVID-19 hatásainak vizsgálata.

A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA

1. A szervezett bűnözés miatti fenyegetettség mértékének növekedése és a kibertérben feltűnő egyre több bűncselekmény, arra ébresztette rá az érintett országokat, hogy ezt a küzdelmet önállóan nem lehet folytatni. A nemzetközi bűnügyi együttműködés összetettsége számos jogi és technikai kihívással jár. A nyomozó hatóság tagjaként szembesülni kell azzal, hogy amíg a szervezett bűnözés nem ismer határokat, addig a nemzetközi együttműködést és a bűnüldözést korlátozza a nemzeti hatáskör, ami jelentős terhet ró az együttműködésben résztvevőkre.¹² Álláspontom szerint a Be. szabályainak pusztá követése önmagában nem elégséges a más tagállamokkal vagy harmadik országokkal való sikeres együttműködés megteremtéséhez, különösen akkor, ha érintett a kibertér is. Vannak olyan elérhető együttműködési eszközök, amelyek készség szintű használata jelentene igazi áttörést egy-egy eljárás folyamán. Ezen eszközök alkalmazásának ismerete már az oktatás szintjén el kell, hogy kezdődjön.

2. Az együttműködés lételeme a nyomozásoknak. Ezen túlmenően a szakemberek folyamatosan törekednek arra, hogy megtalálják a büntetőeljárások eredményesebbé és gyorsabbá tételének lehetőségeit. Ezért köteleztem el magam amellett, hogy megvizsgálom a jelenleg hatályos Be. azon rendelkezéseit, amelyek akadályt jelenthetnek az eljárások minél gyorsabb lefolytatása szempontjából.

3. A kibertérrel összefüggésben felmerül a szervezett bűnözés digitális térben való megjelenésének kérdése, valamint az ehhez kapcsolódó elektronikus adatok beszerzésének kihívásai. Például ismeretlen országok büntető joghatósága alá eső, felhőben tárolt adatok beszerzése a bűnüldöző hatóságok számára hatásköri, területi és számos más akadályba ütközik. Tekintettel erre, nagyon kis számban jutnak el ezen bűncselekmények bírói szakig bizonyíték hiányában, míg a sértettek többsége tehetetlen marad.¹³

4. Vajon a COVID-19 valóban meghatározó fordulópontot jelentett a szervezett bűnözés és a vele szembeni küzdelem terén, visszaáll-e a járvány előtti helyzet, vagy sem? A koronavírus-járvány hatásai vizsgálhatók, noha felmerül, hogy ezek reverzibilis vagy irreverzibilis hatások-e.

¹² Jürgen STOCK (2023): *Interpol: A nemzetközi rendőrségi együttműködés múltja, jelene és jövője*. Belügyi Szemle, 71. évfolyam 11. szám, 2017.

¹³ SZOMORA Zsolt (2022): *A 20 éves Budapesti Egyezmény II. Kiegészítő Jegyzőkönyvét 2022 májusában nyitja meg aláírásra az Európa Tanács*. Online: <https://jogaszegylet.hu/jogelet/a-20-eves-budapesti-egyezmény-ii-kiegeszito-jegyzokonyvet-2022-majusaban-nyitja-meg-alairasra-az-europa-tanacs/> (Letöltve: 2024.04.12.)

KUTATÁSI CÉLKITŰZÉSEK

A kutatás célja kettős. Egyrészt egy olyan terület elemzésére összpontosítok, amely eddig, más kutatók tudományos megfigyelései révén érintetlen maradt. Másrészt a kutatási eredményekből levont következtetések és az ezek alapján megfogalmazott ajánlásokkal kívánom ösztönözni a szakemberek munkáját, egyúttal törekszem alternatív megoldások nyújtására, a feltárt lehetséges problémák mellett.

További célkitűzésem, hogy a tézisek szerves részévé váljanak a Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Karán folyó képzéseknek, mivel a kutatási téma maga is egy gyakorlatorientált, empirikus vizsgálat, így kardinális, hogy már az alapoknál kialakuljon és készségszintű legyen mindaz, ami majd a tisztte avatást követően válik igazán szükségessé. Emellett fő szempont, hogy az értekezés felhívja a figyelmet arra, hogy együttműködés nélkül sem a határon belül, sem a határon kívül nem lehetséges a szervezett bűnözés elleni küzdelem.

A témával kapcsolatban az alábbi kérdések foglalkoztattak:

1. Elegendőek-e a jelenleg rendelkezésre álló nemzetközi bűnügyi együttműködési eszközök, vagy indokolt azok további fejlesztése és bővítése az optimális együttműködés elősegítése érdekében?
2. Befolyásolja-e a határon átnyúló büntetőeljárásokat, hogy a nemzetközi bűnügyi együttműködés keretében információ vagy bizonyíték kerül beszerzésre?
3. Miért jelentős kockázati tényező az idő a (nemzetközi szintű) büntetőeljárások során, ugyanakkor rendelkezésre állnak-e az időfaktort figyelembe vevő csökkentő eszközök?
4. Milyen hatással volt a COVID-19 a szervezett bűnözésre (kábitószer-kereskedelemre) és az ellene való küzdelemre, különösen a nemzetközi bűnügyi együttműködés terén? Illetve van-e összefüggés a kibertérben növekvő bűncselekmények száma és a COVID-19 között?

A kérdések tekintetében annak bizonyítása is cél, hogy a szervezett bűnözői formák közül, a kábitószer-kereskedelem elleni küzdelemben keresztül mutatható be leginkább az idő és a nemzetközi bűnügyi együttműködés fontossága, valamint a világjárvány hatása. A tapasztalatok szerint ez az elkövetési forma áll legközelebb az árukereskedelemhez, ezért külön figyelmet érdemel a COVID hatása és a kibertér megjelenése.

Célkitűzésem, hogy feltérképezsem és rendszerezsem a szervezett bűnözés elleni küzdelem előmozdító leginnovatívabb hazai és nemzetközi együttműködési formákat, amelyek

hozzájárulhatnak a nyomozások eredményességének növeléséhez, a nemzetközi bűnügyi együttműködés megkönnyítéséhez, valamint a szakmai oktatás színvonalának emeléséhez.

A KUTATÁS HIPOTÉZISEI

A kutatással kapcsolatban négy hipotézist állítottam fel. A hipotézisek konkrét megállapítására, a szakirodalom áttekintése, a korábbi kutatási eredményeim, valamint szekunder adatforrások elemzése alapján került sor.

I. hipotézis

Feltételezem, hogy a nemzetközi bűnügyi együttműködés keretében az együttműködési forma megválasztása befolyásolja a bizonyítékok körének bővülését.

Az I. hipotézis indokolása:

A nemzetközi bűnügyi együttműködésben a rendőri és az ügyészi szervek részére számos együttműködési platform áll rendelkezésre. Függetlenül attól, hogy a nyomozás határon átnyúló bűnszervezet ellen folyik, vagy kizárólag egyes szakaszaiban merül fel nemzetközi vonatkozás, a bizonyítékok beszerzése és adott esetben cseréje kulcsfontosságú az elkövető(k) felelősségre vonásának biztosítása érdekében. Az ügyész a vádemelés során összegzi a rendelkezésre álló bizonyítékokat, amelyek köre potenciálisan tovább bővíülhet, amennyiben az alkalmazott együttműködési eljárás megfelelően illeszkedik a nyomozással érintett bűncselekmény sajátosságaihoz. Ebből kiindulva a hipotézist hazai és nemzetközi kontextusban végzett strukturált interjúkra, egy külföldi megfigyelésre és egy esettanulmányra támaszkodva vizsgálom.

II. hipotézis

Feltételezem, hogy a nyomozás szakaszokra történő bontása elmélyítette a nyomozó hatóság és az ügyészség közötti strukturális elkülönülést, ami a büntetőeljárások időtartamának növekedéséhez vezetett.

A II. hipotézis indokolása:

A szervezett bűnözői csoportok magatartásának folyamatos változása miatt kiemelten fontos az összehangolt együttműködés a nyomozó hatóság és az ügyészség között. A 2018. július 1-jétől életbe lépő Be. módosításai egyebek mellett érintették a nyomozó hatóság és az ügyészség kompetenciaelosztását, amely a nyomozás felderítési és vizsgálati szakaszában eltérő feladat- és felelősségköröket eredményezett mindkét szerv vonatkozásában. A szerepkörök megosztásából adódóan merül fel a kérdés, hogy ez hozzájárulhatott-e a

büntetőeljárások időtartamának növekedéséhez? A hipotézisem vizsgálatát strukturált interjúk és szekunder adatok elemzése útján végzem.

III. hipotézis

Feltételezem, hogy a kibertérben működő szervezett bűnözői csoportok transznacionális jellege miatt a nyomozás fokozottabb együttműködést igényel, ami csak a jól megválasztott együttműködési csatorna időben történő alkalmazásával lehetséges.

A III. hipotézis indokolása:

A kibertérben megjelenő fenyegetések száma folyamatosan növekszik, miközben egyre kifinomultabbá válik. E jelenség számos esetben szorosan összefügg a szervezett bűnözéssel. A kibertér sajátossága, hogy a fizikai határok kevésbé érvényesülnek, amit az elkövetők kihasználnak, ugyanakkor a határon átnyúló bűnügyi együttműködés ennek következtében még összetettebbé válik. Az elektronikus bizonyítékok beszerzésében az idő kiemelt szerepet játszik, különösen annak fényében, hogy az EU-n belül sem létezik egységes adatmegőrzési szabályozás, országonként eltérő. Feltételezésemet alapul véve a fokozottabb együttműködés elérése érdekében az együttműködési csatornát nemcsak megfelelően, hanem időben is körültekintően kell megválasztani. A feltevést strukturált interjúk segítségével vizsgálom.

IV. hipotézis

Feltételezem, hogy a COVID-19 irreverzibilis hatással van a kábítószer-kereskedelemre, valamint a szervezett bűnözői csoportok tevékenységére a kibertérben.

A IV. hipotézis indokolása:

A COVID-19 hatásait a szervezett bűnözés különböző területein vizsgálom, kiemelten fókuszálva a kábítószer-kereskedelemre és a kibertérben megjelenő bünszervezetek tevékenységére. Az utazási korlátozások és a határellenőrzések szigorítása megnehezítette a hagyományos kábítószer-kereskedelmi útvonalak fenntartását. Ezek összessége a szervezett bűnözői csoportokat arra ösztönözte, hogy alternatív csempészési és terjesztési stratégiákat alakítsanak ki. A dark weben zajló online kereskedelem felélénkült, hasonlóan a szervezett bűnözés egyéb területeihez, amelyek szintén digitalizálódtak. Feltételezésem szerint a COVID mindkét területen visszafordíthatatlan következményekkel járt, amelyeket szekunder adatelemzéssel és strukturált interjúkkal tanulmányozok.

KUTATÁSI MÓDSZEREK

A kutatási módszerek megválasztásakor figyelembe vettem egy számottevő szempontot: „*sine ira et studio*”, azaz harag és elfogultság nélkül. Ez számomra azt jelenti, hogy harag és elfogultság, azaz prekoncepciók nélkül kell kutatni, nem határozhatom meg előre, hogy mit szeretnék, és ahhoz igazítom a tényeket. Az elfogultság kizárását a módszertani szabályoknak köszönhetően értem el. A tapasztalaton alapuló, empirikus adatgyűjtéseim elengedhetetlen követelménye volt az észszerűség, az objektivitás, a logika alkalmazása és az alapos megfigyelés.¹⁴

A disszertáció témájából kiindulva, ami egy társadalomtudományi kutatást követel meg, kvalitatív technikákat alkalmaztam, tekintettel arra, hogy lényeges volt jól strukturált eredményeket kapni, mivel a kutatás részei – a nemzetközi bűnügyi együttműködés, a szervezett bűnözés, a kibertér és a COVID-19 – szorosan kapcsolódnak egymáshoz. Elhatároztam, hogy lehetővé teszem az egyes témák mélyrehatóbb megismerését, és a minőségi információk felszínre hozatalát.¹⁵ A valóságban tapasztalható hiátusok és szubjektív vélemények feltárására egy merev, kötött kvantitatív kutatási módszerrel nem lett volna lehetőség.¹⁶ Így a rendelkezésre álló kvalitatív kutatási módszerek közül a következőkkel dolgoztam:

- strukturált interjú (félig strukturált interjú);
- megfigyelés;
- esettanulmány.

Félig strukturált interjúk készültek a kutatás folyamán több alkalommal, más-más évben, hazai és nemzetközi szinten. Bizonyos kutatási témák esetében a nyomozó hatóságok tagjai osztották meg tapasztalataikat, míg más esetekben az ügyészek nézőpontját vizsgáltam. Emellett egyes területeken mindkét csoport bevonásával végeztem felméréseket. Ezzel a kutatási módszerrel célirányosan, strukturáltan, több nyitott és a kutatási témákon belüli egymásba fonódó kérdéssel tudtam elmélyíteni a beszélgetéseket. Az interjúk mind magyar, mind angol nyelven zökkenőmentesen zajlottak.

Az interjúalanyok kiválasztásánál több tényező érvényesült. Homogenitás biztosítása, nyomozzanak vagy felügyeljenek bünszervezetek ellen folyó büntetőeljárásokat, ugyanakkor a

¹⁴ *Kutatási módszerek, melyek jól hasznosíthatóak a tanulmányaid során.* (2020) Online: <https://mersz.hu/blog/kutatasi-modszerek/> (Letöltve: 2022.10.16.)

¹⁵ KORONVÁRY Péter et al. (2015): *Kutatás és képzés–módszertani felvetések az elvárások és a képzési portfólió összehangolására a repülőműszaki képzésben.* Hadmérnök, 10. évfolyam 4. szám, 241.

¹⁶ HÉRA – LIGETI (2014) i. m., 52.

szervezetén belüli alá-fölé rendeltség nem volt meghatározó szempont, sőt, tudatos volt a különböző beosztású szakemberek véleményének feltárása a sokszínű perspektívák biztosítása érdekében. Tekintettel arra, hogy viszonylag szűk azon személyek köre, akik a nemzetközi bűnszervezetek nyomozásával foglalkoznak, vagy a vádat képviselik, a kutatásban nem az interjúalanyok számának maximalizálása volt az cél, hanem a releváns szakmai tapasztalatok és mélyreható ismeretek feltárása.

A hazai interjúalanyok a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda (a továbbiakban: KR NNI), az Országos Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Igazgatóság Bűnügyi Főosztály (a továbbiakban: ORFK BF BFO), valamint a Legfőbb Ügyészség és a Fővárosi Főügyészség munkatársai közül kerültek kiválasztásra. Mindegyik interjúalany több mint nyolc év szakmai tapasztalattal rendelkezik. A kutatásban részt vevő valamennyi interjúalany kérte az anonimitás biztosítását.

A nemzetközi szinten folyt kutatások alapja két külföldi tanulmányút. Az első szakmai tanulmányút 2020 februárjában Bécsben valósult meg, még a COVID-19 elterjedése előtt, azonban ezen kutatás szempontjából nem tekinthető befolyásoló tényezőnek a járvány. A másik tanulmányút Szerbiában, 2023 májusában. A bécsi látogatás alkalmával angol nyelven, kizárólag interjúk felvétele zajlott, ellenben Szerbiában az angol interjúk mellett (szerb és német rendőrökkel) egy ott megszervezett szimulációs gyakorlat keretében alkalmaztam a választott kvalitatív kutatási módszerek közül a megfigyelést.

Ausztria, mint szakmai tanulmányút célállomása, tudatos döntés eredménye volt. Bécs választása elsősorban annak köszönhető, hogy Ausztria Magyarországgal szomszédos EU-tagállam, így lehetőség nyílt a szervezett bűnözés, különösen a kábítószer-kereskedelem terén, valamint a nemzetközi bűnügyi együttműködésben fennálló hasonlóságok és eltérések vizsgálatára. Emellett Bécsben található két jelentős nemzetközi szervezet, az amerikai Kábítószer-ellenes Hivatal (Drug Enforcement Administration, a továbbiakban: DEA) és az Egyesült Nemzetek Szervezete (a továbbiakban: ENSZ) Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala (United Nations Office on Drugs and Crime, a továbbiakban: UNODC). Mindkét hivatalban dolgozó szakemberek kulcsszerepet játszanak a transznacionális kábítószer-kereskedelem elleni küzdelemben.

Ausztria mellett Szerbia is alapvető szerepet tölt be a nemzetközi kitekintésben. Kiemelt, mivel Magyarországgal szomszédos, ezzel párhuzamosan viszont nem tartozik sem az EU-hoz, sem a schengeni térséghez, így a nemzetközi bűnügyi együttműködés formáit egy harmadik ország tekintetében vizsgálhattam. Továbbá, mint tranzitállam, jelentős a kábítószer

nyugati országokba történő csempészésében. A szerb bűnszervezetek kábítószer-kereskedelme kiemelkedően intenzív más országokhoz képest, amit a lefoglalások száma mutat meg.¹⁷

Mint említettem, élesen nem választhatók el a kutatás témái, ezért a disszertáció elkészítésekor az eredmények bemutatására azt a módszert választottam, hogy témánként, az érintett fejezeten belül fejtem ki az interjúk részeredményeit, akár hazai, akár nemzetközi. Azért tekintendők részeredményeknek, mert amikor egy interjú közben kitértem adott esetben a nemzetközi szervezetekre, majd a COVID-19 hatásaira, akkor ezekre a kérdésekre bár ugyanaz a személy válaszolt, mégis adott témánál külön-külön írok róla. Jelen módszertani leírásban rögzítem, hogy a disszertációban az anonimitás mellett kikkel, milyen témában és melyik évben készültek interjúk. Ebből adódóan, amennyiben eltérő fejezetben ugyanaz a kód olvasható, abban az esetben ugyanazon személlyel készült interjú.

A nemzetközi bűnügyi együttműködés kiemelkedő szerepének vizsgálata, a következő témákban, az alábbi interjúalanyokkal zajlott:

- a **nemzetközi bűnügyi együttműködés** témakörben 2023 tavaszán öt ügyésszel (Legfőbb Ügyészség munkatársai), jelölésük az értekezés során: ügyész – Ü, Ü1-2023, Ü2-2023, Ü3-2023, Ü4-2023, Ü5-2023; és nemzetközi kitekintésben osztrák (Europol Nemzeti Iroda – ENI, jelölésük: ENI1-2020, ENI2-2020, ENI3-2020, osztrák kábítószer egység – OKE, jelölés: OKE-2020), német (német rendőr – NR, jelölésük: NR1-2023, NR2-2023) és szerb (szerb rendőr – SZR, jelölés: SZR-2023) alanyokkal került felvételre interjú;
- az **információ és a bizonyíték megjelenésének problémaköre** a büntetőeljárásokban először 2021 tavaszán merült fel, majd erre építve készültek 2023 tavaszán interjúk öt ügyésszel (Legfőbb Ügyészség munkatársai), jelölésük az értekezés során: Ü1-2023, Ü2-2023, Ü3-2023, Ü4-2023, Ü5-2023; nemzetközi kitekintésben osztrák, német és szerb interjúalanyokkal készült interjú, jelölésük: ENI1-2020, ENI2-2020, ENI3-2020, OKE-2020, NR1-2023, NR2-2023, SZR-2023;
- **közös nyomozócsoport** és a **közös nyomozócsoporton belüli leplezett eszköz használat** témában először 2022 tavaszán öt rendőrrel (KR NNI munkatársai) és öt ügyésszel (Legfőbb Ügyészség munkatársai), jelölésük az értekezés során: rendőr – R, R1-2022, R2-2022, R3-2022, R4-2022, R5-2022, Ü1-2022, Ü2-2022, Ü3-2022, Ü4-2022, Ü5-2022; majd 2023 tavaszán öt ügyésszel (Legfőbb Ügyészség munkatársai), jelölésük az

¹⁷ Ministry of Interior of the Republic of Serbia (2023a): *Serious and Organized Crime Threat assessment – Drugs*. Online: <https://socta.mup.gov.rs/en/drugs/> (Letöltve: 2024.07.18.)

értekezés során: *Ü1-2023, Ü2-2023, Ü3-2023, Ü4-2023, Ü5-2023*; nemzetközi kitekintésben, jelölésük: *OKE-2020, NR1-2023, NR2-2023, SZR-2023*;

- **kábítószer-kereskedelem** kapcsán 2021 őszén négy rendőrrel (KR NNI munkatársai), jelölésük az értekezés során: *R1-2021, R2-2021, R3-2021, R4-2021*; nemzetközi kitekintésben egy osztrák interjúalannyal (Osztrák Szövetségi Bűnügyi Hivatal – OSZBH, jelölés: *OSZBH-2020*), és két hivatal munkatársaival (Drug Enforcement Administration – DEA, jelölésük: *DEA1-2020, DEA2-2020*, United Nations Office on Drugs and Crime – UNODC, jelölés: *UNODC-2020*).

A következő fejezetben a **támogató nemzetközi szervezetek** szerepének ismertetéséhez úgyszintén készültek interjúk:

- öt ügyésszel (Legfőbb Ügyészség munkatársai), egy szerb rendőri vezetővel, két német rendőrrel, illetve egy osztrák Interpol Iroda (OI) delegálttal, jelölésük az értekezés során: *Ü1-2023, Ü2-2023, Ü3-2023, Ü4-2023, Ü5-2023, SZR-2023, NR1-2023, NR2-2023, OI-2020*.

A lentebb ismertetett témakörökkel összefüggésben készültek interjúk a szervezett bűnözés aspektusainak vizsgálatokor:

- **az új Be. változásainak** (nyomozás szakaszai, előkészítő eljárás, titkos információgyűjtés helyzete) vetületeivel több ízben foglalkoztam, három éven keresztül követtem nyomon a gyakorlatot, először 2021 tavaszán, majd 2022. második negyedében és 2023 májusában készültek interjúk:

2021-ben négy ügyésszel (egy fő a Legfőbb Ügyészség, három fő a Fővárosi Főügyészség munkatársa), jelölésük az értekezés során: *Ü1-2021, Ü2-2021, Ü3-2021, Ü4-2021*;

2022. második negyedében öt rendőrrel (KR NNI munkatársai) és öt ügyésszel (Legfőbb Ügyészség munkatársai), jelölésük az értekezés során: *R1-2022, R2-2022, R3-2022, R4-2022, R5-2022, Ü1-2022, Ü2-2022, Ü3-2022, Ü4-2022, Ü5-2022*;

és 2023-ban öt ügyésszel (Legfőbb Ügyészség munkatársai), jelölésük az értekezés során: *Ü1-2023, Ü2-2023, Ü3-2023, Ü4-2023, Ü5-2023*;

- **a nyomozó hatóság és az ügyészség kapcsolatrendszere** témában 2021 tavaszán készültek interjúk négy ügyésszel (egy fő a Legfőbb Ügyészség, három fő a Fővárosi Főügyészség munkatársa), jelölésük az értekezés során: *Ü1-2021, Ü2-2021, Ü3-2021, Ü4-2021*.

A kibertérrel kapcsolatban, több eltérő témában, az itt felsorolt interjúalanyok bevonásával történtek beszélgetések. Vizsgáltam a **kibertérben elkövetett bűncselekmények nyomozását, az**

elektronikus bizonyítékok beszerzését, a nemzetközi bűnügyi együttműködést interjúkon keresztül:

- 2024 tavaszán öt rendőrrel (KR NNI és az ORFK BF BFO munkatársai) és öt ügyésszel (Legfőbb Ügyészség és a Fővárosi Főügyészség munkatársai) készült interjú, jelölésük az értekezés során: *R1-2024, R2-2024, R3-2024, R4-2024, R5-2024; Ü1-2024, Ü2-2024, Ü3-2024, Ü4-2024, Ü5-2024.*

A *kibertérben zajló kábítószer-kereskedelemre* összpontosítottam 2021-ben:

- 2021 őszen négy rendőrrel készült interjú (KR NNI munkatársai), jelölésük az értekezés során: *R1-2021, R2-2021, R3-2021, R4-2021.*

A *mesterséges intelligenciáról* kérdeztem először:

- 2023 tavaszán öt ügyészt (Legfőbb Ügyészség munkatársai), jelölésük az értekezés során: *Ü1-2023, Ü2-2023, Ü3-2023, Ü4-2023, Ü5-2023;*
- majd 2024 tavaszán öt rendőrt (KR NNI és az ORFK BF BFO munkatársai), valamint öt ügyészt (Legfőbb Ügyészség és a Fővárosi Főügyészség munkatársai), jelölésük az értekezés során: *R1-2024, R2-2024, R3-2024, R4-2024, R5-2024; Ü1-2024, Ü2-2024, Ü3-2024, Ü4-2024, Ü5-2024.*

Végül a *COVID-19 hatásait vizsgáló részt* illetően:

- először 2021 tavaszán készültek interjúk négy ügyésszel (egy fő a Legfőbb Ügyészség, három fő a Fővárosi Főügyészség munkatársa), jelölésük az értekezés során: *Ü1-2021, Ü2-2021, Ü3-2021, Ü4-2021;*
- majd 2022 tavaszán öt rendőrrel (KR NNI munkatársai) és öt ügyésszel (Legfőbb Ügyészség munkatársai), jelölésük az értekezés során: *R1-2022, R2-2022, R3-2022, R4-2022, R5-2022, Ü1-2022, Ü2-2022, Ü3-2022, Ü4-2022, Ü5-2022;*
- és 2023 tavaszán merült fel utoljára a COVID-19, ekkor öt ügyésszel (Legfőbb Ügyészség munkatársai) készült interjú, jelölésük az értekezés során: *Ü1-2023, Ü2-2023, Ü3-2023, Ü4-2023, Ü5-2023.*

Következésképpen az egyes fejezetekben a fenti kódokat alkalmazom a részeredmények ismertetésekor.

A **megfigyelés**, mint kvalitatív kutatási módszer révén visszacsatolok a fent említett szerb nemzetközi tanulmányúthoz, melynek alapja egy szimulációs gyakorlat volt, amit a belgrádi rendőrakadémia szervezett és bonyolított le. A megfigyelés célja a szerb bűnüldözési módszerek feltérképezése volt. Az eljárás egy szervezett bűnözői csoport felszámolásának folyamatára épült.

Ezen túlmenően egy olyan **esettanulmányt** is választottam, amelyen keresztül több megállapítás tehető, és jól bemutatható egy nemzetközi bűnügyi együttműködési módszer, mindez a kutatási téma tárgyában, megfelelő kontextusba helyezve. Az esettanulmány egy emberkereskedő hálózat felszámolására irányuló nyomozási folyamatot részletez, közös nyomozócsoporton belül.

A szakirodalom áttekintése és elemzése nem tekintendő kutatási módszernek, ezzel szemben alapvető. A kutatás kezdetén hazai és nemzetközi szakirodalmat, emellett jogszabályokat térképeztem fel. Az online és a könyvtári adatbázisok ugyancsak támogatták a kutatást. A szekunder adatforrás elemzés tárgyát legnagyobb hányadban az Europol különböző jelentései képezik. Az ezekben található adatok hitelessége és megbízhatósága biztosított, mivel azokat nemzetközi szinten gyűjtött, ellenőrzött és hitelesített információkra alapozzák.

FOGALMI MEGHATÁROZÁSOK (KONCEPTUALIZÁCIÓ)

Az első fogalom, ami alapja a kutatásnak, a **szervezett bűnözés** (*szervezett bűnözői csoport*) fogalma. Több mint 200¹⁸ hazai és nemzetközi fogalmi meghatározása létezik, de sem a hazai, sem a nemzetközi szakirodalom nem tart számon egységes fogalmat. Ráadásul abban sincs egyetértés, hogy mi miatt minősülnek egyes elkövetési magatartások szervezettnek (emberkereskedelem), míg mások nem (kibertérben elkövetett bűncselekmények).¹⁹ Az sem kizárt, hogy a szervezett bűnözés országhatáron belül valósul meg, ekkor sem az elkövetési magatartás, sem a tagok nem érintettek nemzetközi szinten. Azonban a disszertációban kizárólag a határon átnyúló szervezett bűnözői csoportok magatartásával foglalkozom.

A fentiekén túl, a hazai szakirodalomban gyakran egymással felcserélhető módon használják a szervezett bűnözés és a bűnszervezet fogalmát. A szervezett bűnözés elsősorban kriminológiai kategóriaként értelmezhető, viszont a tételes jog szintjén a bűnszervezet (vagy a szervezett bűnözői csoport) fogalmának meghatározása és alkalmazása a releváns. Ennek érdekében a jogalkotóknak a szervezett bűnözés legjellemzőbb ismérveire, azaz a kriminológiai kutatásokra kell támaszkodniuk a megfelelő jogi keretek kialakítása során.²⁰ A fogalmi átfedések miatt e két kategória külön-külön történő értelmezése nehézséget jelent²¹, ezért az értekezésben a két fogalmat felváltva használom.

Szervezett bűnözésen végső soron egy hazai alapfogalmat értek, amit Kőhalmi László és Tóth Mihály alkotott meg: „...három vagy több személy a feladatokra is kiterjedő tervszerűséggel, tartósan szervezett súlyos bűncselekmény-sorozata.”²². A definíció kiegészülhet egyéb elemekkel, annak függvényében, hogy mi jellemző arra a cselekményre, ezzel szemben az alapfogalom az változatlan, ez a szervezett bűnözés többszintű definíció elmélete.

A szervezett bűnözés magába foglalja a pénzügyi vagy az anyagi haszon megszerzésére való törekvést, ami a legfőbb célja a bűnözői csoportoknak, sőt a maximum profitra törekedve akár módosítják elkövetési magatartásukat, ezért szoros kapcsolatban van az elkövetési forma és az abból származó vagyon. Ám a disszertáció terjedelmi korlátai nem engedik meg, hogy

¹⁸ Klaus von LAMPE: *Definitions of Organized Crime*. Online: <http://www.organized-crime.de/organizedcrimedefinitions.htm#index> (Letöltve: 2024.12.10.)

¹⁹ ZSIGMOND Csaba (2020): *A szervezett bűnözés elméleti megközelítéseitől a bűnszervezet nemzeti és hazai jogi fogalmáig*. Belügyi Szemle, 68. évfolyam 10. szám, 62-63.

²⁰ BÓCZ Endre (2008): *A szervezett bűnözésről és a bűnszervezet fogalmáról*. Magyar Rendészet, 8. évfolyam 4. szám, 22.

²¹ CSIZNER Zoltán (2024): *A hatékonyság és törvényesség viszonya a titkos felderítésben*. PhD-disszertáció. Rendészettudományi Doktori Iskola. 34.

²² KŐHALMI László – TÓTH Mihály (2019): *A szervezett bűnözés*. In: Borbíró Andrea et al. (szerk.): *Kriminológia*. Budapest: Wolters Kluwer Hungary Kft. 616.

kitérjek a megszerzett vagyon vizsgálatára, a rendőrség **vagyon-visszaszerzési tevékenységére**. Annyit ugyan megjegyzek, hogy párhuzamosan kellene folynia a felderítéssel és a vizsgálattal. Már a bűncselekmény gyanújának felismerésekor vagy az azt megelőző előkészítő eljárás lefolytatása közben, folyamatos figyelmet kellene fordítani a szervezett bűnözői csoportok tevékenysége nyomán generált vagyon felkutatására és visszaszerzésére.²³

A **nemzetközi bűnügyi együttműködés** értelmezése alapvető a szervezett bűnözés relációjában. A nemzetközi bűnügyi együttműködés magába foglalja a rendőri és az igazságügyi együttműködést²⁴, azonban a nemzetközi büntetőjog úgynevezett modern korszakában hosszú ideig szinte teljesen azonos volt a nemzetközi bűnügyi jogsegéllyel. A nemzetközi bűnügyi együttműködés fogalma mind tartalmi, mind formai szempontból jelentősen átalakult és fejlődött.²⁵

A rendőri és az igazságügyi együttműködés közötti különbségtétel kevésbé éles, tekintve, hogy a rendőri együttműködés keretében beszerzett információ, a tárgyalási szakban bizonyítékként értékelendő.²⁶ Mégis különbség mutatkozik abban, hogy a **rendőri együttműködés** (bűnfelderítő munka)²⁷ sok esetben kezdeményező, proaktív természetű, míg az **igazságügyi együttműködés** megjelenésekor feltételezhető, hogy már a bűncselekmény elkövetése megtörtént²⁸, azaz reaktív.²⁹ A disszertáció a nemzetközi igazságügyi együttműködést kizárólag az ügyészi szervek szempontjából vizsgálja, és nem tárgyalja a bíróságok közötti kooperációt.

A következő releváns fogalom a **kábítószer-bűnözés**. A disszertációban a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 176. § (1) bekezdésbe ütköző és a (3) bekezdés szerint minősülő jelentős mennyiségre elkövetett kábítószer-kereskedelem³⁰, mint büntetendő magatartás értendő és ebben az esetben is csak a bűnszervezetben történő megnyilvánulása. Ennek oka, hogy a gyakorlatban leginkább a kábítószer-kereskedelmet illetően valósul meg bűnszervezet.³¹ A Btk. nem ismeri sem a

²³ NYESTE Péter – NAGY Ivett (2021): *A bűnügyi hírszerzés az elméletben és a gyakorlatban*. Rendőrségi Tanulmányok, 4. évfolyam 1. szám, 16-17.

²⁴ KOLOZSI Bálint (2022): *Nemzetközi bűnügyi együttműködés, közös nyomozócsoport magyar-német-román relációban*. Belügyi Szemle, 70. évfolyam 2. szám, 284.

²⁵ M. NYITRAI Péter (2004): *A nemzetközi bűnügyi együttműködés területeinek összefonódása Európában: nemzetközi rendőri együttműködés és nemzetközi bűnügyi jogsegély*. Belügyi Szemle, 52. évfolyam 5. szám, 104.

²⁶ Uo. 106.

²⁷ KOLOZSI (2022) i. m., 285.

²⁸ M. NYITRAI (2004) i. m., 106.

²⁹ Ez alatt nem értendő a közös nyomozócsoport keretében folytatott nemzetközi bűnügyi együttműködési formák.

³⁰ Btk. 176. § (1) bekezdés: „Aki kábítószerrel kínál, átad, forgalomba hoz, vagy azzal kereskedik...”

³¹ A kábítószer-birtoklás kapcsán hasonlóan fennállhat a bűnszervezetben megvalósuló elkövetés, de a tapasztalatok alapján saját fogyasztásra nem jellemző, hogy marihuánát termesztene, vagy más kábítószerrel

szervezett bűnözői csoport, sem a szervezett bűnözés fogalmát, helyette a bűncselekmények minősítésekor a bűnszervezet Btk.-ban feltüntetett fogalmát kell figyelembe vennie a jogalkalmazónak. Lényeges egyúttal, hogy az értekezés a kábítószernek nem a fogyasztói oldalával vagy annak társadalomban megjelenő vetületeivel foglalkozik.

Kábítószer alatt azok az anyagok és vegyületek értendők, amelyek az ellenőrzött anyagokról szóló 78/2022. (XII. 28.) BM rendelet, 2023. augusztus 25-től hatályos, 1. mellékletében szereplő, 1. jegyzékén felsoroltak.³²

A globalizáció térnyerésével a szervezett bűnözés transzkontinentális jellege vitathatatlanra vált. Érdemes egyértelművé tenni, hogy a disszertáció milyen értelemben hivatkozik a **globalizációra**, mivel annak több jelentése egyaránt elfogadott. Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése szerint: „*A globalizációt úgy is leírhatjuk, mint a világ összes országára kiterjedő, soha nem látott mértékű gazdasági integráció folyamatát, melynek kiváltó oka a liberalizáció és annak következményei: az áruk és szolgáltatások nemzetközi kereskedelmének mind mennyiség, mind pedig változatosság tekintetében történő növekedése, az egyre alacsonyabb szállítási költségek, a tőke nemzetközi áramlásának növekvő intenzitása, a globális munkaerőpiac erőteljes bővülése, és a technológiák – elsősorban a kommunikációs technológiák egyre gyorsabb ütemű globális elterjedése.*”³³. Számomra ez a definíció az iránymutató. Kiemelten fontos a kommunikációs technológiák terjedése, hiszen azáltal, hogy a termékek és a szolgáltatások virtuálisan elérhetővé váltak, valamint a globális világhálón keresztül minden információ azonnal hozzáférhető, egy visszafordíthatatlan folyamat részesei lettünk.

Az értekezésben többször jelenik meg a **felderítés** kifejezés. A hatályos hazai jog szerint a felderítés folytatható rendészeti, bűnüldözési, nemzetbiztonsági, terrorelhárítási és belső védelmi célból.³⁴ A felsorolt célok közül a rendészeti, valamint a bűnüldözési célú felderítés a hangsúlyos.

A disszertációban a **rendészeti célú felderítésen** a büntetőeljáráson kívül végzett titkos információgyűjtést értem. Ebben az esetben hiányzik a bűncselekmény gyanúja. A rendészeti cél a jogsértések megelőzésére, megakadályozására és megszakítására, valamint a közrend és

állítanak elő. A cél, hogy nagy mennyiségben, eladásra történjen az előállítás, melyet szintén megvalósíthatnak bűnszervezetben.

³² 78/2022. (XII. 28.) BM rendelet az ellenőrzött anyagokról. 1. melléklet, 1. jegyzék.

³³ *Realising both economic growth and social protection in Europe in an era of globalisation* (2007). Online: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17580&lang=en> (Letöltve: 2024.04.06.)

³⁴ FINSZTER Géza (2019): *Szabályozott felderítés – titkosított büntetőeljárás*. Miskolci Jogi Szemle, 2. különszám, 280.

közbiztonság védelmét szolgáló rendészeti hatósági intézkedések megalapozására irányul.³⁵ A rendészeti célú titkos felderítés jellemzően egy proaktív tevékenység³⁶, melyről a végrehajtásra feljogosított szervek működését szabályozó ágazati törvények rendelkeznek³⁷:

- általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv³⁸;
- a belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerv (Nemzeti Védelmi Szolgálat, a továbbiakban: NVSZ)³⁹;
- a terrorizmust elhárító szerv (Terrorelhárítási Központ, a továbbiakban: TEK)⁴⁰;
- a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (a továbbiakban: NAV)⁴¹; illetve
- az ügyészség⁴².

A rendőrséget alkotó szervek közül az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv, az NVSZ és a TEK jogosult titkos információgyűjtő tevékenység végzésére. Ugyanakkor ennek a három szervnek a titkos információgyűjtő tevékenységében lehetnek eltérések, illetve közös szabályok.⁴³

A másik fogalom a **bűnüldözési célú felderítés**, ami az állam büntetőigényének érvényre juttatása a büntető igazságszolgáltatás keretében, az elkövetővel szemben, az általa elkövetett bűncselekmény miatt.⁴⁴ A Be. szabályozza a büntetőeljárás során végzett bűnüldözési célú felderítés menetét.⁴⁵ A gyakorlatban ez leginkább a leplezett eszközök alkalmazásaként értendő.⁴⁶ „A felderítés során a megalapozott gyanú megállapításához szükséges mértékben fel kell deríteni a bűncselekményt és az elkövető személyét, valamint fel kell kutatni és biztosítani kell a bizonyítási eszközöket.”⁴⁷ A fentiek alapján a nyomozás egyik

³⁵ Uo. 281.

³⁶ A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 1. § (2) bekezdés és 1. pont szerint: „A rendőrség az Alaptörvényben, az e törvényben és törvény felhatalmazása alapján más jogszabályban meghatározott bűnmegelőzési, bűnüldözési, államigazgatási és rendészeti feladatkörében: végzi a bűncselekmények megelőzését, amelynek során figyelemmel kíséri Magyarország bűnügyi helyzetét, feltárja a bűncselekmények elkövetésének kockázatait, a bűncselekmények elkövetésére irányuló törekvéseket, továbbá megszerzi, elemzi, értékeli, ellenőrzi és továbbítja a bűnözéshez kapcsolódó, a bűncselekmények megelőzése, illetve megakadályozása céljából szükséges információkat”.

³⁷ CSIZNER (2024) i. m., 171.

³⁸ A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvényben foglaltak szerint.

³⁹ A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvényben foglaltak szerint.

⁴⁰ A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvényben foglaltak szerint.

⁴¹ A Nemzeti Adó- és Vámhivatalról szóló 2010. évi CXXII. törvényben foglaltak szerint.

⁴² Az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvényben foglaltak szerint.

⁴³ NYESTE Péter – SZENDREI Ferenc (2019): *A bűnügyi hírszerzés kézikönyve*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. 61.

⁴⁴ FINSZTER (2019) i. m., 281.

⁴⁵ Bűnüldözési célú felderítést a nemzetbiztonsági szolgálatok ugyancsak végezhetnek, azonban tevékenységüket nem a Be., hanem a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény szabályozza. Különleges jogállással rendelkezik a TEK, amely bűnüldözési célú felderítést folytathat a Be. előírásai szerint, de ugyanilyen céllal eljárhat az 1995. évi CXXV. törvény rendelkezései alapján is. Forrás: FINSZTER (2019) i. m., 281.

⁴⁶ CSIZNER (2024) i. m., 171.

⁴⁷ Be. 348. § (3) bekezdés

szakaszát jelenti, ahol már fennáll a bűncselekmény gyanúja. A Be.-ben foglaltak szerint az alábbi szervek folytathatnak bűnüldözési célú felderítést:

- általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv;
- az NVSZ;
- a TEK;
- a NAV; valamint
- az ügyészség.

A disszertáció tárgyát, mind a rendészeti célú, mind a bűnüldözési célú titkos felderítés esetében, az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv titkos információgyűjtésére vonatkozó szabályrendszerének elemzése képezi. A disszertáció folyamán a „rendészeti” jelzővel teszek különbséget. Azaz amennyiben rendészeti célú a felderítés, úgy a rendészeti felderítés kifejezést veszem alapul, amikor viszont a büntetőeljáráshoz kapcsolódó nyomozás egyik szakaszáról van szó, úgy a felderítés szót használom.

A proaktív és reaktív kifejezések több esetben fordulnak elő a szervezett bűnözés elleni küzdelem során. A **proaktív** jelző a bűnmegelőzési célú tevékenységre utal, kifejezetten azon módszereket foglalja magába, amelyeket illetően van lehetőség előrelátóan fellépni. Ezzel ellentétben a **reaktív** jelző a bűn elkövetését követő bűnfelderítésre és bűnüldözésre koncentrál.⁴⁸

A kibertér és a kiberbűnözés jelentéstartalmát szintén szükséges kifejtetni. Mindkét alapfogalomnak több értelmezése olvasható, hazai és nemzetközi szakirodalomban egyaránt. A megértést tovább bonyolítja, hogy az alapfogalmakra újabb kifejezések épülnek.⁴⁹

A hazai fogalmakban különböző megközelítések jelennek meg a **kibertér** kapcsán, de a leginkább elfogadott és az értekezésben értendő definíció az a Nemzeti Kiberbiztonsági Stratégiában meghatározott fogalom: *„A kibertér globálisan összekapcsolt, decentralizált, egyre növekvő elektronikus információs rendszerek, valamint ezen rendszereken keresztül adatok és információk formájában megjelenő társadalmi és gazdasági folyamatok együttesét jelenti.”* Ugyanitt kerül leírásra, hogy mi Magyarország kibertere: *„Magyarország kibertere a globális kibertér elektronikus információs rendszereinek azon része, amelyek Magyarországon találhatóak, valamint a globális kibertér elektronikus rendszerein keresztül adatok és*

⁴⁸ Boda József et al. (szerk.) (2019): *Rendészettudományi szaklexikon*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. Reaktív rendészet címszó. 458.

⁴⁹ MUNK Sándor (2018): *A kibertér fogalmának egyes, az egységes értelmezést biztosító kérdései*. Hadtudomány, 28. évfolyam 1. szám, 113.

*információk formájában megjelenő társadalmi és gazdasági folyamatok közül azok, amelyek Magyarországon történnek vagy Magyarországra irányulnak, illetve amelyekben Magyarország érintett.”*⁵⁰ A kibertér lényegében emberi alkotás, így idővel folyamatosan formálódik, az emberek aktívan használják, különféle szereplők jelennek meg benne, és különböző események, valamint tevékenységek zajlanak le.⁵¹ Így válik a kibertér a bűnözés színterévé, aminek következtében egyre több bűncselekményt itt követnek el.

A nemzetközi szakirodalomban a **kiberbűnözésnek**, mint gyűjtőfogalomnak, két fő ága van. Az egyik, szűkebb értelemben vett fogalmi leírást tekintve, azon bűncselekmények, melyek kizárólag információs rendszerekkel követhetők el, ezeknek a tárgya az információs rendszer. Ezeket nevezi a szakirodalom cyber-dependent crime-nak, amik a kiberbűncselekmények, vagy tisztán informatikai bűncselekmények. Van egy tágabb kategória, ahol a fő szempont, hogy a hagyományos bűncselekményeket az információs rendszerek felhasználásával követik el, például a pénzmosás, a zsarolás, a csalás és egyéb jogellenes cselekmények. Ez a cyber-enabled crime, amikor eszköz az információs rendszer.⁵² Az értekezéssel összefüggésben, a kiberbűnözés a cyber-enabled crime fogalmát takarja, vagyis azt az esetet, amikor bármilyen információs rendszer eszközként funkcionál.

⁵⁰ Magyarország Nemzeti Kiberbiztonsági Stratégiájáról szóló 1139/2013. (III. 21.) Korm. határozat 3. pont

⁵¹ SZKÁLA Károly - MUNK Sándor (2018): *A kibertér fogalma, értelmezése és fejlődése*. Földrajzi Közlemények, 142. évfolyam 4. szám, 348.

⁵² MEZEI Kitti (2019a): *A kiberbűnözés szabályozási kihívásai a büntetőjogban*. Ügyészek Lapja, 26. évfolyam 4-5. szám, 22.

SZAKIRODALMI ÉS JOGSZABÁLYI HÁTTÉR ÁTTEKINTÉSE

Az értekezés a nyomozó hatóságok és az ügyészségek munkáját ismerteti a szervezett bűnözés elleni küzdelem nemzetközi színterén. Tekintettel arra, hogy a szervezeten elkövetett bűncselekmények túlnyomó része több országot érint, a nyomozások számos nemzetközi vonatkozással bírnak, ami a kutatásban szintén hangsúlyosan megjelenik. A szakirodalom áttekintésekor megvizsgáltam, hogy a kutatás alapjait képező területekről mások hogyan vélekedtek, illetve milyen egyéb megközelítések léteznek.

A tudományos háttér bemutatásának része a szervezett bűnözéssel összefüggő egyéb fogalmak ismertetése. A **szervezett bűnözés** hatásainak és fogalmának kutatása két részre bontható. Az egyik a hazai vizsgálatok, a másik a nemzetközi kutatások eredményei. Ennek fényében számos értelmezése született a szervezett bűnözésnek, illetve a mai napig foglalkoznak vele. A szervezett bűnözés fogalmát a köznyelvben többnyire a maffiatípusú bűnszervezetekkel azonosítják.⁵³

A szervezett bűnözés fogalmának feltérképezésekor igyekeztem az elmúlt 4-5 évben alkotott definíciókra koncentrálni, viszont azzal szembesültem, hogy a hazai és a nemzetközi szakirodalom továbbra is elsősorban a 25-30 évvel ezelőtt megalkotott definíciókra támaszkodik a szervezett bűnözés meghatározásában. Mind hazai, mind nemzetközi szinten egyre kevesebb próbálkozás történik arra, hogy a jelenség aktuális sajátosságait átfogóan tükröző új definíciót hozzanak létre, bár egyértelműen kijelentik, hogy sok tekintetben megváltoztak a szervezett bűnözői csoportok jellemzői. A viszonylag új fogalmak hiányának egyik lehetséges magyarázata a szervezett bűnözés dinamikus és folyamatosan változó természete, amely megnehezíti egy időtálló, minden aspektusra kiterjedő meghatározás kialakítását.

Hazánk tekintetében, Dános Valér, kriminológus az 1980-as években vizsgálta a vagyon elleni bűncselekményeket elkövető bűnözői csoportokat, miközben megalkotta a szervezett bűnözés fogalmát, miszerint „*a szervezett bűnözés az összébűnözés sajátos alstruktúrája, amelyet azoknak a hivatásos bűnözőknek a bűncselekményei képeznek, akik valamely bűnöző társulás tagjaként (vezetőjeként) tervszerűen, tagolt munkamegosztással és magas fokú konspiráció mellett valósítják meg bűncselekményeiket*”⁵⁴.

⁵³ SZÜCS Bálint (2022): *A bűncselekmény elkövetésének megelőzése céljából folytatott titkos információgyűjtés és a leplezett eszközök alkalmazása az egyes bűncselekmények felderítése és nyomozása során*. In: Szendrei Ferenc (szerk.): *Bűnügyi szolgálati ismeretek - Különös rész*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó. 12.

⁵⁴ DÁNOS Valér (1996): *Szervezett bűnözés*. In: Gönczöl Katalin – Korinek László – Lévai Miklós (szerk.): *Kriminológiai ismeretek-Bűnözés, bűnözéskontroll*. Budapest: Corvina Kiadó. 214.

Ez a jellemzés elemeiben nagyon hasonló a Rendészettudományi szaklexikonban leírtakkal, amelyben a szervezett bűnözés: „Az össz-bűnözés alrendszere, különös szintű jelenségcsoportja. Elkövetői valamely bűnszervezet tagjaként, ill. vezetőjeként a foglalkozásszerűen végzett egzisztenciateremtő tevékenységet tagolt munkamegosztás és magas fokú konspiráció mellett valósítják meg.”⁵⁵

Korinek László 1996 májusában a szervezett bűnözés jellemzőit már kibővítette, így egy tágabban értelmezhető fogalom jött létre:

- a) „a hatályos jogszabályok szerint tiltott szükségletek kielégítésére irányul,
- b) a lehető legkisebb kockázatvállalás mellett a leggyorsabb és lehető legnagyobb profitra törekszik,
- c) a bűnözői csoporton belüli szakosodás, specializáció figyelhető meg,
- d) a szervezet bűnöző tevékenységét foglalkozásként űzi,
- e) jellemző az erőszak a bűnözőtársulás tevékenysége során. Ez érdekérvényesítést (pl. befolyás, ellenőrzés megszerzése) és fegyelmezést egyaránt szolgálhat,
- f) megfigyelhető legális és illegális tevékenység egyidejű jelenléte (pl. fedővállalkozások működtetése)
- g) a tevékenység nemzetközi, határokon átnyúló.”⁵⁶

Az itt megjelenő egyes új fogalmi elemek, mint az erőszak vagy a nemzetköziség bővülése révén meggyőződés, hogy pontosabban körülírható, mit tekintünk szervezett bűnözői tevékenységnek.

Finszter Géza, Rendészettan című könyvében számos helyen már a „nemzetközi szervezett bűnözés” kifejezést használja, utalva ezzel annak megvalósulási formájára és esetleges veszélyeire, „félelmetes mítosznak” nevezi, ahol egy ország ereje sem elég, ezért van szükség a nemzetközi rendőri együttműködésre.⁵⁷

Az elmúlt években folyt kutatások eredményei mentén, a szervezett bűnözés egy többszintű definícióban is meghatározható. Az egyik legújabb fogalmat és az ehhez társított elméletet Kőhalmi László és Tóth Mihály alkotta meg. Elképzelésükben a szervezett bűnözés fogalmában megjelennek „mellőzhetetlen” elemek, „jellemző”, de mindig szükséges elemek és az „esetleges”, olykor-olykor megjelenő elemek, annak függvényében milyen bűncselekményről van szó. A mellőzhetetlen fogalmi elemekből következik a minimálszinten

⁵⁵ Boda József et al. (szerk.) (2019) i. m., Szervezett bűnözés címszó. 535.

⁵⁶ KORINEK László (1996): *A szervezett bűnözés lényegi elemei*. In: Harmadik Magyar Jogászggyűlés, Balatonfüred, 1996. május. Budapest: Magyar Jogász Egylet.

⁵⁷ FINSZTER Géza (2018): *Rendészettan*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. 289.

megjelenő, a fentiekben már leírt, szervezett bűnözés definíciója: „... *három vagy több személy a feladatokra is kiterjedő tervszerűséggel, tartósan szervezett súlyos bűncselekmény-sorozata.*” Ha ez a fogalom kiegészül a szükséges és az esetleges elemekkel, akkor az a szervezett bűnözés súlyosabb formáját jelöli. Valójában, minimálszinten működő bűnszervezetek ritkán jelennek meg, ezért ez a fogalom mindenképp kiegészül egy-egy ismervvel.⁵⁸ Meggyőződésem, hogy a többszintű definíció bevezetése a hazai jogrendbe – a nemzetközi sztenderdek figyelembevételével – hozzájárulna az elkövetési jellemzők egyértelműbb azonosíthatóságához. Ennek eredményeként a bűnszervezetek felismerése és jogi kategorizálása egyértelműbbé válhatna.

Nemzetközi kontextusban a szervezett bűnözői csoport fogalmának definíciója számos szakirodalmi forrásban fellelhető. Az Egyesült Nemzetek Szervezete döntése nyomán 2000-ben elfogadott Palermói Egyezményben⁵⁹ szereplő definíció szignifikáns a nemzetközi jelentések között. A Palermói Egyezmény kiemelkedő jelentőségű, mivel ez az első kötelező érvényű nemzetközi dokumentum, amely meghatározza a bűnszervezet/szervezett bűnözői csoport fogalmát, és szabályozza a nemzetközi együttműködés formáit és alapvető elveit a szervezett bűnözés elleni küzdelemben.⁶⁰ A **szervezett bűnözői csoport** fogalmát a 2. cikkben határozza meg, mely szerint:

- a) *„Bizonyos ideig fennálló, három vagy több főből álló strukturált csoport, amely összehangoltan működik egy vagy több, a jelen Egyezményben meghatározott súlyos bűncselekmény elkövetése céljából, közvetlen vagy közvetett módon pénzügyi vagy más anyagi haszon megszerzésére törekedve;*
- b) *súlyos bűncselekmény: legalább négy év szabadságvesztéssel vagy súlyosabb büntetéssel büntethető bűncselekményt megvalósító magatartás;*
- c) *strukturált csoport: nem egyetlen bűncselekmény azonnali végrehajtására, és nem alkalmasszerűen létrehozott csoport, amelyben nem szükséges, hogy tagjai pontosan meghatározott szerepekkel rendelkezzenek, vagy, hogy tagsága állandó legyen, illetőleg fejlett hierarchiával rendelkezzen.*”⁶¹.

⁵⁸ KÖHALMI – TÓTH (2019) i. m., 616.

⁵⁹ 2000. XII. 14-én fogadták el.

⁶⁰ INZELT Éva (2018): *Rendészeti és igazságügyi szervek együttműködése illetve a közöttük lévő információáramlás a szervezett bűnözéses ügyek nyomozati munkájában.* In: Frigyer László (szerk.): *Nemzetközi jellegű szervezett bűnözés nyomozásának kutatása információáramlási szempontból – Tanulmánykötet II.* Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem. 14.

⁶¹ 2006. évi CI. törvény az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezmény kihirdetéséről 2.) cikk

A Palermói Egyezményben leírtak mellett, a másik kiemelkedő fogalom az Európai Unió szabályozásához köthető, a bűnszervezet és a szervezett csoport fogalma, ami az Európai Unió Tanácsának 2008/841/IB kerethatározatában született meg:

1. *„bűnszervezet: olyan, kettőnél több személyből álló, hosszabb időre létrejött szervezett csoport, amely összehangoltan működik, és amelynek célja az, hogy legalább négy évig terjedő szabadságvesztéssel vagy szabadságelvonással járó intézkedéssel vagy annál szigorúbb szankcióval büntetendő bűncselekményeket kövessen el közvetlen vagy közvetett pénzügyi, vagy egyéb anyagi haszonszerzés érdekében;*
2. *szervezett csoport: olyan csoport, amelyet nem véletlenszerűen hoztak létre valamely bűncselekmény közvetlen elkövetésére, és amelyben nem szükségszerű, hogy a tagoknak formálisan meghatározott szerepe legyen, hogy a tagság összetétele állandó legyen vagy, hogy a csoport kidolgozott szervezeti felépítéssel rendelkezzen.”*⁶²

Az Europol a szervezett bűnözésről így ír: „A szervezett bűnözés olyan könyörtelen szereplők birodalma, akik folyamatosan arra törekednek, hogy felismerjék és kihasználják társadalmunk, gazdaságunk és jogrendszerünk gyenge pontjait”⁶³. Hasonlítja még a szervezett bűnözést a görög mitológiában ismert kilenc fejű, ősi vízikigyóhoz, a hidrához, amelynek minden levágott feje után két új feje nőtt. Ez az értelmezés és példa reprezentálja azt, hogy bár a nyomozó hatóságok rövidtávon sikeresek a szervezett bűnözői csoportokkal szemben, mégsem tudnak hosszútávon eredményesek maradni, mert a szervezett bűnözés olyan, mint a hidra, hiába vágják le az egyik fejét, mégsem tudták megölni az egész lényt.⁶⁴ A laikusok számára, talán ez a legegyszerűbben determinált, közérthető megközelítés példázza leginkább, mennyire nehéz és nagy kihívást jelentő küzdelemről van szó.

Az EU szintjén, az Európa Tanács Szervezett Bűnözés Büntetőjogi és Kriminológiai Kérdéseivel Foglalkozó Szakértői Csoport⁶⁵ (PC–CO) kutatásának eredményei mentén 11 ismervet adott ki az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága, amelyek megléte esetén könnyebbé válhat a szervezett bűnözésben való részvétel kimutatása.⁶⁶ Ebben a kritériumrendszerben vannak kötelező és esetleges szempontok, illetve ezen ismérvek egyaránt érvényben vannak a magyarországi szabályozásban:

„Kötelező kritériumok:

⁶² Az Európa Tanács 2008/841/IB kerethatározata (2008. október 24.) a szervezett bűnözés elleni küzdelemről. 1. cikk.

⁶³ Europol (2021a) i. m., 14.

⁶⁴ Uo.

⁶⁵ The Group of Experts in Criminal Law and Criminological Aspect of Organised Crime

⁶⁶ CSIZNER (2024) i. m., 38.

1. *Három vagy több személy együttműködése*
2. *Hosszú vagy határozatlan időre szóló együttműködés*
3. *Súlyos bűncselekmények gyanúja vagy azok elkövetése*
4. *Anyagi haszonszerzési és/vagy hatalmi pozícióba kerülési cél*

Esetleges kritériumok:

5. *Minden résztvevőnek meghatározott feladata vagy szerepe van*
6. *A belső fegyelem és ellenőrzés valamilyen formájának alkalmazása*
7. *Megfélemlítés céljából erőszak, vagy egyéb eszközök alkalmazása*
8. *Befolyás kiterjesztése a politikusokra, a médiára, közigazgatásra, a rendészeti szervekre, az igazságszolgáltatásra, illetve a gazdasági élet szereplőire korrupció, vagy bármely más módszer alkalmazásával*
9. *Kereskedelmi, vagy üzleti jellegű struktúrák felhasználása*
10. *Résztétel a pénzmosásban*
11. *Nemzetközi szinten történő működés.*⁶⁷

Ahhoz, hogy konkrét szervezett bűnözői csoport bünszervezetnek minősüljön, egyidejűleg két esetleges ismérvre van még szükség a négy kötelező elem mellett. A legfőbb megkülönböztető jegyei a szervezett bűnözésnek a legális gazdasági struktúrák működtetése, az extraprofit elérésére törekvés, monopolhelyzet létrehozása és a hierarchikus felépítés.⁶⁸ Egyúttal elképzelhető, hogy az agresszió, a vállalkozói jelleg és a politikába történő behálózódás szintúgy jellemzi a szervezett bűnözői csoportokat.⁶⁹ Elmondható, hogy a szervezett bűnözés közvetlenül fenyegeti a társadalom és az egyének biztonságát, valamint destabilizálja a jogrendet és az államhatalmat. Ez a megközelítés nagyban hasonlít a Közhalmi-Tóth páros munkája nyomán megalkotott szervezett bűnözés többszintű definíció elméletéhez.

Hangsúlyos, hogy a szervezett bűnözés nem egyezik meg a bünszövetség fogalmával, annál tágabb tartalommal bír, leginkább a bünszervezetben részvételt jelenti:

- *„a visszaeső (élethivatásszerűen) bűnözők aktiválódása-professzionalizálódása,*
- *bűnügyi-gazdasági jellegű központi pozícióiknak a megerősödése,*
- *a csoportkonspirációt, -fegyelmet biztosító belső hierarchia,*
- *a piramis-szerű (vagy újabban a sejtyszerű) csoportstruktúra kialakítása,*

⁶⁷ Recommendation Rec(2001)11 of the Committee of Ministers to member states concerning guiding principles on the fight against organised crime

⁶⁸ NYESTE Péter (2013): *A nemzetbiztonsági célú stratégiai felderítés/elhárítás és a bűnügyi célú stratégiai hírszerzés összehasonlítása, kiemelten a szervezett bűnözés elleni fellépés területén.* Felderítő szemle, 12. évfolyam 1. szám, 111.

⁶⁹ Elisabeth SYMEONIDOU-KASTANIDOU (2007): *Towards a New Definition of Organised Crime in the European Union.* European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, Vol. 15, No. 1, 102.

- a (gazdasági, közhatalmi-közigazgatási, és esetlegesen a politikai) háttérposztok közvetlen kiépítése is jellemzi.

A bűnszervezet jellemzőiként említhetjük:

- dinamikusan változó szervezeti rendszer, összefüggési viszonyok,
- gyors adaptációs képesség,
- a legmodernebb eszközök használata,
- aktív hírszerzés és elhárítás.”⁷⁰

Ami a bűnszervezet fogalmát illeti, a hazai hatályos büntetőjogi fogalom leszűkíti azt a kört, hogy milyen csoportot tekintünk bűnszervezetnek, illetve megköveteli azt, hogy bizonyos elemek mindegyike megvalósuljon. A fogalom értelmében, bűnszervezet a „*legalább három személyből álló, hosszabb időre hierarchikusan szervezett, konspiratíván működő csoport, amelynek célja ötévi vagy ezt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények elkövetése*”⁷¹. A jellemzésben benne van a hierarchikusság, ami abból a szempontból érdekes, hogy ez a szó nemrég, a 2019. évi LXVI. törvénnyel került a Btk.-ba, mivel a hierarchia kifejezés korábban nem volt része a fogalomnak, így akár magában foglalhatta a hálózatszerű, lazább bűnszervezeteket. Ezzel párhuzamosan konspiratíván kell működnie, ami egyaránt új szó a fogalomban. Az így megalkotott definíció más irányt vett fel, mint azt a nemzetközi kutatások és fogalmak mutattak. Ezek a különbségek a fent leírt nemzetközi és hazai definíciókban egyértelműen érzékelhetők. Emellett a hierarchia, valamint a konspiratív működés, mint új kifejezések és bizonyítandó tények definiálása sem történt meg a jogalkotó részéről, ami nagy bizonytalanságot eredményezhet a mindennapokban.⁷² A két új elem bevezetésével a bűnszervezetre vonatkozó fogalom szűkítése valósult meg, amit úgy ítélek meg, hogy sem a hazai, sem a nemzetközi tapasztalat nem támaszt alá. Éppen ezért a korábban ismertetett többszintű definíció figyelembevételével a gyakorlat alakítaná az elméletet, amelynek eredményeként a büntetőjogi megítélés is eltérő lenne az egyes szinteken.

A **kábítószer** disszertáció keretében történő megközelítéséről már szó esett a konceptualizációkor. Lényeges, hogy a kábítószer-bűnözéssel összefüggésben szintén több tudományág révén kutatott eredmény áll rendelkezésre. A kábítószernek, hasonlóan a szervezett bűnözéshez, többféle fogalma létezik, főként az addiktológiával foglalkozók kutatási eredményeiből levezetett jelentésekre gondol az emberek döntő többsége, amikor először

⁷⁰ SZENDREI Ferenc (2010): *A pénzmosás*. PhD-disszertáció. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola. 163.

⁷¹ Btk. 459. § (1) bekezdés 1. pont.

⁷² ZSIGMOND (2020) i. m., 76.

meghallja a kábítószer, vagy drog szót. Kovács István jegyzi meg egyik tanulmányában, hogy a kábítószer és a drog egymásnak nem szinonimája, de a hazai szakirodalom magas hányadában szinonimaként szerepel. A drog szó holland eredetű, olyan gyógyhatású anyagot jelent, aminek állat, fűszer vagy növény az eredete. Míg a kábítószer egy nemzetközi szerződésben szereplő jogi fogalom.⁷³

A Rendészettudományi szaklexikonban a kábítószer fogalma így olvasható:

*„jelentős élettani hatású anyagok, amelyekről általánosságban elmondható, hogy az emberi szervezetbe jutva euforikus állapotot vagy hallucinációkat váltanak ki, a központi idegrendszerre serkentő vagy nyugtató hatással vannak, és rendszeres szedésük függőség kialakulásához vezethet. A „kábítószer” egyben büntetőjogi kategória is, amelybe csak azok a központi idegrendszert befolyásoló anyagok értendők, amelyeket az elfogadott nemzetközi egyezmények alapján az egyes országok jogszabályai annak nyilvánítanak.”*⁷⁴ A drog fogalma pedig: *„pszichoaktív szer, köznapi értelemben kábítószer, a gyógyszergyártásban szárított növényi vagy állati eredetű anyag, esetleg olyan oldat, amely hatóanyagot tartalmaz.”*⁷⁵

Az angol nyelvű drug/drugs kifejezés használata a kábítószerre, sok esetben zavart kelthet a pontos értelmezésében. A disszertációban mégis a kábítószer büntetőjogi kategóriája alá eső szót kell érteni, és ezt alkalmazom a drog szóval ellentétben.

A fogalmak bemutatásakor tisztáztam, hogy mely definíciót értem **globalizáción**. A szó különböző jelentései számos helyen fellelhetők, amelyek gyakran eltérnek egymástól, sőt, sok esetben ellentmondásban állnak. A kifejezés az 1990-es évektől robbant be a köztudatba, így például a médiában és a tudományban eltérő tartalmakkal bír. A szakirodalomban a definíciók átfedése figyelhető meg.⁷⁶

Anthony Giddens így fogalmazta meg: *„A globalizáció a világot átfogó társadalmi kapcsolatok intenzitásának növekedése, amely révén távoli helyek úgy kapcsolódnak össze egymással, hogy az egyik helyen bekövetkező eseményeket sok kilométernyi távolságban lejátszódó folyamatok befolyásolják, és viszont.”*⁷⁷

⁷³ KOVÁCS István (2014): *A szervezett bűnözés két alappillére: az emberkereskedelemből kapcsolódó prostitúciós bűncselekmények valamint a kábítószer-kereskedelem összefonódása*. Nemzetbiztonsági Szemle, 12. évfolyam 2. szám, 81.

⁷⁴ Boda József et al. (szerk.) (2019) i. m., Kábítószer címszó. 300.

⁷⁵ Uo. Drog címszó. 123.

⁷⁶ TOMKA Béla (2023): *Globalizáció: jelentések és definíció*. HistGlob Working Paper, 10. Szeged: MTA–SZTE–ELTE Globalizációtörténeti Kutatócsoport. 7.

⁷⁷ Anthony GIDDENS (1991): *The Consequences of Modernity*. Polity Press. Cambridge. 64.

George Ritzer megítélése alapján „...a gyakorlatok világszintű elterjedése, a kontinenseken átívelő kapcsolatok erősödése, a társadalmi élet globális méretű szerveződése, valamint egy közös globális tudatosság kialakulása.”⁷⁸.

Egy másik nézet értelmében: „A globalizáció a korábbi nemzetgazdaságok globális szintű összeolvadását jelenti, egyetlen világ gazdasággá, elsősorban a szabad kereskedelem és tőkeáramlás révén, de a könnyű vagy ellenőrizetlen migráció által is. Ez, gyakorlatilag, a nemzeti határok megszűnését jelenti gazdasági célokból. A nemzetközi kereskedelem (amit a komparatív előnyök irányítanak) interregionális kereskedelemmé alakul át (amit már az abszolút előnyök határoznak meg). Ami korábban sok volt, az egyé válik.”⁷⁹.

A globalizáció folyamata során a világ különböző régiói egyre szorosabb kapcsolatba kerültek egymással. Thomas Hylland Eriksen arra keresett magyarázatot, hogy milyen tényezők járulhattak hozzá a globalizáció rendkívül gyors ütemű növekedéséhez. Megállapította, hogy többek között a hidegháború 1989–1991-es lezárását követően egy új korszak kezdődött, amelynek egyik meghatározó tényezője az internet gyors térnyerése volt. Az internetes infrastruktúra körülbelül 1990-től kezdődően exponenciális növekedést mutatott, míg a világháló bevezetésére 1992–1993-ban került sor. Ez egybeesett azzal az időszakkal, amikor az akadémiai és üzleti szféra szereplői széles körben alkalmazni kezdték az e-mail-t mindennapi kommunikációjukban. Ezzel párhuzamosan a mobiltelefonok elterjedése felgyorsult, különösen a fejlett országokban, valamint a fejlődő országok középosztályában. Ez a kettős delokalizáció – amelyben a hagyományos, fizikai levélforgalmat az elektronikus levelezés váltotta fel, míg a vezetékes telefonkapcsolatokat a vezeték nélküli mobilkommunikáció helyettesítette – alapvető változásokat idézett elő emberek millióinak mindennapi életében, jelentősen átalakítva a társadalmi és gazdasági interakciók dinamikáját.⁸⁰

A nemzetközi elméletekben közös, hogy egy olyan jelenségről van szó, amely vagy fizikai formában jelenik meg, vagy a digitális térben valósul meg.

A **kibertér** fogalmának vonatkozásában, akárcsak a szervezett bűnözés esetében, különböző meghatározások léteznek, amelyek között nemzetközi és országon belüli okfejtések egyaránt fellelhetők. A már leírt hazai definíció mellett, nemzetközi szinten az első és az egyik legnépszerűbb fogalom a Neurománc című regényben jelent meg 1984-ben, William Gibson

⁷⁸ George RITZER (2007): *The Globalization of Nothing* 2. London: Sage, 4.

⁷⁹ Herman E. DALY (1999): *Globalization Versus Internationalization: Some Implications*. Ecological Economics, Vol. 31, 31–37.

⁸⁰ Thomas HYLLAND ERIKSEN (2014): *Globalization: The Key Concepts*. London. 7-8.

amerikai író tollából⁸¹: „*akarattól független hallucináció, amelyet törvényes felhasználók milliárdjai tapasztalnak naponta, egészen a matematikai alapfogalmakat tanuló gyermekig. Az emberi civilizáció összes számítógépének adatbankjaiból származó adatok grafikus megjelenítése. Hihetetlen összetettség. Az elme nem-terébe nyújtózó fényvonalak, adatok nyalábjai és csoportjai. Mint a távolodó városi fények*”⁸². A regényben egy elképzelt világról olvashatunk, ami körülbelül 2035-ben játszódik, ennek dacára a könyvben leírtak nem állnak oly messzire a jelenlegi valóságtól, amelyben már a mesterséges intelligencia (a továbbiakban: MI) sem egy elképzelt világ. Ide vezethető vissza a cybercrime kifejezés, ami angolszász eredetű, és így alakult meg a hazánkban leggyakrabban használt kiberbűnözés szó.⁸³

A **kiberbűnözés** korunk egyik legnagyobb kihívása. A jog érvényesítését nehezíti az a tényező, hogy nincs egységes definiálás, ám már több mint húsz éve jelen van valamilyen formában a bűncselekmények körében. Ezzel párhuzamosan jelenik meg több kifejezés, amelyek szinonimaként tűnhetnek fel, de ez nem minden esetben áll fenn. Maga a kiberbűnözés – cybercrime szó széles körben terjedt el, különösen a nemzetközi szakirodalomban, melynek szinonim fogalma az informatikai bűnözés.⁸⁴ Az informatikai bűnözés (kiberbűnözés) egy olyan átfogó kategória, amely kizárólagosan magában foglalja a számítástechnikai bűnözés (computer crime) és az internetes bűnözés (internet crime, cyberspace crime) körébe tartozó magatartásokat, miközben e két bűncselekménytípus közös metszetét hasonlóképpen lefedi.⁸⁵

A 2004. évi LXXIX. törvény, a Számítástechnikai Bűnözésről szóló Egyezmény az egyik legfontosabb jogi dokumentum ezen a területen⁸⁶, melyben szintén a kiberbűnözés szó használt, de a konceptuális leírása nem szerepel benne. Az ebbe a körbe tartozó bűncselekmények ennek ellenére csoportosításra kerülnek:

- számítástechnikai rendszer és a számítástechnikai adatok hozzáférhetősége, sértetlensége és titkossága elleni bűncselekmények;
- a számítógéppel kapcsolatos bűncselekmények;
- a számítástechnikai adatok tartalmával kapcsolatos bűncselekmények;

⁸¹ KISS Tibor (2020): *A kibertér fogalma*. In: Kiss Tibor (szerk.): Kibervédelem a bűnügyi tudományokban. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. 9.

⁸² William GIBSON (1992): *Neurománc*. Budapest: Valhalla Páholy. 65.

⁸³ MEZEI Kitti (2020): *A modern technológiák kihívásai a büntetőjogban, különös tekintettel a kiberbűnözésre*. Állam- és Jogtudomány, 61. évfolyam 4. szám, 68.

⁸⁴ MEZEI (2019a) i. m., 21.

⁸⁵ KISS Tibor (2020): *Kiberbűnözés*. In: Barabás A. Tünde (szerk.): Alkalmazott kriminológia. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. 446.

⁸⁶ MEZEI (2019a) i. m., 21.

- szerzői vagy szomszédos jogok megsértésével kapcsolatos bűncselekmények.⁸⁷

Az Európai Közösségek Bizottságának közleményében olvasható a számítógépes bűncselekmények fogalma és annak három lehetséges formája: „*elektronikus kommunikációs hálózatok és információs rendszerek használatával vagy ilyen hálózatokkal és rendszerekkel szemben elkövetett bűncselekmények. Főbb formái: hagyományos formájú bűncselekmények, amelyek elkövetése során azonban az internetet használják (például csalás vagy hamisítás), illegális tartalmak közzététele (például terrorizmusra, erőszakra, rasszizmusra, idegengyűlöletre vagy gyermekek szexuális zaklatására ösztönző anyagoké), speciálisan az elektronikus hálózatokra korlátozódó bűncselekmények.*”⁸⁸. A konceptualizációban már részletezett kiberbűnözés kifejezés azokat a hagyományos formájú bűncselekményeket jelöli, amelyeket az internet igénybe vételével követnek el, ahogyan azt a fent említett példák mutatják.

A kutatási téma szakirodalmi forrásainak alapját elsősorban hazai jogszabályok, szakirodalmak és jogalkalmazási példák adják. Nemzetközi forrásoknak tekinthetők legfőképp az Európai Unió joga, az EU tagállamait összefogó nemzetközi intézmények szervezett bűnözés elleni küzdelmének prioritásai és a tagállamokban alkalmazott eljárások. Figyelembe vettem, hogy Magyarország szomszédságában vannak nem EU-s tagállamok, mint Szerbia, ezért a nemzetközi források a harmadik országok joggyakorlataira egyaránt kiterjednek.

Számos szakirodalom és jogszabály áttekintése történt meg a nemzetközi bűnügyi együttműködés területén, mely alapjaiban szükséges a több országot érintő büntetőeljárások sikerességéhez. Számottevő egyebek között a Blaskó Béla és Budaházi Árpád által szerzett „*A nemzetközi bűnügyi együttműködés joga*”⁸⁹ című kötet, mivel részletesen taglalja a nemzetközi szintű bűnügyi együttműködések jogszabályi hátterét, hasonlóképpen jól összefoglalja a kulcsfontosságú együttműködési eszközöket és eljárásokat. Nemzetközi szinten jelentősek a 2017-ben⁹⁰ és a 2021-ben⁹¹ megjelent közös nyomozócsoportokról szóló gyakorlati útmutatók. Az útmutatók tanulmányozásával közérthetőbbé válik mit jelent közös nyomozócsoportban megállapodni, hogyan zajlik az együttműködés, valamint milyen előnyei vannak ennek az együttműködési formának.

⁸⁷ 2004. évi LXXIX. törvény az Európa Tanács Budapest, 2001. november 23-án kelt Számítástechnikai Bűnözésről szóló Egyezményének kihirdetéséről

⁸⁸ Európai Közösségek Bizottsága (2007): *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak és a Régiók Bizottságának - A számítógépes bűnözés elleni küzdelemre vonatkozó általános politika felé.* Brüsszel. 2.

⁸⁹ BLASKÓ Béla – BUDAHÁZI Árpád (2019): *A nemzetközi bűnügyi együttműködés joga.* Budapest: Dialóg Campus Kiadó.

⁹⁰ Európai Unió Tanácsa (2017): *A közös nyomozócsoportokra vonatkozó gyakorlati útmutató.* Brüsszel.

⁹¹ Eurojust (2021): *Joint Investigation Teams. Practical guide.* Luxembourg: Publications Office of the European Union.

A nemzetközi szakirodalom és a szekunder adatforrás elemzés kardinális részét képezi az Europol szervezett bűnözéshez kapcsolódó jelentései, mint a SOCTA elemzések, 2013-ban⁹², 2017-ben⁹³, majd 2021-ben⁹⁴. A 2024-ben megjelent „*Decoding the EU's most threatening criminal networks*”⁹⁵ című, szintén Europol jelentés vizsgálata ugyancsak megtörténik a szervezett bűnözés aktuális trendjeit illetően.

A bűnügyi hírszerzés és a Be. változásainak vizsgálatában segítségemre volt, a témavezetőim, Nyeste Péter és Szendrei Ferenc szerzőségében megjelent „*A bűnügyi hírszerzés kézikönyve*”⁹⁶ című kiadvány, ami felöleli a Be. módosításoknak azt a szegmensét, amik a legmélyebben érintették a rendészeti felderítést és a Be. keretein belül folytatott felderítést, illetve a mű párhuzamosan vizsgálja az országhatáron kívüli eljárási formákat is.

A kibertérben elkövetett bűncselekmények kutatásának alapja a Számítástechnikai Bűnözésről Szóló Egyezmény⁹⁷ (a továbbiakban: Budapesti Egyezmény) és annak II. Kiegészítő Jegyzőkönyve⁹⁸. Mindkettő azért fundamentális, mert a kiberbűnözéssel szembeni világ szintű küzdelmet támogatják, azokban az államokban, ahol elfogadták és aláírták az egyezményt. Mindkét jogszabálynak kiemelt szerepe van az elektronikus bizonyítékok beszerzésében és cseréjében.

A COVID-19 hatásait vizsgáló Europol elemzések sorra jelentek meg – 2020. márciusát⁹⁹ követően, áprilisban¹⁰⁰, májusban¹⁰¹, majd novemberben¹⁰² –, amelyek eltérő bűncselekménytípusokat érintettek, mint például a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények vagy a kiberbűnözés. A riportok szekunder adatforrásként történő elemzése hasonlóképpen része a disszertációnak.

⁹² Europol (2013): *EU Serious and Organised Crime Threat Assessment*. European Police Office, The Hague.

⁹³ Europol (2017): *EU Serious and Organised Crime Threat Assessment, Crime in the age of technology*. European Police Office, The Hague.

⁹⁴ Europol (2021a): *European Union serious and organised crime threat assessment, A corrupting influence: the infiltration and undermining of Europe's economy and society by organised crime*. Publications Office of the European Union, Luxembourg.

⁹⁵ Europol (2024a): *Decoding the EU's most threatening criminal networks*. Publications Office of the European Union, Luxembourg.

⁹⁶ NYESTE Péter – SZENDREI Ferenc (2019): *A bűnügyi hírszerzés kézikönyve*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.

⁹⁷ 2004. évi LXXIX. törvény az Európa Tanács Budapesten, 2001. november 23-án kelt Számítástechnikai Bűnözésről szóló Egyezményének kihirdetéséről

⁹⁸ Council of Europe (2022): *Second Additional Protocol to the Convention on Cybercrime on enhanced cooperation and disclosure of electronic evidence*. Strasbourg.

⁹⁹ Europol (2020a): *Pandemic profiteering how criminals exploit the COVID-19 crisis*.

¹⁰⁰ Europol (2020b): *Beyond the pandemic how COVID-19 will shape the serious and organised crime landscape in the EU*.

¹⁰¹ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Europol (2020): *EU Drug Markets: Impact of COVID-19*. Publications Office of the European Union, Luxembourg.

¹⁰² Europol (2020c): *How COVID-19-related crime infected Europe during 2020*.

A fentiek mellett, a fogalmak meghatározásában és magyarázásában kiemelkedő forrás a Rendészettudományi szaklexikon¹⁰³.

¹⁰³ Boda József et al. (szerk.) (2019): Rendészettudományi szaklexikon. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.

1. A NEMZETKÖZI BŰNÜGYI EGYÜTTMŰKÖDÉS KÖZPONTI JELENTŐSÉGE

A bűnszervezetek elleni küzdelemben meghatározó szereppel bír a nemzetközi bűnügyi együttműködés, ezért számottevő, hogy globális szinten fordítsanak figyelmet az államok az együttműködés fontosságára. A disszertációban e kapcsolat átfogó vizsgálatára külön fejezetet szentelek.

Nem minden büntetőügy, amelyben külföldi elem szerepel egyenlő a szervezett bűnözés formáival, viszont tény, hogy mérvadó azon eljárások száma, amelyben szintén érintett más állam. Legyen szó a bizonyítási eszközökről, a terhelt vagy tanú országhatáron kívüli tartózkodási helyéről, vagy amikor ugyanabban az ügyben párhuzamosan folyik a büntetőeljárás egy másik országban.¹⁰⁴ Az ilyen eljárások jellemzően az egyik fél kezdeményezésére indulnak, amelyre egy vagy több külföldi partner a kapcsolattartó csatornára vonatkozó protokoll és bevált gyakorlat alapján reagál.¹⁰⁵ A határokon átívelően működő szervezett bűnözői csoportok elleni küzdelem, valamint minden olyan bűncselekmény nyomozása, amely idegen joghatóságot érint, megköveteli a nemzetközi bűnügyi együttműködést. Bármilyen országgal előfordulhat kapcsolatfelvétel, tagállami, vagy harmadik országgal, annak függvényében, hogy mi a szervezett bűnözői csoport profilja és hol folytatják tevékenységüket. Az Európai Unió Tanácsa által 2013-ban kiadott kézikönyv így fogalmaz: „*a szervezett bűnözés jelentette fenyegetés pusztá léptéke és sokszínűsége folytán képtelenség, hogy az egyes országok vagy a bűnüldözési rendszerek külön, elszigetelten vegyék fel ellene a küzdelmet*”.¹⁰⁶

A nemzetközi bűnügyi együttműködés felöleli a rendőri és az igazságügyi szervek kooperációját a határokon átnyúlóan. A bűncselekmény gyanújának felmerülése előtt, illetve a nyomozás során elsődlegesen a rendőri együttműködésen belüli információcsere és operatív munka valósul meg az érintett államok nyomozó hatóságai között. A bűncselekmény bizonyításának előrehaladtával bekapcsolódhatnak az ügyészi szervek, akik igazságügyi együttműködés keretében folytatnak szakmai kooperációt a partnerország vagy partnerországok illetékes szerveivel.

¹⁰⁴ BLASKÓ – BUDAHÁZI (2019) i. m., 85.

¹⁰⁵ DEÁK József – NAGY Ivett – CSABA Zágon (2021): *Együttműködés nemzetközi bűnüldöző szervezetekkel: orosz és magyarrendőrségi példák*. Belügyi Szemle, 69. évfolyam 5. szám, 853.

¹⁰⁶ *Európai uniós kézikönyv II. A szervezett bűnözés megelőzésére és akadályozására irányuló kiegészítő megközelítések és intézkedések*. (2013) Brüsszel: Európai Unió Tanácsa. 6.

A nemzetközi bűnügyi együttműködés vizsgálatát a szakirodalom elemzésével kezdtem, amelynek első lépéseként a történeti háttér feltérképezésére került sor. Azonban a területi korlátok figyelembevételével csak a legjelentősebb mérföldkövekre összpontosítok. A következő témakörök bemutatásába beépítem a kvalitatív nemzetközi és hazai kutatások részeredményeit. Ismertetem a nemzetközi bűnügyi együttműködés megvalósulását és annak formáit, kiemelve, hogy melyek alkalmasak információ-, illetve bizonyítékszerzésre. Ezt követően bemutatom a kábítószer-kereskedelem elleni globális küzdelmet nemzetközi kutatási eredmények alapján. Végül a harmadik országok, különösen Szerbia együttműködési lehetőségeire térek ki.

1.1. A nemzetközi bűnügyi együttműködés történeti alakulása és fejlődése a jelenkorig

A szervezett bűnözés jelensége komoly problémát okoz a világ számos országának. Több más tényező mellett az állandó szervezeti átalakulások, az elkövetési magatartások folyamatos változása, a bűnözői csoportok gyors és rugalmas alkalmazkodása azok, amelyek állandó küzdelemre és összefogásra sarkallják az országokat. A történelemben a szervezett bűnözői hálózatok mindig igazodtak az aktualitásokhoz, erre reagált minden kor rendőri és igazságügyi szerve. A nemzetközi bűnügyi együttműködés önkéntes, az abban való részvételre egyik állam sem kényszeríthető.¹⁰⁷ Számos hazai és nemzetközi kutatás foglalkozott már azzal, hogy a nemzetközi bűnügyi együttműködés milyen alapokra épül és hogyan alakult ki.

A nemzetközi bűnözés első jegyei az ipari forradalom idején fedezhetők fel, amikor a jobb megélhetés és az ipartelepek létrehozása az emberek városokba történő utazását eredményezte. Az 1869-es első rendészeti folyóirat számaiban szerepel, hogy Bécsben tartóztattak le egy romániai férfit, aki kéjvágyak kielégítésére több fiatal lányt csábított el¹⁰⁸, ami az akkori nemzetközi bűnözés térnyerését mutatja Európában. A 19. század végén, a 20. század elején felismerték a bűnüldöző hatóságok közötti együttműködés szakmai igényét, amely főként a rendőrségek közötti, országhatárokon átnyúló informális kapcsolatokat jelentette¹⁰⁹, ezért több kétoldalú megállapodást hoztak létre a szomszédos országok, majd nemzetközi megállapodás jött létre, amit több Európán belüli ország írt alá, többek között Magyarország.¹¹⁰ Ráébredtek, hogy az országok közötti szorosabb munka és összhang könnyíti a bűnözéssel szemben vívott harcot, mégis nehezen, vontatottan jöttek létre nemzetközi

¹⁰⁷ BLASKÓ – BUDAHÁZI (2019) i. m., 17.

¹⁰⁸ Közbiztonság, 1869. augusztus 22., 1.

¹⁰⁹ NAGY Judit (2022a): *A nemzetközi bűnügyi együttműködés jogi keretei, elvei, eszközei*. Rendőrségi Tanulmányok, 5. évfolyam 1. szám, 121.

¹¹⁰ SALLAI – BORSZÉKI (2022) i. m., 985.

értekezletek, szervezetek, rendőrkonferenciák. Ennek oka vélhetően az volt, hogy az országok féltek attól, hogy a politika befolyással lehet a létrehozott nemzetközi rendőri szervezetben, emellett féltették saját érdekeiket. Végül megvalósult a nemzetközi rendőri együttműködés, belátták, hogy kell egy hidat építeni, ha vissza akarják szorítani az egyre növekvő bűnözést.¹¹¹

Az 1912-ben megtartott német rendőri konferencián alapelvek születtek arra vonatkozóan, hogy nemzetközi egyezmény megkötésére kell törekedni, amely megengedi a „rendőri hatóságoknak”, hogy egymással közvetlenül érintkezzenek fontos rendőri ügyekben és más súlyos bűncselekménnyel gyanúsított egyének elfogása végett. Az első Nemzetközi Bűnügyi Rendőrségi Kongresszusra, Monacóban 1914 áprilisában került sor, ahol Magyarország küldöttei ugyancsak részt vettek. A kongresszuson egyebek mellett felmerült a nemzetközi büntetéseket nyilvántartó iroda létrehozása, ami a bűnüldöző rendőrségek közvetlen érintkezését szorgalmazza,¹¹² illetve ekkor született meg a későbbi Interpol ötlete. Csakhogy az I. világháború végett vetett a további intézkedéseknek.¹¹³ Valódi nemzetközi bűnügyi együttműködésről csak a II. világháborút követően beszélhetünk. Azonban a kétoldalú szerződések ugyanúgy érvényben voltak, majd később kezdtek el törekedni a bűnügyi együttműködés intézményesítésén. Érdekesség, hogy a nemzetközi bűnügyi együttműködés a fiatalabb politikák körébe tartozó terület az európai integráció történetében, ezzel együtt egy nagyon dinamikusan fejlődő terület.¹¹⁴ Az EU az 1950-es évektől a közös piacra és a gazdasági integrációra helyezte a fókuszot, ami a tőke, a személy, az áru és a szolgáltatás szabad áramlását jelentette. Az intézkedések nem csupán az uniós állampolgárok számára biztosítottak előnyöket, hanem a bűnelkövetők is kihasználták az újonnan kínákozó lehetőségeket.¹¹⁵

A TREVI-egytműködés (Terrorism, Radicalism, Extremism Violence International – terrorizmus, radikalizmus, extrémizmus és erőszak) jelentette az egyik leghatásosabb együttműködést, ami 1976-ban került létrehozásra. Olyan területek ellen fogott össze, mint a terrorizmus, a kábítószer-bűnözés, a szervezett bűnözés, bevándorlási kérdések, a rendészeti képzésben történő együttműködés stb., ezzel az 1990-es években lezajló rendészeti együttműködés kiindulópontja lett.¹¹⁶

A következő markáns momentum az együttműködés történetének, amikor a határellenőrzések eltörlése következtében megnövekedett biztonsági kihívás miatt a tagállamok

¹¹¹ SALLAI – BORSZÉKI (2022) i. m., 987.

¹¹² DORNING Henrik (1937): *A bűnügyi rendőrség nemzetközi összeműködése*. Budapest: Pallas. 22.

¹¹³ SALLAI – BORSZÉKI (2022) i. m., 988.

¹¹⁴ NAGY (2022a) i. m., 122.

¹¹⁵ Uo.

¹¹⁶ Uo. 122-123.

úgy döntöttek, hogy kompenzációs intézkedési rendszert vezetnek be. Ennek keretét adja az 1985. június 14-én aláírt Schengeni Megállapodás, valamint a 1990. június 19-én jóváhagyott és 1995-ben hatályba lépett Schengeni Végrehajtási Egyezmény¹¹⁷. Ez az együttműködés a másik előfutára a rendészeti együttműködésnek a TREVI csoport mellett, ami már nemzetközi szerződéseken alapult, konkrétabb szabályokkal. Meghatározásra kerültek olyan rendőri jogosítványok, amelyek a másik állam területén történő feladat elvégzését engedélyezték szabályozott keretek között, például a határon átnyúló megfigyelés vagy a forró nyomon üldözés. Innen kezdődhetett meg a nyomozó hatóságok kapcsolati hálójának kiépítése (például kontaktlistát tartalmazó kézikönyvek), mivel így a büntetőeljárás keretein kívül, közvetlen igazságügyi kontroll nélkül tudtak együttműködni.¹¹⁸

A Schengeni Megállapodást követő jeles dátum a Maastrichti Szerződés 1993. november 1-jei hatálybalépése volt, melynek eredményeképp megalakult az Európai Unió. Az EU-n belül a nemzeti parlamentek és az Európai Parlament szerepe kiszélesedett a Maastrichti Szerződést módosító Amszterdami Szerződéssel.¹¹⁹

Az Uniótól függetlenül létrejövő Schengeni Megállapodást, ami nemzetközi szerződés formájában jött létre, az 1999-ben hatályba lépő Amszterdami Szerződés az Unió kerete közé emelte be, párhuzamosan ezzel öt éves tervben közösségiesítést írt elő.¹²⁰

Az 1999-ben elfogadott Tamperei Program (a kölcsönös elismerés alapelvét fogalmazza meg) az Amszterdami Szerződés öt éves tervét segíti bevezetni és átültetni a gyakorlatba. A kölcsönös elismerés elvét a bűnügyi együttműködésbe is átültették, melynek először a gondolata 1998-ban merült fel. Alapja az, hogy az EU-s országok egymás jogi aktusait végrehajthatónak és érvényesnek¹²¹ ismerik el.¹²² A Tamperei Program eredményei többek

¹¹⁷ Egyezmény a Benelux Gazdasági Unió államai, a Német Szövetségi Köztársaság és a Francia Köz társaság kormányai között a közös határaikon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről szóló, 1985. június 14-i Schengeni Megállapodás végrehajtásáról (Schengeni Végrehajtási Egyezmény)

¹¹⁸ NAGY (2022a) i. m., 124.

¹¹⁹ *Az Európai Unióról szóló Szerződés (EUSz) / Maastrichti Szerződés.* Online: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/hu/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty> (Letöltve: 2024.02.06.)

¹²⁰ NAGY (2022a) i. m., 129.

¹²¹ A kölcsönös elismerés elve újdonságot jelent a korábbi bűnügyi jogsegélyrendszerhez képest, mivel lehetővé teszi, hogy a tagállamok automatikusan végrehajtsák az uniós jog alapján létrejött, igazságügyi hatóságok által hozott határozatokat. Ez az automatikus végrehajtás csupán formális ellenőrzési eljárást igényel, ami jelentősen felgyorsítja a jogsegély teljesítésének folyamatát. Forrás: SZIJÁRTÓ István (2021): *Az európai nyomozási határozat helye a büntető igazságügyi együttműködés uniós rendszerében–esetjogi elemzés.* Külügyi Műhely, 3. évfolyam 2. szám, 33.

¹²² CSAKÓ Beáta (2016): *Bűnügyi együttműködés az Európai Unióban.* Információs jegyzet, Országgyűlés Hivatala Képviselői Információs Szolgálat. 37. szám, 2.

között, hogy a rendőri együttműködést sikerült tovább fejleszteni és szorgalmazták, hogy a tagállamok között legyen nagyobb műveleti, operatív együttműködés.¹²³

A Hágai Program 2004 novemberi elfogadása egy újabb mérföldkő az együttműködés területén. 2005 és 2010 között tíz prioritást tűztek ki, amelyekhez konkrét Cselekvési Terv készült az intézkedések végrehajtásának érdekében. Kiemelte a program a tagállamok rendőrségei és vámhatóságai közötti együttműködést, valamint az Europollal és az Európai Unió Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynökségével (a továbbiakban: Eurojust) a fokozott együttműködés szükségességét és fontosságát.¹²⁴

Az Európai Parlament 2009 novemberében egy újabb öt évet fogadott el, ami a Stockholmi Program elnevezést kapta, ez a polgárok biztonságának és szabadságának előmozdítását hivatott támogatni.¹²⁵ Rendőrségi és igazságügyi együttműködés területén hasonlóképpen figyelemre méltó iránymutatásokat rögzített, mint például az Europol központi szerepét az információcsere, az együttműködés és a szakemberek továbbképzésének területén.¹²⁶

A Lisszaboni Szerződéssel – 2009. december 1-jén lépett hatályba – áttörést vártak az addig felmerülő akadályokkal kapcsolatban, mint a hatékonyság, a végrehajtási nehézségek vagy a tagállami ellenállás az EU-s rendelkezésekkel szemben. A Lisszaboni Szerződés módosítja az EU-t létrehozó két alapszerződését, melyek közül az egyik, az Európai Közösséget létrehozó szerződés emellett új nevet kapott, EU Működéséről Szóló Szerződés (a továbbiakban: EUMSZ).¹²⁷

Az EUMSZ több jelentős rendelkezést hozott a belügyi- és igazságügyi együttműködés terén.¹²⁸ A hatályos szerződés külön cikkben határozza meg a rendőrségi együttműködést és külön cikkben a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködést. A rendőrségi együttműködés kapcsán szerepel a szervezett bűnözés felderítésére vonatkozó intézkedések kilátásba helyezése, a 87. cikk értelmében:

(1) „Az Unió rendőrségi együttműködést alakít ki, amelyben részt vesz a tagállamok valamennyi hatáskörrel rendelkező hatósága, köztük a tagállamok rendőrségei, vámhatóságai és a bűncselekmények megelőzésére és felderítésére szakosodott egyéb bűnüldöző szolgálatai.

¹²³ NAGY (2022a) i. m., 129-130.

¹²⁴ Uo. 130.

¹²⁵ A Stockholmi Program. Online: <https://eur-lex.europa.eu/HU/legal-content/summary/the-stockholm-programme.html> (Letöltve: 2024.02.06.)

¹²⁶ NAGY (2022a) i. m., 132-133.

¹²⁷ Uo. 133-134.

¹²⁸ Uo. 134.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltak céljából az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében intézkedéseket állapíthat meg a következőkre vonatkozóan:

- a) a releváns információk összegyűjtése, tárolása, feldolgozása, elemzése és cseréje,
- b) az állomány képzésének támogatása, valamint együttműködés az állomány egymás közötti cseréje, a felszerelések használata és a kriminalisztikai kutatások terén,
- c) a szervezett bűnözés súlyos formáinak felderítésére vonatkozó közös nyomozási technikák.¹²⁹

A büntetőeljárásokban az igazságügyi együttműködések alapját a büntetőügyekben hozott bírósági ítéletek és határozatok kölcsönös elismerésének elve jelenti az EUMSZ 4. fejezetét alapul véve, ahol a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködésről rendelkezik.¹³⁰

„Az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében intézkedéseket állapít meg, amelyek célja:

- a) a bírósági ítéletek és határozatok minden formájának az Unió egészén belüli kölcsönös elismerését biztosító szabályok és eljárások megállapítása,
- b) a tagállamok közötti joghatósági összeütközések megelőzése és rendezése,
- c) a bírák, ügyészek és az igazságügyi alkalmazottak képzésének támogatása,
- d) a tagállamok igazságügyi vagy annak megfelelő hatóságai közötti együttműködés megkönnyítése a büntetőeljárások keretében és a határozatok végrehajtása terén.”¹³¹

Vannak úgynevezett szabályozási minimumokról szóló irányelvek, amelyeknek figyelembe kell venniük a tagállamok jogrendszerei és jogi hagyományai közötti különbségeket.¹³² Ezek között lényeges a bünszervezetek nyomozásakor a bizonyítékok kölcsönös elfogadhatósága a tagállamok között.

Ezek a minimumszabályok a következőkre vonatkoznak:

- a) „a bizonyítékok tagállamok közötti kölcsönös elfogadhatósága,
- b) a személyek jogai a büntetőeljárásban,
- c) a bűncselekmények sértettjeinek jogai,

¹²⁹ EUMSZ 87. cikk (1) - (2) bekezdés

¹³⁰ EUMSZ 82. cikk (1) bekezdés

¹³¹ Uo.

¹³² Uo. 82. cikk (2) bekezdés

d) a büntetőeljárás egyéb olyan külön vonatkozásai, amelyeket a Tanács határozatban előzetesen ilyenként határozott meg; az ilyen határozat elfogadásakor a Tanács az Európai Parlament egyetértését követően, egyhangúlag határoz.¹³³

A fentiek alapján elmondható, hogy a 2000-es években végbement törekvések segítették elő több nemzetközi szervezet, illetve új nyomozási eszköznek a létrejöttét, amelyek az EUMSZ fejezetében szereplő rendőrségi és igazságügyi együttműködést valósítják meg. Magyarország esetében a bűnügyi együttműködés lehetősége sokáig a kiadatásban merült ki, ez az EU-hoz történő csatlakozással változott meg.¹³⁴

A nemzetközi szintű uniós intézkedések bemutatásával, különösen az EUMSZ-ban foglalt szabályok révén célt volt, hogy mind a rendőrségi, mind az igazságügyi területen egyértelművé váljon az EU tagállamok közötti jogharmonizációs törekvése, amely a büntetőeljárás jogra és a büntető anyagi jogra egyaránt vonatkozik. Mindenkor prioritás a jogszabályok közelítése, egy közös minimumszint, minimumstandard meghatározásával, melyhez a tagországoknak igazodni kell.¹³⁵ A továbbiakban bemutatott saját ábrák elemzésével teszem még egyértelműbbé a nemzetközi bűnügyi együttműködés elméletét (szintjeit és kapcsolatait).

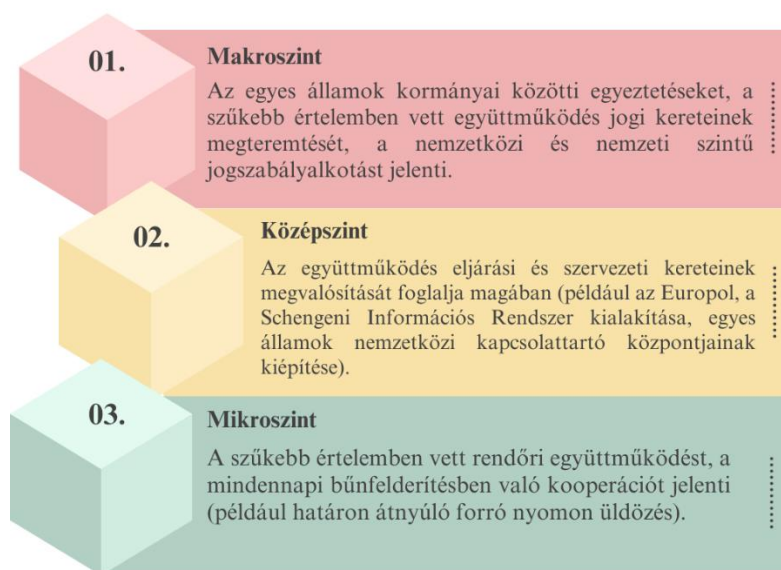
A nemzetközi bűnügyi együttműködésen belül, a nemzetközi rendőrségi együttműködés három szinten különböztet meg: makroszint, középszint és mikroszint. Az ábra tanulmányozásával válik egyértelművé, hogy kapcsolatban vannak egymással az egyes szintek a valóságban, befolyással lehet például a mikroszint a makroszintre, azaz éles határral nem elválaszthatók.¹³⁶ A szintekben való elhelyezés hozzájárul annak megértéséhez, hogy a gyakorlatban hogyan valósulhat meg az együttműködés.

¹³³ Uo.

¹³⁴ PÁHI Barbara (2019): *A nemzetközi bűnügyi együttműködés, különös tekintettel az Európai Közösség pénzügyi érdekeinek védelmére*. Miskolci Jogtudó, 1. szám, 59-60.

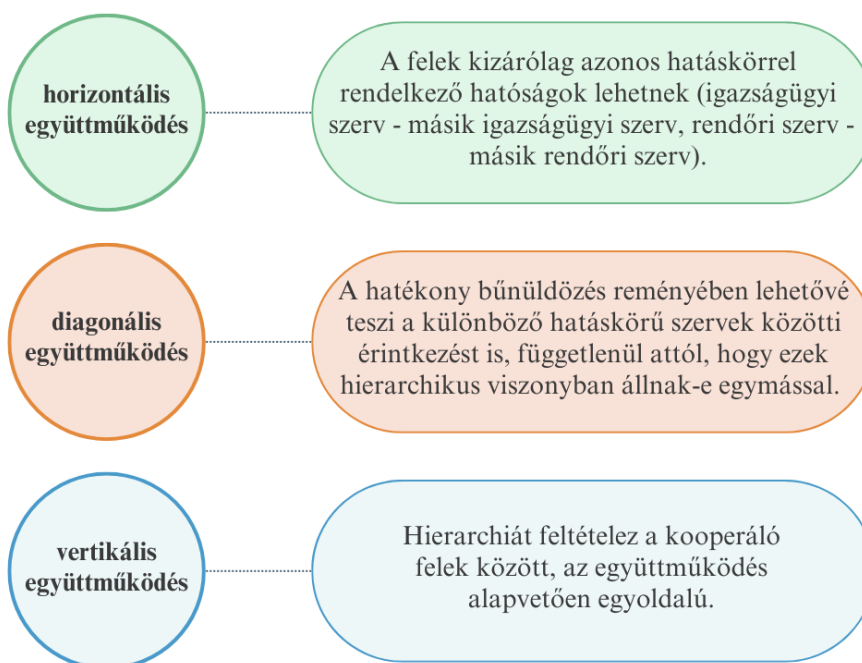
¹³⁵ MOHAY Ágoston (2020): *Igazságügyi együttműködés büntetőügyekben*. In: Kengyel Ákos (szerk.): *Európai Unió poltikák*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 615.

¹³⁶ M. NYITRAI Péter (2006): *Nemzetközi és európai büntetőjog*. Budapest: Osiris Kiadó. 494.

1. ábra: A rendőrségi együttműködés egyes szintjei¹³⁷

A következő ábra három együttműködési formát határol el egymástól, annak függvényében, hogy a nemzetközi büntetőügyi együttműködésben érintett hatóságok milyen módon találkoznak egymással.

2. ábra: A nemzetközi büntetőügyi együttműködésben érintett hatóságok kapcsolata¹³⁸

¹³⁷ A szerző saját szerkesztése. Forrás: M. NYITRAI (2006) i. m., 494.

¹³⁸ A szerző saját szerkesztése. Forrás: M. NYITRAI (2006) i. m., 259-261.

A horizontális együttműködés szempontjából felvetődhet az a kérdés, hogy bizonyos államokban mely intézményeket tekintik rendőri, illetve igazságügyi szervnek. Mindazonáltal az országok abban is különböznek, hogy az egyes hatóságokat milyen terjedelmű és természetű hatáskörrel látják el. A diagonális kooperáció adja meg erre a jelenségre a választ.

Amellett, hogy a különböző hatáskörű szervek működhetnek együtt, a másik fontos szempont a diagonális együttműködési formában, hogy minél eredményesebb legyen a bűnüldözés, és ezt ne árnyékolja be az államok büntetőpolitikája vagy a bürokratikus felfogás. A horizontális és a diagonális kooperáció eredményei lettek olyan eljárási jogsegélyaktusok, ahol a rendőri és az igazságügyi szervek együtt tudnak működni, ilyen a közös nyomozócsoport, az ellenőrzött szállítás vagy a fedett nyomozó alkalmazása.

A vertikális együttműködés már egy egyoldalú együttműködést takar, hierarchiát feltételezve.

Tekintve, hogy a nemzetközi szervezetek általában nem rendelkeznek hatáskörrel, hogy önmaguk terjesszenek elő az államok között bűnügyi együttműködésre irányuló kérelmet (bár bűnügyi együttműködést kezdeményezhetnek, ilyen az Eurojust), így a horizontális kooperáció marad a leginkább jellemző a gyakorlatban.¹³⁹ Páhi Barbara szintén úgy véli, hogy a nemzetközi bűnügyi együttműködést a horizontális kooperáció jellemzi, amelyben a nemzetközi szinten érintett ügyekben az államok segítséget nyújtanak egymásnak.¹⁴⁰

Jelenleg a nemzetközi bűnügyi együttműködés jogintézményeinek három kategóriáját különböztetjük meg:¹⁴¹

- nem jogsegély típusú együttműködés intézményei¹⁴²;
- a külföldi ítélet érvényére vonatkozó szabályok¹⁴³;
- a nemzetközi bűnügyi jogsegély¹⁴⁴.

A hazai helyzetkép ismertetésének lényeges elemei a nemzetközi bűnügyi együttműködés főbb szabályozásai, amelyek rávilágítanak arra, hogyan, milyen jogszabályokkal és milyen formában vesz részt Magyarország a nemzetközi együttműködésben. Ezek az együttműködések alábbiak lehetnek:

¹³⁹ M. NYITRAI (2006) i. m., 260-261.

¹⁴⁰ PÁHI (2019) i. m., 61.

¹⁴¹ Uo.

¹⁴² Megnevezve a későbbiekben a bűnüldözési szervek nemzetközi együttműködéséről szóló 2002. évi LIV. törvény elemzése kapcsán.

¹⁴³ Ezen szabályok kifejtése meghaladná a disszertáció terjedelmi korlátait.

¹⁴⁴ Az információ és a bizonyíték szerepének tárgyalásakor kerül bemutatásra a nemzetközi bűnügyi jogsegély jogintézménye.

- globális;
- regionális;
- multilaterális;
- bilaterális és
- ad hoc.¹⁴⁵

A *globális együttműködés* példaként említhető az ENSZ által kidolgozott, a nemzetközi bűnözés elleni küzdelem érdekében létrejött nemzetközi szerződésekhez való csatlakozás (ilyen az 1998. évi L. törvény¹⁴⁶), illetve az Interpol-tagságból eredő jogaink és kötelezettségeink.

Regionális együttműködés keretében csatlakoztunk a nemzetközi szerződésekhez, melyeket az Európa Tanács irányítása alatt dolgoztak ki, például a 2002. évi XLIX. törvény az Európa Tanács Strasbourgban, 1999. január 27-én kelt Korruptióról szóló Büntetőjogi Egyezményének kihirdetéséről¹⁴⁷.

A *multilaterális együttműködés* körébe tartoznak az EU-s jogszabályok. Például a nem jogsegély típusú együttműködési jogintézmények megtalálhatók a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló 2002. évi LIV. törvényben¹⁴⁸, mely lényeges a szervezett bűnözői csoportok felderítése végett, tekintettel arra, hogy nem csak a tagállamokkal folytatott együttműködést szabályozza, hanem más külföldi bűnüldöző hatóságokkal történő együttműködést is megjelöli. A törvényben az itt felsorolt együttműködési formák szerepelnek:

- a közvetlen információcsere,
- az Európai Unió tagállamának bűnüldöző szervével történő információcsere,
- a közös bűnfelderítő-csoport létrehozása,
- a bűnüldöző szervvel együttműködő személy igénybevétele,
- a fedett nyomozó alkalmazása,
- a határon átnyúló megfigyelés,
- a forrányomon üldözés,
- az összekötő tisztviselő alkalmazása,

¹⁴⁵ NYESTE Péter (2020): *A nemzetközi bűnügyi együttműködés és a leplezett eszközök*. In: Ruzsonyi Péter (szerk.): *Közbiztonság. Fenntartható biztonság és társadalmi környezet tanulmányok*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó. 837.

¹⁴⁶ 1998. évi L. törvény az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében a kábítószeres és pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án, Bécsben kelt Egyezmény kihirdetéséről, aminek fókuszában a nemzetközi kábítószer-kereskedelem visszaszorítása áll.

¹⁴⁷ 2002. évi XLIX. törvény az Európa Tanács Strasbourgban, 1999. január 27-én kelt Korruptióról szóló Büntetőjogi Egyezményének kihirdetéséről

¹⁴⁸ Páhi (2019): i. m. 61.

- a titkos információgyűjtés nemzetközi együttműködés alapján,
- az Európai Unió tagállamának különleges intervenciók egységével való együttműködés.¹⁴⁹

A felsorolt együttműködési mechanizmusok elsősorban a bűnszervezetek elleni büntetőeljárásokban érvényesülnek, ami továbbra is alátámasztja az EU folyamatos törekvését a szervezett bűnözés elleni küzdelemben. Multilaterális együttműködés keretében Magyarország a 2012. évi CLXXX. törvénnyel¹⁵⁰ (a továbbiakban: EU Bü. tv.) hirdette ki a büntetőügyekben az EU más tagállamaival folytatott együttműködésre, valamint az európai elfogatóparancs alapján végrehajtott átadási eljárásokra vonatkozó jogszabályt.¹⁵¹

Bilaterális együttműködések, más néven határmenti bűnügyi együttműködések, a Magyarországgal szomszédos országokkal kötött kétoldalú megállapodások. A megkötött szerződésekkel kitűzött cél az együttműködések elmélyítése, a határokon átvélő bűncselekmények számának csökkentése, a szervezett bűnözés visszaszorítása. A szabályozott főbb területek: „információcsere, intézkedések sürgős esetekben, határon átnyúló megfigyelés, határon átlépő üldözés, ellenőrzött szállítás, fedett nyomozó alkalmazása, tanúvédelem, együttműködés közös kapcsolattartási szolgálati helyeken, közös bűnfelderítő-csoport létrehozása, összekötő tisztviselők küldése, fogadása, együttműködés a képzés és a továbbképzés területén, és az együttműködés a bűnmegelőzés területén.”¹⁵²

A nemzetközi bűnügyi együttműködés a globális bűnözés növekedésével folyamatosan fejlődik, és az újabb kihívásoknak megfelelően dinamikusan alkalmazkodik.¹⁵³ Az együttműködés nemcsak a bűnözés hatékony kezelésében játszik szerepet, hanem alapvetően hozzájárul a nemzetek közötti jogharmonizációhoz, amely lehetővé teszi a gyorsabb és sikeresebb büntetőeljárásokat. A megalkotott jogszabályok nélkül a bűnüldöző hatóságok nem rendelkeznének a jogi felhatalmazással, hogy nemzetközi szinten működjenek együtt, így számos nemzetközi szintű bűncselekmény elkövetőjét nem lehetne felelősségre vonni. Mindezen túl, a jogszabályi háttér segít az érintett szervek közötti bizalom kialakításában és fenntartásában, ami kardinális a tartós együttműködéshez. A megfelelő jogi alapok megléte garantálja, hogy az együttműködések minden érintett fél számára előnyösek és igazságosak

¹⁴⁹ 2002. évi LIV. törvény a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről. 8. § (1) bekezdés

¹⁵⁰ 2012. évi CLXXX. törvény az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről

¹⁵¹ EU Bü. tv. 1. §

¹⁵² NYESTE (2020) i. m., 839.

¹⁵³ KARSAI Krisztina (2015): *Alapelvei (r)evolúció az európai büntetőjogban*. Szeged: A Pólay Elemér Alapítvány Iurisperitus Betéti Társasága. 9.

legyenek, hozzájárulva ezzel a bűnözés hatékony visszaszorításához és a globális stabilitás megőrzéséhez.

A nemzetközi bűnügyi együttműködés hazai perspektívájú elemzésére 2023 tavaszán félig strukturált interjúkat készítettem öt, a Legfőbb Ügyészségnél¹⁵⁴ dolgozó ügyésszel. Az interjúalanyok mindannyian bünszervezetben elkövetett ügyekkel foglalkoznak, ezért a kutatás során a szervezett bűnözői csoportok elleni fellépés vizsgálatára összpontosítottam, függetlenül a bűncselekmény típusától. A hazai részeredmények elemzésével párhuzamosan áttekintem az osztrák, német és szerb nemzetközi részeredményeket is.

A nemzetközi bűnügyi együttműködésre vonatkozó kérdéseknél elsősorban arra helyeztem a hangsúlyt, hogy léteznek-e még olyan területek az együttműködésben, amelyekre érdemes figyelmet fordítani, akár a jogalkotás, akár a mindennapi gyakorlat oldaláról, illetve hogyan látják Magyarország együttműködési hajlandóságát és a többi országgal való kooperációt. Ezen túlmenően vizsgáltam, hogyan hat a jogalkalmazásra az államok közötti jogszabályi különbségek megléte, milyen megoldásokat alkalmaznak a felmerülő problémák áthidalására.

Az egyik kérdés arra irányult, hogy 1 és 5 közötti skálán mennyire elégedettek (1-es nincsenek megelégedve, 5-ös a nagyon meg vannak elégedve) az interjúalanyok a hazai nemzetközi bűnügyi együttműködéssel. A válaszok között 5-ös értékelés egyik esetben sem szerepelt, 3 és 4 között oszlottak meg a vélemények, a „...volna még mit javítani...” (Ü5-2023), a „...semmi sem problémamentes...” (Ü2-2023) mondatokkal kiegészülve.¹⁵⁵ Elhangzott, hogy „...99%-ban a nyomozásban van az együttműködés, mint rendőri együttműködés, viszont előnyös, ha az igazságszolgáltatás szintjén is rendelkezésre állnak a jó, személyes kapcsolatok...” (Ü4-2023). Az EU-s jogszabályi keretek szintén jó iránymutatást adnak az országoknak. Azonban a legtöbb esetben hozzáállás és munkakedv kérdése egy-egy ügyben a nemzetközi érintettségű nyomozati

¹⁵⁴ A Legfőbb Ügyészség kiemelt szerepet tölt be a magyar igazságügyi szervek nemzetközi kapcsolattartásában, hiszen az országon belül, központi kontaktpontként működik, és több nemzetközi szervezettel aktív együttműködést folytat. A nemzetközi bűnügyi együttműködés iránti igény felmerülése esetén, a kapcsolattartás – bizonyos harmadik államok, illetve nemzetközi szervezetek irányába – meghatározott együttműködési formák, így különösen a nemzetközi bűnügyi jogsegély és a közös nyomozócsoportok létrehozása és működtetése körében, központosított („egyablakos”) eljárásrend keretében, a Legfőbb Ügyészség útján vagy annak jóváhagyásával valósul meg.

¹⁵⁵ CSONTOS-NAGY Ivett (2023a): *Hatékonyabb-e a közös nyomozócsoportban való együttműködés, ha több országot érintő bűncselekmény merül fel?* Magyar Rendészet, 23. évfolyam 2. szám, 120.

cselekmény végrehajtása, de a magyar ügyészség igyekszik a lehetőségekhez mérten proaktív magatartást tanúsítani.

Az interjúban megfogalmaztam azt a kérdést, hogy Magyarország melyik országgal folytatja általánosságban a legideálisabb együttműködést. Az EU-n belüli tagállamokkal, mint Románia, Szlovákia, Ausztria (szomszédos államok) jó az együttműködés, de mindannyian említették Olaszországot, akivel nem minden esetben megfelelő, Németországgal pedig gyakoriak a közös munkák, de nehézkesek. Ez amiatt van, hogy a német föderális rendszerben hosszas engedélyeztetéseket kellene végig járni, ha már két tartomány érintett egy bűncselekményben, bonyolódik a közös munka.¹⁵⁶ Egy személy nyilatkozta a következőt: *„Akik együtt akarnak velünk működni, azokkal együtt is tudunk, ezt ügye válogatja és nem az ország.”* (Ü3-2023).

Nemzetközi kitekintés:

Az ausztriai¹⁵⁷ tanulmányút alatt, az osztrák Europol Nemzeti Irodában dolgozók kiemelték Románia együttműködési hajlandóságát. „Románia mellett még Szerbiával és Bulgáriával úgyszintén jó az együttműködésünk.” (ENI2-2020) Elhangzott Németország, az ottani hatóságok húzzák ki leginkább magukat a nemzetközi együttműködések alól. „Szerinem a német tartományok között sem a legjobb az együttműködés...” (ENI3-2020), így nem meglepő, ha az országon kívül sem. Bár a német interjúalanyok ugyancsak ezt az álláspontot osztják, az egyéni véleményekből mégsem lenne megalapozott általános következtetéseket levonni a német bűnügyi együttműködés egészére nézve.

Az interjúalanyok között szereplő egyik osztrák kokain szakértő úgy látja, hogy Olaszországgal, az Egyesült Királysággal, Csehországgal, Szlovákiával, Magyarországgal és néhány Balkán országgal, mint például „...Szerbiával

¹⁵⁶ Uo. 120-121.

¹⁵⁷ A Magyar Köztársaság és az Osztrák Köztársaság között a határokat átlépő bűnözés megelőzése és leküzdése érdekében folytatandó együttműködésről szóló 2006. évi XXXVII. törvényben van szabályozva hazánk és Ausztria együttműködése. A törvényben szerepel, hogy az együttműködés kiterjed információcserére, intézkedésekre sürgős esetekben, határon átnyúló megfigyelésre, határon átlépő üldözésre, ellenőrzött szállításra, fedett nyomozó alkalmazására, tanúvédelemre, együttműködésre közös kapcsolattartási szolgálati helyeken, közös bűnfelderítő-csoport létrehozására, összekötő tisztviselők küldésére, fogadására, együttműködésre a képzés és a továbbképzés területén, illetve együttműködésre a bűnmegelőzés területén.

kifejezetten jó...” (KE-2020). Horvátország kivételt képez, egyáltalán nem szeretnek együttműködni a horvát hatóságokkal.¹⁵⁸

A német nyomozókkal készült interjúk kapcsán kérdés volt, hogy milyen lehet a német hatóságok megítélése más országok által, az egyik interjúalany megítélése, hogy talán jó, míg a másik elmondta, hogy „...kevésbé, mivel Németország föderális rendszere bonyolult, ezért mi magunk is nehezebben tudunk így dolgozni...” (NR1-2023).

A megkérdezett szerb¹⁵⁹ rendőri vezető az 1-től 5-ig terjedő skálán maximális, 5-ös értékkel értékelte elégedettségét a szerb nemzetközi büntügyi együttműködéssel kapcsolatban. „Nagyon jó, főleg ha megvannak a személyes kapcsolatok, jó tudni, hogy Szerbia fontos az EU-nak, mivel az elkövetők nagy része az EU-n kívülről érkezik az Unióba...”. (SZR-2023) Az együttműködés leggyakrabban Németországgal és Ausztriával valósul meg, míg Olaszországgal és Szlovéniával a legeredménytelenebb, ami elsősorban az eltérő jogrendszerekből és az igazságszolgáltatási rendszerek különbözőségeiből adódik.

Arra a kérdésre, hogy tapasztalnak-e bármilyen hátrányát annak, hogy nem EU tagállam, azt a választ kaptam, hogy nem, sőt számukra előny a határellenőrzés, „...ha az EU tagállama lennénk, még nagyobb gondban lennénk...” (SZR-2023). Előnyt jelent, hogy az Europol támogatja a munkájukat, a szerbek operatív partnerek, sőt delegáltak egy összekötő tisztviselőt az Europol székházába, ami jelentősen felgyorsította az információcserét és megkönnyítette az EU-s tagállamok elérését. Emellett hozzáféréssel rendelkeznek a SIENA csatornához.

A magyar ügyészek válaszai alapján az országok közötti jogszabályi különbségek áthidalásának egyik meghatározó eszköze a nyitott és rugalmas kommunikáció. Az alábbiakban olyan konkrét válaszokat ismertetek, amelyekben a felmerülő problémák mellett egyaránt fogalmazódtak meg javaslatok:

„...a kommunikáció hiánya a legnagyobb probléma...” (Ü3-2023);

„Svájccal közös nyomozócsoport volt, és amikor vádat akartunk emelni és a keletkezett bizonyítékokat felhasználni, akkor külön kellett jogsegélyt küldeni nekik,

¹⁵⁸ NAGY Ivett (2021a): *A kábítószer-bűnözés aktuális kérdései nemzetközi kitekintésben*. Magyar Rendészet, 21. évfolyam 2. szám, 89.

¹⁵⁹ A szerb és magyar együttműködést a 2009. évi XXXIV. törvény szabályozza, amely a Magyar Köztársaság és a Szerb Köztársaság között kötött megállapodásra épül. Ez a megállapodás a bűnüldöző szervek közötti határokon átnyúló bűnözés megelőzésére és a szervezett bűnözés elleni küzdelemre vonatkozó együttműködést írja elő.

annak ellenére, hogy közös nyomozócsoporton belül keletkeztek a bizonyítékok...”
(Ü3-2023);

„...a probléma az, hogy folyamatosan tájékoztatni kell a másik felet, hogy mik a mi eljárásunk nehézségei, bizonyítási eljárás, vádemelés stb.” (Ü3-2023).

Konkrét megoldásokként hangzottak el az alábbiak:

„...konzultációt kell kezdeményezni, ki, mit tud megcsinálni, kinek milyen szabályai vannak, eleget kell tenni a külföldi partner kérésének, egy konzultáció mindig jó, amivel azt lehet elérni, hogy megtudjuk mi az, amit ők szeretnék...” (Ü5-2023);

„Megpróbálunk mindig a legkisebb nevezőre jutni, átfedéseket megtalálni, jól kommunikálni, rugalmasnak lenni, kölcsönös elismerés elve alapján bizonyítékot beszerezni, ha ők úgy kérik, végre tudjuk hajtani.” (Ü4-2023);

„...ugyanazt érte mindenki a tartalom, a tartalom azonosság a lényeg, az angolszász országoknál a kérések mellé csatoljuk nálunk mit értünk például lehallgatás alatt...” (Ü1-2023).

Az új Be. számos előnyt biztosít hazánknak a bizonyítékok beszerzése és felhasználása terén más országokhoz képest. Mégis feltettem azt a kérdést, hogy milyen tényezők járulhatnak hozzá a tagállamokban folyó büntetőeljárások harmonizációjához? Ideális lenne például – idézve az egyik interjúalanyt – *„...egy Európai Unió nyomozási törvény megalkotása...”* (Ü1-2023), ami elég utópisztikusan hangzik, de az országok büntetőeljárásai törvényeinek összehangolása szintén egy megoldás lehet. Az alábbi javaslatok hangzottak el:

„EU-s jogalkotás, szükséges lenne a minimumszabályok meghatározása a szükséges területeken, vagy a már meglévő jogszabályok közelítése is elég lenne...”
(Ü4-2023);

„...egy közös Be. törvény, de mivel ezek joghatósági kérdések, nehezen tudom elképzelni, hogy az államok lemondanak a joghatóságról, ezért ilyen nem lesz szerintem...” (Ü3-2023);

„...nem tudjuk harmonizálni, de például az európai nyomozási határozathoz kapcsolódóan jó lenne EU-s szinten értelmezni bizonyos cselekvéseket, például mit tekintünk lehallgatásnak, ezt kellene szabályozni...” (Ü5-2023);

„...az lenne jó, ha a leplezett eszközöket standardizálnák, de az EU-nak nincs jogalapja, hogy büntetőeljárásokat harmonizáljon, vannak törekvések, hogy legalább a tagállamok eljárásaiban a közös pontokat meghatározzák, de nincs közös nevező, amíg az EU nem föderális, addig nem lesz közös pont.” (Ü1-2023).

Nemzetközi kitekintés:

A német nyomozók meggyőződése, hogy az országok közötti eltérő jogszabályokra kiváló eszköz a közös nyomozócsoport vagy az európai nyomozási határozat, azonban az egyik interjúalany kiemelte, hogy „...a jogszabályok értelmezésétől függ minden, előfordult már, hogy a brit vagy az ír törvényekben adott cselekmény már bűncselekménynek minősült, de a német törvényben nem, a kábítószeres bűncselekmények esetében például Hollandiában mérlegelik a cselekményt, de Németországban nincs mérlegelés, eljárást kell indítani...” (NR2-2023). Mivel az ügyész az eljárás vezetője, így ő hozza meg a döntéseket ezekben a jogi kérdésekben.

A gyors információáramlás, valamint a bizonyítékok megszerzésének és felhasználásának megfelelő szabályozása kulcsfontosságú a rendőri és az igazságügyi együttműködés területén. Az EU számos jogi eszközt dolgozott ki a történelem folyamán annak érdekében, hogy biztosítsa a tagállamok közötti biztonságos és jogszerű nemzetközi bűnügyi együttműködést.

Karsai Krisztina erről úgy vélekedik, hogy a nemzetközi bűnügyi együttműködés fejlődése kétségkívül nyomon követhető, és nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a közös célok elérése érdekében tett erőfeszítések kezdettől fogva az EU-s „ütemterv” szerves részét képezték. Ezen törekvések során gyakran új jogintézmények kerülnek bevezetésre, amelyek tesztelése és alkalmazása elengedhetetlen a terület fejlődése szempontjából.¹⁶⁰

A megkérdezett ügyészek szintén úgy vélik, hogy foglalkozni kell akár az EU-n belül, akár azon kívüli együttműködések egyszerűbbé és gyorsabbá tételével, tekintve, hogy a tagállamok jogrendszerei között még mindig jelentős különbségek vannak. A nyugati társadalmakban a bűnözést az állam már nem követi, hanem tervezi és igyekszik előre láthatóvá tenni. Ennek egyik eszköze a prediktív büntetőpolitika, amely a bűnözés előrejelzésére épít, valamint a preventív büntetőjog, amely a bűncselekmények megelőzésére összpontosít.¹⁶¹

Ennek következtében világosan látszik, hogy az eltérő jogi kultúrák és hagyományok, valamint a különböző politikai és gazdasági környezetek megnehezítik az egységes jogi szabályozás kialakítását. Közös feladat az integráció elmélyítése és fenntartása mind a

¹⁶⁰ KARSAI (2015) i. m., 9.

¹⁶¹ NÉMETH Imre (2018): *A büntetőjog paradigmaváltása a 21. század hajnalán*. Új Nemzeti Kiválóság Program 2017/2018 tanulmánykötet, Győr: Széchenyi István Egyetem. 337.

tagállami, mind az uniós büntetőjogi rendszerek szintjén. Ugyanakkor a jogegységesítés elsősorban jogpolitikai kérdés, nem dogmatikai probléma. Bár a büntetőjogi dogmatika önállóan nem támogatja, de nem feltétlenül zárja ki az egységes büntetőjogi szabályok kialakítását. Az, hogy megvalósul-e, elsősorban a politikai konszenzuson múlik¹⁶², addig pedig a jelenlegi együttműködési formák maximalizálásával érthetők el sikeres nyomozások.

1.2. Az információ és bizonyíték helye és szerepe a büntetőeljárásban: elméleti alapok és gyakorlati megközelítések

A bemutatott nemzetközi szerződések, uniós jogi keretek, valamint bilaterális és multilaterális megállapodások biztosítják az együttműködés jogi hátterét. Mindemellett számos nemzetközi szervezet munkája, kommunikációs csatornák, rendszeres szakmai találkozók, képzések és a technológia fejlesztése vezet az országok közötti alapvető bizalom és partnerség megteremtéséhez. A nemzetközi szervezett bűnözés nyomozását segíti elő a gyors információcsere és a bizonyítékok megfelelő formában történő beszerzése.

Annak érdekében, hogy a nemzetközi együttműködési formák előnyei maximálisan érvényesüljenek, elengedhetetlen az információ és a bizonyíték közötti világos megkülönböztetés. Erre az interjúkon az ügyészek hívták fel a figyelmet, mivel úgy vélik, a nyomozó hatóságok gyakran nem tesznek különbséget e két fogalom között. Ez egyrészt a szükséges elméleti és gyakorlati ismeretek hiányosságaira, másrészt arra vezethető vissza, hogy az érintett hatóságok nem tulajdonítanak kellő jelentőséget a fogalmi elkülönítésnek.

A nemzetközi bűnügyi együttműködésben sarkalatos tényező, hogy egyértelműen tisztázásra kerüljön, milyen jellegű adatokat kívánnak beszerezni – információt vagy bizonyítékot –, és mi a végső cél ezen adatok felhasználásával, különösen a bűnszervezetek teljeskörű felszámolása végett. Amennyiben a bizonyítás és a vádemelés a cél, úgy a lehető legtöbb bizonyíték beszerzésére kell törekedni, ellenben egy proaktív, bűnmegelőző tevékenység esetében elegendő a szükséges információk beszerzése.

Jellemzően a nyomozás felderítési szakaszában kap hangsúlyos szerepet az informális úton beszerzett információ, ám ez önmagában nem rendelkezik bizonyító erővel, aminek a következménye, hogy vádemelési szakban ez az információ nem használható fel bizonyítékként.

A különbség egyértelműbbé tétele érdekében elsőként az információ és a bizonyíték fogalmát kell részletesen megvizsgálni. Hivatkozva a Rendészettudományi szaklexikonra, az

¹⁶² LIGETI Katalin (2002): *Az Európai Unió büntetőpolitikája*. Állam-és jogtudomány, 43. évfolyam 1-2. szám, 94.

információ: valamely személyre, ügyre vagy dologra vonatkozó olyan tájékoztatás, felvilágosítás, értesülés, hír, amely a címzettet választásra, döntésre, meghatározott cselekvésre, magatartásra, gondolkodásra készíti¹⁶³, valamint bűnügyi értelemben azt az értesülést tekintjük bűnügyi információnak, amely két kritériummal rendelkezik: bűnügyi relevanciája van, és a felhasználó hírigényéhez igazodó hiányzó tudás pótlására alkalmas¹⁶⁴.

Bár a lexikon nem tartalmazza a bizonyíték fogalmát, a bizonyításra vonatkozó definíciót igen, amely lényegében a bizonyítékok beszerzésének folyamatát ismerteti, így szintén kiemelt. **Bizonyítás:** a büntetőeljárás során a jogilag releváns múltbéli tények megismerése, illetve ezek igazolása és rögzítése a törvényes bizonyítási eszközökkel és módszerekkel. Az igazság feltárásának, a múltban lezajlott események előírt módon és eszközökkel történő rekonstruálásának eszköze. A büntetőeljárásban hatósági cselekmények láncolata, de az eljárás más résztvevői is közreműködnek jogaikat gyakorolva, kötelezettségeiket teljesítve. Az ügyre vonatkozó objektív igazság megismerési folyamatának célja a hatóságok megalapozott állásfoglalása, a bűncselekmény megtörténte, meg nem történte és a terhelt büntetőjogi felelősségének megállapítása.¹⁶⁵

A domináns különbség abban mutatkozik, hogy milyen súllyal bír egyik és másik egy büntetőeljárásban. Míg az információ tájékoztatás, értesülés és kiegészíti mindazt, amiről addig a hatóságnak nem volt tudomása, addig a bizonyítás hasonlóan egy megismerési folyamat, de ezzel együtt legitim módon, törvényes bizonyítási eszközökkel igazolható a múltban lezajlott események sorozata.

Az EU-ban a büntetőeljárási rendszerek nagy többsége a hazánkban hatályos Be. szerint működik. Ezzel együtt a büntetőeljárási kódexek mégis eltérő és sokféle garanciát biztosítanak a bizonyítékgyűjtésben, amelyek tagállamonként különbözhetnek. Előfordulhat, hogy egyes garanciák az egyik tagállamban érvényesülnek, míg egy másikban nem. Ha nincs olyan szabály, amely lehetővé tenné ezeknek a garanciáknak az érvényesítését, a megszerzett bizonyíték nem lenne felhasználható a bírósági eljárásban, mivel a terhelt eljárási jogait sértő módon szerezték volna be.¹⁶⁶ A büntetőeljárási kódexek közötti különbségek kiemelése azért fontos, mert ez egy olyan aspektusa az információ és a bizonyíték közötti különbségtételnek, amelyre már a nyomozati szakaszban figyelmet kell fordítani annak érdekében, hogy a bizonyítékok beszerzése ne sértse a terhelt jogait.

¹⁶³ Boda József et al. (szerk.) (2019) i. m., Információ címszó. 273.

¹⁶⁴ Uo. 274.

¹⁶⁵ Uo. Bizonyítás címszó. 65.

¹⁶⁶ SZIJÁRTÓ (2021) i. m., 49.

A magyar Be. módosítása pozitívumot jelent abból a szempontból, hogy lehetővé teszi a felderítés fázisában végzett nyomozati cselekmények eredményeként azt, hogy bizonyítékok keletkezzenek. Ilyen bármely leplezett eszköz alkalmazása által kapott eredmény (erről a későbbiekben még bővebben lesz szó).

A következőkben az interjúk részeredményei alapján tárom fel a probléma forrását. Először 2021-ben, ezt követően 2023 tavaszán foglalkoztam az információ és a bizonyíték közti különbséggel. Több ügyész hívta fel a figyelmet arra, hogy a vádemelés nem volt sikeres a bizonyítékok hiányosságai miatt, holott ez elkerülhető lett volna, ha a nyomozó hatóságok szorosabb együttműködést alakítanak ki velük, és az ő iránymutatásukkal megfelelő módon történik a bizonyítékok beszerzése. Másfelől az ügyész felelőssége, hogy mi áll rendelkezésre bizonyítékként, hisz a nyomozás vizsgálati szakasza már az ügyész irányításával folyik¹⁶⁷.

Vannak azonban olyan információk, amelyek „konvertálása” szükséges ahhoz, hogy bizonyítékként felhasználhatók legyenek. Ellenben „...a nyomozó hatóságoknál sokszor fordul elő, hogy a nem rendőri vonalon beszerzett információra bizonyítékként hivatkoznak, ezt nem lehet...” (Ü3-2023), „...már a vádemelés is megbukik ezzel, nem is kell, hogy bírói szakig eljusson az eljárás, már előtte megbukik...” (Ü3-2023). Elhangzott az is, hogy az információ egy informális elem, ami jó, sőt segíti a további bizonyítékok beszerzését, az alapján van lehetőség a további nyomozásra. De „a bűnügyi információ az nem bizonyíték” (Ü5-2023), „ki kéne irtani a régi TIGY (titkos információgyűjtés) szemléletét” (Ü1-2021), ahhoz, hogy bizonyítékok keletkezzenek.¹⁶⁸

Az ügyészek két dologban egyetértettek. Az egyik, hogy a nyomozó hatóság tagjainak nagy részénél nincs relevanciája annak, hogy információ vagy bizonyíték beszerzése valósult meg, a másik, hogy a gyakorlatban bírói szakban derül ki ennek fontossága. Az, hogy mi minősül bizonyítéknak, a bíró mérlegelésétől függ, ugyanakkor az esetek túlnyomó többségében ez nem okoz problémát. Ez alól kivétel, ha a védelem „szemfüles” és tisztában van azzal, hogy nem bizonyítékok vannak a terhelttel szemben, hanem információk, ezért kéri azok megsemmisítését. Ennek következtében az ügyészek többsége a vádemelést

¹⁶⁷ Be. 26. § (3) bekezdés

¹⁶⁸ NAGY Ivett (2021b): *A szervezeten elkövetett bűncselekmények bizonyításának proaktív nemzetközi lehetőségei, különös tekintettel a pandémia időszakára*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, Pécs, 23. kötet, 125.

megelőzően, igazságügyi hálózaton keresztül keresi meg annak az országnak az ügyészéget, ahonnan a nyomozó hatóság információja származik, és ismételten kéri a szükséges adatok rendelkezésre bocsátását. A válasz már bizonyítékként értékelhető, mivel egyfelől az ügyész olyan nemzetközi bűnügyi együttműködési eszközt alkalmazott, amely lehetőséget biztosít a bizonyítékok beszerzésére, másfelől igazságügyi csatornán keresztül történt a beszerzés.

A helyes módszer egy konkrét példával szemlélítve:

- megkeresi a magyar nyomozó hatóság SIENA (Secure Information Exchange Network Application – Europol Biztonságos Információcsere Hálózati Alkalmazás, a továbbiakban: SIENA) csatornán keresztül az osztrák társhatóságot és információt kér a saját eljárásával kapcsolatban, majd az osztrákok válaszolnak, ez a válasz információnak minősül és nem bizonyítéknak (viszont a tartalma miatt lényeges tényező a vádemeléskor). Ennek tudatában a nyomozó hatóság tagja kezdeményezi a magyar ügyészégnél az európai nyomozási határozat végrehajtására irányuló jogsegély (a továbbiakban: ENYH) kibocsátását az osztrák ügyész felé, az ügyet felügyelő ügyész ezt megteszi, így a kapott válasz ugyanabban a kérdéskörben már bizonyítékként értékelendő.

A fent leírt folyamat valójában a legtöbb esetben nem így zajlik, általában egy körben történik a kapcsolatfelvétel, SIENA csatornán keresztül és az itt kapott információkat nyújtja be az ügyész a terhelten szemben a vád során. Mindazonáltal az információ bizonyítékként történő elfogadása, mint említettem ügyész és bíró függő, de hivatalosan nem fogadható el például az Europolon keresztül beszerzett információ bizonyítékként.

Mivel nincs statisztikai adat arra vonatkozóan, hogy az információ és a bizonyíték közötti különbség eredménytelenséghez vezetett volna a büntetőeljárásokban, az interjúalanyok véleménye alapján szakmai álláspontom az, hogy minden eljárás során érdemes lenne visszajelzést adni a nyomozó hatóságoknak, különösen arról, hogy mely bizonyítékokat használták fel és fogadták el az ügyben. Célszerű lenne arról is értesülniük, hogy nemzetközi bűnügyi együttműködés körében még milyen igazságügyi együttműködési eszközt vettek igénybe. Ahhoz, hogy ez a fajta visszacsatolás működni tudjon, szükséges lenne a kölcsönös bizalom kiépítése a nyomozó és az ügyész között, ami félévente egy átirattal nem megvalósítható, a folyamatos egyeztetést persze az ügy jellege is megkívánja.¹⁶⁹ A fő cél az lenne, hogy elkerüljék a hosszú és bonyolult „konvertálási” folyamatot, és a lehető legrövidebb

¹⁶⁹ INZELT (2018) i. m., 22-23.

időn belül beszerezzék azokat a bizonyítékokat, amelyek szükségesek egy szervezett bűnözői csoport felszámolásához. Mindezek ellenére a jogalkalmazás fejlődési iránya nem ebbe az irányba mutat.

Nemzetközi kitekintés:

Az osztrák gyakorlatot tekintve, a bécsi út alatt a nyomozók kérdésekre úgy válaszoltak, hogy az ügyeket felügyelő ügyészség már a felderítési szakban megjelenik, a nyomozóknak beszámolási kötelezettségük van az ügyészség felé, hasonlóan hazánkhoz. Minden nyomozati cselekményt rögzíteniük kell jelentés formájában. A nyomozás során szerzett információk – legyenek azok belföldről vagy külföldről származók – általában felhasználhatók a bírói szakban, azonban ez az ügyész mérlegelésétől függ. Egyúttal tisztában vannak azzal, hogy bizonyítékra szükség van a gyanúsított bíróság elé állításához. Amennyiben adott esetben leplezett eszköz alkalmazását kérnék másik országtól, úgy azt ENYH keretében teszik.

Számtalan személyes információcsere zajlik a környező országok társszerveivel. A kapcsolatok fenntartása alapvető, mivel gyakran ezen ismeretségek révén nyílik lehetőség újabb és fontosabb információk megszerzésére. Bármilyen, akár egy cseh nyomozótól telefonon keresztül szerzett információ is felhasználható bizonyítékként, ha azt az ügyben relevánsnak ítélik. Ha mégis kérdés merülne fel a felhasználhatósággal kapcsolatban, egyeztetnek az ügyészekkel.

Az információ és a bizonyíték közötti különbség egyértelmű, amivel a német interjúalanyok hasonlóképp tisztában vannak. „Információt lehet cserélni, de bizonyítékot nem.” (NR2-2023) A különbség a bírói szakaszban válik lényegessé, ahol a bizonyíték a mérvadó, az információval ellenétben.

A szerb hatóságoknál ugyancsak egyértelmű a különbség az információ és a bizonyíték között. A tapasztalatok szerint ennek a különbségnek nincs számottevő jelentősége. Akár egy telefonon kapott információ rögzítéséről, akár egy megfigyelés eredményeiről készült jelentésről van szó, mindkét esetben elfogadják ezeket bizonyítékként a bírósági eljárásban. Általában személyes kapcsolatok útján szereznek be (e-mail, telefon stb.) információkat, bizonyítékot pedig jogsegély útján, ahol az igazságszolgáltatás szintjén működik a kommunikáció. A Szerbiába delegált összekötő tisztviselővel folytatott beszélgetés alátámasztotta az interjúalany tapasztalatait. Az információáramlásban az ő szerepe kiemelkedő,

amire a harmadik országokkal folytatott együttműködés kapcsán később még visszatérek.

A disszertációban arra teszek kísérletet, hogy a nemzetközi bűnügyi együttműködés keretein belül táblázatos formában feltüntetem, milyen esetekben valósul meg információ, illetve bizonyíték beszerzése vagy cseréje. A nemzetközi bűnügyi együttműködés olyan proaktív és reaktív eszközei mentén mutatom be az információt és a bizonyítékot, amelyek a leggyakrabban alkalmazottak. Ezzel párhuzamosan vizsgálom, hogy mely eszközök rendelkeznek proaktív, valamint reaktív jelleggel a nemzetközi bűnügyi együttműködésben.

Vannak olyan eljárások, amelyek vegytisztán nem különíthetők el proaktív és reaktív aspektusból, ebben az esetben ugyanaz az eljárás máshol szintén szerepel. Mindezek mellett léteznek más kooperációs formák, amelyek nincsenek feltüntetve, mivel azok nem képezik a disszertáció tárgyát (vagyonvisszaszerzés), vagy a gyakorlatban történő alkalmazásuk elenyésző.

A táblázat megalkotásának fő szempontja, hogy egyértelművé és könnyen azonosíthatóvá tegye, hogy az alkalmazott eljárással milyen célt lehet elérni. A továbbiakban részletesen elemezni fogom a táblázatban szereplő együttműködési formákat, kivéve azokat, amelyek elnevezésükből adódóan egyértelműek, vagy amelyekről máshol szó lesz bővebben (a delegált összekötő tisztviselő, a titkos információgyűjtés bűnmegelőzési célzattal, a leplezett eszközök, az önkéntes adatszolgáltatás és a 24/7-es csatornák a kiberbűnözés elleni küzdelemben).

	PROAKTÍV	REAKTÍV
INFORMÁCIÓ	• delegált összekötő tisztviselő • közvetlen bűnügyi információcsere az államok bűnüldöző hatóságai között • titkos információgyűjtés bűnmegelőzési cézzal • Interpol jelzések • SIENA csatornán keresztül érkező jelzések • Schengeni Információs Rendszerben elhelyezett figyelmeztető jelzések (SIS)	• delegált összekötő tisztviselő • Interpol jelzések • SIENA csatornán keresztül érkező jelzések • 24/7-es csatornák a kiberbűnözés elleni küzdelemben
BIZONYÍTÉK	• leplezett eszközök • közös nyomozócsoport	• nemzetközi bűnügyi jogsegély • európai nyomozási határozat • közös nyomozócsoport • önkéntes adatszolgáltatás • leplezett eszközök

1. táblázat: A nemzetközi bűnügyi együttműködésben alkalmazott információ- és bizonyítékszerzési formák proaktív és reaktív megközelítése¹⁷⁰

A táblázat adatai alapján megállapítható, hogy a nemzetközi bűnügyi együttműködés keretében számos proaktív eszköz áll rendelkezésre az információk beszerzésére, míg három eljárás egyidejűleg reaktív jellegű is lehet. A bizonyítékszerzés rendszerint reaktív módon valósul meg – kivéve a delegált összekötő tisztviselő esetét –, ami összhangban van azzal a ténnyel, hogy a bizonyítékok gyűjtése általában a bűncselekmény elkövetését követően történik. Továbbá egyértelműen látható, hogy a bizonyítékszerzésre lényegesen kevesebb lehetőség áll rendelkezésre, amelynek okát főként az országok eltérő eljárásjogi különbségeiben kell keresni.

A transznacionális szervezett bűnözés nyomozásakor kiemelt szerepe van a gyors információáramlásnak egyrészt a különböző hazai hatóságok, másrészt a hazai és a külföldi rendészeti szervek között. Az információcsere, illetve a kapcsolattartás többféle formában történhet. Az egyik ilyen a közvetlen kapcsolatfelvétel, amikor a magyar nyomozóhatóság tagja ismeri a külföldi nyomozóhatóság illetékes munkatársát, tudja annak elérhetőségét, és közvetlenül kérhet tőle információkat, ez a közvetlen bűnügyi információcsere az államok

¹⁷⁰ A szerző saját szerkesztése.

bűnüldöző hatóságai között. Amennyiben ez a kapcsolat nem áll fenn, úgy vannak más rendelkezésre álló formák az érintkezéshez.¹⁷¹

A közös nyomozócsoport kiemelkedő szerepet tölt be, mivel egyaránt lehetőséget biztosít az információáramlás proaktív és reaktív támogatására, miközben garantálja a bizonyítékok jogszerűségét és érvényességét, amely elengedhetetlen a szervezett bűnözés elleni nyomozásokban. Emellett a közös nyomozócsoport jelentőségét tovább növeli, hogy egyidejűleg valósítja meg a rendőri és az igazságügyi együttműködést. Noha az ügyészek Svájc példáját is említették, ez nem tekinthető meghatározónak a megállapodások többsége szempontjából.

A rendőri együttműködés keretében 2024. augusztus 1. előtt nem állt rendelkezésre olyan eszköz, amely kifejezetten a bizonyítékok beszerzését szolgálta volna. Azonban a Be. módosításának eredményeként augusztus 1-jétől az önkéntes adatszolgáltatás keretében megszerzett információ bizonyítékként értékelendő, míg korábban csupán információként volt kezelhető.

A leplezett eszköz ugyan nem minősül együttműködési formának, azonban kiemelt szerepet tölt be a bizonyítékszerzés folyamatában. Alkalmazása mindhárom olyan együttműködési eljárásban (nemzetközi bűnügyi jogsegély, ENYH, közös nyomozócsoport) lehetséges, ami által bizonyítékok szerezhetők be, így indokolja jelenlétét a táblázat metszeteiben.

Az igazságügyi együttműködés keretében önállóan kizárólag az ENYH és a nemzetközi bűnügyi jogsegély biztosítja a bizonyítékok beszerzésének jogi garanciáit.

1.2.1. Információszerzési módszerek a nemzetközi bűnügyi együttműködésben

1.2.1.1. *Europol Biztonságos Információcsere Hálózati Alkalmazás (SIENA)*

A táblázatban szereplő SIENA-n keresztül érkező jelzések lehetnek proaktív vagy reaktív információk, attól függően, hogy a kérés egy már megtörtént bűncselekménnyel kapcsolatos adatokat céloz meg, vagy előre tekintve, megelőzés céljából kérünk információkat. Egy biztos, SIENA nélkül szinte lehetetlen a nemzetközi nyomozás.

Az Europol fejlesztései közül 2009-ben megalkotott kvázi levelezőrendszernek („levelezőrendszerekhez hasonló felületű applikáció”) a segítségével biztosított az információáramlás, a gyors kommunikáció, azaz a bűnügyi hírszerzés. 2024-re 70 ország

¹⁷¹ INZELT (2018) i. m., 24.

csatlakozott a rendszerhez, összesen 3000 rendészeti hatósággal. A rendszerhez kiépítésre kerültek végpontok a tagállamokban, adott országon belül több végpont található.¹⁷² Hazai szinten ugyancsak a leggyakrabban alkalmazott csatorna. Már 89 szervezeti egységnél van kiépítve végpont az országon belül,¹⁷³ így ezeken a helyeken közvetlenül folyhat az információcsere a SIENA-n keresztül. A végponttal nem rendelkező egységek¹⁷⁴ esetében a Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központon (a továbbiakban: NEBEK) keresztül folyik az információáramlás, az itt dolgozók továbbítják a megkereséseket egyablakos rendszerben, biztosítva ezzel a kapcsolatot a hazai és a külföldi nyomozó hatóságok között.¹⁷⁵

Nemzetközi kitekintés:

Az osztrák Europol Nemzeti Irodában dolgozó interjúalanyok véleménye, hogy egyre nagyobb jelentősége van a SIENA csatornának, legyen szó megelőzésről vagy támogatásról a nyomozások során. „Műveleti és stratégiai szempontok figyelembevételével használják a SIENA csatornát a tagállamok.” (ENI3-2020) Az egyik legnagyobb hangsúly a szervezett bűnözéssel kapcsolatos információk áramlásán van. A SIENA lényege véleményük szerint, a gyors és hatékony információcsere, más tagállamok elérése, amit az Europol felügyel. „Nagyon hasznos és jelentős fejlődés ez a nemzetközi bűnügyi együttműködés terén.” (ENI2-2020) A szakemberek szerint ezzel egyidejűleg hátrányt jelenthet, ha valaki nem készség szinten beszéli az angol nyelvet, hisz a levelek angolul íródnak, így már többször előfordult, hogy nem volt egyértelmű a levél írójának szándéka, ezért kiegészítést kellett kérni.

További nehézségként hangzott el, hogy a SIENA rendszer bár eredményes és jól működik, „...mégsem kapnak az olyan egységek SIENA végpontot, ahol fontos lenne, annak ellenére, hogy szintén nemzetközi bűncselekményekben nyomoznak..” (KE-2020). Ennek a miéértjére azt a választ kapták felsőbb vezetésről, hogy csak ott kerül SIENA végpont kiépítésre, ahol hozzá értő, nyelvtudással rendelkező személyek dolgoznak, illetve egy jól működő levelező rendszerbe ne

¹⁷² HEGYALJAI Máttyás (2024): *Europol 25, Magyarország 20*. Belügyi Szemle, 72. évfolyam 9. szám, 1643.

¹⁷³ VETTER Dániel (2024): *Az Europol-együttműködés tapasztalatai*. Belügyi Szemle, 72. évfolyam 9. szám, 1586.

¹⁷⁴ A SIENA végpont a vármegyei rendőr-főkapitányságokon elérhető, azonban a városi kapitányságokon nem került kiépítésre. Ezzel szemben a Budapesti Rendőr-főkapitányság egyes kerületi egységei rendelkeznek SIENA hozzáféréssel.

¹⁷⁵ NYESTE (2020) i. m., 834-835.

kerüljenek bele olyan információk, kérdések, amelyeknek ott nincs helye, biztosítani kell a rendszer átláthatóságát.

1.2.1.2. *Schengeni Információs Rendszer (SIS)*

A Schengeni Információs Rendszer (Schengen Information System, a továbbiakban: SIS) egy olyan adatbázis, amelyet kifejezetten a hatóságok által megszerzett információk megosztására hoztak létre. Proaktív működésének köszönhetően kiemelt szerepet tölt be a nemzetközi bűnözés elleni küzdelemben.

Az adatbázis megvalósulása a Schengeni Végrehajtási Egyezmény eredményeként létrejött schengeni térségig vezethető vissza, ahol megszűnt a belső határellenőrzés az országok határain, így az előrejelzések alapján 2025-re a schengeni térségbe belépő és onnan kilépő határforgalom várhatóan eléri a 300 millió fő körüli nagyságrendet.¹⁷⁶ Egyebek mellett emiatt született meg a térséget összekapcsoló SIS. A rendszerben elhelyezett figyelmeztető jelzések konkrét személyekre vagy tárgyakra vonatkozó információkat tartalmaznak, illetve útmutatást adnak az illetékes hatóságok számára azzal kapcsolatban, hogy milyen intézkedéseket kell tenni az érintett személy vagy tárgy felkutatása esetén.¹⁷⁷

A 2023. márciusától megújult SIS több új funkcióval lett felruházva, ilyen a biometrikus azonosítás, az uniós ügynökségek hozzáféréseinek kiterjesztése vagy a még több információ megosztása a terrorizmus elleni küzdelemben.¹⁷⁸ Az országokban felállított SIRENE (kiegészítő információ kérése a nemzeti kapcsolattartó pontoktól – supplementary information request at the national entries, a továbbiakban: SIRENE) Irodák egyéb feladatok mellett, felelősek a rendszerben elhelyezett figyelmeztető jelzésekért. Magyarországon a SIRENE Iroda feladatait a NEBEK látja el.¹⁷⁹

1.2.2. Bizonyítékszerzési eszközök a nemzetközi bűnügyi együttműködésben

¹⁷⁶ BALLA József – KALMÁR Ádám – NAGY Ivett – NÉMETH Ágota (2021): *Biometrikus adatok megjelenése az új európai határrendészeti adatbázisokban*. Határrendészeti Tanulmányok, 18. évfolyam 3. szám, 7.

¹⁷⁷ BLASKÓ – BUDAHÁZI (2019) i. m., 45.

¹⁷⁸ *Mi a SIS, és hogyan működik?* Online: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/schengen-information-system/what-sis-and-how-does-it-work_hu (Letöltve: 2024.04.22.)

¹⁷⁹ BLASKÓ – BUDAHÁZI (2019) i. m., 46.

1.2.2.1. Nemzetközi bűnügyi jogsegély

A nemzetközi bűnügyi jogsegély jogintézménye a szervezett bűnözés elleni küzdelem szempontjából kiemelt jelentőségű, hisz egy olyan együttműködési eszköz, amivel a világ majdnem minden országa elérhető.

Az együttműködésben a 19. századig a bűnügyi jogsegély volt az egyetlen terület, amelyet alkalmaztak, az egyik fő formájaként a korábbi évszázadokban leginkább a kiadatást ismerték.¹⁸⁰ Az államok közötti igényeknek megfelelően született meg a nemzetközi bűnügyi jogsegély egységes szabályozása törvényi szinten, ami a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló 1996. évi XXXVIII. törvényben került rögzítésre. A nemzetközi bűnügyi jogsegélyt az igazságügyi hatóságok folytatják egymás között megkeresések révén. Fogalmát tekintve: „Nemzetközi jogsegélyen azok a jogcselekmények értendők, amelyeket valamely állam bírósága vagy más hatósága egy másik állam bírósága vagy más hatósága javára - többnyire ennek megkeresésére - végez.”¹⁸¹ A nemzetközi bűnügyi jogsegély formái az alábbiak:

- „a) kiadatás,
- b) büntetőeljárás átadása, illetve átvétele,
- c) szabadságelvonással járó büntetés vagy ilyen intézkedés végrehajtásának átvétele, illetve átengedése,
- d) vagyonelkobzás, elkobzás vagy ezzel azonos hatású büntetés vagy intézkedés (a továbbiakban: vagyonelkobzás vagy elkobzás) végrehajtásának átvétele, illetve átengedése,
- e) elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele vagy ezzel azonos hatású büntetés vagy intézkedés (a továbbiakban: elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele) végrehajtásának átvétele, illetve átengedése,
- f) eljárási jogsegély,
- g) feljelentés külföldi államnál.”¹⁸²

A törvény célja, hogy a más országokkal folyt együttműködést szabályozza a büntetőügyekben, de nem gyűjti össze a nemzetközi együttműködés jogának minden elemét. Ezzel együtt egy kiegészítő, szubszidiárus jogszabály, melyet akkor kell alkalmazni, ha nemzetközi szerződés eltérően nem rendelkezik. Tehát amennyiben Magyarországnak valamely állammal nemzetközi szerződése van, és a nemzetközi szerződés mást ír elő, mint a fent nevezett törvény, akkor a nemzetközi szerződésben előírt rendelkezéseket kell figyelembe

¹⁸⁰ Uo. 85.

¹⁸¹ 8002/2008 IRM tájékoztató a nemzetközi vonatkozású büntető ügyek intézéséről 7.

¹⁸² 1996. évi XXXVIII. törvény a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről 4. § (1) bekezdés

venni.¹⁸³ A bűnügyi együttműködés hagyományos formáit olyan államközi együttműködés keretezi, amelyet hagyományos nemzetközi szerződések vagy viszonyossági megállapodások szabályoznak. Az együttműködés alapja a megkeresési elv, amely szerint a megkereső állam jogsegélykérelemmel fordul a megkeresett államhoz. A megkeresett állam a saját belső jogszabályai és a bűnügyi együttműködésre vonatkozó előírások alapján bírálja el a kérelmet. Ebben a folyamatban a két állam a nemzetközi jog alapján egyenrangú, szuverenitásuk pedig egyformán érvényesül.¹⁸⁴

A magyar nyomozó hatóságok jellemzően külföldi tanúk kihallgatása, bankszámla- és folyószámla-adatok, számlanyitási és cégadatok beszerzése, valamint külföldi kutatások és lefoglalások végrehajtása érdekében kérnek jogsegélykérelmet.¹⁸⁵ A nemzetközi bűnügyi jogsegély tehát egy olyan eszköz, amely megfelel a bizonyítékszerzés követelményeinek, és biztosítja a bizonyítékok beszerzését a világ számos országától.

A kérdés, hogy a kért eljárási cselekmények milyen gyorsan valósulnak meg? Maga a jogsegélykérelem eljuttatása is hosszadalmas folyamat: a rendőrség előterjeszti, az ügyészség lefordítja, majd az ügyészi szervezeten belül az erre jogosult szerv – sok esetben a legfőbb ügyész – dönt a kérelem kiküldéséről. Ezután a kérelmet továbbítja a külföldi hatósághoz, amely – kedvező esetben – lefolytatja a szükséges eljárási cselekményeket. Az eredményről jegyzőkönyvet készít, amelyet lefordít és visszaküldi a megkereső hatóságnak.¹⁸⁶ Ezért célszerű megfontolni, hogy beszerezhető-e gyorsabban, más módszerrel a szükséges bizonyíték.

1.2.2.2. *Európai nyomozási határozat*

Az ENYH, mint új eszköz, egységes bizonyításfelvételi rendszerként jelenik meg a 2010-es évek elején, a büntető igazságügyi együttműködés uniós jogi eszközeként mondható. A határon átnyúló büntetőeljárásokban az EU területén szükség volt egy integrált és átfogó bizonyításfelvételi rendszer kialakítására, ami a kölcsönös elismerés elvén alapul, ahogyan az a Stockholmi Programban is szerepel. Egyszerűbb, gyorsabb és hatékonyabb rendszert követelt meg, illetve azt, hogy a bizonyítékok valamennyi formájára terjedjen ki. A cél volt a bizonyítékok „szabad forgalma”, és a közös nyomozási rendszer kialakítása az EU-n belül.¹⁸⁷ Azokra a tagállamokra vonatkozik, amelyek a büntetőügyekben kibocsátott európai nyomozási

¹⁸³ BLASKÓ – BUDAHÁZI (2019) i. m., 86-87.

¹⁸⁴ KARSAI Krisztina (2022): *Bűnügyi együttműködés a közel-keleti országokkal*. Scientia et Securitas, 3. évfolyam 1. szám, 4.

¹⁸⁵ INZELT (2018) i. m., 26.

¹⁸⁶ Uo. 26.

¹⁸⁷ BLASKÓ – BUDAHÁZI (2019) i. m., 133.

határozatról szóló 2014/41/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (2014. április 3.) elfogadásában részt vettek. Az irányelvet a tagállamoknak 2017. május 22-ig kellett a saját jogrendszerükbe átültetni.¹⁸⁸ Magyarország esetében az erről szóló hazai jogszabályi háttér az EU Bü. tv. bekezdései tartalmazzák. Fogalma: „*büntetőeljáráásban az arra jogosult igazságügyi hatóság által kibocsátott vagy más hatóság által kibocsátott és igazságügyi hatóság által jóváhagyott, bizonyíték megszerzése céljából egy vagy több eljárási cselekmény végrehajtására, illetve a végrehajtó tagállam illetékes hatósága számára már rendelkezésre álló bizonyítási eszköz átadására irányuló jogsegélykérelem*”¹⁸⁹.

A definíció az alábbi eljárási cselekményekre terjedhet ki:¹⁹⁰:

- *ideiglenes intézkedés (bizonyítási eszköz megsemmisítésének, átalakításának, elhelyezése megváltoztatásának, továbbításának, átruházásának vagy elidegenítésének ideiglenes megakadályozása érdekében);*
- *adatszolgáltatás pénzügyi intézmény által vezetett számláról és számlaforgalmi adatokról;*
- *fogva tartott személy ideiglenes átadása az európai nyomozási határozatot kibocsátó tagállamnak;*
- *fogva tartott személy ideiglenes átadása az európai nyomozási határozatot végrehajtó tagállamnak;*
- *kihallgatás telekommunikációs eszköz útján;*
- *leplezett eszközök alkalmazása*”¹⁹¹.

A fenti eljárási cselekményekkel szemben annyi kritérium van, hogy a büntetőeljáráásban szükségesnek és arányosnak kell lennie.

Az ügyészeknek három lehetséges felület áll rendelkezésre az ENYH kibocsátására. Az egyik egy lényeges innováció, az Európai Bizottság révén kezdeményezett hálózati fejlesztés, ami a megbízható kommunikációt és az ENYH biztonságos továbbítását teszi lehetővé. Ez egy online portál, ami megfelelő platformot ad az elektronikus bizonyítékok és az uniós igazságügyi hatóságoktól származó válaszok digitális cseréjére. A felület azonban nem alkalmas a közvetlen kapcsolattartásra az illetékes ügyészi szervek között. Az ügyész interjúalanyok ismertették számomra a digitális felület működését a gyakorlatban. Minden tagállam ügyésze hozzáfér egy

¹⁸⁸ Európai nyomozási határozat, kölcsönös jogsegély és közös nyomozócsoportok. (2019) Online: https://e-justice.europa.eu/92/HU/european_investigation_order_mutual_legal_assistance_and_joint_investigation_teams (Letöltve: 2023.12.20.)

¹⁸⁹ EU Bü. tv. 36. § 1.

¹⁹⁰ Részletesebben az EU Bü. tv. 59/A. – 65/D. § bekezdéseiben lehet olvasni.

¹⁹¹ BLASKÓ – BUDAHÁZI (2019) i. m., 134-135.

online felülethez, ahol egy űrlap (lényegében az ENYH digitalizált formája) kitöltésével megadhatja a célországot és a megkeresett felet. A rendszer ezután automatikusan lefordítja a kibocsátandó határozatot a célország hivatalos nyelvére. A digitális platform bevezetésével a papíralapú ügyintézés megszűnt, tekintve, hogy jelenleg az ENYH-k továbbítására kizárólag ez a felület vehető igénybe.

Van lehetőség ugyanakkor az Eurojust biztonságos hálózati kapcsolatán keresztül az ENYH-k benyújtására, de ezzel nem minden tagállam rendelkezik, illetve a nemzeti hatóságok nem tudnak közvetlenül kommunikálni egymással, csak az Eurojuston keresztül.

Végül a harmadik opció az ENYH kibocsátására, az Európai Igazságügyi Hálózat biztonságos távközlési rendszerén keresztül történő megkeresése adott tagállamnak.¹⁹²

Összegzésként megállapítható, hogy a Stockholmi Programban kitűzött három cél – az egyszerűbb, gyorsabb és hatékonyabb¹⁹³ büntetőeljárások elérése – részben megvalósult. Kétségtelen, hogy a bizonyítékok törvényes beszerzése egyszerűbbé vált és az együttműködés is gyorsabb lett ebben a formában. Ez különösen tapasztalható az EU-n belüli eljárásokban, ahol ugyanazt az eredményt el lehet érni, mint a hagyományos jogsegély útján, de jelentősen rövidebb idő alatt. Pozitívum, hogy az ENYH keretében leplezett eszközök alkalmazása is kérelmezhető, ami lehetővé teszi, hogy az így keletkezett adatok bizonyítékként felhasználhatók legyenek.

Egy hazai kutatás 2021-ben 41 ENYH-t elemzett, amelyek közül 23-at a magyar ügyészségek adtak ki, míg 18 esetben Magyarország tagállami megkeresést kapott. Az eredmények alapján az ENYH-k kibocsátása főként alacsonyabb tárgyi súlyú, egyszerűbb megítélésű ügyekben történt, amelyekhez csupán korlátozott számú nyomozati cselekmény végrehajtása volt szükséges.¹⁹⁴ A vizsgált határozatok csak kevés nemzetközi vonatkozással bírtak, mivel a bűncselekmények többsége Magyarország határain belül történt. Ez arra enged következtetni, hogy az ENYH elsősorban nem a transzkontinentális szervezett bűnözés területére koncentrálódik. Bár eljárási szempontból nemzetközi eszköznek tekinthető, mégis a szervezett bűnözés hagyományos formái ritkán kapcsolódnak hozzá, ezért megfontolandó a használata egy bünszervezet felszámolásakor.¹⁹⁵

¹⁹² Eurojust (2019): *Az Eurojust és az Európai Igazságügyi Hálózat közös útmutatója az európai nyomozási határozat gyakorlati alkalmazásához*. Eurojust és Európai Igazságügyi Hálózat, The Hague.11.

¹⁹³ A disszertáció a felsorolt három cél közül, a hatékonyság kérdésével és annak mérésével nem foglalkozik.

¹⁹⁴ SZIJÁRTÓ (2021) i. m., 35.

¹⁹⁵ Uo. 51-52.

1.2.2.3. *Közös nyomozócsoporth*

A 2000-es évek elején stratégiák részeként igyekeztek a szervezett bűnözés elleni küzdelmet még hatékonyabbá tenni. Így új kutatási irányokat, új modelleket, megközelítéseket, új nyomozási technikákat (az egyik ilyen új nyomozási technika a közös nyomozócsoporth) hoztak létre.¹⁹⁶ Az EU-n belüli országok (Belga Királyság, Egyesült Királyság, Francia Köztársaság és a Spanyol Királyság) részéről 1999-ben merült fel az igény egy olyan csoport felállítására, amely elsősorban az emberkereskedelem, a kábítószer-kereskedelem és a terrorizmus ellen küzd. A közös nyomozócsoporth (Joint Investigation Team – JIT) létrehozásának alapját teremti meg a 2000. május 29-én aláírt, az EU tagállamai közötti kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló egyezmény.¹⁹⁷ Azonban a ratifikálás lassú volt, így a Tanács úgy döntött, hogy 2002. június 13-án az egyezmény tartalmával megegyező kerethatározatot bocsát ki, ez lett a Tanács 2002/465/IB kerethatározata a közös nyomozócsoporthokról, amelyet a tagállamoknak 2003. január 1-jéig kellett a nemzeti jogukba átültetni. A kerethatározat főbb pontjai szerint a közös nyomozócsoporthot két vagy több tagállam illetékes hatóságai hozhatják létre, közös célra, korlátozott, de meghosszabbítható időtartamra, illetve eseti jelleggel. Az alapja egy kölcsönös megállapodás. Létrehozására különösen az alábbi esetekben kerülhet sor:

- a) *„bűncselekmények felderítésére irányuló nyomozás során egy tagállamnak bonyolult és nagy ráfordítást igénylő, más tagállamokat is érintő bűnügyi nyomozást kell folytatni;*
- b) *több tagállam folytat olyan bűncselekmények felderítésére irányuló nyomozást, amelyek körülményei az érintett tagállamok összehangolt és egyeztetett fellépését teszik szükségessé.”*¹⁹⁸

Hazánkban az EU Bű. tv. szabályozza a közös nyomozócsoporth létrehozásának feltételeit. Magyarországon a legfőbb ügyész vagy az általa kijelölt ügyész rendelkezik hatáskörrel és illetékességgel a közös nyomozócsoporthban történő megállapodás kezdeményezésére vagy a közös nyomozócsoporth létrehozására irányuló eljárási jogsegély iránti megkeresés teljesítésére.¹⁹⁹ A fenti kerethatározat mentén az EU Bű. tv. rendelkezik még abban a tekintetben, hogy mikor több tagállamot érintő egy bűncselekmény:

- a) *„azt több tagállamban követték el;*

¹⁹⁶ ÁBRAHÁM Attila et al. (2011): *A szervezett bűnözés elleni küzdelem jogi és intézményi fejlődése az EU-ban Luxemburgtól Stockholmig*. In: Sárkány István et al. (szerk.): *A szervezett bűnözés kézikönyve*. Budapest: Nemzeti Közszoigálati Egyetem Rendészettudományi Kar. 10–12.

¹⁹⁷ Egyezmény a Tanács által az Európai Unióról szóló szerződés 34. cikkének megfelelően létrehozott, az Európai Unió tagállamai közötti kölcsönös bűnügyi jogsegélyről.

¹⁹⁸ A Tanács 2002/465/IB kerethatározata (2002. június 13.) a közös nyomozócsoporthokról.

¹⁹⁹ EU Bű. tv. 70/C. § (4) bekezdés

- b) azt egy tagállamban követték el, de előkészületének, irányításának, illetve a hozzá kapcsolódó részesi magatartásoknak a jelentős részét egy másik tagállamban fejtik ki;
- c) azt egy tagállamban követték el, de abban olyan bünszervezet érintettsége állapítható meg, amely egynél több tagállamban folytat büntetendő tevékenységet;
- d) azt egy tagállamban követték el, de más tagállam társadalmi vagy gazdasági rendjét is sérti vagy veszélyezteti”²⁰⁰.

Meghatározó tényező, hogy a bizonyítékokra úgy kell tekinteni, mintha eljárási jogsegély keretei között történt volna az átadás, beszerzés vagy az eljárási cselekmény végrehajtása,²⁰¹ a 70/C. § (4) bekezdés szerint: „A közös nyomozócsoport működése során, a megállapodásban foglaltaknak megfelelően, a közös nyomozócsoport magyar vagy tagállami tagja által, Magyarországon vagy egy tagállamban beszerzett, illetve átadott bizonyítási eszközt vagy elvégzett eljárási cselekményt úgy kell tekinteni, mintha azt a bizonyítási eszköz beszerzésére, átadására, vagy az eljárási cselekmény elvégzésére irányuló eljárási jogsegély keretei között végezték volna.”²⁰²

Irányadó továbbá a bünszervezetek elleni küzdelemben, hogy EU-n kívüli országgal hasonlóan lehetséges a közös nyomozócsoport felállítása, feltétele, hogy jogalapként legyen nemzetközi megállapodás vagy nemzeti szabály.²⁰³

A létrehozás kritériumai összetettek, ezért kézikönyvek és jogforrások határozzák meg az irányelveket. Ilyen a közös nyomozócsoportokra vonatkozó uniós kézikönyv, amely 2017 óta áll a tagállamok rendelkezésére. Ebben megtalálható a közös nyomozócsoport meghatározása, amely szerint: „a közös nyomozócsoport a nemzetközi együttműködés olyan eszköze, amely két vagy több állam illetékes igazságügyi (bírák, ügyészek, nyomozási bírák...) és bűnüldöző hatóságai közötti megállapodáson alapul, korlátozott időtartamra és meghatározott célra jön létre annak érdekében, hogy az érintett egy vagy több államban bűnügyi nyomozásokat folytasson”²⁰⁴.

A közös nyomozócsoport létrehozása előtt három kulcsfontosságú tényezőt érdemes figyelembe venni. Elsőként a bünszervezet vagy a bűnözői tevékenység összetettségét és szervezettségének mértékét. Másodikként az érintett államokban végrehajtandó nyomozati cselekmények várható számát. Harmadikként, hogy a nyomozás milyen mértékben kapcsolja

²⁰⁰ Uo. 70/B. § (2) bekezdés

²⁰¹ BLASKÓ – BUDAHÁZI (2019) i. m., 113.

²⁰² EU Bű. tv. 70/C. § (4) bekezdés

²⁰³ *Közös nyomozócsoportok.* (2017) Online: <https://eur-lex.europa.eu/HU/legal-content/summary/joint-investigation-teams.html> (Letöltve: 2021.11.25.)

²⁰⁴ Európai Unió Tanácsa (2017) i. m., 4.

össze az érintett országokat. Az esetek nagy részében a közös nyomozócsoport létrehozását megelőzően az érintett államokban már folynak nyomozások, ekkor beszélünk párhuzamos nyomozásról. Ugyanakkor fennáll annak a lehetősége is, hogy nem mindegyik államban van folyamatban nyomozás, akkor viszont a közös nyomozócsoport létrehozása miatt ugyancsak meg kell indítani a nemzeti szintű nyomozást. További szempont, hogy melyik államban éppen milyen stádiumban van az adott nyomozás, mert ha még kezdeti szakaszban van, akkor nagyobb eséllyel jön létre a megállapodás az államok között. Elképzelhető emellett, hogy adott állam kevésbé érintett a nyomozásban, így velük nincs megállapodás.

A megállapodás megkötése előtt célszerű egy találkozót szervezni az érintett országok részvételével, mivel ez lehetőséget ad arra, hogy pontosan felmérjék melyik állam, milyen szakaszban tart a nyomozásban, és ez alapján eldönthető, hogy részt vegyenek-e az együttműködésben. Ebben a fázisban kap jelentős szerepet az Eurojust és az Europol. Mindkét nemzetközi szervezet biztosítja a koordinációs vagy operatív ülések megszervezését.²⁰⁵

Az Eurojust már 2005 óta tölt be kiemelkedő szerepet a közös nyomozócsoportok felállításában, mivel egyebek mellett a Tanács által felállított közös nyomozócsoport szakértői hálózat (the JITs Network) találkozóinak ad otthont. A létrehozásának célja volt, hogy megkönnyítse a közös nyomozócsoportok munkáját, ösztönözze az országokat és gyűjtse, összegezze az eddigi tapasztalatokat, amire már közel húsz éve van lehetősége az országoknak a minden évben megrendezésre kerülő közös nyomozócsoport-hálózati üléseken.²⁰⁶ Hangsúlyos, hogy az Eurojust és az Europol részvétele a közös nyomozócsoportban választható az országok által. Másfelől finanszírozás szempontjából érdemes megfontolni, hogy az operatív szakaszban bevonják-e az érintett nyomozó hatóságok az Eurojustot, mivel vállalja az utazás, a szállás, a tolmácsolás, a fordítás, illetve a bizonyítékok és a lefoglalt tárgyak szállításának költségeit. Olyan technikai eszközöket bocsát rendelkezésre, mint a biztonságos kapcsolattal rendelkező laptopok, mobil szkennerek, mobiltelefonok. A közös nyomozócsoport működésével kapcsolatban konkrét támogatást nyújthat, például jogi kérdésekben (a bizonyítékok elfogadhatósága).²⁰⁷

Az Europol szerepe hasonlóan jelentős az Eurojust mellett, hiszen információs és elemzési képességei, több mint 700 fős személyzete tud támogatást nyújtani. Ha nem az EU-n belüli tagállammal történik a közös nyomozócsoport felállítása, akkor szintén az Europolnál

²⁰⁵ Európai Unió Tanácsa (2017) i. m., 7.

²⁰⁶ *JITs Network*. Online: <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/practitioner-networks/jits-network> (Letöltve: 2021.11.25.)

²⁰⁷ Európai Unió Tanácsa (2017) i. m., 22.

jelen lévő összekötő tisztviselők működnek közre a harmadik államokkal való kommunikációban. Az Europol 2010 óta finanszírozást is biztosít. Mindkét nemzetközi szervezet támogatói szerepkörben vesz részt a közös nyomozócsoportban.²⁰⁸

Előfordulhat, hogy az egyik részt vevő országnak az eltérő határidők miatt be kell fejezni a nyomozást, ezzel számukra véget ér a közös nyomozócsoportban történő együttműködés, ettől függetlenül a többi partner még folytathatja a közös munkát, de érdemes a határidőket előre tisztázni. Vizsgálni kell a befejezéskor a joghatóság kérdéskörét (joghatóság átadása, megosztása stb.) és lényeges a közös nyomozócsoporton belüli munka értékelése, erre külön formanyomtatvány áll rendelkezésre, amelyet ideális esetben egy ülésen beszélnek át.²⁰⁹ A 2017-es gyakorlati útmutatót követően 2021-ben angol nyelven jelent meg egy újabb verzió, amelyben már jogesetek és konkrét ábrák találhatók magyarázattal, segítve az értelmezést.²¹⁰

Következésképpen a közös nyomozócsoport létrehozásának célja, hogy azok a bűnügyek kerüljenek összehangolásra, amikben adott tagállam által nagy ráfordítást igénylő, komplex nyomozati és ügyészi tevékenység szükséges.²¹¹

Magyarország statisztikai adatait tekintve, 2011-ben vett részt először hazánk közös nyomozócsoportban, 2018. júniusáig 25 közös nyomozócsoport fejeződött be vagy volt folyamatban. A 25 közös nyomozócsoport körülbelül fele magyar kezdeményezésre jött létre. A legtöbb közös nyomozócsoportot emberkereskedelem, embercsempészet, majd harmadik helyen a nagy horderejű kábítószer-kereskedelem felszámolása végett hozták létre.²¹² A Legfőbb Ügyészség által évente kiadott ügyészségi statisztikai tájékoztatóban megtalálható egyébeken mellett, hogy adott évben hány közös nyomozócsoport létrehozására irányuló megállapodás megkötése történt, viszonyítva a korábbi évekhez. Az adatok 2019-től olvashatók a tájékoztatóban, azt megelőzően nem áll információ rendelkezésre. A tájékoztatók szerint 2019-ben 1 megállapodást kötöttek, 2020-ban és 2021-ben egyet sem, 2022-ben 5-öt és 2023-ban 11 megállapodás született²¹³, a 2024-es adatok egyelőre nem elérhetők.

A megállapodások számából arra lehet következtetni, hogy a COVID egyértelműen hatással volt a közös nyomozócsoportok létrehozására, illetve amelyek folyamatban voltak, azokban is akadályozott volt az együttműködés. A 2023-as adatok alapján a közös

²⁰⁸ Uo. 22–23.

²⁰⁹ Uo. 11.

²¹⁰ Eurojust (2021) i. m., 92–102.

²¹¹ SZIJÁRTÓ István (2019): *Az Europol és az Eurojust szerepe a közös nyomozócsoportokban*. Ügyészek Lapja, 26. évfolyam 6. szám, 61.

²¹² *Az EUROJUST és a közös nyomozó csoportok (JITs) tevékenységéről*. Online: <https://ugyeszseg.hu/az-eurojust-es-a-kozos-nyomozo-csoportok-jits-tevekenysegerol/> (Letöltve: 2020.03.19.)

²¹³ Legfőbb Ügyészség (2024): *Ügyészségi statisztikai tájékoztató, 2023*. Legfőbb Ügyészség, 51.

nyomozócsoporthoz kapcsolatos megállapodások száma jelentősen emelkedett, meghaladva mind az előző évek, mind a 2011–2018 közötti időszak értékeit. Érdeklődéssel várom a 2024-es adatokat, azt jósolva, hogy a megállapodások száma tovább növekszik, felülmúlva a 2023-as statisztikát.

Empirikus adatgyűjtés körében vizsgáltam a közös nyomozócsoporthoz, mint a nemzetközi bűnügyi együttműködés egyik meghatározó eszközét, ami a rendőrségi és az igazságügyi kooperációt egyszerre, egy időben képes teljesíteni. Egy esettanulmány elemzése azért lényeges, mert a közös nyomozócsoporthoz gyakorlati működése rávilágíthat arra, hogy miért tekinthető proaktív és egyben reaktív bizonyítékszerzési módszernek, valamint miben hasonlít vagy tér el az ENYH-tól és a nemzetközi bűnügyi jogsegélytől.

Az elemzés fókuszában egy emberkereskedő hálózat teljes körű felderítése áll közös nyomozócsoporthoz belül.²¹⁴ Az esettanulmány alapja egy több EU-s tagállamot érintő bűncselekmény: Románia, Németország, Ausztria és Magyarország. A következőkben bemutatott bűnügy választásának oka, hogy mindenképp olyan bűncselekmény feldolgozása volt indokolt, amiben a nyomozás az új Be. hatálybalépését követően került elrendelésre, illetve a koronavírus ideje alatt már javában folyt a bűnszervezet felderítése.

A közös nyomozócsoporthoz létrehozásáról szóló megállapodás mára már lezárult, és az ügyben 2024. május 31-én a másodfokú bíróság jogerős ítéletet hozott, amely ellen fellebbezésre már nincs lehetőség. A bűnszervezet tagjai közül egy embert ítéltek el kettő év szabadságvesztésre. A vádlott terhére rótt bűncselekmény emberkereskedelem és kényszermunka büntette, a Btk. 192. § (2) bekezdés a) pont 1. és 3. fordulat, (3) bekezdés, valamint (5) bekezdés 1. fordulat d) pont.

A nyomozás tárgya tehát egy szervezett bűnözői csoport volt, melynek tagjai román állampolgárságú családtagok. Tevékenységüket 2017-től kezdődően végezték, román és magyar személyeket (sértettek) toboroztak, akik fizikai vagy mentális fogyatékoságú, kiszolgáltatott helyzetben lévő, leginkább hajléktalan életmódot folytató emberek voltak. Munkalehetőséget kínáltak nekik Németországban, aminek hallatán a sértettek önként jelentkeztek. Németországba érve a bűnszervezet tagjai közölték a sértettekkel, hogy nincs

²¹⁴ Az elemzett jogeset már 2022-ben publikálásra került ((Forrás: KOLOZSI Bálint (2022): *Nemzetközi bűnügyi együttműködés, közös nyomozócsoporthoz magyar-német-román relációban*. Belügyi Szemle, 70. évfolyam 2. szám)), majd 2023-ban ((NAGY Ivett (2023): *A hatályos büntetőeljárás törvény egyes változásainak vizsgálata a szervezett bűnözés elleni fellépés tükrében*. Belügyi Szemle, 71. évfolyam 4. szám)) jelent meg a saját elemzésem a témában. Érdekes, hogy véletlen egybeesés folytán ugyanaz a személy tette közzé a jogesetet, akinek a közreműködésével az empirikus adatgyűjtést végeztem, és aki az esettanulmány alapjául szolgáló információkat is biztosította számomra.

munka (egyébként mezőgazdasági és idénymunkák lettek volna), ezért koldulniuk kell. Amit koldultak, azt át kellett adniuk napi szinten a bűnszervezet tagjainak, mivel különböző költségeket kellett megfizetniük (útiköltség, szállásdíj), de ezek kitalált tartozások voltak. Elszállásolva embertelen körülmények között, lakatlan házakban vagy gépkocsi rakterében voltak, folyóvíz és tisztálkodási lehetőség nélkül, napi egyszeri étkezéssel és főként alkohollal ellátva. Az áldozatok nem ismerték a célországok nyelvét (kezdetben Németország, majd Ausztria), nem volt sem pénzük, sem helyismeretük, hogy szabadon távozzanak. Az elkövetői csoport a begyűjtött pénzt saját megélhetésükre fordította.

A tényállás az elkövetéskor alkalmas volt a Btk. 192. § (2) bekezdésbe ütköző és a (3) bekezdés c) pontja szerint minősülő kizsákmányolás céljából megtevesztéssel elkövetett emberkereskedelem büntett gyanújának megállapítására.

Az egyértelműen nemzetközi jellegű bűnszervezet teljeskörű felszámolása végett, a román, a német és a magyar társhatóságok – SIENA adatcseréket, Europol műveleti megbeszéléseket és Eurojust koordinációs értekezleteket követően –, arra a döntésre jutottak, hogy közös nyomozó csoport létrehozásában állapodnak meg. A megállapodás vezetői minden országból kinevezett ügyészek voltak, akik a megállapodást jóváhagyták 2020. október 16-án. A közös nyomozócsoport vezetését a kezdeményező, német társhatóság látta el.

A megállapodásban rögzítésre kerültek a közös nyomozócsoport céljai, ezek között szerepelt a rendelkezésre álló bizonyítékok összegyűjtése, a bűnszervezet teljes körű felderítése, illetve ismeretlen, lehetséges elkövetők beazonosítása és az összegyűjtött bizonyítékok felhasználása a vádemeléskor. A megállapodást 12 hónapra kötötték, viszont mivel felmerült, hogy az elkövetői kör Németországból Ausztriába költözött, így többek között emiatt volt indokolt a közös nyomozócsoport meghosszabbítása további fél évvel. A megállapodásban szerepelt, hogy a kiküldött tagok jelen lehettek a közös nyomozócsoport keretében végzett eljárási cselekményeken, illetve használhatták szolgálati (jelölés nélküli) gépjárműveiket a másik állam területén. A kapcsolattartás nyelve az angol volt, így az ügy előadójának kellett a szakmai angolt magas szinten beszélni.

A nyomozó hatóságok közötti információcsere a SIENA csatornán keresztül zajlott. Ez az jelentette, hogy bármilyen információ (rendőri jelentések) vagy bizonyíték (tanúkihallgatási jegyzőkönyv) keletkezett akár a közös nyomozócsoport felállítása előtt²¹⁵, megosztható volt a hatóságok között. Például az eljárás alatt végrehajtottak egy magyar tanú kihallgatását, majd a tanúkihallgatási jegyzőkönyv lényegének angol nyelvű fordítását a magyar nyelvű szkennelt

²¹⁵ A megállapodásban szükséges rögzíteni, hogy a közös nyomozócsoport felállítása előtti bizonyítékok részét képezik-e az adatcserének.

példánnyal együtt SIENA csatornán keresztül megküldték a német és a román hatóságoknak. A jegyzőkönyv tartalma ebben a formában automatikusan a román és a német büntetőeljárás részét képezte. Az ügyben leplezett eszközök alkalmazása szintén megvalósult mindhárom részes nyomozó hatóság által. Rejtett figyelés, illetve lehallgatás, ezen kívül ügyészi engedélyes elektronikus hírközlési, illetve pénzügyi szolgáltatók nemzeti adatbázisaiból történő lekérdezések történtek. A beszerzett bizonyítékok a tagállamok között azonnal megoszthatók voltak szintén SIENA-n.

A nyomozás alatt az Europol által fejlesztett VCP (Virtual Command Post) nevű alkalmazáson keresztül ugyancsak kommunikálhattak a nyomozó hatóságok tagjai, ami egy biztonságos és a SIENA-nál még gyorsabb telefonos applikáció, hasonlóan a Viber vagy a WhatsApp alkalmazásokhoz. Felhasználónévvel és jelszóval biztosított, az adatcsere titkosított, amihez elegendő a mobiltelefon, így megoldott a valós idejű információcsere. Bár ebben a közös nyomozócsoportban nem alkalmazták, de érdemes megemlíteni egy másik applikációt, amit szintén az Europol dolgozott ki 2016-ban az Operational Real-Time Collaboration Solution²¹⁶ (ORTICoS), ez lehetővé teszi, hogy mobiltelefonon keresztül a közös műveletek során gyorsan és biztonságosan áramoljanak az információk.²¹⁷ Ezek az applikációk a gyakorlatban kamatoztathatók leginkább. A fejlesztések azt mutatják, hogy míg a SIENA csak különböző munkacsoportok és hálózatok számára érhető el, addig ezek saját mobiltelefonon keresztül is.

A folyamatos műveleti találkozók és koordinációs értekezleteket követően a közös nyomozócsoporton belül egy előre meghatározott időpontban megtörtént a realizálás egy közös akciónap (Joint Action Day – JAD) keretében. A közös nyomozócsoporton belül lehetőség van egy másik tagállam területén (például Németországban) a magyar Be. szerinti gyanúsítotttra vonatkozó jogszabályok szerint kihallgatni egy közös akciónapon. Ehhez kapcsolódhat még a lőfegyver viselése, ami nem volt engedélyezett jelen esettanulmány megállapodásában, viszont van erre lehetőség, csakhogy azt előzetesen rögzíteni kell.

A bemutatott közös nyomozócsoport felállításakor már szembe kellett nézniük a nyomozó hatóságoknak a COVID-19-el. A megbeszéléseket online tartották, illetve telefonon, valamint a fent ismertetett applikációkon keresztül folytak egyeztetések.

²¹⁶ Matthias MONROY (2020): *EU police forces plan new information system*. Online: <https://digit.site36.net/2020/09/16/eu-police-forces-plan-new-information-system/> (Letöltve: 2023.01.11.)

²¹⁷ Ivett CSONTOS-NAGY (2023b): *International Criminal Cooperation in the Shadow of the Coronavirus Pandemic*. AARMS – Academic and Applied Research in Military and Public Management Science, Vol. 22, No. 1, 44.

Egy 2017-ben megjelent tanulmányban vizsgálták interjúkon keresztül Magyarországon a közös nyomozócsoport „népszerűségét” a bűnszervezetek felszámolása ellen. Készült interjú a nyomozó hatóság tagjaival és ügyészekkel. Megfogalmazták mindkét oldalon, hogy a részvételhez ismerni kellene ezt a fajta nyomozati munkát, de csak limitált számú képzés áll rendelkezésre, illetve még „bátorságra” lenne szükség. A bevett gyakorlatok ismétlése és a tapasztalati úton való tanulás elsődlegessége nagyban gátolja a szervezeti változást. Ennek ellenére figyelemre méltó az erőforrásokkal való gazdálkodás (túlterheltség, magas ügyszám) mindkét szervezet egységeiben.²¹⁸ Mivel hazánkban minden esetben, ha bűncselekmény gyanúja merül fel büntetőeljárást kell indítani, ezért a kisebb bűncselekmények abszolút túlsúlya a rendőrség szervezetét leterhelte teheti, ami a kiemelt bűncselekményekkel foglalkozó szervezetek szintjén hasonlóan érzékelhető.²¹⁹

Elgondolkodtató, hogy a hollandoknál működik egy szervezeti erőforrást jelző rendszer, aminek a lényege, hogy a szervezett bűnözői csoport elleni nyomozást megelőzően felderítő munkával minél több adatot szereznek be. A cél, hogy megbecsüljék, egyrészt mekkora idővesztést jelentene (más ügyeken nem tudnának dolgozni), másrészt mekkora költséget emésztene fel a szervezett bűnözői csoport elleni nyomozás. Hazánkban szintűgy megjelent az erre való igény, de a gyakorlatban a kivitelezés akadályokba ütközött.²²⁰

A tanulmányban az ügyészséggel való szorosabb együttműködésről esik szó, amihez hozzájárulna, ha bűncselekménytípusukra szakosodott ügyészségek, ügyészek dolgoznának. Egy rendőr interjúalany szerint: *„Nálunk nincsenek vonalvezető ügyészek, ami egy nagy probléma, mert mindenféle típusú ügyet kapnak. A hollandoknál viszont van supervisor ügyész, ami nagyon hasznos.”* A hollandok mellett a franciáknál hasonlóan szakosodott ügyészségek vannak.²²¹

További empirikus kutatásaim során interjúkkal vizsgáltam a közös nyomozócsoportban történő megállapodást. Az első interjúkat 2022 tavaszán készítettem, négy nyomozó és négy ügyész bevonásával. 2023 tavaszán, a korábbi eredmények tükrében, újabb interjúkat vettem fel, ezúttal kizárólag ügyészekkel. A közös nyomozócsoport kérdése legközelebb 2024 tavaszán merült fel a kibertérrel érintő nyomozásokkal kapcsolatban, amikor szintén készült egy vizsgálat rendőri és ügyészi oldalról egyaránt. A közös nyomozócsoportok témája a kibertérrel

²¹⁸ BEZSENYI Tamás – TIRTS Tibor (2017): *Közös Európai Nyomozócsoportok a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Gyakorlatában*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, Pécs, 19. kötet, 176.

²¹⁹ Uo. 177.

²²⁰ Uo.

²²¹ Uo. 181.

összefüggésben később még említésre kerül. Az ügyész interjúalanyok nagyrészt a Legfőbb Ügyészség munkatársai voltak. Szerepük azért jelentős, mert a közös nyomozócsoportok létrehozására irányuló megállapodások az ő közreműködésükkel jönnek létre, mivel a kizárólagos hatáskörükbe tartoznak.²²² Ugyanakkor nem szükséges, hogy aktívan részt vegyenek a közös nyomozócsoport munkájában, kivéve, ha az alacsonyabb szintű ügyészségek erre irányuló kérést fogalmaznak meg. Emellett előfordulhat, hogy a Legfőbb Ügyészség már a nyomozás kezdetétől maga látja el a felügyeletet.

A 2022-ben végzett kutatás része volt, hogy a gyakorlatban hogyan folyik közös nyomozócsoportban a kommunikáció, az információcsere és a bizonyítékok megosztása rendőri és ügyészi oldalról egyaránt. A nyomozók nagy többségének álláspontja, hogy az egyik legjobb, legpraktikusabb eszköz, amivel a szervezett bűnözői csoportokat fel lehet deríteni, zömében pozitívumok kerültek fókuszba, mint „*az ügyészi szerepvállalás*” (R3-2022), a részt vevő tagállamok közötti folyamatos információcsere, „*...bizonyítékok széles körének azonnali megosztása a részes felek között...*” (R2-2022) és „*...a leplezett eszközök által kapott bizonyítékok szabad mozgása...*” (R1-2022). Egy személy részéről hangzott el, hogy hosszas bürokratikus folyamatok nélkül tudnak eredményesek lenni.²²³

A megkérdezett ügyészek a nemzetközi bűnügyi együttműködési eljárások egyik leginnovatívabb eszközének tekintik a közös nyomozócsoportot a szervezett bűnözői csoportok felszámolása ellen. Mások mellett említették a közös nyomozócsoportok működését támogató együttműködési platform létrehozását²²⁴, ami többek között orvosolni fogja a mai napig felmerülő technikai nehézségeket. Ilyen akadályt jelent például a nagy mennyiségű adatfájlok biztonságos cseréje vagy tárolása. A felület azonban lehetővé teszi majd a digitális információk és a bizonyítékok biztonságos cseréjét és tárolását, valamint a biztonságos elektronikus kommunikációt (videókonferencia, közvetlen párbeszéd), illetve megvalósulhat a közös nyomozócsoport napi tevékenységének összehangolása a részes államok között. A felület további előnye, hogy a megosztott bizonyítékokat jobban nyomon lehet a jövőben követni, illetve ha harmadik ország kér információt, akkor a

²²² Az ügyészség szervezetiéről és működéséről szóló 12/2012. (VI. 8.) LÜ utasítás. 17. § (1) bekezdés ae)

²²³ NAGY Ivett (2023): *A hatályos büntetőeljárás törvény egyes változásainak vizsgálata a szervezett bűnözés elleni fellépés tükrében*. Belügyi Szemle, 71. évfolyam 4. szám, 619.

²²⁴ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/969 rendelete (2023. május 10.) a közös nyomozócsoportok működését támogató együttműködési platform létrehozásáról és az (EU) 2018/1726 rendelet módosításáról

megosztás tényéről és tárgyáról a részes felek azonnal értesülnek.²²⁵ A tárolásnak köszönhetően a feltöltött fájlok a részes államok számára egyformán elérhetővé válnak, így szükség esetén könnyedén letölthetik őket, hasonlóan egy Google Drive mappához. A hozzáférés kizárólag azok számára lesz engedélyezett, akiknek ezt a megállapodásban részt vevő tagállamok jóváhagyták. A platform létrehozásáról szóló rendelet 2023. június 6-án lépett hatályba és a tervek szerint a felület legkésőbb 2025. december 7-én megkezdí működését. Az együttműködési platform használata önkéntes.²²⁶

A 2023 tavaszán kérdezett ügyészek meggyőződése, hogy számos előnnyel jár ebben a formában nyomozni, akár eredményesebb lehet más együttműködési eszközkhöz képest, de a gyakorlat nem mindig igazolja az elméletet. *„Akkor igazán eredményes, ha alulról jön a kezdeményezés, a nyomozó hatóság és a felügyelő ügyészség kezdeményezi, azok a legeredményesebbek, de persze annyira eredményes, amennyire a benne lévők akarják.”* (Ü2-2023) A válaszok szerint akkor sikeres, ha a részt vevő felek, államok mindegyike akarja a közös eredményt, és úgy gondolkodnak, hogy *„nem én, hanem mi”* (Ü3-2023), nem hallgatják el az információt, minden bizonyítékot megosztanak egymással, illetve *„megvan a kémia”* (Ü4-2023) az együttműködő országok között. Azonban megjegyzés érkezett arra, hogy ha vezetői nyomás hatására jön létre a közös nyomozócsoport, az általában eredménytelen, mert passzívak a résztvevők.²²⁷ Előnye, hogy *„...közvetlenül felhasználhatók a bizonyítékok és folyamatosan lehet kommunikálni egymással...”* (Ü5-2023). Magyarország esetében ezen együttműködési forma létrejöttékor eleinte a nyugati országokkal volt több megállapodás, Hollandia, Franciaország, Belgium, ők aktívak voltak és keresték Magyarországot. Németországgal és Ausztriával a föderális rendszer miatt nincs túl sok megállapodás, *„számos engedélyezési lépéscsőt kellene végig járni, ha már csak két tartomány érintett is bonyolult az együttműködés”* (Ü1-2023). Ez a válasz ugyancsak megerősíti a más interjúalanyok által elhangzott Németországgal történő nehézkes együttműködés tényét. Egy interjúalany kifejtette, hogy szerinte az

²²⁵ European Commission (2021): *Jint Investigation Teams (JITs) collaboration platform*. Online: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/digitalisation-justice/joint-investigation-teams-jits-collaboration-platform_en (Letöltve: 2023.01.11.)

²²⁶ *JITs collaboration platform*. Online: <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/instruments/jits-collaboration-platform> (Letöltve: 2025.01.29.)

²²⁷ CSONTOS-NAGY (2023a) i. m., 121.

egyetlen hátrány abban rejlik, ha az elkövető személye már ismert, akkor a kérdés, hogy „...*melyik ország vigye ezüstitálcán a vezetőség elé a sikeres eljárást...*” (Ü2-2023).

A közös nyomozócsoport létrejöttének előfeltételei, indokai között szerepelt a válaszokban, hogy szükséges az országoknak együttműködni egy bünszervezettel szemben, „...*muszáj intenzíven együttműködni, mert ha nem tesszük, akkor elgáncsoljuk egymást, például nem tudom, hogy azaz ember, aki itt dolgozik, az egy fedett nyomozó, én meg jól elfogom...*” (Ü1-2023). Döntő a bizonyítékok „*cseréje*”, a bizonyítékok gyűjtésének megkönnyítése, a személyes kapcsolatok, az elhivatottság, legyen jó az előkészítés a nyomozó hatóságok által, történjen előzetesen spontán információcsere, és legyenek az ügyészek hasonlóan nyitottak a közös nyomozócsoportra, „...*meg kell győzni az ügyészeket arról, hogy ezt kell csinálni...*” (Ü3-2023).

Az interjú felvételekor kitértem arra, hogyan ismerték fel, hogy elengedhetetlen a közös nyomozócsoport létrehozása? A legtöbb válaszban megjelent, hogy a bizonyítékok gyors beszerzése és felhasználása miatt mérvadó, illetve fontos szempont, hogy ha leplezett eszközök alkalmazása történne, akkor szintén a közös nyomozócsoport a megoldás. A cél, hogy ne ugyanazt az elkövetési magatartást nyomozzák a különböző országokban, ami bünszervezet esetében gyakran előfordulhat (emberkereskedelem kapcsán hazánkban történik a toborzás, külföldön az emberkereskedelem), ez nem vezet eredményre. Együtt kell működni a társhatóságokkal. Előfordult, hogy több ENYH kibocsátás volt, mire észrevették, hogy közös nyomozócsoportban egyszerűbb lenne a bizonyítékcseré.²²⁸ A valós idejű információcsere a legegyszerűbb és leggyorsabb, ami közös nyomozócsoporton belül valósul meg.

Nemzetközi kitekintés:

A közös nyomozócsoporttal összefüggő kérdésekre olyan válaszok hangzottak el a szerb rendőri vezetőtől, hogy harmadik országgént bátran vesznek részt közös nyomozócsoportban, legalább 15 volt az elmúlt időszakban, előnyös a bizonyítékok beszerzése végett, illetve több leplezett eszközt alkalmaznak, mint a lehallgatás vagy a megfigyelés.

²²⁸ Uo. 122.

A hazai ügyészek körében felvetődött a kérdés, hogy mi lehet az oka annak, hogy mégsem jön létre közös nyomozócsoport? A válaszok egybehangzottak: általában akkor nem alakul meg, ha a nyomozás már előrehaladottabb stádiumban van, az eljárási határidők miatt, vagy ha életveszély esetén sürgős beavatkozás szükséges. Emellett többen kiemelték, hogy a tagállamok passzív hozzáállása ugyancsak akadályozhatja a közös nyomozócsoport létrehozását, „...*érdektelen volt a külföldi nyomozó hatóság...*” (Ü2-2023); „...*nem tartotta súlyosnak a bűncselekményt a megkeresett hatóság...*” (Ü3-2023). Hazai viszonylatban leginkább azért nem jön létre, mert félnek az ismeretlentől, valamint személyekben rejlő okok miatt és „...*sokszor nyűgnek tekintik...*” (Ü2-2023).²²⁹

Nemzetközi kitekintés:

A közös nyomozócsoport megszervezése az osztrák kokain szakértő szerint, nagyon sok időt vesz igénybe. Ezért inkább választanak egy olyan alternatív megoldást, hogy „...ha valamennyi érintett ország partner benne, akkor egy adott napon megrendeznek egy találkozót, és egy-egy tolmáccsal együtt megtörténik az információcsere...” (KE-2020). A tolmács jelenléte azért szükséges, mert nagyon sok közép-európai országban dolgozó nyomozó nem beszél jól az angol nyelvet, vagy egyáltalán nem beszél, ezért egyszerűbb, ha tolmács segítségét veszik igénybe. Viszont kiemelte, hogy az észak-európai országok hatóságainál dolgozó kollégák – finnek, svédek, norvégok –, majdnem anyanyelvi szinten beszélnek az angolt. Az olaszokkal vagy a spanyolokkal zajló találkozók szintén tolmácsot igényelnek, hiába tudnak angolul, erős az akcentusuk.

A megkérdezett német rendőrök álláspontja, hogy a közös nyomozócsoportban történő megállapodás hiánya betudható akár politikai okoknak. Általában az esetükben azért nem jön létre, mert hosszas, bürokratikus folyamat, amiben az ügyészségre ugyanúgy szükség van, ezért inkább ENYH-t alkalmaznak. Mindezek ellenére belátják, hogy a bizonyítékok megosztása, a gyorsabb kommunikáció, az egyszerűbb együttműködés végett alkalmas bűnügyi együttműködési eszköz a közös nyomozócsoport.

²²⁹ Uo. 122-123.

A kutatás egyik szegmense volt a leplezett eszközök alkalmazása közös nyomozócsoporton belül, aminek az eredményei garantáltan a büntetőeljárás részét képezik minden érintett ország számára. A gyakorlatban egyes esetekben előfordul, hogy bizonyos leplezett eszközök igénybevétele már a megállapodás megkötése előtt megtörténik és az eredményei részei a nyomozásnak. Más esetekben inkább nem alkalmaznak, csak indokolt ügyben, mivel országonként eltérnek a határidők és az engedélyezési rendszerek. Leggyakrabban a lehallgatás, az átvásárlás, a hely titkos megfigyelése, a fedett nyomozó vagy a vádalku intézményét veszik igénybe. Példaként hangzott el a fedett nyomozó, „...amikor szükséges egy olyan fedett nyomozó (például kínai, vietnámi), amelyik adott államnak nem áll rendelkezésére, akkor közös nyomozócsoporton belül a másik állam is biztosíthatja a fedett nyomozót az eljárásban...” (Ü1-2023).²³⁰

Az ENYH-ban és a közös nyomozócsoportban alkalmazott leplezett eszközök között egy sarkalatos különbség van. A közös nyomozócsoport esetében nem kell minden együttműködő országnak beszereznie a szükséges engedélyt a keletkezett bizonyítékok felhasználásához. Tehát ha hazánk már beszerzett egy bírói engedélyt adott leplezett eszközhöz, az a bírói engedély a közös nyomozócsoportban részt vevő másik ország számára szintén érvényes engedély. Így ez egy hosszas engedélyeztetési folyamatot csökkentő tényező az ENYH-val szemben. „Ha előre látható, hogy sok leplezett eszközt kell majd alkalmazni, akkor inkább legyen közös nyomozócsoport, ne ENYH.” (Ü1-2023)

Ha már felmerült az ENYH, akkor megfogalmaztam, hogy az ENYH-t vagy a közös nyomozócsoportot részesítik előnyben, illetve melyikkel „találkoznak” többet a munkájuk során. Egyöntetű volt, hogy az ENYH-t alkalmazzák többet, azonban ügy függővé tették, elsődleges az ENYH („...az EU-n belüli bizonyíték beszerzésének ez a fő eszköze...” Ü5-2023), és ha folyamatos a bizonyítékcseré, akkor közös nyomozócsoport. Egy interjúalany így vélekedett a kérdésről: „A közös nyomozócsoport visszaszorult, az ENYH több, a közös nyomozócsoport bonyolultabb dolognak tűnik, azért szorul vissza, plusz a COVID miatt, egyébként az ENYH esetében nem kell együttműködni senkivel.” (Ü3-2023).

A közös nyomozócsoportokhoz kapcsolódnak még a párhuzamos eljárások, illetve annak ténye, hogy több országban ugyanazon elkövetési magatartás miatt

²³⁰ Uo. 122.

van folyamatban büntetőeljárás, ugyanaz a szervezett bűnözői kör. A kérdés, hogy ebben az esetben mit tesznek az államok? Esetleg megállapodnak közös nyomozócsoporthoz? Mi a végkimenetele az ilyen eljárásoknak?

„...a párhuzamos eljárások egyik része spontán dolog, érzékelnek valamit, az, hogy van egy párhuzamos nyomozás az normális, de utána nem lehet nem összehangolni a nyomozásokat, mindegyik hatóságoknak arra kell törekedni, hogy összehangolják azokat, vagy közös nyomozócsoporthoz vagy az eljárás felajánlása.” (Ü3-2023);

„Közös nyomozócsoporthoz azért nem hoznak létre, mert vagy jogi akadálya van, vagy csak nyűgnek tekintik, és inkább nem, általában személyekben rejlő okok miatt nem jön létre...” (Ü2-2023);

„...azért sem jöhet létre közös nyomozócsoporthoz, mert van, aki a saját nyomozásának az érdekeit félti, vagy nem akarja, hogy a másik ország megismerje a nyomozási technikáit...” (Ü4-2023);

„...folyhatnak úgy is párhuzamos eljárások, hogy nem kapcsolódnak össze, de félő, hogy egyik ország keresztül tehet a másik országnak” (Ü5-2023).

Az egyik interjúalany éles kritikát fogalmazott meg azzal kapcsolatban, hogy miért folynak párhuzamos nyomozások és miért nem működnek együtt közös nyomozócsoporthoz:

„Lustaság miatt, próbálják rövidre vágni a nemzetközi vonalat, ezt a szervezett bűnözésnél nem lehet, csak az én részem lenyomozni. Például a kábítószeres ügyekkel foglalkozó nyomozóknál muszáj nemzetközi szinten együttműködni. Sőt nagyon jó lenne közös nyomozócsoporthoz együtt dolgozni embercsempész hálózatokon, azonban az együttműködésben senki nem érdekelt, megfogja a szállítót, meg ritkán a figyelőt, elítélteti, elengedi, kiutasítja.” (Ü1-2023) Ezért ha tehetik, más módon oldják meg az információcserét.

Nemzetközi kitekintés:

A párhuzamos nyomozások vonatkozásában elhangzott a német interjúalanyok részéről, hogy a bizalom hiánya miatt folynak sok esetben párhuzamos nyomozások, nem veszik fel egymással a kapcsolatot a hatóságok, vagy megtartják maguknak az információt, a nyomozás sikere őket illesse (ebben a tekintetben a nézetek megegyeznek a magyar ügyészek álláspontjával), azonban elképzelhető, hogy politikai okokból nem történik meg a kapcsolatfelvétel (Nagy Britannia vagy Törökország vonatkozásában, mivel nem EU tagok).

A párhuzamos nyomozásokról a szerbek úgy vélekednek, hogy általában ha információt szereznek arról, hogy más országot is érint egy eljárás, akkor azonnal felveszik a kapcsolatot az érintett országgal, így kerül el a párhuzamos nyomozásokat. Az embercsempészet kapcsán tipikus eset, hogy Szerbiában megszervezik az elkövetés körülményeit, a rendőrségi szervek ugyan információt cserélnek, mégis a sofőrt Magyarországon megfogják és ezzel véget ér az együttműködés. Nincs arra kapacitás, hogy a teljes bűnszervezet ellen nyomozzanak, ez nagy problémát jelent, viszont tisztában van vele az interjúalany, hogy a közös munkát mindkét félnek kell akarni. Vannak azért sikeres közös nyomozások, de a bűnszervezetek felszámolására még nagyobb összefogásra lenne szükség. Ezzel kapcsolatban hasonlóan nyilvánult meg a fent bemutatott egyik hazai ügyész (Ü1-2023).

Konklúzió, hogy a bizonyítékok beszerzése vagy cseréje megvalósítható egy sokkal gyorsabb és eredményesebb formában. A közös nyomozócsoportban részes felek, akár ügyészek, akár nyomozók, közvetlen kommunikációja szintén megkönnyíti az együttműködést. A nemzetközi bűnügyi együttműködés formáira visszautalva, a közös nyomozócsoport lehetőséget biztosít mind a horizontális, mind a diagonális együttműködés megvalósítására, lehetővé téve a rendőrségi és igazságügyi szervek folyamatos, párhuzamos munkáját, amelyek egymást kiegészítve, egyszerre működnek együtt.²³¹

A következőkben, a közös nyomozócsoportban való együttműködés előnyeit összegzem:

1. Az egyéni (esetleg speciális) és a nyomozókkal szemben támasztott univerzális jellegű követelmények között nagyobb összhang biztosítható. Kiegészítik egymást az egy csoportban dolgozó személyek képzettség, szakmai tapasztalatok, problémamegoldó vagy feladat-végrehajtó készségük tekintetében. Csökken a tévedés lehetősége azáltal, hogy kedvezőbben kihasználhatók a szubjektív tényezők (például ha a csoport tagjai másként látják ugyanazt a problémát, akkor más megoldást ajánlanak).
2. Szükség esetén egy időben, egyszerre több helyen dolgozhatnak (például egy kutatásnál fontos lehet az egyidejűség biztosítása).
3. A létszámból adódó nagyobb erő, valamint az összegzett tapasztalat és tudás lehetővé teszi a nyomozási cselekmények, intézkedések gyorsabb, szakszerű végrehajtását.

²³¹ KOLOZSI (2022) i. m., 293.

Amennyiben a csoportra bízott egyes részfeladatok teljesítését az végzi, vagy irányítja, akinek abban a legtöbb tapasztalata van, ekkor ezáltal sok idő és erő takarítható meg.

4. Ha váratlan helyzet, feladat áll elő, arra a csoport sokkal rugalmasabban tud reagálni, mint az egyedül dolgozó nyomozó.
5. A területen legjáratasabb munkatársak „összegyűjtése” több államból egy csapatba, hogy a munka gördülékenyebben menjen (spórolás idővel, erővel és pénzzel).
6. Nagyban lecsökkenthető az információveszteség, mivel a csoport tagjai megoszthatják egymás között az egy időben elvégzendő feladatokat (egy részfeladatra könnyebben lehet koncentrálni), és kevésbé fordulhat elő az, hogy valamely releváns tény figyelmen kívül marad.
7. A csoportban dolgozók személyes biztonsága jobban biztosítható.²³²

A felsorolást további három meghatározó előnnyel egészítem ki, amelyek a közös nyomozócsoport működésének elkerülhetetlen részei, másfelől a gyakorlatban még markánsabban érvényesülnek:

7+1 Az ügyészséggel való közvetlen együttműködés és az ügyészi aktív szerepvállalás a nyomozás folyamatában.

7+2 Ami a közös nyomozócsoporton belül kerül megállapításra bizonyítékként értékelendő, illetve ezek a bizonyítékok közvetlenül felhasználhatók vádemeléskor.

7+3 Bürokráciát csökkentő együttműködési forma.

Látható, hogy a közös nyomozócsoport számos előnyt kínál, amelyek felismerésével és alkalmazásával az országok sikeres nyomozásokat valósíthatnak meg a bűnszervezetek elleni küzdelemben. Az egyik legnagyobb előnye, hogy a keletkezett bizonyítékok cseréje gyors és későbbi felhasználhatósága adott a részt vevő államok között, ezen túlmenően, ha nagy mennyiségű bizonyíték beszerzése van kilátásban, akkor szintén ez a legalkalmasabb eszköz.

Az interjúk eredményei mégis azt mutatják, hogy bár tisztában vannak az előnyökkel a szakemberek, ezzel együtt óvatosan kezelik a közös nyomozócsoportban történő megállapodást. A közös nyomozócsoport létrehozásának akadályai lehet, például a nyelvtudás hiánya, a felmerülő költségek, az adminisztráció, de ezek az akadályok kiküszöbölhetők. Egy rendőrök és ügyészek körében végzett 2018-as kutatás eredményei között olvasható, hogy a közös nyomozócsoport előnyei nincsenek kihasználva, és a jogintézményre vonatkozó

²³² BLASKÓ – BUDAHÁZI (2019) i. m., 139-140.

ismeretek jellemzően nem személyes tapasztalatokból, hanem közvetett tudásforrásból épülnek fel.²³³

Egy közös nyomozócsoport létrehozásához minden országban, minden feltétel adott, legyen az technikai, anyagi vagy szakértői támogatás. A kulcskérdés csupán annyi, hogy akarnak-e az államok közösen fellépni a szervezett bűnözéssel szemben, vállalják-e azokat az eljárási akadályokat, amelyek az eltérő nemzeti jogból adódnak, a nyelvi különbségeket és az időt, amit egy bünszervezet felszámolására kell szánni? Vagy adott hatóság úgy véli, neki csak bizonyos információra vagy bizonyítékra van szüksége külföldről, a többi nemzetközi szállal nem foglalkozik, mert nem az ő dolga.²³⁴

Véleményem szerint további célzott oktatásra, gyakorlati példák bemutatására vagy akár már közös nyomozócsoportban részt vett kollégákkal történő kerekasztal beszélgetésekre van szükség, amik megfoghatóbbá teszik a hazai nyomozó hatóság és ügyészség számára a közös nyomozócsoport előnyeit. Akarat kell ahhoz, hogy a közös nyomozócsoporton belüli együttműködést megkezdjék az érintett felek. A legtöbb esetben, kezdetben az országon belül, a szervek között kell létrejönnie a kooperációnak, hogy a későbbiekben megvalósuljon a nemzetközi irányú együttműködés.²³⁵

Az alábbi táblázat összehasonlítja azt a három, rendelkezésre álló és leggyakrabban alkalmazott nemzetközi bűnügyi együttműködési eszközt, amelyek mindegyike a bizonyítékok beszerzését célozza, különböző szempontok alapján.

²³³ NYITRAI Endre et al. (2018): *Összefoglaló a kutatói tanulmányok megállapításainak tükrében*. In: Frigyer László (szerk.): Nemzetközi jellegű szervezett bűnözés nyomozásának kutatása információáramlási szempontból – Tanulmánykötet II. Budapest: Nemzeti Közszerológati Egyetem. 86-87.

²³⁴ CSONTOS-NAGY (2023a) i. m., 124.

²³⁵ Uo.

	NEMZETKÖZI BÜNYÜGYI JOGSEGÉLY	EURÓPAI NYOMOZÁSI HATÁROZAT	KÖZÖS NYOMOZÓCSOPORT
ELŐNYÖK	• EU-n kívüli országok is elérhetők	• digitalizált	• rugalmas • valós idejű együttműködés • a megállapodásban részt vevő más államok bizonyítékai engedély nélkül felhasználhatók • proaktív módon is biztosítja az információáramlást
HÁTRÁNYOK	• papír alapú formanyomtatvány szükséges • kizárólag a jogsegélyben kért intézkedések végrehajthatók • fordítási költségek • alkalmazása időigényes	• forma-nyomtatvány szükséges	• meghatározott azon országok köre, akikkel meg lehet állapodni
KÖZÖS ISMÉRVEK	• mindhárom bizonyítékok beszerzését szolgálja • egymásnak alternatívái		

2. táblázat: A nemzetközi bűnügyi jogsegély, az európai nyomozási határozat és a közös nyomozócsoport összehasonlítása²³⁶

Az összehasonlító táblázat alapján megállapítható, hogy a közös nyomozócsoport rendelkezik a legtöbb előnnyel, míg a nemzetközi bűnügyi jogsegély mutatja a legtöbb hátrányt. Egy ilyen típusú összehasonlítás elengedhetetlen volt. Céлом, hogy felhívjam a figyelmet a három eszköz sajátosságaira, amelyek a mindennapi munkában, különösen a nyomozó hatóságok számára, hasznos iránymutatásként szolgálhatnak, ha a nyomozás során nemzetközi vonatkozású kérdések merülnek fel. Kiemelendő, hogy minden esetben a bűncselekmény tárgyi súlya és megítélése, a tervezett nyomozati cselekmények jellege, valamint a célország uniós vagy unión kívüli státusza határozza meg, hogy melyik eszköz a legmegfelelőbb. Ugyanakkor fontos figyelembe venni egy kulcsfontosságú tényezőt: mennyi idő áll rendelkezésre a bizonyítékok beszerzéséhez?

1.3. A nemzetközi bűnügyi együttműködés dinamikája a kábítószer-bűnözés elleni küzdelemben

A bevezetésben már rámutattam arra, hogy miért emelem ki a kábítószer-kereskedelmet a szervezett bűnözés egyik meghatározó ágazataként a többi bűncselekmény közül, hiszen a

²³⁶ A szerző saját szerkesztése.

kábítószer-piac a bűnszervezetek számára az egyik legnagyobb bevételi forrást jelenti. A kábítószer-kereskedelem globális jelenléte számos súlyos kockázatot hordoz magában. A kábítószer-előállítás, szállítása és elosztása nemzetközi hálózatokon keresztül valósul meg, ami azt jelenti, hogy a hatékony fellépéshez nemcsak a nemzeti, hanem a nemzetközi szintű együttműködés is elengedhetetlen.

A kábítószer kínálatának és keresletének relációja folyamatos változáson megy keresztül, amit a világban zajló események befolyásolnak. A következő statisztikai adatok azt támasztják alá, hogy mennyire befolyásolja a bűnszervezetek tevékenységét a fogyasztók száma. 2021-ben a világon 296 millió ember használt kábítószer, ami 23%-os növekedést jelent a korábbi évtizedekhez viszonyítva. A becslések szerint 2030-ra 11%-al fog nőni a kábítószer-fogyasztók száma. Ha várható, hogy a fogyasztók száma nő, akkor a bűnszervezetek aktivitása sem hagy alább, sőt újabb piacokat hódítanak majd meg.²³⁷

A kábítószer-kereskedelem fokozza azokat a bűnözési veszélyeket, amelyek különösen a kiszolgáltatott közösségeket érintik, mivel veszélyezteti a biztonságukat, a megélhetésükhöz való jogukat, és hátrányosan befolyásolja a tiszta, egészséges és fenntartható környezetben való élet lehetőségét. Emellett a dinamikája folyamatosan változik, reagálva a bűnüldözési intézkedésekre, politikai változásokra és gazdasági tényezőkre.²³⁸

Globálisan jelennek meg hírek sikeres nyomozásokról, kábítószer lefoglalásokról és bírósági ítéletekről, ami jól mutatja, hogy a kábítószer-kereskedelem elleni küzdelem kiemelt prioritást élvez a világ számos pontján. Ennek ellenére a hatóságok nehezen tartják a lépést az újonnan felbukkanó trendekkel és elkövetési módszerekkel, míg a jogszabályi környezet ezekhez még lassabban alkalmazkodik.²³⁹ A kábítószer-piacon az új pszichoaktív szerek sokszínűsége és gyors megjelenése szintén kihívást jelent a törvényhozók számára, megnehezítve a megfelelő szabályozási intézkedések kialakítását. A piac és a jogszabályi környezet kapcsolatát tovább bonyolítja, hogy az EU tagállamaiban az egyes országok helyi szabályozásai eltérnek és nincsenek egységes összhangban.²⁴⁰

A kábítószer-kereskedelem egyik sajátossága, hogy más bűncselekményekhez képest viszonylag rövid idő alatt, minimális erőfeszítéssel, különösebb szaktudás és látszólagos kockázat nélkül érhető el kiemelkedő jövedelem. A bűnelkövetésből élők számára ez a

²³⁷ Ministry of Interior of the Republic of Serbia (2023a)

²³⁸ UNODC (2023): *World Drug Report 2023*. United Nations publication, Vienna. 10.

²³⁹ NAGY Ivett (2020): *Kábítószer-bűncselekmények nemzetközi kitekintésben*. Nemzetbiztonsági Szemle, 8. évfolyam 2. szám, 41.

²⁴⁰ HUMLI Viktória (2022): *A drogszabályozás hatása a dizájner drogok forgalmazására*. Interdiszciplináris Drogszemle, 3. évfolyam 1. szám, 18-19.

tevékenység különösen vonzó, mivel gyors és magas jövedelmet kínál viszonylag alacsony kockázattal. A büntetés-végrehajtási intézetekből szabadulók esetében ez gyakran az egyedüli olyan lehetőség, amely lehetővé teszi számukra, hogy rövid időn belül visszanyerjék a bevonulás előtt meglévő életszínvonalukat.²⁴¹ A kábítószer-kereskedelemben résztvevők körében a bűnismétlés aránya jelentősen magasabb, mint az általános bűnelkövetői átlag.²⁴² A magas bűnismétlési hajlam megnehezíti a hatóságok munkáját, mivel folyamatosan újabb és újabb bűncselekmények elkövetésére kerülhet sor.

A fő kérdés, hogyan lehet felelősségre vonni azokat a kábítószer-kereskedelmi hálózatokat, amelyek több országban tevékenykednek? Mint ahogy valamennyi transznacionális szervezetten elkövetett bűncselekményt illetően, úgy a kábítószer-kereskedelem elleni nyomozásban is nélkülözhetetlen szerepet játszik a nemzetközi bűnügyi együttműködés, mivel elősegíti a sikeres bűnüldözést és biztosítja az igazságszolgáltatás eredményességét.

Az elmúlt néhány évtizedben egyre inkább erősödött az igény, a nemzetközi bűnügyi együttműködésben az egységes drogpolitika kialakítására az országok között. Célokot kellett rögzíteni, amelyeket minél hamarabb szükséges volt megvalósítani. Létrejöttek olyan nemzetközi intézmények, amelyek elsődlegesen a kábítószer-bűnözés elleni fellépést segítik elő, vagy más stratégiai jelentőségű feladatok ellátásában nyújtanak támogatást az államok számára. Az alábbiakban két nemzetközi intézményt ismertetek, amelyek világ szinten figyelemmel kísérik a kábítószer-bűnözés alakulását. Mindkét szervezethez személyesen látogattam el interjúkészítés céljából, a hangsúly a nemzetközi bűnügyi együttműködésen és az országok hatóságainak támogatásán volt.

Az amerikai Kábítószer-ellenes Hivatal, az Amerikai Egyesült Államok, Szövetségi Igazságügyi minisztérium alá tartozó rendőri szerv. Fontos szerepe van a kábítószer-kereskedelem elleni globális harcban, mivel több országban működik hivataluk aktívan. A szervezet 1973-as megalakulása óta fő céljának tekinti a kábítószer-csempészet és terjesztés megakadályozását, valamint a kábítószerrel kapcsolatos valamennyi szervezett bűnözői csoport elleni fellépést, ugyanakkor széles nyomozati jogkörrel rendelkezik. A disszertáció szempontjából az európai régió belüli irodák relevánsak, mindemellett a világ legtöbb nagyvárosában vannak hivatalok kiépítve. Hazánkban nincs hivatala a DEA-nek, viszont a

²⁴¹ MÁTYÁS Szabolcs (2020): *A kábítószer-bűnözés elleni küzdelem mint stratégiai kihívás a magyar bűnüldözésben*. Budapest: Nemzeti Közszoigálati Egyetem. 77.

²⁴² Uo. 84.

hazánkhoz legközelebbi Bécsben található, de Zágrábban és Varsóban hasonlóan van közeli kirendeltségük. Az Unión belül dolgozó ügynökök feladata a regionális kábítószer-csempész szervezetek elleni küzdelem. Továbbá úgynevezett monitoring, megfigyelő tevékenységet végeznek, ami magába foglalja például az ecstasy beáramlását Európába és az Egyesült Államokba, a Közel-Keleten előállított heroin csempészését, valamint olyan konténeres szállítmányokat figyelnek, amelyek Dél-Amerikából Európába érkeznek.

A bécsi tanulmányút alatt felkerestem a DEA hivatalát, a DEA Vienna Country Office-t, ahol a hivatal vezetőjével és egy összekötő ügynökkel készítettem interjút. A fókuszban az információcsere és a rendőrségi együttműködés állt a DEA és az EU-s tagállamok között. A munkájukban elsődleges az Amerikai Egyesült Államok érdekeinek képviselete és az amerikai bűnüldöző hatóságok munkájának elősegítése. Másodlagos, de szintén jelentős feladatuk az együttműködésre hajlandó országok bűnügyi információval, eszközökkel és szakértőkkel történő támogatása. A DEA kizárólag a kábítószer-bűnözéssel kapcsolatos információcserére helyezi a hangsúlyt, egyebet nem biztosítanak az országok nyomozó hatóságainak.

Az ügynökök személyes véleménye, hogy az együttműködés a környező országokkal mindaddig bizonyul jónak, amíg sor nem kerül a konkrét információcserére, amikor „...már a DEA-tól megkapott adott információt minden ország a magáénak akarja tudni és az által sikeres nyomozást elérni...” (DEA2-2020). Ennek ellenére az ügynökök szerint a legfontosabb minden ország kapcsán, az információcsere. Az interjúkon felmerült néhány együttműködést akadályozó tényező:

- észrevételt tettek arra vonatkozóan, hogy a korrupció jelenléte veszélyezteti az információk áramlását, például Szerbiában és Koszovóban;
- kérdést tettem fel az országok anyagi és technikai forrásaira, de meggyőződésük, hogy „...az országon belül nem anyagi vagy technikai támogatást nem kapnak az államok a felsővezetésétől, hanem a már meglévő forrásaikat nem jól, vagy egyáltalán nem használják ki...” (DEA2-2020);
- egyes kelet-európai országok kommunista felfogása miatt szintén nehezzé válik az együttműködés, nem hajlandóak az információcserére és más együttműködésre sem, a rugalmasság hiánya pedig még inkább ahhoz vezet, hogy a DEA nem lesz hajlandó együttműködni;

- az évről évre változó jogszabályok miatt nehéz elérni egy sikeres nyomozást, mivel az országok közötti jogharmonizáció kapcsán sincs állásfoglalás.

Kiemelték, hogy „...a személyes találkozók sokkal hatékonyabbak, mint a megkeresések, vagy egyéb más információcsere lehetőségek” (DEA1-2020). Tapasztalatuk, hogy a leginkább problémát okozó kábítószer a kokain, ami Európába a Balkán irányából és Dél-Amerikából áramlik. Kérdésként hangzott el, hogy Magyarországgal milyen gyakran dolgoznak együtt. Elmondták, hogy egyre sűrűbb az együttműködés, mivel a Balkánról érkező szállítmányok bizonyos része Magyarországon halad keresztül a nyugat-európai országokba. A KR NNI érintett dolgozói regionális együttműködésen keresztül rendszeresen részt vesznek találkozók, képviselve Magyarországot. Az interjú végén hangsúlyozta mindkét ügynök, hogy ha valamennyi államot az motiválna, hogy az elkövető börtönben legyen, akkor gördülékenyebb lenne az azt megelőző együttműködés és közös munka. Többek között Magyarország viszonylatában szintén tapasztalják, hogy elhalványulni látszik az elkövető orientáltság, a bürokrácia árnyékában.²⁴³

Az ENSZ Kábítószer-ellenőrzési és Bűnmegelőzési Hivatala feladatát tekintve globális hálózatokon keresztül ösztönzi az ENSZ tagállamokat, hogy *„fellepjenek a kábítószer, a bűnözés, a korrupció és terrorizmus által okozott veszélyek ellen, valamint azon dolgozik, hogy előmozdítsa a biztonságot és az igazságosságot mindenki számára”*.²⁴⁴ Az UNODC szerepe mindezek mellett Magyarországra nézve kiemelt, képviselői nagyban hozzájárultak a kábítószer-ellenes jogszabályok előkészítéséhez, valamint részt vettek a hazai nemzeti kábítószer-ellenes stratégia kidolgozásában. Magyarország az elmúlt években, viszonyozva a támogatást, aktívan hozzájárult az UNODC tevékenységéhez és donorként támogatta annak munkáját.

A bécsi ENSZ-városban, az UNODC-nél dolgozó egyik kutatóval készült interjú. A hivatal kiemelt célja, hogy a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények ellenőrzését eredményesen végezze, valamint csökkentse az egyes országokban jelen lévő korrupciót. Napi tevékenységük az elemző-értékelő munka, illetve a monitoring feladatok elvégzésére összpontosítanak. Tényleges anyagi, technikai vagy szakmai támogatást nem biztosítanak a tagállamok számára, nyomozásokba nem folynak bele.

²⁴³ NAGY (2021a) i. m., 90-91.

²⁴⁴ *Az Egyesült Nemzetek Bécsben*. Online: <http://www.unis.unvienna.org/unis/hu/unvienna.html> (Letöltve: 2020.03.01.)

A kábítószer globális helyzetét tekintve elmondta, hogy Törökország jelenti az egyik legnagyobb kihívást, azaz az onnan érkező kábítószer szállítmányok, de a nemzetközi repülőterek jelentéseire hivatkozva a Kínából érkező repülőgépek átvizsgálásakor ugyancsak feltalálásra kerül több kábítószer típus, vagy prekursor. Az utóbbi években felállított statisztikai adatok alapján két heroin szárazföldi útvonalat emelt ki. Az egyik esetében a heroin Törökországból érkezik, Bulgária, Szerbia, Magyarország, Ausztria érintésével, és a célország Németország. A másik útvonal Pakisztánból indul, Szerbián, Románián, Magyarországon, Németországon keresztül és az Egyesült Királyság a célállomás. Mindkét útvonalban érintett Magyarország.

Hazánk tekintetében úgy fogalmazott, „...több találkozót, konferenciát szoktak szervezni, ahol a tagországok információt cserélhetnek, ezeken Magyarország is részt szokott venni...” (UNODC-2020). A hivatal vállalja, hogy megszervezi a rendezvényeket és az ott elhangzott információkat, illetve statisztikai adatokat megosztja a résztvevő országokkal.²⁴⁵

Mindkét szerv munkája közös célok köré összpontosul, amelyek a kábítószer-kereskedelem elleni globális küzdelemre irányulnak, ezen túlmenően hangsúlyozzák a nemzetközi együttműködés lényegét. A DEA nemcsak az Amerikai Egyesült Államokon belül, hanem világszerte együttműködik más országok rendvédelmi szerveivel, míg az UNODC globálisan támogatja az ENSZ tagállamokat, hogy sikeresen léphessenek fel a kábítószer-kereskedelem ellen, politikai és jogi szinten dolgozik, segíti az országokat a törvénykezés harmonizálásában és a kábítószer-ellenes stratégiák kidolgozásában.

A 2021-ben megkérdezett magyar nyomozók arra a kérdésre, hogy miként valósul meg az együttműködés a szomszédos és EU-s országokkal a kábítószer-kereskedelem felderítésében, azt válaszolták, hogy az együttműködés feltétlenül szükséges, és szerencsére a környező tagállamokkal jó az együttműködés. Ami viszont meglepő, „...az olyan országok, mint Hollandia, Spanyolország vagy Portugália felderítőivel nem a legjobb, ami abból adódhat, hogy számukra a cél a minél több kábítószer lefoglalása és realizálása, így nem fontos nekik, hogy a Magyarországra érkező kis mennyiségű kábítószer felderítésében együttműködjenek hazánkkal...” (R1-2021). A rendelkezésre álló hazai adatbázisok mellett, a leggyakrabban a SIENA csatornán keresztül próbálnak minél több

²⁴⁵ NAGY (2021a) i. m., 91.

információhoz jutni, bízva abban, hogy valamelyik tagállamnak van információja a megkeresésnek megfelelően, vagy az Europol adatbázisaiban találnak bármi számottevőt. Az Interpol megkeresése szintén gyakori a kábítószer-kereskedelem felderítésében, globális együttműködési hálózatával és fejlett technológiai megoldásaival támogatja a nemzeti bűnüldöző szerveket. Hangsúlyozták, hogy egy olyan kábítószer-kereskedelem nyomozásában, ahol érintett az online tér, ott törekedni kell arra, hogy azokat a szegmenseket derítsék fel, ahol a legtöbb információ keletkezik.

Nemzetközi kitekintés:

A kábítószer-kereskedelem nemzetközi dimenzióinak elemzésében az osztrák főváros irányadó szerepet játszik. A közép-európai kereskedelem oldaláról nézve Bécs földrajzi közelsége Magyarországhoz számottevő. Interjút készítettem az Osztrák Szövetségi Bűnügyi Hivatal egyik vezetőjével, akit arról kérdeztem, hogyan valósul meg az együttműködés a környező európai uniós tagállamokkal, különösen Magyarországgal, illetve a gyakorlatban miként működik az együttműködés, és sikerül-e felvenni a küzdelmet a kábítószer-bűnözéssel szemben? Elhangzott, hogy vannak pozitív és negatív tapasztalatai Magyarországgal és a környező országokkal. „Mi igyekszünk az nemzetközi találkozók és képzések számát növelni és nagyon sok programnak adunk otthont, amelyre több országból érkeznek.” (OSZBH-2020) Elmondta, hogy ennek ellenére más országok nem ajánlják fel a találkozók vagy továbbképzések megszervezését, azt várják el, hogy majd az osztrák kollégák ismételten szerveznek hasonló eseményeket. Kérdésemre úgy válaszolt, hogy a továbbiakban nem kívánnak ezzel az üggyel foglalkozni, amíg nem tapasztalják más országok hajlandóságát arra, hogy hasonló rendezvényeknek otthont adjanak. Tisztában van azzal, hogy anyagilag viszonylag jó helyzetben van Ausztria, így talán emiatt várják el tőlük a kezdeményezést. Magyarországra vonatkozóan, „...az együttműködés kábítószer-bűncselekményeknél jól működik, a kollégák eredményesen tudnak együtt dolgozni...” (OSZBH-2020).

A kábítószer-bűnözés országon belüli kezelése különösen nehéz, a közeli országokból beérkező kábítószerek terjesztése nagyon gyakori a bevándorló törökök és arabok körében. Ezen felül Bécsben olyan üzletek találhatók, amelyek jelen vannak más nyugat-európai országokban. Ezekben az üzletekben kendermag

palántákat, kendermagot, valamint más kender alapú élelmiszereket, italokat és termékeket árusítanak. Mindezek legális termékek, azonban a vásárló számára tilos kábítószerrel előállítani például a megvásárolt palántákból.²⁴⁶ Mivel a kábítószer legalizálása nem képezi az értekezés tárgyát, az interjúban erre részletesebben nem tértem ki.

Ezzel összefüggésben párhuzamot vonok Magyarországgal, ahol a fővárosban időről-időre, összehangolt, közös rendőrségi akciókkal igyekeznek csökkenteni a kábítószer-bűnözés mértékét. Az akciókban nem csupán rendőrök, hanem a NAV, a katasztrófavédelem, valamint az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság munkatársai vesznek részt (így megtörténhet a nem magyar állampolgárok ellenőrzése, majd esetleges felelősségre vonása).

Az osztrák Kábítószer Egység egyik kokain szakértőjét arról kérdeztem, hogy milyen trendeket figyelt meg 2020. év elejéig a kábítószer-kereskedelem terén. Elmondta, hogy a Dél-Amerikából jövő szállítmányok már jelentősebbek, mint a Balkánon keresztül érkezők (Balkánról heroin és kannabisz kerül csempészésre). „Egyre jellemzőbb, hogy Románián át a Fekete-tengertől, valamint Montenegróból érkeznek csomagok.” (KE-2020) Dél-Amerikából spanyolországi és holland kikötőkbe (Rotterdam) érkeznek konténerekben a szállítmányok. A repülőtereken jelentkező kábítószer szállítmány napi szintű, amik nagyrészt kokain szállítmányok Afrikából. Kevésbé gyakori a gépjárművel történő kábítószer csempészet. Az utóbbi időszakban észrevették az osztrák kábítószer egységeknél dolgozók, hogy Ausztriából Magyarországra történik a kábítószer csempészet és nem fordítva, Ausztria egy közép-európai „kábitószer központtá vált”. Emiatt még szorosabbá vált az osztrák hatóságok együttműködése Magyarországgal és más szomszédos országgal.²⁴⁷

A nemzetközi bűnügyi együttműködés a kábítószer-kereskedelem elleni küzdelemben tehát elengedhetetlen, hiszen csak így lehet reagálni a kábítószer-hálózatok globális fenyegetéseire, megakadályozni a bűnözői csoportok működését és csökkenteni a kábítószer társadalomra gyakorolt káros hatásait. A magyar nyomozók igyekeznek élni a rendelkezésre álló együttműködési csatornákkal (SIENA, Interpol), hasonlóan az osztrák kollégákhoz,

²⁴⁶ NAGY (2021a) i. m., 88.

²⁴⁷ Uo. 90.

együttal megjelent mindkét országnál, hogy ha az információáramlás nem megfelelő az országok között, akkor jelentősen megnehezedik a munkájuk.

A DEA ügynökeivel való szoros együttműködés segíti a még több információ beszerzését és a kapcsolódást külföldi társhatóságokkal. Az UNODC tevékenysége révén naprakész ismeretek szerezhetők a kábítószer-kereskedelem aktuális trendjeiről, ami meghatározó jelentőségű a proaktív rendőrségi fellépés szemszögéből.

1.4. Harmadik országokkal való kooperációs modellek bemutatása, Szerbia relációjában

Magyarország földrajzi elhelyezkedése számos kihívást jelent a bűnözés és a nemzetközi bűnügyi együttműködés aspektusából egyaránt. A szervezett bűnözői csoportok fő kereskedelmi útvonalai, mint például a balkáni útvonal, érinti hazánkat. Ezen az útvonalon szinte minden illegális termék csempészése elképzelhető. A szomszédos országok közül Ukrajna és Szerbia nem tagja az EU-nak, ezért erre figyelemmel kell lenni a nemzetközi bűnügyi együttműködéskor. De mi szabályozza ezeket az együttműködéseket? Vannak nemzetközi – két- vagy többoldalú – szerződések és megállapodások. Az EU a szervezett bűnözés elleni küzdelem terén felismerte, hogy a bűnözés nem korlátozódik az uniós határookra, ezért szorgalmazza az együttműködést olyan harmadik országokkal, amelyek érintettek a nemzetközi bűnözésben.²⁴⁸ Elengedhetetlen a határokon átnyúló együttműködés fejlesztése, a határellenőrzések és az illegális kereskedelem, valamint a csempésztett áruk forgalmazását irányító hálózatok elleni küzdelem érdekében. Az EU-n belüli és a harmadik országokkal folytatott együttműködést szintén erősíteni kell a nyomozások, az azonosítások és a büntetőeljárások területén, a bűnözői hálózatok vezetőire való összpontosítás és a szankciók kiszabása érdekében, ezáltal elősegítve a bűnözés visszaszorítását.²⁴⁹ A harmadik országokkal folytatott együttműködésben meghatározó szerepet töltenek be az olyan szervek, mint az Europol és az Eurojust, amelyek összekötő kapocsként szolgálnak az EU-tagállamok és a harmadik országok között.²⁵⁰

A harmadik országokba delegált összekötő tisztviselő munkája jól nyomon követhető mind a rendőrségi, mind az igazságügyi együttműködés terén. A schengeni térségen belüli rendőrségi együttműködés egyik földrajzi aspektusa, hogy a Schengeni Végrehajtási

²⁴⁸ FORSTNER Róbert (2022): *Az európai bűnügyi együttműködés nemzetközi vonatkozásban*. Európai Tükör, 25. évfolyam 1-2. szám, 152.

²⁴⁹ *Álláspont a szervezett bűnözés elleni küzdelemről az Európai Unióban*. (2022) Online: <https://www.eppgroup.eu/hu/hiroldal/allaspont-a-szervezett-bunozes-elleni-kuzdelemrol-az-europai-unioban> (Letöltve: 2024.06.18.)

²⁵⁰ FORSTNER (2022) i. m., 154.

Egyezmény lehetőséget biztosít a tagállamok számára, hogy megállapodás keretében egy harmadik országba kirendelt összekötő tisztviselő más tagállamok érdekeit is képviselhesse.²⁵¹ Az összekötő tisztviselő szerepe kiemelt a bűnügyi információcserében, folyamatos jelenlétével az együttműködés felgyorsítását segíti elő, amellett, hogy proaktív módon támogatja a bűncselekmények felelderítését, megelőzését és visszaszorítását.²⁵² Mindemellett reaktív jelleggel járul hozzá a rendőrségi és az igazságügyi kölcsönös bűnügyi jogsegélyre irányuló kérelem végrehajtásához.²⁵³ Az összekötő tisztviselő feladata ezért a tanácsadás és a segítségnyújtás, ellenben önálló rendőrségi intézkedés végrehajtására nem jogosult, illetve információkat szolgáltatnak.²⁵⁴ Az igazi előny, hogy a tisztviselő ismeri a nemzetközi együttműködés és a nemzeti jog nyújtotta lehetőségeket, illetve szükség esetén személyes kapcsolatrendszerével és nyelvismeretével nyújt támogatást.²⁵⁵

A Szerbiába delegált magyar összekötővel folytattam beszélgetést, ahol elhangzott, hogy a magyar és a szerb szervek között közvetlen információáramlásban jelentős az ő szerepe. A rendőrök mellett, mindkét ország ügyészségével aktívan tartja a kapcsolatot, sőt előfordult, hogy tárgyalási szakban kereste meg a szerb ügyészség bűnügyi információ beszerzése végett. A Szerbia határait átlépő szervezett bűnözői csoportok felszámolásának érdekében kulcsfontosságú a magyar hatóságokkal való közvetlen és gyors együttműködés, amit a megkötött bilaterális megállapodás tesz lehetővé. A Schengeni Végrehajtási Egyezmény értelmében az összekötő tiszt információkat szolgáltat, nem pedig bizonyítékokat. Noha a szerb összekötő kiemelte, hogy a gyakorlatban a szerb bíróságok eddig mindig elfogadták az általa megosztott információkat, mint bizonyítékot. Bár az információcserében limitált a megosztható adatok köre, mégis előnyt jelent a gyorsaság. Például egy gépjármű tulajdonosának kilétét megoszthatja egy összekötő tiszt, de arról, hogy a gyanúsított mit mondott a kihallgatási jegyzőkönyvben már nem adhat tájékoztatást, ezért jogsegélyen keresztül kell bekérni a jegyzőkönyv tartalmát.

A bűnügyi információcserében igazságügyi szinten ugyancsak kiemelkedő szerepe van a tevékenységének. Ezt támasztja alá, hogy 2023. júniusában a magyar és a szerb ügyészségek között a 2008. február 5-én létrejött Együttműködési Megállapodást Kiegészítő Jegyzőkönyv

²⁵¹ NAGY (2022a) i. m., 125.

²⁵² 2009. évi XXXIV. törvény 15. cikk. (2) bekezdés

²⁵³ Egyezmény a Benelux Gazdasági Unió államai, a Német Szövetségi Köztársaság és a Francia Köz társaság kormányai között a közös határaikon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről szóló, 1985. június 14-i Schengeni Megállapodás végrehajtásáról (Schengeni Végrehajtási Egyezmény). 47. cikk (2) bekezdés b)

²⁵⁴ Uo. (3) bekezdés

²⁵⁵ HEGYALJAI Mátyás (2022): *Nemzetközi bűnüldözés*. In: Fenyvesi Csaba – Herke Csongor – Tremmel Flórián (szerk.): *Kriminálisztika*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó. 563.

született, ami a határon átnyúló bűnözés elleni küzdelem kiemelt területei – mint az embercsempészség és egyéb kapcsolódó bűncselekmények – esetében a fokozott igazságügyi együttműködést és annak lehetséges formáit szabályozza. A megállapodás alapján a felek közvetlen összekötőket jelölnek ki különböző ügyészségeken, biztosítva az azonnali információcserét. A jegyzőkönyv rendelkezései kétoldalú konzultációk révén segítik elő a jogsegélyek végrehajtását, és lehetőséget adnak közös nyomozócsoportok létrehozására, valamint egy koordináló testület felállítására.²⁵⁶

A határon átnyúló információcsere viszonylatában (nem csak a harmadik országokkal) említést érdemel a közös kapcsolattartási szolgálati hely (a továbbiakban: KKSZH). A kapcsolattartó irodák létrejötte a schengeni térség (Schengeni Végrehajtási Egyezmény) egy egységként történő kezelésének eredménye, amin belül az egyes tagállamok és szomszédos országai nagyobb figyelmet kapnak a határforgalom, a határrendészeti ellenőrzés, valamint a határon átnyúló bűnözés elleni közös fellépés és a szoros együttműködéssel kapcsolatos teendőkben.²⁵⁷ A KKSZH a határok közelében elkövetett bűncselekmények felderítésében, valamint az egyszerű, nyomozati cselekményt nem igénylő megkeresések gyors teljesítésében nyújt jelentős segítséget, mint például egy gépjármű rendszám alapján a tulajdonos meghatározása vagy egy gyanúsított prioráló lapjának megismerése. Az azonnali együttműködés kiemelt lehet azokban az esetekben, amikor egy intézkedés alá vont személlyel kapcsolatos információkra van szükség.²⁵⁸

A határon átnyúló közvetlen együttműködés és információcsere előmozdítását szolgálja egy másik együttműködési csatorna, a Rendőrségi és Vámügyi Együttműködési Központok (Police and Customs Cooperation Centers – PCCC²⁵⁹). Ezeket a szomszédos országok hozzák létre a határ menti információcsere és operatív együttműködés támogatására. Gyors válaszadási képességük eredményeként Európa-szerte egyre több ilyen központ létesül.²⁶⁰

Kutatásaim alatt azt vizsgáltam, hogyan valósul meg a gyakorlatban egy harmadik ország nemzetközi bűnügyi együttműködése egy bünszervezet felszámolásakor. A szerb nemzetközi tanulmányút részeként végeztem megfigyelést. Arra fókuszáltam, hogy egy

²⁵⁶ A határon átnyúló bűncselekmények elleni küzdelemről tárgyalt a szerb és a magyar legfőbb ügyész - a Legfőbb Ügyészség sajtóközleménye. (2023) Online: <https://ugyeszseg.hu/a-hataron-atnyulo-buncselekmények-elleni-kuzdelemrol-targyalt-a-szerb-es-a-magyar-legfobb-ugyesz-a-legfobb-ugyeszseg-sajtokozlemenye/> (Letöltve: 2024.01.25.)

²⁵⁷ VARGA Zita (2017): *A közös kapcsolattartási szolgálati helyek*. Határrendészeti Tanulmányok, 14. évfolyam 1. szám, 53.

²⁵⁸ Uo. 60.

²⁵⁹ *Police and Customs Cooperation Centers*. Online: <https://www.puc-spoc.pt/en/uo/ccpa> (Letöltve: 2024.12.04.)

²⁶⁰ VARGA (2017) i. m., 57.

harmadik országnak milyen eszközök és lehetőségek állnak rendelkezésre a szervezett bűnözés elleni küzdelemben.

A megfigyelés tárgya egy szimulációs gyakorlat volt, melyet a szerb University of Criminal Investigation and Police Studies nevű felsőoktatási intézmény szervezett 2023. május 22-26. között. A gyakorlat címe: *“Detecting and Proving Unlawful Production and Circulation of Narcotics by an International Organized Criminal Group”*, azaz „Kábítószeres jogellenes előállításának és forgalmazásának felderítése és bizonyítása egy nemzetközi szervezett bűnözői csoport által”. A témája egy négy országot érintő szervezeten elkövetett kábítószer-kereskedelem volt. Németország, ahová érkezett a kábítószer szállítmány Dél-Amerikából, Magyarország, ahová a Dunán keresztül eljutott bizonyos mennyiségű kábítószer, illetve Budapestről Lengyelországba gépjárművel csempészték tovább a kábítószer, majd a hajó Szerbiában kötött ki, ahol kokaint és egy szerb laborban előállított szintetikus kábítószer helyeztek vissza a hajóra, aminek végül a felvevőpiaca Magyarország és Lengyelország volt. A gyakorlaton valamennyi részt vevő ország hallgatói és oktatói képviseltették magukat, többek között a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának delegáltjai ugyancsak részt vettek az eseményen. A gyakorlatot kizárólag diákok hajtották végre, míg az irányítást a Belgrádi Rendőri Igazgatóság bűnügyi vezetője látta el, aki szakmai tapasztalata során már többször foglalkozott hasonló bűncselekménnyel. Részt vettek az egyes területek vezetői, a speciális egységek részéről és a belgrádi rendőri vezetés. A szimulációs gyakorlaton külső megfigyelőként vettem részt.

Azt tapasztaltam, hogy Szerbiában jellemzően már az első nyomozati cselekmény megkezdésekor felveszik telefonon a kapcsolatot az ügyészséggel, majd innentől folyamatos a kapcsolattartás. Jó volt látni, hogy párhuzamosan működtek az egyes területek képviselői, mint például a forenzikusok, az elemzők, a figyelők csoportja, azok, akik az élő utcai kamerák képeit követték nyomon, emellett felszerelt technikai eszközökkel rendelkeztek, mint például drón alkalmazása az elfogáskor vagy a testkamera. Az elfogást követően azonnali elemző munka folyt a lefoglalt telefonokból kinyert információkkal kapcsolatban (ugyanazt az elemzői programot és adatbázist használhatják a diákok, mint amivel a valóságban dolgoznak a szerb nyomozó hatóságok tagjai). Ez idő alatt megtörténtek a nemzetközi bűnügyi együttműködésben az első lépések. Felvették a nyomozók a kapcsolatot az érintett országokkal, Németország, Lengyelország, Magyarország, valamint az Europollal a SIENA csatornán keresztül. A bűnszervezet vezetőjét végül a speciális egységek fogták el egy hajón a Dunán. A gyakorlat minden mozzanata élőben követhető volt egy teremben, kivetítőn keresztül, azok számára, akik érdeklődtek a lebonyolítás iránt.

Összefoglalva, elhangzott a gyakorlat prezentálásakor, hogy Szerbiában a szervezett bűnözés (különösen a kábítószer-kereskedő és az embercsempész hálózatok) még mindig komoly problémát jelent. Ennek ellenére a lehetőségeikhez mérten próbálnak mindent megtenni, mint harmadik ország, sőt a szerb vezetővel készített interjúban elhangzottak szerint az Európával való együttműködés elengedhetetlen az EU tagállamokkal történő kooperációban.

Pozitívum, hogy a rendőr akadémia hallgatóinak igyekeznek gyakorlati tudást átadni, gyakorlatorientálttá tenni a képzést és reprezentálni a szervezett bűnözés elleni küzdelmet, kiemelve a nemzetközi bűnügyi együttműködés meghatározó szerepét, ami abban nyilvánult meg, hogy meghívták a többi ország hallgatóját, hogy úgy dolgozzanak össze a szerb diákokkal, mint ahogy tennék ezt egy valódi rendőrségi együttműködés keretében. A megfigyelés eredménye mentén felmerül annak a lehetősége, hogy a magyar oktatásban hasonló szimulációs gyakorlat által kerülnének ismertetésre a nemzetközi bűnügyi együttműködés platformjai.

1.5. Részösszegzés

Az egységes és világos szabályozás, valamint a megfelelő gyakorlatok hiánya gyakran zavart kelt, ami ahhoz vezet, hogy csökken az információáramlás eredményessége, vagy teljesen megszűnik. A gyakorlatban emiatt az információra váró személy inkább a számára gyorsabbnak tűnő, ismertebb csatornát választja, mellőzve a létező jogszabályokat és irányelveket. A hivatalos csatornákkal sok esetben az a probléma, hogy lassú az információcsere, aminek eredménye, hogy egyre több az informális csatorna, ami leginkább személyes kapcsolaton alapul. Az információáramlás ezen formáját jellemzően azok a nyomozók választják, akiknek percekben belüli információra van szüksége.²⁶¹

Az interjúk eredményei összhangban vannak a leírtakkal. Az évek alatt kialakított személyes kapcsolatokra nagy hangsúlyt fektetnek a nemzetközi bűnügyi együttműködésben a rendőri és az igazságügyi szervek, ami nemzetközi kitekintésben ugyancsak elmondható. A közvetlen bűnügyi információcsere legnagyobb előnye a gyorsaság. Hazánk vonatkozásában egyre több esetben ez a kapcsolati háló elvészni látszik a fluktuáció miatt a rendőri szerveknél, így a külföldi társhatóságok nehezebben kezdenek bele egy közvetlenebb, személyesebb kapcsolatba.²⁶² Ezt tetőzi, hogy a nemzetközi bűnügyi együttműködésről, idézve két interjúalanyt, „...évtizedes babonák keringenek...”(ÜI-2023) a hazai

²⁶¹ KEMÉNY Gábor (2021): *Az Egyedüli Kapcsolattartási Pont és a Közös Kapcsolattartási Szolgálati Hely által fogantatott információcsere befolyásoló környezeti tényezők*. Belügyi Szemle, 69. évfolyam 1. szám, 108-109.

²⁶² CSONTOS-NAGY (2023b) i. m., 47.

nyomozók és ügyészek között, így még kevésbé kezdeményeznek, valamint „...az országok közötti kölcsönös bizalmon is van még mit csiszolni...” (Ü2-2023).²⁶³

Meggyőződésem, hogy a túlzó személyes kapcsolatok útján beszerzett információk és a távolságtartás a nemzetközi bűnügyi együttműködéstől, azaz a két véglet, orvosolható azzal a köztes megoldással, amit a különböző együttműködési eszközök kínálnak egy bünszervezet felszámolásához. Amennyiben ismert valamennyi eljárás előnye és hátránya, úgy adott a lehetőség a vizsgálatra. Fel kell tenni azt a kérdést, hogy melyik által szerezhető be nemzetközi szinten a leggyorsabban, a lehető legtöbb bizonyíték? A kérdés megválaszolására alkalmas az általam megalkotott információ/bizonyíték, proaktív/reaktív táblázat, ami egyrészt összegyűjti a legfontosabb nemzetközi bűnügyi együttműködési formákat, másrészt segítséget nyújt a nyomozó hatóság tagjainak a megfelelő eszköz kiválasztásában. Minderre azért volna szükség, mert a nemzetközi bűnügyi együttműködés összetett természete és az abban részt vevők körének folyamatos bővülése felszínre hozta a kapcsolatfelvétel, egyben az együttműködési csatorna és forma kiválasztásának problémáját.²⁶⁴ Ennek a problémának a megoldására nyújthat még segítséget a nemzetközi bűnügyi jogsegélyt, az ENYH-t és a közös nyomozócsoportot összehasonlító táblázat.

Látható, hogy a nyomozások sikeressége számos tényezőtől függ. Ilyen az együttműködési készség, a szakemberek tudása, a képzések milyensége és mennyisége és a gyakorlat, a tapasztalat a nemzetközi együttműködésben.

Jóval több képzést kellene tartani, célzottan azon szakembereknek (ügyészeknek és nyomozóknak), akik a bünszervezetek elleni nyomozásokat végzik, „...konkrét ügyekkel foglalkozó rendőröket és ügyészeket kell képezni...” (Ü3-2023). A továbbképzések célja lenne, hogy a különböző együttműködési lehetőségeket ismertesse, mivel általában csak azok az eszközök kerülnek alkalmazásra, amelyeket ismernek. Ennek a tudásnak már az egyetemi képzés során el kell jutnia a hallgatókhoz, hogy a jövőben ne alapozzák döntéseiket tévhitekre. Véleményem szerint, a szerb megfigyelés eredményei alapján a nemzetközi bűnügyi együttműködés hangsúlyozása a hazai oktatásban egyaránt meg kell, hogy jelenjen. A nyomozások sikere függ még a hozzáállástól, a motivációtól, „...sokan úgy állnak hozzá, hogy a külföldi szálakkal nem foglalkozom, mert nem az én bajom, 90%-ban nekem csak az adat kell valahonnan külföldről, amit beszerzek valahogy...; szóval nincs együttműködés...” (Ü1-2023).

²⁶³ CSONTOS-NAGY (2023a) i. m., 124.

²⁶⁴ HEGYALJAI (2022) i. m., 556.

A kábítószer-kereskedelem rohamos térnyerése még inkább megköveteli az országok összehangolt kooperációját. Jól példázza mind a szerb szimulációs gyakorlat, mind az interjú eredmények és a szakirodalom azt, hogy ebben a bűncselekményben kiváltképp kritikus a jó együttműködési forma megválasztása, hisz gyakran fordul elő harmadik ország érintettsége, online tér és más kapcsolódó bűncselekmények.

Ami a jövőt illeti, a nemzetközi bűnügyi együttműködésben meg kellene maradnia a digitális platformok kiaknázásának, illetve a további digitalizáció elősegítésének.²⁶⁵ Az igazságügy szintjén egy egységes felület a bizonyítékok átadására nagy fejlődés lenne, tekintettel arra, hogy a nagy terjedelmű fájlok átadása még mindig gondot okoz. Ezzel egyidejűleg az ENYH digitalizációja jelentős előrelépés, azonban bizonyos esetekben továbbra is fennmaradt a fizikai adathordozón tárolt bizonyítékok országok közötti postai úton történő továbbítása. Ezen túlmenően célszerű lenne, ha minden olyan hatóságnál, ahol gyakori a nemzetközi bünszervezetekkel kapcsolatos ügyek nyomozása, a munkahelyi számítógépek rendelkeznének a videókonferenciák lebonyolításához szükséges technikai eszközökkel.²⁶⁶

Domináns, hogy a kommunikáció, a nyelvtudás még inkább fejlődjön, merjenek kommunikálni, „...vannak ügyészek, akiket csak e-mail-ben lehet keresni a nyelvi bizonytalanság miatt...” (Ü2-2023), de például a románok hasonlóan, inkább csak a saját nyelvükön beszélnek.

Javaslatként ügyészi oldalról megjelent, hogy a nyomozó hatóságoknál a vezetők felismerésén múlik, hogy a szervezett bűnözés ellen valóban eredményesen tudjanak fellépni, azaz megfelelően kell az állományt adott feladatra szervezni. Egy olyan ügyben, amelyben van nemzetközi kapcsolódási pontja a bünszervezetnek, de az előadó nem ismeri mélyen az együttműködési platformok lehetőségeit, akkor őt segíteni kell egy másik személlyel, aki ezen a területen jártas, például részt vett Europol hospitáción, mindez csupán munkaszervezés kérdése. Önkritikával élve, ugyanez igaz az ügyészségekre, hisz nem minden ügyész hajlandó részt venni a nemzetközi bűnügyi együttműködésben.²⁶⁷

Többek között a nemzetközi bűnügyi együttműködés kutatásakor felmerült tények mutattak rá a kutatás további és sarkalatos irányára („...a kiberben az együttműködés az USA-val bonyolult...” Ü1-2023; „...a kibertérben nehezen értelmezhető a földrajzi elhelyezkedés, gondot jelent az együttműködésben...” Ü4-

²⁶⁵ CSONTOS-NAGY (2023b) i. m., 47.

²⁶⁶ Uo.

²⁶⁷ Uo.

2023), aminek következtében vizsgáltam, hogy a kibertérben folyt nyomozások bizonyítása hogyan zajlik.

2. A SZERVEZETT BŰNÖZÉS VISSZASZORÍTÁSÁT TÁMOGATÓ INTÉZMÉNYEK FUNKCIÓJA ÉS MŰKÖDÉSE

Számos nemzetközi szervezet van a világon, amelyek akár több évtizede vagy csupán pár éve, de az országok küzdelmét segítik a szervezett bűnözés ellen. Azonban a disszertáció terjedelmi korlátai nem engedik meg, hogy valamennyi ilyen intézmény vagy kezdeményezés bemutatásra kerüljön. Ezért azokkal foglalkozok részletesen, amelyek egyszerre jelentek meg az elmúlt években végzett kvalitatív kutatásokban és a szakirodalomban.

Az Europol és az Eurojust munkáját minden interjúalany kiemelte szinte első helyen, az Interpol volt a harmadik „legnépszerűbb”. Egy interjúalany említette a Délkelet-európai Rendészeti Központot (Southeast European Law Enforcement Center, a továbbiakban: SELEC) és szintén egy interjúalany a NEBEK-et, ami bár nem nemzetközi szervezet, de hazai viszonylatban jelentős szerepe van a nemzetközi bűnügyi együttműködésben. A bemutatott nemzetközi szervezetek elemzésével arra törekszem, hogy feltárjam, milyen módon járulnak hozzá napjainkban a szervezett bűnözés elleni küzdelemhez.

2.1. *Bűnüldözési Együttműködés Európai Unió Ügynöksége (Europol)*

Az Europol, más néven a Bűnüldözési Együttműködés Európai Unió Ügynöksége²⁶⁸ teljes jogú uniós költségvetésű ügynökség. 1999. július 1-jén Hágában kezdte meg működését és mára már a rendőrségi együttműködés egyik legfontosabb intézményévé vált. Az Europol nyomozati hatáskörrel nem rendelkezik, ezért nem végezhet nyomozati tevékenységet, mivel végrehajtói hatásköre nincs.²⁶⁹ Az Europol azzal a céllal alapították, hogy erősítse és támogassa a tagállamok bűnüldöző hatóságainak fellépését a szervezett bűnözés, a terrorizmus, valamint a több tagállamot érintő súlyos bűncselekmények elleni küzdelemben és azok megelőzésében.²⁷⁰ Több mint harminc bűncselekmény-kategória tartozik az Europol hatáskörébe.

Számos pontban került meghatározásra mik az Europol feladatai, melyek a jelenleg hatályos 2016/794/IB rendeletben²⁷¹ olvashatók, ezek közül említve néhányat:

²⁶⁸ 2017. május 1-jétől, az új Europol rendelet hatálybalépésével lett ez a hivatalos név, angolul: The European Union Agency for Law Enforcement Cooperation.

²⁶⁹ HEGYALJAI (2024) i. m., 1643.

²⁷⁰ Uo. 1640.

²⁷¹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/794 rendelete (2016. május 11.) a Bűnüldözési Együttműködés Európai Unió Ügynökségéről (Europol), valamint a 2009/371/IB, a 2009/934/IB, a 2009/935/IB, a 2009/936/IB és a 2009/968/IB tanácsi határozat felváltásáról és hatályon kívül helyezéséről

- információkat – ideértve a bűnüldözési operatív információkat is – gyűjt, tárol, kezel, elemez és cserél;
- nyomozásokat és operatív tevékenységeket koordinál, szervez és hajt végre a tagállamok illetékes hatóságai fellépéseinek támogatása és megerősítése érdekében;
- közös nyomozócsoportokban vesz részt, valamint javaslatot tesz azok létrehozására;
- támogatja a tagállamoknak a határokon átnyúló információcserével kapcsolatos tevékenységeit, továbbá a határokon átnyúló műveleteit és nyomozásait, valamint a közös nyomozócsoportokat, többek között operatív, technikai és pénzügyi segítségnyújtás révén;
- az Europol céljai körébe tartozó egyes bűncselekménytípusok elleni küzdelem céljából speciális szakértelemmel rendelkező uniós központokat alakít ki, ilyen a Számítástechnikai Bűnözés Elleni Európai Központ.²⁷²

Az elmúlt 25 évben az Europol történetében felbukkanó számos mérföldkő mindegyike a tagállamok küzdelmét volt hivatott elősegíteni.²⁷³ Ebbe a körbe tartoznak a SOCTA jelentések, valamint számos egyéb értékelés, amelyek az előző években készültek különböző bűncselekmény-kategóriákra lebontva. A bűncselekmény típusok mentén alapítottak központokat, például az Europol Kiberbűnözés Elleni Központot (European Cybercrime Centre – EC3) vagy az Europol Súlyos és Szervezett Bűnözés Elleni Központot (European Serious and Organised Crime Centre – ESOC).²⁷⁴

A határon átnyúló bűnözés nemcsak a szomszédos országok közötti együttműködést igényelheti, hanem más EU-n belüli és kívüli országok összehangolt fellépését. A harmadik országokkal történő együttműködésben szintén kiemelt szerepe van az Europolnak, így jelenleg 21 harmadik országgal van valamilyen formájú együttműködési megállapodása.²⁷⁵ Az együttműködés és az információcsere mielőbbi megvalósítása érdekében létrehozásra került az összekötő tiszti hálózat, melynek keretében a hágai központban összekötő irodák működnek, és a tagállamok delegáltjai látják el az összekötő tiszti feladatokat. Hazánk az Europol Magyar Összekötő Irodában állandó négy delegált taggal van jelen, három fő a rendőrség, egy fő a NAV állományából, valamint további szervezetek szakértői, mint a TEK, képviseltetik magukat.²⁷⁶ A személyes jelenlét lehetővé teszi az információ gyorsabb áramlását az országok között, mivel

²⁷² 2016/794/IB rendelet 4. cikk (1) bekezdés a); c); d); h); l)

²⁷³ HEGYALJAI (2024) i. m., 1646.

²⁷⁴ Uo. 1643.

²⁷⁵ Uo. 1642.

²⁷⁶ VAS Zsolt – SZONGOTH Richárd (2024): *Europol-együttműködés a magyar bűnüldözésben*. Belügyi Szemle, 72. évfolyam 9. szám, 1558.

a gyakorlatban egy épületen belül elérhető más országok delegáltjai, így egy személyes megbeszélés keretében az információcsere azonnal megtörténhet.

A szervezet megismeréséhez szorosan kapcsolódnak még az Europol által létrehozott platformok, amik elősegítik az Europol céljainak megvalósítását, ezek a felületek biztosítottak a tagállamok nyomozó hatóságai számára. A SIENA az egyik ilyen, amit már ismertettem. Egy másik rendszer, az EIS (Europol Information System), a tagállamok hivatalos nyelvein elérhető bűnügyi adatbázis. A rendszer előnye, hogy képes felismerni a lehetséges átfedéseket a nyomozások között. Ebben a közös és kölcsönösen lekérdezhető adatbázisban az Europol a harmadik országok információit ugyancsak feltölti.²⁷⁷ Az adattárban kezelt információk mennyisége az utóbbi években dinamikusan bővült.²⁷⁸

Egy innovatív jelenkori megoldás az elemzők munkájának megkönnyítésére az MI alkalmazása. Az Europolhoz beérkező információkból nagy és összetett adathalmazok keletkeznek. Ezeknek a rendszerezése érdekében kénytelenek voltak módszert váltani a közelmúltban, hogy megőrizzék hatékonyságukat, ezért az MI biztosította lehetőségekhez fordultak. Az elemzésben nagy segítséget nyújt például összekapcsolni a releváns személyeket és eseményeket, tisztázni az adathalmazokat, amivel több ezer órát takarítanak meg.²⁷⁹ Az Europol jövőbeni tervei között szerepel az Europol rendelet ismételt módosítása, ezzel összefüggésben történne meg az ügynökségek nagyobb összehangolása, leginkább az Europol és az Eurojust között, aminek a célja a tagállamokban folyó büntetőeljárások felgyorsítása lenne.²⁸⁰

A hazai és a nemzetközi kutatások eredményei azt mutatják, hogy az Europol részvétele a nemzetközi nyomozásokban első helyen van, segíti az országok nyomozó hatóságait összekötni és adott esetben felkarolni a nyomozást. Amikor a büntetőeljárás eléri az igazságügyi szakaszt, a rendőri együttműködés szerepe csökken, mivel innentől kezdve az Eurojust feladata az érintett országok ügyészeinek összekapcsolása.

2.2. Az Európai Unió Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynöksége (Eurojust)

Az Eurojust alapítása óta egyik legfőbb céljának tekinti, hogy az EU-n belül, a legalább két országot érintő büntetőeljárásokat és nyomozati munkát összehangolja. Feladatai között

²⁷⁷ Uo. 1562-1563.

²⁷⁸ CSABA Zágon (2018): *A bűnelemzés aktuális kihívásai a nemzetközi súlyos és szervezett bűnözés elleni európai fellépés terén*. Szakmai Szemle, 16. évfolyam 4. szám, 124.

²⁷⁹ DÁNOS Valér (2024): *Az MI-fordulat: hogyan használja fel az Europol a mesterséges intelligenciát a súlyos szervezett bűnözés és a terrorizmus elleni küzdelemben*. Belügyi Szemle, 72. évfolyam 9. szám, 1592.

²⁸⁰ HEGYALJAI (2024) i. m., 1644.

szerepel a határon átnyúló súlyos és szervezett bűnözés elleni küzdelem elősegítése és a tagállamok bűnüldöző hatóságainak és ügyészségeinek összekötése. Azokat az igazságügyi válaszlépéseket koordinálja, amelyek a tagállamok ügyészségei vagy nyomozó hatóságai esetében merülnek fel. Az Eurojust tevékenysége elsősorban a szervezett bűnözői csoportokra fókuszál. A határon átnyúló műveletekkel összefüggésben operatív segítséget tud nyújtani, mivel 24 órában működően végzik munkájukat a hét minden napján. Hivatalos fordításokban ad támogatást, továbbá irányítja a párhuzamos nyomozásokat. Közös nyomozócsoportot hozhat létre és finanszírozhatja azt, illetve közös akciónapot szervezhet. A szervezett bűnözés szempontjából lefoglalhatják a bűnszervezet tagjainak vagyontárgyait.²⁸¹ Ezen felül több mint 70 ország joghatóságához biztosít kapcsolatot, illetve irányítja a harmadik országokkal történő együttműködést.²⁸²

Az interjúk felvételekor az ügyészek részéről hangzott el, hogy az ügyészség munkáját az Eurojust segíti leginkább, „...jól összehozzák a feleket, például a COVID alatt online találkozókat kezdeményeztek...” (Ü3-2023), „...megsürgetik az elakadt ENYH-kat...” (Ü3-2023), „...összekapcsolja az EU-s tagállamokat harmadik országokkal Izrael, USA, Anglia...” (Ü3-2023). Mindegyik ügyész a finanszírozást emelte ki, ami nagy segítség. Az Eurojust központot biztosít a megbeszélésekre, koordinációs értekezleteket tart és együttműködnek az Europollal, ami a gyakorlatban leginkább a közös nyomozócsoporton belül, a közös akciónap során bontakozik ki igazán.

2.3. Nemzetközi Bűnügyi Rendőrség Szervezete (Interpol)

Az Interpol (International Criminal Police Organization) létrehozásának ötletéről már a fentiekben szó esett, az 1914-es első Nemzetközi Bűnügyi Rendőrségi Kongresszus kapcsán.²⁸³ Magyarország alapító tagként volt jelen 1923-ban, Bécsben, amikor az Interpolként megismert nemzetközi szervezet létrejött.²⁸⁴

Az Interpolnak a világon 196 ország tagja, valamennyi tagország célja, hogy közösen dolgozzanak a világ biztonságosabbá tételén. Globális szervezatként képes biztosítani az együttműködési platformokat, aminek a szerepe soha nem volt még ennyire meghatározó. Az Interpol több mint 100 éves fennállásának a sikere a szervezet semlegességén és a tagok

²⁸¹ *What we do.* Online: <https://www.eurojust.europa.eu/about-us/what-we-do> (Letöltve: 2024.06.10.)

²⁸² *Who we are.* Online: <https://www.eurojust.europa.eu/about-us/who-we-are> (Letöltve: 2024.06.10.)

²⁸³ SALLAI János – BORSZÉKI Judit (2023): *INTERPOL 100 „A rendőrség összekapcsolása egy biztonságosabb világgá”*. Belügyi Szemle, 71. évfolyam 11. szám, 1957.

²⁸⁴ Uo. 1958.

bizalmán alapszik. Mind a 196 tagországban működik nemzetközi iroda, ami a gerincét adja a nemzetközi bűnüldözési együttműködés modelljének. A hálózaton keresztül biztosított az operatív kommunikáció és a tagországokban szolgálatot ellátó tisztek azonnali elérése.²⁸⁵ Az Interpol szerepe kiemelt abban a tekintetben, hogy a világ bármely pontján működő szervezett bűnözői csoporttal szemben információ szerezhető be, 19 globális adatbázissal rendelkeznek, amiben több millió adat van bűnszervezetekre vonatkozóan. Több regionális szervvel és azok bűnüldöző szerveivel alakított ki partnerséget a világ minden pontján.²⁸⁶ Céljuk: maximalizálni az erőforrásokat, az információhiányosságok megszüntetése, a párhuzamosságok elkerülése. Álláspontjuk, ha következetesen és szisztematikusan dolgoznak, egyértelmű a nemzetközi fellépés eredménye.²⁸⁷

Magyarország 1981-ben lett újra tagja az Interpolnak, 1952-ben politikai okok miatt elhagyta a szervezetet. Jelenleg az Országos Rendőr-főkapitányság Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ Bűnügyi Együttműködési Főosztály Interpol Magyar Nemzeti Iroda van kijelölve, mint együttműködési csatorna az Interpol felé, így közvetlen hozzáféréssel rendelkezik hazánk a különböző Interpol adatbázisokhoz, mint például a DNS adatbázishoz, gyermekek szexuális kizsákmányolásának képi adatbázisához, személykörözési adatbázishoz, ujjnyomat adatbázishoz.²⁸⁸

Az Interpol lépést tartva a fokozódó kibernetikát érintő bűncselekmények során használt MI-vel, megkezdte az MI bevezetését a bűnüldözésbe. Vallva azt, hogy az MI nem lehet jó vagy rossz, ez egy létező semleges eszköz. A végkimenetel attól függ, hogy ki, hogyan és mire használja. A bűnügyek nyomozásakor egyre nagyobb és nagyobb adathalmazt kapnak az országok és egyre összetettebb egy-egy eljárás, ezért nem lehet megtenni azt, hogy ne vegyék segítségül az MI-t. Az Interpol az ENSZ Interregionális Bűnügyi és Igazságügyi Kutatóintézetével közösen dolgozta ki az *„Eszköztár a felelős mesterséges intelligencia innovációhoz a bűnüldözésben”* című dokumentumot, ami segítségül szolgál az országoknak az alkalmazás terén, még akkor is, ha minden tagországnak teljes autonómiája van e tekintetben.²⁸⁹

Az új technológiák terén szintén igyekeznek felvenni a lépést a bűnszervezetekkel szemben, akik már most kihasználják a metaverzumot. Nehéz megérteni azt a nyomozó hatóságoknak, hogy nem minden virtuális világban elkövetett cselekmény minősül

²⁸⁵ STOCK (2023) i. m., 2016-2017.

²⁸⁶ Uo.

²⁸⁷ Uo. 2022.

²⁸⁸ NYESTE (2020) i. m., 833.

²⁸⁹ STOCK (2023) i. m., 2020-2021.

bűncselekménynek, ami a fizikai világban annak minősülne. Az Interpol létrehozta az I-CORE programot („*Az operatív jelentőséget szolgáló képességek program*”), ami az új technológiák ígéreteinek felkarolását jelentené, mint a biometria, az adatbányászat, az intelligens algoritmusok. A program azt ígéri, hogy könnyebbé válik a bűnüldözési együttműködés globális hálózatában a részvétel, mert az Interpol küldetése, hogy az információ oda és akkor jusson el, ahol éppen arra szükség van.²⁹⁰

Az interjúban ugyan említették az Interpolt, hisz támogatja a nemzetközi nyomozások sikerességét, mégis kevésbé veszik igénybe, „...sokkal visszafogottabb...” (ÜI-2023) az információáramlás.

Nemzetközi kitekintés:

A bécsi Interpol Iroda egyik munkatársával folytatott interjú során elhangzott, hogy az Interpolnak kiemelten érzékenynek kell lennie, mivel tevékenysége során figyelembe kell vennie a világ különböző országainak, kultúráinak, vallásainak és eltérő jogi szabályozásainak sajátosságait. „Számunkra fontos, hogy az adott országok értékeit helyezzük előtérbe”. (INI-2020) Felmerült az információk megosztása az országokkal, de a bécsi munkatárs álláspontja, hogy ezzel nagyon óvatosan bánnak, mivel az információ felhasználásának számos lehetősége van, így ők döntenek, kinek, mit adnak ki. Lényeges, hogy minden országban legyen egy személy, aki az Interpollal van kapcsolatban, hiszen a globalizációnak köszönhetően a legtöbb bűncselekmény már az EU-n túlmutat.

2.4. Délkelet-európai Rendészeti Központ (SELEC)

A SELEC jelentős nemzetközi szervezet, ezért különösen fontos Magyarország tagsága, mivel olyan nem EU-s országokat is magában foglal, amelyekkel a földrajzi közelség miatt lényeges az együttműködés. 11 tagországa, 25 partnerországa és egyben szervezete van a délkelet-európai régióban. A SELEC tagországok célja a határokon átnyúló szervezett bűnözés elleni küzdelem, a rendőrség és a vámhatóságok segítségével. Biztosítja többek között a délkelet-európai bűnüldöző hatóságok operatív találkozóinak, regionális műveleteinek helyszínét és a megfelelő platformot az információcseréhez. Az Europolhoz hasonlóan a SELEC-nek szintén vannak összekötő tisztviselői az egyes tagállamokból. Továbbá a SELEC keretében a Délkelet-európai Ügyészek Tanácsadó Szerve, a SELEC csoport (Southeast

²⁹⁰ Uo. 2021-2022.

European Prosecutors Advisory Group – SEEPAG) pedig az igazságügyi együttműködést támogatja az együttműködésben részt vevő ügyészek között a határon átnyúló súlyos és szervezett bűnözés elleni küzdelemben.²⁹¹

2.5. Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ (NEBEK)

A NEBEK működése alapvető a magyar nemzetközi bűnügyi együttműködés terén. Egyfajta információs csatornaként funkcionál hazai és külföldi bűnüldöző hatóságok között, legyen szó a schengeni együttműködésben érintett vagy azon kívüli harmadik országról.²⁹² Az ORFK égisze alatt 2000. február 1-jével alakult meg, majd 2015. július 1-től országos hatáskörű területi szerv lett.²⁹³ Nemzetközi szerződések és viszonyosság alapján együttműködik külföldi bűnüldöző hatóságokkal, valamint a nemzetközi bűnüldözési szervekkel, így az Europollal, valamint az Interpollal.

Az Europollal történő együttműködés az (EU) 2016/794 parlamenti és tanácsi rendelet 1. számú mellékletében meghatározott súlyos szervezett bűnözői bűncselekmény formák miatt, az Europol operatív együttműködésében résztvevő bűnüldöző hatóságokkal történik²⁹⁴, amely jellemzően a NEBEK külső szervezeti egységeként, Hágában szolgálatot ellátó Europol Magyar Összekötő Irodán keresztül zajlik. A NEBEK Nemzetközi Bűnügyi Igazgatóságának részét képező Nemzetközi Stratégia Osztály (Europol Nemzeti Iroda) elsősorban az Europol együttműködés stratégiai jellegű aspektusaival foglalkozik.²⁹⁵

Az Europol mandátumán kívüli eső bűncselekmények esetében, valamint azokkal az országokkal, akik nem vesznek részt az Europol együttműködésben, a bűnügyi információcsere az Interpol által biztosított biztonságos információcsere hálózaton keresztül történik az Interpol nemzeti irodák révén. Utóbbi csatornán zajlik egyebek mellett a nemzetközi körözésekkel (ideértve a kiadatási eljárásokat) kapcsolatos információcsere.²⁹⁶

A Schengeni Információs Rendszerben elhelyezett nemzetközi körözésekkel kapcsolatban a kiegészítő információkat egymás között a SIRENE irodák cserélik. A kiegészítő információk megoszthatók az Europollal is.

²⁹¹ About SELEC. Online: <https://www.selec.org/about-selec/> (Letöltve: 2020.08.13.)

²⁹² CSONTOS-NAGY Ivett (2023c): *Az európai rendőri együttműködés a szervezett bűnözés és a kábítószerkereskedelem elleni fellépésben - Kutatási jelentés*. Rendvédelem, Belügyi Tudományos Tanács, 12. évfolyam 1. szám, 5.

²⁹³ NYESTE (2020) i. m., 839-840.

²⁹⁴ 2016/794/IB rendelet 3. cikk (1) bekezdés

²⁹⁵ *Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ*. Online: <https://www.police.hu/hu/a-rendorsegrol/testulet/teruleti-szervek/nemzetkozi-bunugyi-egyuttmukodesi-kozpont> (Letöltve: 2025.01.30.)

²⁹⁶ Uo.

A NEBEK a bűnüldöző hatóságokkal történő „operatív” jellegű, SIRENE, Interpol és Europol csatornán történő együttműködését a Bűnügyi Együttműködési Főosztály három osztálya, a SIRENE Iroda, az Interpol Magyar Nemzeti Iroda és a Nemzetközi Információs Osztály látja el.²⁹⁷

2.6. Részösszegzés

A szervezett bűnözés elleni fellépés sikeressége nagymértékben múlik a nemzetközi bűnügyi együttműködésen. Az egyes országok önmagukban nem tudnának kellően eredményesek lenni a globális bűnözői hálózatok ellen, ezért elengedhetetlen, hogy a nemzetközi szervezetek összehangoltan és hatékonyan támogassák ezt a küzdelmet. A bemutatott öt szervezet mindegyike nélkülözhetetlen szereplője ennek a harcnak, mivel biztosítják az országok közötti információáramlást, adatbázisokat működtetnek a szervezetben részt vevők megosztott adatai, információi alapján, támogatják a közös akciókat, az operatív találkozókat, lehetővé teszik harmadik országok elérését és elősegítik a jogszabályi különbségek összehangolását. A globálisan működő bűnözői hálózatok sikeres visszaszorítása kizárólag azokkal azonos szervezeti szintet és koordinációt biztosító nemzetközi együttműködés révén valósítható meg.

²⁹⁷ Uo.

3. A SZERVEZETT BŰNÖZÉS ELLENI KÜZDELEM

A szervezett bűnözés nem egy légüres térben van jelen, szorosan összefonódik a társadalmi folyamatokkal, amelyek befolyásolják annak működését, miközben maga is hatást gyakorol a társadalomra.²⁹⁸ A szervezett bűnözés elleni küzdelem komplex és folyamatosan változó terület, amely sikeres jogi, operatív és nemzetközi együttműködést igényel. A bűnüldöző hatóságok egyik legösszetettebb feladata az állandó alkalmazkodás a bűnözői csoportok módszereihez és globális hatóköréhez. A szervezett bűnözés nem csupán a hagyományos bűncselekmények – például kábítószer-kereskedelem, emberkereskedelem vagy pénzmosás – elkövetésére korlátozódik, hanem gyakran mélyen beépül a gazdasági és politikai rendszerekbe, kihasználva a jogi kiskapukat és a határokon átnyúló működés lehetőségeit. Ezért az eredményes fellépésnek többféle stratégián kell alapulnia.

A fejezetben először megvizsgálom, hogy az elmúlt 10-15 évben hogy alakultak a trendek a szervezett bűnözés terén, illetve milyenek napjainkban, majd foglalkozom azzal, hogy milyen hatásai lettek az új Be. hatálybalépésének (a titkos felderítés, a nyomozás szakaszai, a nyomozó hatóság és az ügyészség kapcsolatrendszer), amelyek befolyásolják a mai napig a transznacionális bűnszervezetek felszámolását. Végül kitérek a szervezett bűnözés egyik alappilléreire, a kábítószer-kereskedelempre. Az érintett témák szempontjából megfigyelem a szervezett bűnözésre jellemző hierarchikus vagy hálózatszerű működési modellek elterjedtségét.

3.1. A szervezett bűnözés változása globális szinten az elmúlt tíz-tizenöt évben

A szervezett bűnözés jelenségéhez szorosan kapcsolódik a globalizáció. Sallai János egyik művében jól érzékelteti a globalizáció megjelenését, „*a Föld globális faluvá zsugorodott*”.²⁹⁹ A globalizáció kezdetét tekintve eltérő vélemények vannak. Egyesek szerint már Amerika felfedezésekor elkezdődött a globalizáció, mások szerint a 16-17. századra tehető a kezdete, a kapitalista árutermelési társadalmak kialakulására, és vannak, akik a 20. század utolsó harmadát, az 1980-as éveket gondolják a globalizáció kezdetének.³⁰⁰ Számomra a globalizáció kezdete az Internet és a mobiltelefon megjelenését jelenti, amely a 20. század utolsó harmadához közelít. Ekkor jöttek létre olyan hálózatok – lehetnek valós és virtuális

²⁹⁸ NAGYCENKI Tamás (2021): *A szervezett bűnözéssel kapcsolatos jogi szabályozás, illetve a bűnszervezetek elleni fellépés szervezeti keretei, lehetőségei Magyarországon*. PhD-disszertáció. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Doktori Iskola. 5.

²⁹⁹ SALLAI János (2015): *A rendészet kihívásai napjainkban*. Hadtudomány, 25. évfolyam 1-2. szám, 135.

³⁰⁰ SALLAI János – FEKETE Katalin: (2014): *A rendészet globális, kontinentális, regionális és lokális kihívásai és válaszai napjainkban*. Létünk, 48. évfolyam 2. szám, 32.

hálózatok –, amelyek a világ és az élet minden területére – kultúra, gazdaság, társadalom – hatással vannak.

Számos pozitívuma, ugyanakkor negatívuma van a globalizációnak.³⁰¹ Különböző kihívásokkal kell szembenéznie a világnak. Ilyen például a túlnépesedés, a fegyveres konfliktusok, az egészségbiztonság, a gazdasági biztonság kihívásai, az urbanizáció, a nemzetközi fegyverkereskedelem, a nemzetközi migráció és a nemzetközi szervezett bűnözés (egyebek mellett a kábítószer világméretű elterjedése).³⁰² A schengeni térségen belül, a határellenőrzések megszűnésével, átalakult a szervezett bűnözés. Az államok nem gyakorolják a szigorú határmenti kontrollt, így jelent meg a pozitívumok mellett – mint az áruk és szolgáltatások szabad áramlása –, az illegális kereskedelem (kábitószer, fegyver, ember stb.).

A globalizáció kapcsán nem mondható el, hogy a szervezett bűnözés globális hatókörű lenne, azonban az elterjedtsége és nemzetközi, több országot érintő jellege miatt mégis globális kihívásnak tekintendő, különösen akkor, ha párosul korrupcióval, amelyben a politikai és az állami szféra ugyancsak érintett.³⁰³ Ezért a szervezett bűnözés nemzetközi, súlyos és globális jellegére egyaránt figyelemmel kell lenni. A 2013-ban kiadott SOCTA jelentésben egyértelműen szerepel a globalizáció hatása a súlyos és szervezett bűnözésre.³⁰⁴

A szervezett bűnözés története visszanyúlik egészen Kr. e. 59-50. közötti ókori Rómáig, amikor már megfigyelhető volt a szervezett bűnözés egyes jellemzői bizonyos körökben.³⁰⁵ Hazánkban a szervezett bűnözés első csirái a 18–19. században a betyárbandák megjelenésével jelentkezett. Az általános bandalétszám 4-6 volt, de a hármas csoport sem volt ritka. 10-12 főnyi bandánál nagyobb, együtt kóborlás ritkán akadt. A betyárokkal széles körben, számos ember tartott kapcsolatot, akik néha-néha maguk is részt vettek a betyárakciókban. A gyakran „orgazdászó pásztorok” (akik az elhajtott jószágot egy ideig megőrizték), a kupecsek, a betyárok szeretői, ismerősei jöhettek itt számításba. Hozzájuk kapcsolódtak a passzushamisítók, akik a lopott marhák, elkötött lovak „járlatait” nagy ügyességgel megírták, a

³⁰¹ Uo. 36.

³⁰² Uo. 34.

³⁰³ RÉPÁSI Krisztián (2021): *Szervezett bűnözés*. In: Tóth Péter et al. (szerk.): A globalizált világ kihívásai. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó. 302.

³⁰⁴ Europol (2013) i. m., 6.

³⁰⁵ James O. FINCKENAUER (2007): *The Mafia and organized crime – A Beginner's Guide*. Oneworld Publications, Oxford. 1.

jószág combjába süített bélyeget „átalakították”.³⁰⁶ A tevékenységük, illetve a szervezetük nem új jelenség, és társadalmi megítélésük hasonló volt napjainkéhoz.

Az 1911-ben megjelent Közbiztonság című lapban Dr. Lindenau berlini kormánytanácsos a nemzetközi viszonylatban tevékenykedő bűnözőket öt csoportba osztotta:

- a) *„A cselekmény elkövetésének helyéről új földre menekülő gonosztevők.*
- b) *Az országban letelepedett külföldi gonosztevők.*
- c) *A nemzetközi csavargók.*
- d) *Egyes, országról, országra utazó proffesszionátus bűnözők.*
- e) *A nemzetközileg szervezett gonosztevők.*”³⁰⁷

A nemzetközileg szervezett gonosztevők legmodernebb csoportja a tudós doktor szerint, a nemzetközileg szervezett büntettesek csoportja. De mitől közveszélyesek a nemzetközileg szervezett büntettesek? Egyrésztől több országban egyszerre folytatják tevékenységüket, másfelől a tettes és az áldozat eltérő országok állampolgára. Felmerül a lapban egyebek mellett a büntetőjogi megítélése a tettes cselekményének, valamint egy mai napig jellemző tulajdonsága a bűnszervezeteknek: *„A nemzetközileg szervezett gonosztevők nagy tömege azonban úgy nemzetközi vonatkozásban, mint a belföldön, rendszerint a gazdasági javak ellen vonul fel és intézi ostromát.*”³⁰⁸ Például akkoriban Londonban tömeges csalásokat kíséreltek meg, ahol a sértettek a német konzulátus hamisított pecsétjével ellátott hivatalos iratokat kaptak. Az iratok szerint az elhunyt rokonok nagyobb összegű hagyatékot hagytak rájuk, viszont annak kiutalási költségei vannak, ami 300 márka. A jóhiszeműek ezt a fedezetként kért összeget megfizették, így a nemzetközileg szervezett gonosztevők nagy pénzre tettek szert. Ebből következik, hogy a szervezett bűnözés nem szűnt meg, csak folyamatosan átalakul. Az elkövetési magatartások jelentős része már száz évvel ezelőtt megfigyelhető volt.³⁰⁹

A szervezett bűnözés folyamatos átalakulását minden korszak kutatói és szakemberei igyekeztek feldolgozni, értelmezni és dokumentálni különböző célok mentén. Ennek köszönhetően bőséges hazai és nemzetközi szakirodalom érhető el, amelyek mindegyike betekintést nyújt a múltbeli szervezett bűnözés jellemzőibe. Az értekezés szempontjából azonban nem indokolt a történeti fejlődés több évtizedes részletes elemzése, ezért a vizsgálat időbeli kerete körülbelül 10–15 évre korlátozódik.

³⁰⁶ NYESTE Péter (2019): *A gyökerektől a rendszerváltásig*. In: Antalóczy Péter et al. (szerk.): *A nemzetközi és honos szervezett bűnözés története, XX. századi fejlődése és várható tendenciái*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. 205–218.

³⁰⁷ Közbiztonság (1911) i. m., 222.

³⁰⁸ Közbiztonság (1911) i. m., 223.

³⁰⁹ NAGY Ivett (2022b): *A szervezett bűnözői csoportok vagyonelejrtési technikái a COVID-19 vilájárvány előtt és alatt*. Magyar Rendészet, 22. évfolyam 2. szám, 94.

Ezen időintervallum meghatározása egyrészt onnan ered, hogy ettől az időszaktól kezdve váltak megfigyelhetővé a legjelentősebb változások, különösen a bűnszervezetek szervezeti átalakulása. Ennek eredményeként visszaszorultak azok a korábban domináns, erősen központosított és szigorú hierarchia szerint működő struktúrák, melyek addig uralkodtak, helyükbe a hálózatszerűen felépülő szervezett bűnözői csoportok léptek.³¹⁰

Rövid kitekintést téve, egy 2016 és 2018 közötti hazai kutatás eredményei hasonlóan ezt mutatják, miszerint az utóbbi 10-15 évben a Magyarországon működő szervezett bűnözői csoportok sokkal inkább sejtszerűen működnek, amiben az egyes szintek és feladatok mereven nem válnak el, az elkövetők alkalmi jelleggel állnak össze.³¹¹ Ezek a bűnszervezetek rugalmasabban és önállóbban tudnak működni ebben a formában, mint a centralizált csoportok, egyszerre képesek így több országban, több tevékenység elvégzésére.³¹² Nagycenki Tamás PhD értekezésében szintén a Magyarországon működő bűnszervezetek struktúráját vizsgálta a klasszikus hierarchia modell viszonylatában. Kutatásai alapján megállapította, hogy e csoportok közül csupán kevés mutatja a hagyományos hierarchia jegyeit, többségük inkább lazább, decentralizált struktúrával rendelkezik. Ennek megfelelően a tipológiai besorolás szerint ezek a csoportok elsősorban ún. magcsoportokként vagy bűnözői hálózatokként értelmezhetők.³¹³

Visszatérve a körülbelül 10–15 éves időtartam meghatározásához, másrészt arra vezethető vissza, hogy abban az időszakban következett be egy robbanásszerű változás a technológiában, ami a kommunikációt könnyítette meg. Továbbá megfigyelhető volt, hogy a szervezett bűnözői csoportok vállalkozásokként funkcionáltak, ügyfeleknek nyújtottak szolgáltatást. Egyúttal a kibertérben történő elkövetési magatartások fellendülése szintén erre a korszakra tehető.³¹⁴

Európa kedvelt célpontja a szervezett bűnözésnek, amellet, hogy összekapcsolja a kontinenseket az egyes tevékenységek által, de nem mindegyik bűnözési forma érinti Európát.³¹⁵ Az 1980-as évek közepéig a szervezett bűnözést olyan problémának tartották, amely csak néhány országot érintett, különösen az Amerikai Egyesült Államokat, Olaszországot, Kínát és Kolumbiát. Európában – Olaszországot leszámítva – mind a tudományos és politikai

³¹⁰ RÉPÁSI (2021) i. m., 303.

³¹¹ INZELT (2018) i. m., 12.

³¹² RÉPÁSI (2021) i. m., 303.

³¹³ NAGYCENKI (2021) i. m., 260.

³¹⁴ RÉPÁSI (2021) i. m., 303.

³¹⁵ Uo. 304.

közzvélemény, mind a társadalom úgy gondolta, hogy a kontinens nem áll a szervezett bűnözés fenyegetésének közvetlen hatása alatt.³¹⁶

A szervezett bűnözés kifejezéséhez gyakran társulnak különböző jelzők, ilyen például a nemzetközi, a transznacionális vagy a globális. Az Európai Bűnmegelőzési Hálózat (European Crime Prevention Network – EUCPN) foglalkozott egyik tanulmányában azzal, hogy a nemzetközi és a súlyos minősítő jelzők használatának gyakorisága megnövekedett. Azonban nem minden esetben egyértelmű, hogy a szervezett bűnözés egyszerre súlyos és nemzetközi, előfordul, hogy vagy egyik, vagy másik jelző illő rá. Súlyos bűncselekményeket egyaránt elkövethetnek magányos elkövetők, nem csak a szervezett bűnözői csoportok. Nemzetközi bűnözésről pedig akkor beszélhetünk, ha a bűncselekmény legalább két országot érint, vagy ha a szervezett bűnözői csoport tagjai különböző nemzetiségűek.³¹⁷ Michael Levi és Mike Maguire tanulmányában a szervezett bűnözés definíciója mellett határozza meg a nemzetközi szervezett bűnözés fogalmát: „*A szervezett bűnözés bármit jelenthet. A drága öltönyt viselő vagy szicíliai paraszti viseletben járó emberek nagy olasz szindikátusaitól kezdve az ablakmosó vállalkozásban dolgozó három fenyegető külsejű betörőig, akik beosztják egymás között, hogy ki örködjön, ki törjön be és ki foglalkozzon a pénzmosással. Ha a tevékenységük bármely része egy másik országot is érint, akkor már nemzetközi szervezett bűnözésben vesznek részt!*”³¹⁸ Bár a szervezett bűnözés bármilyen jelzőt kaphat – legyen az nemzetközi, határon átnyúló, súlyos stb. –, a bűnüldöző hatóságoknak mindig a gyakorlatban megjelenő aspektusával kell foglalkozniuk, törekedve a bűnszervezetek teljes körű felderítésére.

Mivel az értekezés főként az EU-n belüli szervezett bűnözői tevékenységekre összpontosít, a szervezett bűnözés alakulásának vizsgálata szekunder adatgyűjtés keretében, elsősorban az Europol által négyévente kiadott három SOCTA riport alapján történt.³¹⁹ Magyarország déli szomszédságában működő bűnszervezetek tevékenysége miatt, elemzéseim a Nyugat-Balkán térségére szintén kiterjedtek, figyelembe véve az UNODC 2020-ban, valamint a Szerb Köztársaság Belügyminisztériuma által 2019-ben és 2023-ban kiadott jelentéseit.

Az első SOCTA jelentés 2013-ban jelent meg, ezt az OCTA (Organised Crime & Threat Assessment) elemzések előzték meg. A SOCTA jelentésekben a vizsgálat tárgyát képező

³¹⁶ ÁBRAHÁM et al. (2011) i. m., 10.

³¹⁷ EUCPN (2021): *A tévedés eloszlata: A súlyos bűncselekmények és a szervezett bűnözés elleni küzdelem – nemzetközi együttműködés vagy helyi megoldások?* Brüsszel: EUCPN. 3.

³¹⁸ Michael LEVI - Mike MAGUIRE (2004): *Reducing and Preventing Organised Crime: An Evidence-Based Critique*. Crime, Law & Social Change, Vol. 41, 399.

³¹⁹ Megjelent Europol SOCTA riportok a disszertáció lezárásáig: SOCTA 2013; SOCTA 2017; SOCTA 2021.

csoportok köre módosult, kiterjedve a súlyos bűncselekményeket elkövető, valamint a szervezetszerűen működő bűnözői csoportokra. Hat OCTA elemzés került kiadásra, azonban végül nem találták megfelelőnek a hivatalos felülvizsgálatkor. Megállapították, hogy az eredmények nem legalizálhatók, mivel olyan kritériumoknak nem feleltek meg a jelentések, mint a pontos dokumentálás, a gondos adatfelvitel vagy az alapos szakmai előkészítő munka. Valóságghűtlen és torz adatbázist kaptak, így ez nem valósította meg a Hágai Programban meghatározott célt³²⁰. Emiatt új kutatási módszer és új tartalommal bíró jelentés kidolgozásához kezdtek, hogy az elhatározásoknak megfeleljenek. A szervezett bűnözés elleni küzdelemben szükség volt a gyakorlatban is alkalmas stratégia létrehozására. Végül az operatív, bűnügyi hírszerző munkával beszerzett információk elemzése és értékelése által készült el az első SOCTA. A felgyorsult világ miatt, ami köszönhető egyúttal a globalizációnak, mindenképp figyelembe kellett venni a felderítői tevékenységet. Ahhoz, hogy a tagállamok tisztában legyenek azzal, hogy a szervezett bűnözés mely területeire kell a hangsúlyt fektetni a küzdelemben, statisztikai számadatokkal kell rendelkezni. Így lehetőség van akár nemzeti prioritások és célok megfogalmazására.³²¹

A SOCTA jelentések mellett több együttműködési platform áll a tagállamok rendelkezésére, de van egy, ami meghatározó a szervezett bűnözés elleni küzdelemben az EU-n belül és kívül egyaránt. Kiemelkedő a fennállási ideje, az eredményessége, valamint az összetettsége miatt, ez az uniós eszköz az Európai Multidiszciplináris Platform a Bűnügyi Fenyyegetettségek Ellen (European Multidisciplinary Platform against Criminal Threats, a továbbiakban: EMPACT). Stratégiai és operatív célok szintjén ösztönzi az együttműködést a tagállamok között.³²² Mára már több mint 10 éves múltja van, ami alatt egymást követő négyéves programozási időszakok, ciklusok voltak.³²³

Az EMPACT szakpolitikai ciklus proaktív cselekvéseket fejleszt ki, amik előre meghatározott célok elérését biztosítják. A súlyos és szervezett bűnözés ellen koordináltan lép fel, figyelembe veszi a harmadik országok érintettségét a bűnözés alakulásában, így az EU-n kívüli szervekkel ugyancsak megvalósul az együttműködés.³²⁴ A súlyos és szervezett bűnözés elleni fellépés és a meghatározott célkitűzések elérése érdekében a tagállamok rendőri és

³²⁰ A cél volt olyan helyzetjelentések elkészítése, amelyek a biztonságot fenyegető és veszélyeztető kockázatokat írják le, és ezeket a Tanács stratégiai prioritások meghatározása céljából fel tud használni. Forrás: Hágai Program (2005): *A szabadság, a biztonság, és a jog érvényesülésének erősítése az Európai Unióba*. Online: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52005XG0303\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52005XG0303(01)) (Letöltve: 2023.04.15.)

³²¹ KOVÁCS István (2023): *A nemzetközi szervezett bűnözés statisztika elemzése a SOCTA és Eurostat rendszerekben*. Bűnügyi Szemle, 71. évfolyam 5. szám, 853-855.

³²² VETTER (2024) i. m., 1580.

³²³ Uo. 1581.

³²⁴ KOLOZSI (2022) i. m., 283.

igazságügyi hatóságainak alapvető szerepe van, amit a közös együttműködés által tudnak még inkább sikeressé tenni a tagállamok. Az Europol szerepe szintén lényeges a tagállami jelenlét mellett, mivel részt vesz a műveleti akciók megvalósításában és támogatásában. Europol EMPACT Támogató Egység jött létre a tagállamokban folyó munka elősegítése érdekében. Már elérhető a 2024-2027 közötti ciklus tíz prioritása, ami egyben az EU bűnüldözési prioritásai. Főbb szempontjai: a kábítószer-kereskedelem, a nagy kockázatot jelentő bűnözői hálózatok, az online csalás, az emberkereskedelem, ezekhez 300 műveleti akció tartozik.³²⁵ Párhuzamosan még folyamatban van a 2022-2025 közötti időszakra szóló EMPACT-ciklus.

Hazánk tevékenyen vesz részt, a többi ország mellett, a prioritásokkal kapcsolatos feladatok végrehajtásában a Be.-hez igazodva. A rendőrségi, tizenkét prioritást a KR NNI kijelölt szakértői végzik, míg három másik prioritásban a NAV egységei vannak jelen. Évente részletes feladatterv készül az elvégzendő feladatokról, melyek szervezeti egységekre lebontva kerülnek végrehajtásra. Félévente pedig értékelő jelentésben adnak számot az egyes egységek, az elvégzett feladatokról.³²⁶

3.1.1. Szervezett bűnözés alakulása az Európai Unión belül

2010-2011-től kezdődően a szervezett bűnözői csoportok egyre inkább hálózatos struktúrákban, projektszerűen működtek, amelyet rugalmas hierarchia és decentralizált csoportvezetés jellemzett. A szervezett bűnözés fokozatosan transznacionális jellegűvé vált, mindez köszönhető az akkoriban térhódító internet és mobilkommunikáció, a nemzetközi kereskedelem, a bővülő globális közlekedési infrastruktúra összességének. Egyre gyakrabban működtek együtt a csoportok, eltekintve nemzetiségi vagy etnikai hovatartozástól, valamint már nem voltak köthetők adott bűnszervezetek adott régióhoz sem. A 2010/2012-ben³²⁷ bekövetkezett válság szintén hatással volt a szervezett bűnözői csoportokra, de sikerült előnyükre fordítani és új lehetőségeket ragadtak meg. A bűnszervezetek száma az EU-ban 2013-ra, 3600 körüli volt.³²⁸

2017-re 5000 szervezett bűnözői csoport volt jelen, azonban ez nem feltétlenül jelenti a szervezett bűnözés növekedését 2013-hoz képest. Azokban az években a bűnügyi hírszerzés fejlődése lehetővé tette a bűnözési folyamatok és struktúrák részletesebb és pontosabb feltérképezését. Az viszont tény, hogy megjelentek kisebb bűnözői hálózatok, amelyek

³²⁵ VETTER (2024) i. m., 1581.

³²⁶ Uo.

³²⁷ *Európa három válsága.* (2020) Online: <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/elnokei-publikaciok/2020-evi-publikaciok/europa-harom-valsaga> (Letöltve: 2023.05.10.)

³²⁸ Europol (2013) i. m., 6.

elkövetési magatartásában döntő szerepet játszott az internet. Ez jól megmutatkozik abban, hogy akár ad hoc jelleggel képesek voltak megalakulni azok az elkövetői csoportok, ahol érintett az internet. A szervezeten elkövetett bűncselekmények közül 2017-ig továbbra is a kábítószer-bűnözés a legjelentősebb az EU-n belül, a bűnszervezetek több mint egyharmada vett részt benne.³²⁹

2021-re a szervezett bűnözői csoportok 60%-a egy laza hálózat vagy egy csoport köré összpontosulnak, míg 40%-uk hierarchikusan strukturált.³³⁰

A 2021-ben megkérdezett ügyész interjúalanyok elmondása alapján, már egyáltalán nem jellemzők a hazai eljárásokban sem a klasszikus szervezett bűnözői csoportokban az alá-fölé rendeltségi viszony. *„Egyre jellemzőbb az egymás mellett működő bűnözői csoportok jelenléte, akik sejhálózatként vannak jelen.” (Ü3-2021)*³³¹ Egyelőre még a kábítószer-bűnözésben figyelhető meg a hierarchikus felépítés, ahol egy adott szinten 3-4 ember működik együtt, kis-és közepes vállalkozások vannak jelen, akár egy-egy család látja el a szükséges feladatokat országon belül, a tevékenységükhöz fizikai erőszak nem társul.³³²

Ezt erősíti a 2016-2018 közötti kutatási részeredmény, a feladat-és munkamegosztásra épülő struktúrát követő bűnszervezetek, piramisszerű csoportok működése a kábítószer-kereskedelem esetében érhető tetten inkább.³³³

A bűnszervezetek 70%-a több mint három országban aktív, ebből következik, hogy több mint egynegyedük csupán egy vagy két országban végzi tevékenységét. Egynél több bűnözési formában 40%-uk érintett, ebben az esetben csökkenés tapasztalható a korábbi évekhez viszonyítva.³³⁴ Az elkövetők nagy része nem specializálódva, hanem profitorientáltan működik, ugyanazon személyekkel, de eltérő árukkal kereskednek.³³⁵ Jelen van az erőszak a bűnszervezetek között, illetve a legális gazdasági tevékenységekbe történő beszivárgás, ami az illegális bevétel tisztára mosására jó lehetőség. A korrupció még mindig az egyik alternatíva, ha el akarják kerülni a felelősségre vonást, főként az igazságszolgáltatás pillanatában. A bűnözői csoportok csaknem 60%-a vesz részt korrupciós ügyekben.³³⁶ Ami a szervezett

³²⁹ Europol (2017) i. m., 14.

³³⁰ Europol (2021a) i. m., 20.

³³¹ NAGY (2021b) i. m., 122.

³³² Uo.

³³³ INZELT (2018) i. m., 12.

³³⁴ EUCPN (2021) i. m., 4.

³³⁵ NAGY (2021b) i. m., 122.

³³⁶ Europol (2021a) i. m., 20-21.

bűnözés további trendjeit illeti, 2025 márciusában fog megjelenni a következő SOCTA elemzés, ami ismét összefoglalja az elmúlt négy év alakulását.³³⁷

3.1.2. Szervezett bűnözés alakulása a Nyugat-Balkánon

A Nyugat-Balkánon (különösen Albánia, Bosznia-Hercegovina, Montenegró, Észak-Macedónia, Szerbia és Koszovó) zajló szervezett bűnözés alakulásának elemzése két szempontból meghatározó. Az egyik, hogy a térség földrajzi elhelyezkedése révén az itt zajló folyamatok jelentős hatást gyakorolnak az EU-n belüli szervezett bűnözésre, a másik, hogy globális szinten ugyancsak domináns ez a területet.

A szervezett bűnözés főbb kategóriái 2012 és 2018 között, a kábítószer-bűnözés (51%), az emberkereskedelem (10%), a fegyverkereskedelem (3%) és a migráncsempészet (36%).³³⁸ A százalékos arány jól mutatja, hogy ebben a térségben hasonlóan a kábítószer-kereskedelem volt a kimagasló. Az illegális piacokon mindenütt jelen vannak a szervezett bűnözői csoportok, azonban ez nem látszódik azon, hogy hány embert ítéltek el bünszervezetben részvétel miatt, igen alacsony az ítéletek száma. A témával kapcsolatos egyik felmerésben nyilatkozó interjúalany szerint: „*Ha azt mondják, hogy egyedül dolgoznak, akkor hazudnak, mert ezeket a dolgokat nem lehet egyedül vagy más személyek támogatása nélkül csinálni*”. Gondot okoz továbbá annak bizonyítása, hogy valóban szervezeten követték-e el a bűncselekményt, vagy ami már rendelkezésre áll bizonyíték, az sem elegendő a vádemeléshez.³³⁹

Jellemző még a Nyugat-Balkánra, hogy az elkövetők nem ismerik be, hogy szervezett bűnözői csoporttal van kapcsolatuk, sőt tagadják, leginkább a szigorúbb büntetési tétel miatt. Emellett a nyomozó hatóságok tagjai a bünszervezet „alacsonyabb” rangú tagjaira fókuszálnak, ezzel szemben a csoportvezetők, szervezők, vezetők gyakran maradnak büntetlenek. Az ottani szervezett bűnözői csoportokra, kábítószer-kereskedelemben leginkább, elmondható, hogy inkább laza, spontán és időhöz kötött formában működnek.³⁴⁰ A kormányok igyekeznek ugyan küzdeni a szervezett bűnözés ellen, de ezt nem könnyíti meg a szervezett bűnözés folyamatos és állandó megújulása.

A nyugat-balkáni térség országai közül a szerbiai szervezett bűnözés trendjeit közelebbről vizsgáltam, mivel hazánkat közvetlenül befolyásolhatja az ottani szervezett

³³⁷ EU Serious and Organised Crime Threat Assessment 2025 (EU-SOCTA). (2025) Online: <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/eu-serious-and-organised-crime-threat-assessment-2025-eu-socta> (Letöltve: 2025.01.29.)

³³⁸ UNODC (2020a): *Measuring Organized Crime in the Western Balkans*. UNODC Crime Research Section, Vienna. 6.

³³⁹ Uo. 7.

³⁴⁰ Uo. 8.

bűnözői csoportok tevékenysége. Szerbia kiemelt feladatai közé tartozik a bűnözés minden formája elleni küzdelem. Az EU-t fenyegető biztonsági kihívások és fenyegetések megegyeznek a Szerbiát ért hasonló elemekkel. Ezért nemzeti és nemzetközi szinten küzdenek a szervezett bűnözés ellen.

2015-ben 58 szervezett bűnözői csoportot regisztráltak, ez a szám 2019-re 27 lett³⁴¹, majd 2023-ra csupán 12 bűnszervezetről³⁴² számolnak be. A bűnszervezetek kábítószer-kereskedő és embercsempész hálózatok voltak. A csökkenés okát a szerb belügyminisztérium a bűnüldöző hatóságok hatékonyságában véli felfedezni, aminek következtében meggyengültek a bűnszervezetek, illetve sikerült a vezető vagy nagy befolyással bíró személyeket letartóztatni.³⁴³

A szervezett bűnözői csoportok 40%-a kettő vagy több államban végzik tevékenységüket.³⁴⁴ A bűnözői csoportok nagy többsége merev, hierarchikus, ahol minden tagnak megvan a saját, személyre szabott feladata. Ennek ellenére minden bűnszervezet alkalmanként együttműködik más „szakértőkkel” különböző területekről, mint az informatikusok, okmányhamisítók, kémikusok. A tradicionális, hierarchikus szervezett bűnözői csoportok mellett megjelentek a laza, hálózatszerű bűnszervezetek, akik nagyon gyorsan és rugalmasan alkalmazkodnak a piac aktualitásaihoz.³⁴⁵

A bűnszervezetek körülbelül 77%-a kábítószer-kereskedelemben és csempészésben vesz részt. Polikriminális a bűnszervezetek fele³⁴⁶, 2023-ra ez a szám egyharmadra csökkent. Ezen túlmenően, a szerb szervezett bűnözői csoportok a Balkán régió bűnszervezeti hálózatainak lényeges részét alkotják, szoros kapcsolatban vannak, nincsenek nyelvi akadályok, összeköti őket a család, a bűnözői múlt.³⁴⁷ A korrupció hasonlóképpen jelen van, ezáltal próbálják magukat kivonni a felelősségre vonás alól. Ami az utóbbi időszakban jól látható, hogy állandó változásban vannak és képesek szinte azonnal reagálni a világban zajló eseményekre.³⁴⁸

Összességében nagyon felkészültek mindenre, legyen szó a csempésztútvonalakról, a környezetükben bekövetkezett változásokról vagy a bűnözői piacról, mindamelllett a modern

³⁴¹ Ministry of Interior of the Republic of Serbia (2020): *Serious and Organized Crime Threat assessment*. Belgrade. 18-19.

³⁴² Ministry of Interior of the Republic of Serbia (2023b): *Serious and Organized Crime Threat assessment - Organized crime groups*. Online: <https://socta.mup.gov.rs/en/organized-crime-groups/> (Letöltve: 2024.02.13.)

³⁴³ Uo.

³⁴⁴ Ministry of Interior of the Republic of Serbia (2020) i. m., 18-19.

³⁴⁵ Uo.

³⁴⁶ Uo. 20.

³⁴⁷ Ministry of Interior of the Republic of Serbia (2023b)

³⁴⁸ Ministry of Interior of the Republic of Serbia (2020) i. m., 20.

technológia, a kibertér szintén szerepet kap a működésükben. Az utóbbi években letartóztatott nyugat-balkáni országokból származó elkövetőkkel együtt világszerte nagy mennyiségű kábítószerrel foglaltak le. Ennek eredménye lett, hogy a kábítószer-kereskedők elkezdtek átcsoportosulni és harcolni a piacon a fennmaradásért és az uralomért.³⁴⁹

3.2. A szervezeten elkövetett bűncselekmények sajátosságai napjainkban

Az Europol által 2024. április 5-én kiadott riport a legnagyobb fenyegetést jelentő szervezett bűnözői csoportokat mutatja be, nem várva ezzel a 2025-ös SOCTA kiadásáig. Álláspontjuk, hogy mihamarabb szükséges, hogy az EU döntéshozói értesüljenek arról, hogy melyek a jelenlegi elkövetési magatartások, hogyan alakult a szervezett bűnözés 2021 óta, illetve mik az aktuális statisztikai adatok a tagállamokban. A cél, hogy ráébredjenek a szervezett bűnözés elleni küzdelemben érintett feleket, hogy milyen súlyos problémákkal kell szembenézni, leginkább a kábítószer-bűnözés és az online csalások terén, így ezen területekre mindenképp nagyobb figyelmet kell fordítani. Ezzel kapcsolatban személyes véleményem szerint az elmúlt három évben a szervezett bűnözés fenyegetettségére és gyors átalakulására vonatkozóan figyelemfelkeltő, hogy az Europol 2024-ben szükségesnek tartotta egy új elemzés közzétételét.

Lényeges, hogy a 2021-es SOCTA és a 2024-es riport számadatai nem összehasonlíthatók, a tagállami felmérések más metodika alapján történnek egy SOCTA jelentés esetében, illetve nagyobb az adathalmaz, amelyekből a következtetéseket levonják. A SOCTA jelentések inkább az EU társadalmára és a gazdaságra gyakorolt hatásokat vizsgálják a bűnelkövetési környezet szemszögéből. Ellenben a 2024-es elemzésben csak azok a szervezett bűnözői csoportok tevékenysége szerepel, amelyek a legfenyegetőbbek.³⁵⁰ Tehát az itt megjelenő 821 bűnszervezet és a 2017-es SOCTA-ban szereplő 5000 bűnszervezet számából nem következik, hogy kevesebb, mint ötödére csökkent a szervezett bűnözői csoportok száma.

Ez az első olyan mélyreható elemzés, amely bemutatja a legfenyegetőbb szervezett bűnözői csoportok tevékenységét, az EU tagállamai és a harmadik országok által szolgáltatott széles körű adataira épülve. Elhatározásuk, hogy ne csak a bűnözés és a bűnözés elleni tevékenység kerüljön vizsgálat alá, hanem azok elkövetői is, a szervezett bűnözői csoportok.

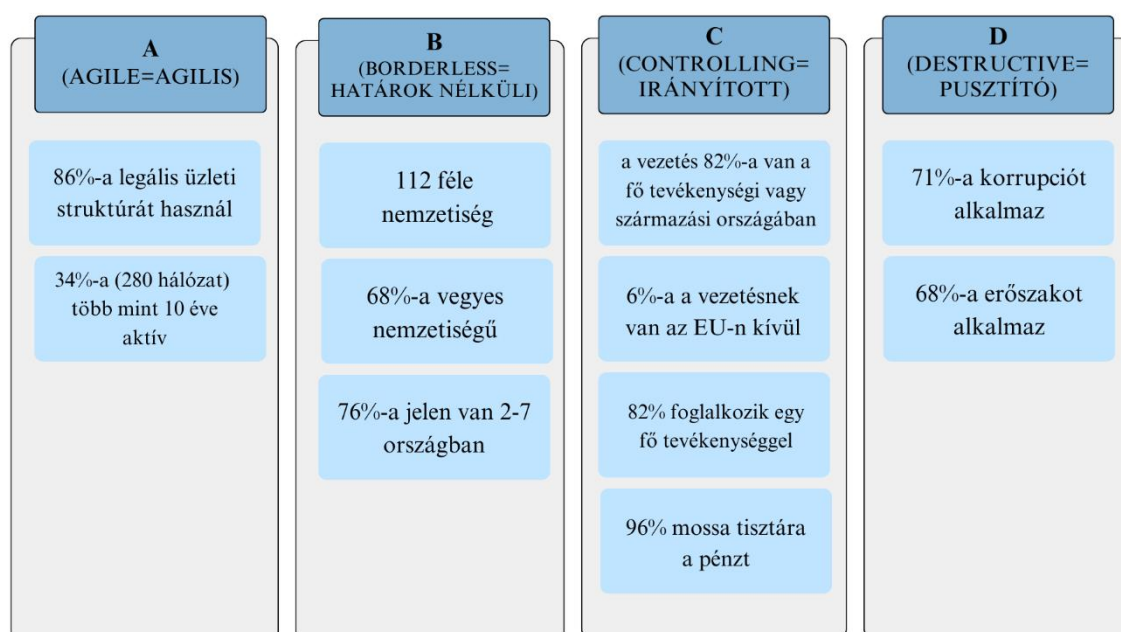
2024-ben még mindig kijelenthető, hogy összetett hálózatok vannak jelen, ahová különböző társadalmi struktúrák, egyének ágyazódnak be, ahol a minél magasabb profit elérése

³⁴⁹ Ministry of Interior of the Republic of Serbia (2023c): *Serious and Organized Crime Threat assessment - Main Conclusions*. Online: <https://socta.mup.gov.rs/en/main-conclusions/> (Letöltve: 2024.02.13.)

³⁵⁰ Europol (2024a) i. m., 6.

a cél. A legfenyegetőbb szervezett bűnözői csoportok többsége hierarchikusan szervezett, de vannak horizontális és képlékeny hálózatok, melyek hasonlóan fenyegetők lehetnek. Kiemelendő az erős vezetés, azonban az nem feltétlenül függ össze a vezető személyével, ami azt jelenti, hogy a bűnszervezet tevékenysége nem áll meg egy halál vagy egy bírósági ítélet után sem. Jelenleg 821 bűnözői hálózat van, amely fenyegeti az EU régióit tevékenységükkel, mindegyik különböző és egyben egyedi. Ezen hálózatok létszáma meghaladja a 25000 főt.³⁵¹

Elemeztem a legfenyegetőbb 821 bűnszervezet „ABCD-jét”. Az alábbi táblázatban összesített statisztikai adatok még inkább kiemelik azt a négy legfontosabb tulajdonságot, melyek együttese adja a legnagyobb fenyegetést jelentő bűnözői hálózatokat, azaz az ABCD modellt.

3. táblázat: A szervezett bűnözői csoportok ABCD modellje³⁵²

Agilis. A bűnszervezetek rugalmasak, könnyen alkalmazkodnak, leleményesen használnak ki minden lehetőséget, ami a működésüket tartja fenn. Képesek a kihívásokat a hasznukra fordítani. A mostanában zajló geopolitikai válságokban is tovább folytatják munkájukat. Agilitási képességüket mutatja, hogy jól tudják az új technológiákat elsajátítani. Kifinomult és magas szintű szakértelemmel rendelkeznek, melyhez párosul a rugalmasság és a találékonyság. A hosszú távú fennmaradásukhoz jól megválasztott stratégiát alkalmaznak.³⁵³

Határok nélküli. A szervezett bűnözői csoportok tevékenysége és összetétele nem ismeri a határokat. A hálózatok tagjai az EU-n belüli és azon kívüli országok nemzetiségei

³⁵¹ Uo. 9.

³⁵² A szerző saját szerkesztése. Forrás: Europol (2024a) i. m., 10-17.

³⁵³ Uo. 10.

egyaránt lehetnek. Nemzetközi hálózattal és gyakran globális hatáskörrel rendelkeznek. Azonban a tevékenységük egy régióra vagy adott országokra korlátozódik.³⁵⁴

Kontrollt gyakorló. Az erős vezetés, az ellenőrzöttség és a fókusz a leglényegesebb egy bűnszervezet esetében. Egyes helyzetekben ez az irányítás megtörténhet távolról, globális szinten. A vezetők a tevékenységük mindegyik végpontja felett gyakorolják az irányítást, ami általában teljes kontrollt jelent. Jellemzően egy fő tevékenységre szakosodnak, de a polikriminális hálózatok szintén jelen vannak, viszont inkább kivételt, mint szabályt képeznek.³⁵⁵

Destruktív. Az elkövetési magatartásuk és a korrupciós munkájuk jelentős károkat okoz az EU gazdaságára, belső biztonságára és a jogállamiságra. Nem egy elszigetelt alvilágban működnek, hanem befolyásolják az állampolgárok életét, fenyegetik a társadalmat, melynek komoly következményei vannak. Gyakran a fiatalok vagy a kiskorúak közül toboroznak, célozva azt a társadalmi réteget, amelyik a legkiszolgáltatottabb. Legyen szó kábítószer-kereskedelemtől, embercsempészetéről vagy bármilyen más szervezetten elkövetett bűncselekményről, a toborzásuk egyik célja, hogy a bűnszervezet vezetői minél elérhetetlenebbé, távolabbivá váljanak a nyomozó hatóságok előtt, a hálózat magas létszámának köszönhetően.³⁵⁶

Az Europol állásfoglalása szerint jó tudni milyen jellemzői vannak ezeknek a csoportoknak, mivel kell szembenézni, ez segíthet a fenyegetések azonosításában, az operatív munkák koncentráltabbá tételében. A bűnüldöző hatóságok így az erőforrásaikat azokra a kulcselemekre tudják összpontosítani, ahol arra szükség van. A bemutatott jellemzők közül a határtalanság az, amelyik a legfenyegetőbb jelenség.

A határokon átnyúló szervezett bűnözés visszaszorítása érdekében elengedhetetlen a nemzetközi bűnügyi együttműködés megerősítése, különös figyelmet fordítva az EU-n kívüli országokra. Annak érdekében, hogy ez a küzdelem eredményes legyen, a nyomozó hatóságoknak más szereplőkkel, szervezetekkel ugyancsak meg kell erősíteni a partnerségüket, mint például a közigazgatás egyes szegmensei.

Proaktív és mindenre kiterjedő nyomozásokat szükséges végezni. Nem csak a bűnszervezetek fő tevékenységére kell fókuszálni, hanem azok mellék- és támogató munkájára is, amelyek biztosítják a hosszú távú fennmaradást. Nemzetközi és interregionális

³⁵⁴ Uo. 12.

³⁵⁵ Uo. 14.

³⁵⁶ Uo. 16.

együttműködésre van szükség a szervezett bűnözés határok nélkül történő megvalósulása ellen.³⁵⁷

3.3. A szervezett bűnözés egyik alappillére, a kábítószer-bűnözés

A kábítószer-kereskedelem az a bűncselekmény típus, amely összekapcsolja a disszertációban tárgyalt témákat, beleértve a nemzetközi bűnügyi együttműködést, a szervezett bűnözést, a kibertér vonatkozásait és a COVID hatásait. A kábítószer-bűnözés révén jól szemléltethető a kutatási téma relevanciája.

A szervezett bűnözés minden formája komoly logisztikai előkészítést, koordinációt, bizalmat és szervezeti felépítést igényel a bűnszervezetek részéről. Az EU által biztosított eszközök és lehetőségek jelentős mértékben hozzájárulnak a sikeres fellépéshez a bűnszervezetekkel szemben. A nemzetközi kábítószer-kereskedelem az egyik legnagyobb és legveszélyesebb formája a szervezett bűnözésnek, amely globálisan kiterjedt hálózatokat és bűnszervezeteket von maga után. Az illegális kábítószer előállítás, tranzitálása és forgalmazása világszerte komoly gazdasági, társadalmi és politikai következményekkel jár. Az ilyen típusú bűnözés számos országot érint, és gyakran összefonódik más bűncselekményekkel, például emberkereskedelemmel, pénzmosással vagy fegyverkereskedelemmel.³⁵⁸

A szervezett bűnözés körébe tartozó kábítószer-kereskedelem elleni fellépés szükségessége az EU-ban akkor vált hangsúlyossá, amikor létrejött a schengeni térség. Ezzel párhuzamosan biztonsági kockázatok jelentek meg az egyes országokban, amik korábban nem voltak tapasztalhatók. Az 1980-as évek végén kerültek rögzítésre szigorítások, melyek a kábítószer szabad áramlását igyekeznek megfékezni Unión belül. Ezen felül létrejöttek olyan hivatalok, ahol fő szemponttá vált a kábítószer-bűnözés elleni küzdelem. Ilyen a már bemutatott UNODC vagy az Európai Unió Kábítószer-ügynöksége (European Union Drugs Agency³⁵⁹, a továbbiakban: EUDA), illetve az Europol megalakulásával szintén számos előremutató modell született.

Miért tekinthető a kábítószer-bűnözés a szervezett bűnözés egyik alapvető pillérének, és mi indokolja, hogy ez a bűncselekmény-típus kiemelt figyelmet kap az értekezésben? A fogalmak meghatározásakor tisztáztam, hogy mit értek kábítószer-bűnözés, azon belül

³⁵⁷ Uo. 59.

³⁵⁸ Kábítószer és Kábítószerfüggőség Európai Megfigyelőközpont (EMCDDA) (2007): *A kábítószer és a bűnözés – összetett kapcsolat*. Célpontban a kábítószer, A Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontjának tájékoztató kiadványa, 2. szám, 2.

³⁵⁹ 2024. július 02. nappal a Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontja, azaz az EMCDDA (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction) átalakult az Európai Unió Kábítószer-ügynökségévé, EUDA, tehát European Union Drugs Agency lett az új neve a szervezetnek.

kábítószer-kereskedelem alatt. Ennek következtében a kábítószer társadalomra gyakorolt hatásai, valamint a hatóságok általi lefoglalások mennyisége nem indokolja, hogy alappillérként tekintsek a kábítószer-bűnözésre. Amiatt alappillér, mert ez a legelterjedtebb elkövetési forma a bűnszervezetek körében. A pontos indoklást azonban a szekunder adatok szolgáltatják.

Az EU kábítószer-bűnözés elleni törekvéseit jól mutatja, hogy már 1994-ben, 1999-ben és 2004-ben született uniós drogstratégia, mindegyik a kábítószerrel kapcsolatos társadalmi és egészségügyi károk csökkentését tűzte ki célul.³⁶⁰ A 2004-es stratégia hangsúlyozza, hogy a kábítószer-kereskedelem globális jellege miatt, transznacionális szinten kell kezelni, amiben az EU-nak fontos szerepe van, segíteni és koordinálni kell a tagállamokat.³⁶¹

Majd a következő, 2013 és 2020 közötti időszakra kiadott kábítószer stratégia, hasonlóan az előzőhöz uniós szinten helyezte a fókusz a határon átnyúló, szervezett kábítószer-bűnözésre. A 2013-ban megfogalmazott célok kapcsán pozitívum, hogy pontokba szedve, egyértelműen konkretizálásra kerültek, ezáltal nyomon követhető volt, hogy honnan-hová, azaz mit sikerült elérni. A célok között szerepelt többek között a kábítószer-kereskedelem megszakítása, az abban érintett szervezett bűnözői csoportok felszámolása, illetve a fokozott hírszerzés, információcsere a bűnüldöző hatóságok között, valamint az igazságszolgáltatási rendszerek hatékonyságának növelése, bízva abban, hogy csökken az illegális kábítószer mennyisége a piacon.³⁶²

2020-at követően sem hagyott alább az EU törekvése a kábítószer-bűnözéssel szemben, megjelent 2021-2025 közötti legújabb drogstratégia. Ebben már sokkal átláthatóbban jelennek meg az egyes prioritások, összesen tizenegy. A disszertáció tárgyát tekintve irányadó a kábítószer kínálat csökkentése (egyben a biztonság növelése) végett megalkotott négy stratégiai prioritás:

- *az uniós tagállamokban működő, azokból származó vagy azokat célzó, nagy kockázatot jelentő bűnszervezetek ellehetetlenítése és felszámolása; az egyéb biztonsági fenyegetésekkel való összefüggések kezelése és a bűnmegelőzés javítása;*
- *a kábítószeres és kábítószer-prekursorok tiltott nagykereskedelmének jobb felderítése az uniós belépési és kilépési pontokon;*

³⁶⁰ International Drug Policy Consortium (IDPC) (2013): *The European Union Drugs Strategy 2013-2020*. IDPC Advocacy Note, 2.

³⁶¹ European Council (2004): *EU Drugs Strategy (2005-2012)*. The Council of the European Union, Brussels. 3.

³⁶² European Council (2012): *EU Drugs Strategy (2013-2020)*. The Council of the European Union, Brussels. 9-10.

- *a logisztikai és digitális csatornáknak a tiltott kábítószeres közepes és kis volumenű terjesztésére való kihasználása elleni fellépés, valamint az e csatornákon keresztül csempésztett tiltott anyagok nagyobb arányú lefoglalása, szoros együttműködésben a magánszektorral;*
- *a tiltott kábítószer-előállítás felszámolása és az illegális termesztés elleni küzdelem, a kábítószer-prekursorok tiltott kábítószer-előállítás céljából történő eltérítésének és kereskedelmének megelőzése, valamint a környezeti károk kezelése.*³⁶³

A célok megvalósításához az EU együttműködik más EU-s és globális nemzetközi szervezetekkel, ezen túlmenően az EMPACT keretében definiált prioritásokkal összhangban ösztönzik a tagállamok és harmadik országok munkáját.

Az illegális kábítószer-piac 2017. környékén, hasonlóan az előző évekhez, a legnagyobb bűnözési piac volt, a bűnözői csoportok 35%-a volt részese különböző kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények elkövetésének, részt vettek a kábítószeres előállításában, a kereskedelmében és a terjesztésében, emellett 24 milliárd euró/ év profitjuk keletkezett az illegális tevékenységből. A szervezett bűnözői csoportok 75%-a volt érintett egy típusú kábítószer szállításában, de más típusú kábítószeres szállítását és terjesztését ugyancsak végezték. A kábítószer-kereskedelemmel érintett csoportok mintegy 65%-a egyidejűleg több bűncselekmények elkövetésében vállalt szerepet, például termékhamisításban vagy migráncsempészetben. Jellemző a mai napig, hogy fizetési eszközként használják a kábítószer a bűnözői csoportok, mégis a fentebb említett hatalmas nyereség biztosítja a lehetőséget a továbbfejlődésre, fejlesztésekre, ezzel veszélyeztetve az Unióban élő lakosság egészségét és jólétét.³⁶⁴

2019-ben 1,5 millió kábítószer bűncselekményt jelentettek, ez az adat 2009-hez képest, tíz év alatt 24%-ot emelkedett, habár 1,2 millió birtoklással vagy személyes célú használattal volt kapcsolatos.³⁶⁵ A kínálatra vonatkozó adatok azt mutatják, hogy 2009-hez képest 13%-al emelkedett, 2019-ben pedig 209 ezer volt becslések szerint a kínálattal összefüggő bűncselekmények száma.³⁶⁶

³⁶³ Európai Unió Tanácsának Főtitkársága (2021): *Az EU 2021-2025-re szóló drogstratégiája*. Az Európai Unió Kiadóhivatala. 12-17.

³⁶⁴ Europol (2017) i. m., 10.

³⁶⁵ Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpont (2021): *Európai kábítószer-jelentés, 2021: Tendenciák és fejlemények*. Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg. 34.

³⁶⁶ Uo.

A 2021-es elemzés alapján szintén leszögezhető, hogy a bűnszervezetek közel fele volt érintett kábítószer-kereskedelemben, azaz domináns maradt a súlyos és szervezett bűnözői csoportok körében.

A kábítószer-kereskedelem 2024-re kiemelkedett a legfenyegetőbb bűnszervezetek tevékenységei közül, mivel ezeknek a szervezeteknek 50%-a kapcsolódik ehhez a bűncselekményhez. Ezen belül egyes bűnszervezetek (36%) kizárólag a kábítószer-kereskedelemre összpontosítanak, míg mások a kábítószer egy másik bűncselekményi profil mellett, kereskedelmi tevékenységük részeként kezelik.³⁶⁷ 2024-re elmondható, hogy szinte valamennyi EU tagállamban folyik szervezeten elkövetett kábítószer-kereskedelem. A leggyakrabban Belgiumban, Németországban, Olaszországban, Hollandiában és Spanyolországban. Az EU-n kívül Albániában, Brazíliában, Kolumbiában, Ecuadorban és az Egyesült Királyságban végzik tevékenységüket. Gyakran működnek együtt más bűnszervezetekkel logisztikai feladatokban (például járművek cseréje, tárolása), az ellátásban, a szállításban, vagy a bűnös vagyon tisztára mosásában.³⁶⁸

A fent leírtak alapján látható, hogy 2017-től nőtt a kábítószer-bűnözés az EU-n belül, az egyharmadot felváltotta a bűnszervezetek fele, akik ezzel foglalkoznak. Amennyiben kizárólag a statisztikai adatokat vesszük alapul, egyértelmű, hogy kiugróan magas a kábítószer-kereskedelemre szakosodott bűnszervezetek száma. Ez indokoltá teszi, hogy a szervezett bűnözés egyik meghatározó pilléréként tekintsünk rá.

Az EU-ban jelen lévő kábítószer-kereskedelem szorosan összefügg a harmadik országokban zajló folyamatokkal, Magyarország esetében leginkább a balkáni útvonal országaival, többek között Szerbiával. Szerbiában, 2020-ra a szervezett bűnözői csoportok 77%-a foglalkozott kábítószer-bűnözéssel. A mai napig gyakran kapcsolódik erőszakos magatartás a cselekményeikhez, ami inkább a bűnszervezetek között jellemző, de hatással van a társadalomra. A marihuána lefoglalások száma még mindig a legmagasabb. A leglényegesebb csempészési útvonalak folyamatosan változnak, függetlenül attól, hogy milyen kábítószer csempésznek. Ez köszönhető a migrációs konfliktusoknak és a nagyobb rendőri ellenőrzéseknek az utakon és a határok mentén. A korrupció a legtöbb esetben megjelenik, ami a biztos útvonalat, az államhatárokon történő átkelést, a kábítószer eladását és a pénzmosást is átszövi. A modern technológiai fejlődés hatással van mind a kábítószer előállítására, mind a

³⁶⁷ Europol (2024a) i. m., 9.

³⁶⁸ Uo. 28.

terjesztésére. Ezzel együtt Szerbiában a legnagyobb veszélyt a kábítószer-kereskedelem területén a dark web használata jelenti.³⁶⁹

Szerbia 2023-ra ugyanúgy tranzitterület maradt a nyugat-európai és a kelet-európai piacok szempontjából, kisebb mértékben célállomás. A marihuána máig a legelterjedtebb kábítószer, azonban a kábítószeres előállítás nem jellemző az országra. A bűnüldöző hatóságok munkájának eredményeképp 2019-2022 között 50%-os növekedés történt a kábítószeres lefoglalásokban az előző négy évhez képest, 2021-ben rekordmennyiségű volt a lefoglalás, 8,8 tonna.³⁷⁰ A Duna több országgal köti össze Szerbiát, így a csempészsben ennek a vízi útvonalnak kardinális szerepe van.

Többféle szervezeten elkövetett bűncselekménnyel kell megküzdenie a nyomozó hatóságoknak és az ügyészségeknek. Sok esetben ezek a bűncselekmények egy időben, egy elkövetési magatartással is megvalósulhatnak, ugyanazon elkövetői csoport által. A kábítószer-bűnözés folyamatos átalakuláson megy keresztül. Míg a rendszerváltás idején a magyarországi nyomozati munkát segítette elő, hogy a bűncselekményeket behatárolható területi egységeken követték el, jellemzően a nagyvárosokban, addig mára ilyen szempontból átalakult a kábítószer-piac, az ország bármely pontján jellemző lehet a kábítószer-kereskedelem.³⁷¹ A világban zajló események szintén nagyban befolyásolják a kereslet és a kínálat alakulását.

2024-re nyilvánvalóvá vált, hogy a kábítószeres ellátásának dinamikája, összetettsége globális szinten egyre inkább növekszik. Ehhez hozzájárul a kábítószer-kereskedők mozgékonyasága, az útvonalak és a módszerek állandó változása, illetve a kábítószer-kereskedelem más bűncselekményekkel történő összefonódása. Ezek összessége megköveteli a világ minden államától, hogy hatékony és végrehajtható válaszokat fogalmazzanak meg.³⁷² A kábítószer a világ problémája, ami közös kihívást, ezzel egyidejűleg helyi dinamikát követel meg a sikeres fellépés érdekében.

3.4. A bűnügyi hírszerzés átalakulása 2018. július 1-jét követően

3.4.1. Bűnügyi hírszerzés az 1998. évi XIX. törvény hatálya alatt

A titkos felderítés régi és új modelljének lényegi változásainak bemutatása a disszertációban domináns, tekintve az információ és bizonyíték közötti különbséget és a nemzetközi bűnügyi együttműködést. Magyarországon, a határon átnyúló szervezett bűnözői

³⁶⁹ Ministry of Interior of the Republic of Serbia (2020) i. m., 26.

³⁷⁰ Ministry of Interior of the Republic of Serbia (2023a)

³⁷¹ MÁTYÁS (2020) i. m., 38.

³⁷² UNODC (2024): *World Drug Report 2024*. United Nations publication, Vienna. 18.

csoportok teljeskörű felderítését majd későbbi bizonyítását jelentősen befolyásolta a bűnügyi hírszerzés átalakulása. A bűncselekmények gyanújának megállapítása az 1998. évi XIX. törvény³⁷³, (a továbbiakban: régi Be.) szerint több lépcsőfokban történt. Először a nyomozó hatóságok titkos információ ellenőrzést végezhettek, aminek célja az információ forrásának, hitelességének, valóságtartalmának a felmérése, egyfajta adatpontosító, adatkiegészítő tevékenység volt. Ennek keretében saját hatáskörben alkalmazható erőket, eszközöket, módszereket, illetve ügyési engedélyhez kötött adatkéréseket alkalmazhattak, bírói engedélyhez kötött módszereket nem. A titkos információ ellenőrzés végét több minden jelentette, de általában akkor ért véget, ha az információ ellenőrzötté vált és megalapozta a titkos nyomozás elrendelését, ekkor volt eredményesnek tekinthető, illetve abban az esetben, ha kizárásra került a bűncselekmény elkövetése. Jogszabályi háttérét 1950-es évektől egészen 2018-ig belső minősített jogszabály biztosította.

A következő eljárási fázis a titkos nyomozás, aminek céljai voltak többek között a bűncselekmény gyanújának megállapítása vagy kizárása és a bűncselekmény megelőzése. Folytatható volt elrendelt büntetőeljárással párhuzamosan, annak elősegítése végett. Ha a beszerzett információk alkalmasnak mutatkoztak a gyanú megállapításához, akkor a titkos nyomozást be kellett fejezni és a büntetőeljárás elrendelését kezdeményezni (amennyiben nem folyt már párhuzamosan a büntetőeljárás). Jogszabályi háttérét szintén belső minősített utasítás adta.

A korábbi Be. rendelkezései alapján csak egyéb adatszerző és titkos adatszerző tevékenység volt folytatható, de a visszautaló jogszabályszerkezet folytán a titkos információgyűjtés eszközeivel, azaz nem csupán a titkos információ ellenőrzés és a titkos nyomozás során alkalmazhattak titkos eszközöket és módszereket.

A már elrendelt büntetőeljárásban a nyomozó hatóságok egyéb adatszerző tevékenységen keresztül további bizonyítási eszközök felkutatását, adatok beszerzését, illetve bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtést végezhettek. Ha az adatszerző tevékenység útján begyűjtött eredményeket bizonyítékként kívánták felhasználni, akkor arról a nyomozó hatóság tagjának összefoglaló jelentést kellett készíteni és csatolni a nyomozati anyaghoz, így ez a jelentés okiratként volt felhasználható.

Szintén a büntetőeljárás körében, a nyomozás elrendelése után titkos adatszerző tevékenységet folytathattak, ahol az egyes eszközök és módszerek alkalmazása bírói engedélyhez volt kötött. A nyomozás elrendelése előtt folytatott titkos információgyűjtés, a

³⁷³ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról

nyomozás elrendelése után csak titkos adatszerző tevékenység részeként volt folytatható³⁷⁴, ami csak a bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtő eszközöket és módszereket jelentette, egy kivétellel, a magánlakásban titkos kutatást végezni nem lehetett, a házkutatás szabályai szerint kellett végrehajtani, nem titkos keretek között. Figyelemmel kellett lenni arra, hogy a titkos adatszerző tevékenység célja nem volt egyenlő a nyomozást megelőző titkos információgyűjtés céljaival, ami a bűncselekmény felderítése, megelőzése és megszakítása.³⁷⁵

Érdemes tisztázni, hogy a régi Be. rendelkezései alapján a nyomozás elrendelése előtt a titkos információgyűjtés milyen engedélyekhez volt kötve. Voltak engedélyhez nem kötött és ügyészi vagy bírói engedélyhez kötött eszközök és módszerek (ez az új Be.-vel ugyancsak átalakult).³⁷⁶ De mégis mi volt a gyakorlatban az a probléma, amely indokolta a régi Be. átalakításának szükségességét?

Egyrészt minden olyan információ, ami a büntetőeljárás elrendelése előtt keletkezett egy összefoglaló jelentésben került összegzésre, ami majd a későbbiekben már az eljárás részét képezte, de ha a nyomozás során kiderült, hogy kimaradt releváns információ, akkor az elveszett. Másrészt előfordult, hogy duplikálódtak információk, a nyomozás előtt és után is meg kellett ismételni adott nyomozati cselekményt, hogy a büntetőeljárás része legyen a beszerzett adat. Illetve előfordult, hogy bizonyítékok záródtak ki, mert nem rendelték el időben a nyomozást. Többek között az itt felsorolt gyakorlati nehézségek – amiknek a legfontosabb lényege a bizonyítékvesztés volt –, összessége vezetett a Be. szerves átalakításához.

Mindent összevetve, az új Be. hatálybalépése előtt létezett egyrészt a nyomozás elrendelése előtti bűnüldözési célú titkos információgyűjtés, illetve a nyomozás elrendelését követően a titkos adatszerzés.³⁷⁷

3.4.2. Rendészeti célú titkos felderítés

Az új Be.-vel már ágazati törvények szabályozzák a titkos információgyűjtést, így a korábban bűnüldözési célú titkos információgyűjtés során alkalmazott eszközök egyrészt leplezett eszközökként jelennek meg, másrészt ezeket az eszközöket már kezdettől fogva a büntetőeljárás kereti között kell alkalmazni, egyeseket ügyészi, másokat bírói garanciális

³⁷⁴ régi Be. 200. § (4) bekezdés

³⁷⁵ NOVÁK Zsófia – NAGY Ákos (2016): *A titkos információgyűjtés és adatszerzés eredményének felhasználása a büntetőeljárásban*. Belügyi Szemle, 64. évfolyam 10. szám, 106.

³⁷⁶ Uo. 104.

³⁷⁷ FARKAS Ákos (2019): *A leplezett eszközök alkalmazásának általános szabályai (Be. 214. §)*. In: *A büntetőeljárás*. Budapest: Wolters Kluwer Hungary Kft.

jogkörök mellett.³⁷⁸ Ennélfogva a bűnüldözési célú titkos felderítés módszerei, a leplezett eszközök, a Be. részei lettek, így a tisztán bűnüldözési célú titkos információgyűjtés már nem folytatható ágazati jogszabályok szerint³⁷⁹. Az új rendszer létrehozásának célja az volt, hogy megszűnjön a titkos információgyűjtés eredményeinek bizonyítékká történő átkonvertálása, ami több eljárási akadályt vetett fel.

A bűnüldözési célú titkos információgyűjtés Be.-be történő integrálásakor meg kellett felelni a célszerűség, az arányosság és a törvényesség alapelveinek, ezek a követelmények ágazati és eljárási törvényekből vezethetők le.³⁸⁰ Közben az EU szintjén hasonló szabályozások történtek a bünyügyi hírszerzésben. Az Európai Tanács álláspontja szerint, a tagállamoknak meg kell felelni egyúttal a nemzeti szabályozási keretnek, ezért kell, hogy minden tagállam jogalkotása során figyeljen arra, hogy a leplezett eszközöket célhoz kötötten lehessen alkalmazni. Ha a szabályozás túl tág körű, akkor nem felel meg az EU-n belül felállított kritériumoknak.³⁸¹

A konceptualizációkor kiemelésre került, hogy különbséget kell tenni a büntetőeljárásban végzett felderítés és a büntetőeljáráson kívüli felderítés között. Előbbi a bűnüldözés célját szolgálja, míg utóbbi rendészeti célokkal valósul meg.³⁸² A rendészeti felderítés esetében hiányzik a bűncselekmény gyanúja. Az a magatartás tartozik ebbe a körbe, ami nem ütközik büntetőjogi tényállásba és nem jogellenes, de magában hordozza a védeni kívánt társadalmi érdekek kockázatát, kivétel az a bűncselekmény, melynek előkészülete nem büntetendő, ezt csak itt lehet törvényesen felderíteni.

Finszter Géza szerint a rendészeti felderítés, mint megismerési tevékenység, és egyben a titkos információgyűjtés, egy fundamentális folyamat, abban az esetben, ha egy olyan jól szervezett, konspirált tevékenységet végző, az adott jogellenes tevékenységét hosszú időn keresztül fenntartó csoportról beszélünk, akit a büntetőeljárás hagyományosnak mondható eszközeivel nem lehetséges leleplezni. Minden korszaknak megvolt a maga rendészeti felderítésének tárgya (*„mindazon személyi és tárgyi körülmények foglalatata, amely bűncselekményhez vezető oksági folyamatokat indíthat el”*³⁸³), eltérő jellemzőkkel. Noha a büntetőeljárás alapjai ezen nyugszanak, hisz amikor igazságszolgáltatási szakba kerül a

³⁷⁸ SZENDREI Ferenc (2020). *A rendészeti célú titkos információgyűjtés*. Rendőrségi Tanulmányok, 3. évfolyam 3. szám, 58.

³⁷⁹ Kivétel ez alól a nemzetbiztonsági cél prioritása, a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény.

³⁸⁰ NYESTE – SZENDREI (2019) i. m., 97.

³⁸¹ Uo. 97-98.

³⁸² SZENDREI (2020) i. m., 64.

³⁸³ FINSZTER (2018) i. m. 237.

nyomozás, elképzelhető, hogy a rendészeti felderítés által megállapítottakra támaszkodik az ügyész a vádemeléskor.

Bár a lehetőségek korlátozottak, de mint említettem az ágazati törvények lehetővé teszik a titkos információgyűjtést, rendészeti (vagy a bűnüldözést támogató) és bűnmegelőzési célokkal történő alkalmazását.³⁸⁴ A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 63. § szerint a „...titkos információgyűjtés olyan, a magánlakás sérthetlenségéhez, valamint a magántitok, a levéltitok és a személyes adatok védelméhez fűződő alapvető jogok korlátozásával járó, a rendőrség által végzett különleges tevékenység, amelyet a rendőrség erre feljogosított szervei az érintett tudta nélkül végeznek.”³⁸⁵ A rendőrség csak és kizárólag az ott meghatározott célok elérése érdekében folytathat titkos információgyűjtést. Több más tényező mellett a bűncselekmények megelőzése érdekében vagy az Európai Unió tagállamával vagy harmadik országgal a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló törvény vagy nemzetközi szerződés alapján folytatott együttműködés keretében.³⁸⁶ Az Rtv. alapján: „Bűncselekmény elkövetésének megelőzése céljából akkor folytatható titkos információgyűjtés, ha megalapozottan feltehető, hogy attól a bűnözésre vonatkozó olyan információk megszerzése várható, amelyek elemzése és értékelése révén feltárhatók a bűncselekmények elkövetésére irányuló törekvések és lehetővé válik a bűncselekmények megelőzése, illetve megakadályozása.”³⁸⁷ Hivatkozva a proaktív és reaktív megközelítéseket összegző táblázatra, a titkos információgyűjtés bűnmegelőzési célú alkalmazása az információ-proaktív kategóriába sorolható. Ezt a besorolást a fentiekben ismertetett jogszabályi rendelkezések hasonlóan alátámasztják. Ennek megfelelően a titkos információgyűjtés proaktív jelleggel, a bűncselekmények megelőzésére irányulva alkalmazható, információk beszerzése érdekében.

Az Rtv. szerint a titkos információgyűjtés megvalósulhat bírói engedélyhez nem kötött vagy bírói engedélyhez kötött eszközök alkalmazásával.³⁸⁸ A törvényben felsorolásra kerülnek, hogy pontosan melyek ezek az eszközök. Például bírói engedélyhez nem kötött eszköz a megfigyelés, a rendőrséggel titkosan együttműködő személy.³⁸⁹ Bírói engedélyhez kötött például a lehallgatás, az információs rendszer titkos megfigyelése, a hely titkos megfigyelése.³⁹⁰ A bírói engedélyhez kötött alkalmazásnak van még egy feltétele: „Bűncselekmény

³⁸⁴ NYESTE – SZENDREI (2019) i. m., 99.

³⁸⁵ Rtv. 63. §

³⁸⁶ Uo. 64. § a)-j)

³⁸⁷ Uo. 65. § (1) bekezdés

³⁸⁸ Uo. 63. § (2) bekezdés

³⁸⁹ Uo. 66. §, 68. §

³⁹⁰ Uo. 70. § (2) bekezdés

*elkövetésének megelőzése céljából akkor lehet bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtést folytatni, ha megalapozottan feltehető, hogy attól a szervezett bűnözéssel kapcsolatos, illetve szervezett bűnözői csoportok azonosítását lehetővé tevő információk megszerzése várható.*³⁹¹

Az Rtv.-ben szereplő fenti bekezdés azért lényeges, mert a szervezett bűnözői csoportokról szóló információk nem minden esetben alapozzák meg a büntetőeljárás megindítását, ugyanakkor a szervezett bűnözés társadalomra veszélyes jelenség, ami miatt figyelmet kell fordítani a hatékony fellépés biztosítására, ezt kívánta a jogalkotó elérni.³⁹² A nyomozó hatóságoknak szem előtt kell tartani, hogy az Rtv. alapján folytatott titkos információgyűjtés alatt lehetőség szerint ne legyen tettenérés, illetve ne nyomozzanak, hanem a bűncselekményre utaló gyanú keletkezésekor kezdődjön meg a felderítés a Be. szerint. Ami a gyakorlatban még számottevő, hogy a titkos információgyűjtésen keresztül megállapított információk feljegyzés formájában történő rögzítésével indul meg a büntetőeljárás. Erre automatikusan sor kerül, ha olyan információ kerül a nyomozó hatóság birtokába, ami alapján egyértelműen megállapítható a bűncselekmény gyanúja, ebben az esetben figyelemmel kell lenni arra, hogy a nyomozó hatóság nyolc napon belül elrendelje a nyomozást.³⁹³

A rendészeti célú titkos felderítéshez kapcsolódik, hogy a rendőri interjúk során az elsők között merült fel az a vélemény, hogy egy bűnszervezet felderítéséhez elengedhetetlenek az együttműködők és az informátorok. A humán hírszerzés az elmúlt években egyre inkább akadályokba ütközik. Kiváltó ok egyebek mellett a rendőrség szervezeti szintjén történő átszervezések, illetve az olyan felderítők távozása a rendőrségtől, akik több együttműködőt, informátort „foglalkoztattak”. „Itt sok minden épül bizalomra, éveken át tartó közös munkára...” (R5-2022), illetve a nyomozó hatóság részéről szakmai rutinra. Sok esetben az együttműködő által nyújtott információ viszi előrébb a felderítést, ezáltal mellőzve például a fedett nyomozó alkalmazását, vagy megkönnyítve annak munkáját.³⁹⁴

³⁹¹ Uo. 72. § (1) bekezdés

³⁹² JANCSÓ Gábor (2018): *Leplezett eszközök alkalmazása: titkos információgyűjtés az új büntetőeljárási törvényben*. Acta Humana – Emberi Jogi Közlemények, 6. évfolyam 1. szám, 29.

³⁹³ Rtv. 75/I. § (1) bekezdés

³⁹⁴ NAGY (2023) i. m., 616.

3.4.3. Bűnüldözési célú titkos felderítés: a leplezett eszközök

A leplezett eszközök kifejezés és fogalom nem ismeretlen a Be.-ben. Hazánkban az első jogi szabályozása az 1990. évi X. törvényben jelent meg, ekkor határozták meg először, hogy mit jelent a titkos tevékenységek során alkalmazott különleges eszköz³⁹⁵: „*Különleges eszköznek minősül minden olyan eszköz és módszer, amelyet az érintett személy tudta nélkül alkalmaznak és amelynek használata a magánlakás sérthetetlenségéhez, valamint a magántitok, a levéltitok és a személyes adatok védelméhez fűződő jogokat sértheti.*”³⁹⁶. Az ENSZ Egyezségokmánya³⁹⁷ (Magyarország már korábban aláírta és deklarálta) az állam- és nemzetbiztonsági szempontok mellett kifejezetten engedélyezte ezen eszközök alkalmazását a bűnüldözés és bűnmegelőzés érdekében. Jelenleg, a hatályos Be. szerint pedig: „*A leplezett eszköz alkalmazása alatt olyan, a magánlakás sérthetetlenségéhez, valamint a magántitok, a levéltitok és a személyes adatok védelméhez fűződő alapvető jogok korlátozásával járó, a büntetőeljárásban végzett különleges tevékenység, amelyet az erre feljogosított szervek az érintett tudta nélkül végeznek.*”³⁹⁸. Látható, hogy a hatályos fogalom nagyon hasonló a különleges eszköz fogalmához, csupán néhány szóval került bővítésre.

Az Rtv.-ben meghatározott titkos információgyűjtés céloktól eltérően a leplezett eszközök alkalmazása az alábbi célokat szolgálhatja:

- bűncselekmény felderítése, megszakítása;
- az elkövető kilétének megállapítása, elfogása;
- bizonyítékok megszerzése;
- a bűncselekményből származó vagyon visszaszerzése.³⁹⁹

A bűnügyi hírszerzés új rendszere a korábban alkalmazott modellhez hasonlóan szintén kettős felosztású, „*de abban a leplezett eszközök alkalmazása, azaz a büntetőeljárás keretében bevetés jóval hangsúlyosabb, mint a büntetőeljáráson kívül folyó titkos információgyűjtés.*”. A büntetőeljáráson kívüli titkos információgyűjtés – amellet, hogy továbbra is támogatja a rendészeti feladatok ellátását – gyakorlatilag a leplezett eszközök alkalmazásának „*segédeszközzé szelődött.*” Ugyanakkor a bűncselekmények megelőzése érdekében továbbra

³⁹⁵ NYESTE – SZENDREI (2019) i. m., 44.

³⁹⁶ 1990. évi X. törvény a különleges titkosszolgálati eszközök és módszerek engedélyezésének átmeneti szabályozásáról. 1. § (2) bekezdés

³⁹⁷ 1976. évi 9. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről

³⁹⁸ Be. 214. § (1) bekezdés

³⁹⁹ Rtv. 63. § (4) bekezdés

is kizárólag titkos információgyűjtés alkalmazható.⁴⁰⁰ A Be. szerint, a leplezett eszközöket az erre feljogosított szervek a rájuk vonatkozó jogszabályokban meghatározott bűnüldözési feladataik végrehajtása céljából kizárólag a Be.-ben meghatározott szabályok alapján alkalmazhatnak.⁴⁰¹ Leplezett eszköz alkalmazható, ha:

- a) „*megalapozottan feltehető, hogy a megszerezni kívánt információ, illetve bizonyíték a büntetőeljárás céljának eléréséhez elengedhetetlenül szükséges és más módon nem szerezhető meg;*
- b) *annak alkalmazása nem jár az azzal érintett vagy más személy alapvető jogának az elérendő bűnüldözési célhoz képest aránytalan korlátozásával; és*
- c) *annak alkalmazásával bűncselekménnyel összefüggő információ, illetve bizonyíték megszerzése valószínűsíthető.*”⁴⁰².

A legfőbb ügyész utasítása szerint: „*Amennyiben az eljárás során leplezett eszközök alkalmazásának szükségessége merül fel, azok alkalmazására csak akkor kerülhet sor, ha a tőlük várt információk, bizonyítékok más módon, így elsősorban a Be. Hetedik Részében*⁴⁰³ *szabályozott adatszerző tevékenység eredményeként nem szerezhetők be.*”⁴⁰⁴.

A büntetőeljárásban a leplezett eszközök alkalmazásának több formája van, bár a szükséges engedélyeztetések a korábbi Be. törvényben ugyancsak szerepeltek, így a „*büntetőeljárásban*

- a) *bírói vagy ügyészi engedélyhez nem kötött;*
- b) *ügyészi engedélyhez kötött; valamint*
- c) *bírói engedélyhez kötött*

leplezett eszközök alkalmazhatók.”⁴⁰⁵

Részleteiben:

Bírói vagy ügyészi engedélyhez nem kötött eszközök:

- titkosan együttműködő személy;
- az eljárás valódi céljának titokban tartásával a bűncselekményre vonatkozó információt gyűjthet, ellenőrizhet (puhatolás, konspirált környezettanulmány, leplezett megtekintés, meghallgatás);

⁴⁰⁰ MÉSZÁROS Bence (2018): *A bűnügyi hírszerzés új rendszere hazánkban*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, Pécs, 20. kötet, 181.

⁴⁰¹ Be. 214. § (2) bekezdés

⁴⁰² Uo. 214. § (5) bekezdés

⁴⁰³ Adatszerző tevékenység: adatkérés, feltételes adatkérés, adatgyűjtés, egyéb adatszerző tevékenység.

⁴⁰⁴ 9/2018. (VI. 29.) LÜ utasítás az előkészítő eljárással, a nyomozás felügyeletével és irányításával, valamint a befejező intézkedésekkel kapcsolatos ügyészi feladatokról 16. § (1) bekezdés

⁴⁰⁵ Be. 214. § (4) bekezdés

- csapda;
- sértettet vagy más személyt az életének és testi épségének megóvása céljából helyettesítheti (személy helyettesítése);
- rejtett figyelés (ellenőrzött szállítás, határon átnyúló figyelés);
- dezinformáció
- elektronikus hírközlő hálózat vagy eszköz útján, információs rendszeren folytatott kommunikáció tényének a megállapításához, az elektronikus hírközlő eszköz vagy információs rendszer azonosításához, illetve hollétének megállapításához szükséges adatok titokban technikai eszközzel történő megszerzése.⁴⁰⁶

Ügyészi engedélyhez kötött eszközök:

- fizetési műveletek megfigyelése;
- a büntetőjogi felelősségre vonás elkerülésének kilátásba helyezése;
- hozzájárulással alkalmazott megfigyelés;
- álvásárlás;
- fedett nyomozó alkalmazása;
- fedőokirat, fedőintézmény és fedőadat felhasználása.⁴⁰⁷

Bírói engedélyhez kötött eszközök:

- információs rendszer titkos megfigyelése;
- titkos kutatás;
- hely titkos megfigyelése;
- küldemény titkos megismerése;
- lehallgatás.⁴⁰⁸

A leplezett eszközök alkalmazása a szervezett bűnözés elleni küzdelemben kiemelt jelentőséggel bír. A nemzetközi bűnügyi együttműködésben három együttműködési forma áll rendelkezésre, amiben leplezett eszköz alkalmazható. Ennek a lehetősége nagyban megkönnyítheti a büntetőeljárásokat. Azonban a kérdés, hogy mi teszi különlegessé a leplezett eszközöket? Egyfelől nem a múltban történt eseményeket rekonstruálják a hagyományos kriminalisztikai eszközökkel, hanem a jelenre, a jövőre irányuló bűnös, jogellenes magatartásokat vizsgálják elsősorban. Másfelől elősegítik a proaktív, megelőző nyomozást. Ettől egyes leplezett eszközök „jolly joker”-ek lesznek, hiszen az új Be. és az Rtv.-ben

⁴⁰⁶ NYESTE – SZENDREI (2019) i. m., 92-102.

⁴⁰⁷ Uo. 117.

⁴⁰⁸ Uo. 102-103.

eszközölt módosítások megteremtették a lehetőségét annak, hogy az Rtv. alapján már megelőzési céllal alkalmazhatók legyenek titkos információgyűjtés körében. Ez a fajta proaktív hozzáállás nem volt korábban ennyire egyértelmű. Ahogy az Rtv.-ben olvasható, a szervezett bűnözői csoportokkal szemben nagy előny lehet a titkos információgyűjtés bűnmegelőzési célzatú alkalmazása. Például lehallgatjuk az egyik szervezett bűnözői csoport résztvevőjét a bűncselekmény gyanúja nélkül, miközben információt szerzünk be. A beszerzett információnak köszönhetően adott bűncselekmény akár megelőzhető.

A leplezett eszközök empirikus vizsgálata meghatározó az értekezés témáiban. Az ügyészi interjúkban elhangzott, hogy a leplezett eszközök Be. kereteiben történő alkalmazásának előnye, hogy a bizonyítékok bírói szakban felhasználhatók, nem vésznek el olyan érdemi információk sem, melyek ügydöntők lehetnek. Az eljárásokat eredményesebbé tette a leplezett eszközök integrálása a Be.-be. Tisztább és átláthatóbb a bizonyítékok köre, idézve az egyik interjúalanyt: „...nincs bizonyítékvesztés, ha mindenki betartja a játékszabályokat, kivéve, ha törvénysértés van...” (Ü3-2022).⁴⁰⁹ A Be. módosítás pozitív hozadéka, hogy „...nem kell plusz köröket futni, kockáztatva ezzel azt, hogy elveszítem a bizonyítékokat, ha nem Be. szerű, akkor nem bizonyíték.” (Ü1-2023). Továbbá azzal, hogy a Be. magába olvasztotta a leplezett eszközöket, „...a leplezett eszközök által kapott eredmények felhasználhatósága meggyorsította a büntetőeljárást, régen ezen vérzett el, hogy az Rtv. szerint csinálták, de nem volt Be.-vel megegyező, most már nem kell konvertálni ezeket, önmagukban felhasználhatók.” (Ü1-2023).

A bűnszervezetek felderítésének elősegítése érdekében – a leplezett eszközök alkalmazása mellett – egy ügyész azt javasolta, hogy a rendőrség proaktív módon lépjen fel, és kísérelje meg azonosítani a potenciális sértetteket még azelőtt, hogy konkrét bűncselekmény gyanúja felmerülne, „...például a rendőrök maguk nézzék a prostitúciós hirdetések...” (Ü3-2023). Az ügyész hozzátette „...Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében a nyomozó hatóság részéről erre konkrét törekvések vannak az emberkereskedelem területén...” (Ü3-2023).⁴¹⁰ A leplezett eszközök alkalmazása mára már rutinszerűen működik. A megkérdezett nyomozók szerint érdemes jó kapcsolatot ápolni az ügyet felügyelő ügyésszel, mivel „amennyiben azonnalos cselekményre kerülne sor, jól kell, hogy működjön az utólagos engedélyeztetés...” (R2-2022), amit a Be. lehetővé tesz.

⁴⁰⁹ NAGY (2023) i. m., 617.

⁴¹⁰ CSONTOS-NAGY (2023a) i. m., 121.

Kitekintést téve a leplezett eszközök nemzetközi szinten történő alkalmazására, egyaránt megfigyelhető proaktív és reaktív nyomozás. Korábban a szervezett bűnözéssel kapcsolatos nyomozások többnyire reaktív jellegűek voltak, vagyis a hatóságok a bűncselekmény elkövetése után kezdték meg a szükséges bizonyítékok begyűjtését. Idővel azonban nyilvánvalóvá vált, hogy bűnszervezetek esetében nem mindig sikerül döntő bizonyítékokat szerezni – például egy tanú nem hajlandó együttműködni. Másfelől a bekövetkezett terrortámadások tapasztalatai rámutattak arra, hogy a jövőben kiemelt jelentőséggel bír a hasonló cselekmények megelőzése. Ezek összességének felismerése vezetett a proaktív nyomozások elterjedéséhez. A proaktív jellegű nyomozás általában rejtett technikák bevetésével jár. Ezek eredménye lehet, hogy a korábbi, a tervezett, a folyamatban lévő vagy az érdekezésszerűség miatt másként nem felderíthető bűncselekmények bizonyítékainak beszerzése valósul meg. Az ilyen megközelítés nem új keletű. Az elmúlt mintegy tizenöt évben Európa-szerte egyre nagyobb mértékben támaszkodtak az ilyen technikákat alkalmazó, hírszerzésen alapuló felderítésre. Valójában ott, ahol lehetetlennek bizonyult bizonyítékokat gyűjteni, például egy bűnszervezettel kapcsolatban.⁴¹¹

Az EU tagállamok bíróságai az elmúlt évtizedekben végül elfogadták, hogy alkalmazhatnak a rendészeti szervek fedett és kényszerítő jellegű nyomozási módszereket, a szükségesség és arányosság elvének betartásával. Ennek következményeként alakították ki az elmúlt húsz évben a speciális, fedett nyomozási eszközök és módszerek taktikai és jogi szabályozási alapjait. Ezek a tevékenységek eltérő jogi keretek között működhetnek. Az EU-ban a fedett nyomozási eszközök alkalmazása a beavatkozás súlyosságától függően rendőri vezetői engedélyhez, ügyészi jóváhagyáshoz vagy bírói engedélyezéshez köthető. Az Unión belül és szakmában egyaránt elfogadott lett a speciális, különleges nyomozási eszközök⁴¹² (Special Investigative Means – SIM) fogalma.⁴¹³

A magyar bűnüldöző szervek és a külföldi hatóságok közötti nemzetközi bűnüldözési (műveleti), azaz az igazságügyi jogsegély körén kívül eső, nemzetközi együttműködés keretében folytatott bűnfelderítő és bűnmegelőző tevékenység jogi alapját, a korábbiakban részletesebben bemutatott, bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló 2002. évi

⁴¹¹ Council of Europe (2013): *Deployment of special investigative means*. Belgrade. 7.

⁴¹² „Speciális nyomozási eszközökön azokat a technikákat kell érteni, amelyeket az arra feljogosított hatóságok alkalmaznak súlyos bűncselekmények és elkövetőik felderítése és nyomozása során abból a célból, hogy az érintett tudta nélkül információkat szerezzenek.” Forrás: Council of Europe: Recommendation Rec (2005). 10 of the committee of Ministers to member states on „special investigation techniques” in relation to serious crimes including acts of terrorism.

⁴¹³ NYESTE – SZENDREI (2019) i. m., 9-10.

LIV. törvény teremti meg, és az együttműködés specifikus szabályait a nemzetközi szerződések, leginkább bilaterális szerződések, tartalmazzák.⁴¹⁴ Büntetőügyekben különösen a következő leplezett eszközök alkalmazására kerülhet sor a nemzetközi bűnügyi együttműködéssel összefüggésben:

Bírói és ügyészi engedélyhez nem kötött leplezett eszközök:

- határon átnyúló megfigyelés (rejtett figyelés);
- fedett nyomozó alkalmazása.

Ügyészi engedélyhez kötött leplezett eszközök:

- ellenőrzött szállítás;
- fizetési műveletek megfigyelése céljából kibocsátott európai nyomozási határozat.

Bírói engedélyhez kötött leplezett eszközök:

- az elektronikus hírközlési szolgáltatás útján, illetve információs rendszeren folytatott kommunikációnak az érintett személy tudta nélkül, leplezett módon történő megismerése.⁴¹⁵

A Magyarország határain túlmutató szervezett bűnözői csoportok ellen leggyakrabban alkalmazott leplezett eszközök kérdésében megegyeztek az ügyészi válaszok. Ilyen a fedett nyomozó alkalmazása, a rejtett figyelés, az ellenőrzött szállítás, a lehallgatás, az információs rendszer titkos megfigyelése és a hely titkos megfigyelése. Figyelembe kell venni, hogy a büntetőeljárások időtartama növekedhet a leplezett eszközök alkalmazásának engedélyezési eljárása miatt.

A bírói és ügyészi engedélyhez nem kötött leplezett eszközök körében, a kábítószer-bűnözés tekintetében a határon átnyúló figyelés végrehajtását emelték még ki a nyomozó hatóság tagjai. Akkor alkalmazzák, ha előreláthatólag Magyarország határát át kell lépni, illetve ha a megfigyelt cselekmény önmagában nem valósít meg bűncselekményt, mindezt a Schengeni Végrehajtási Egyezmény 40. cikke alapján készítik elő és folytatják le.⁴¹⁶ Az egyik interjúalany éles kritikát fogalmazott meg a rejtett figyelés alkalmazásával kapcsolatban. Véleménye szerint *„...nagyon fontos és alapvető kellene, hogy legyen, de nincsenek, nem a nyomozó hatóságok csinálják, nem jó, hogy a titkosszolgálatok csinálják...” (Ü1-2023).*⁴¹⁷

⁴¹⁴ NYESTE (2020) i. m., 841.

⁴¹⁵ Uo. 841-852.

⁴¹⁶ Uo. 843.

⁴¹⁷ CSONTOS-NAGY (2023a) i. m., 121.

Érdeklődtem a fedett nyomozó alkalmazása felől, amire olyan választ kaptam az egyik rendőr interjúalanytól, hogy „...az ügyészség nem szívesen foglalkoztat fedett nyomozót az utóbbi időszakban, annak alkalmazása helyett más leplezett eszközt javasol inkább...” (R4-2022). Az interjúalanyok szerint a fedett nyomozók köre „sem a régi már”, a nagyobb volumenű ügyekben ezért már csak nagyon indokolt esetben alkalmazzák, illetve a fedett nyomozók nyelvtudásának hiánya jelent további akadályt.⁴¹⁸

Ugyanakkor Csizner Zoltán PhD értekezésében bemutatott statisztikai adatok növekedést mutatnak a fedett nyomozó alkalmazása terén, 2020-ban és 2023-ban különösen magas arányú volt az alkalmazásuk, ellenben a vizsgálata nem a határon átnyúló szervezett bűnözői csoportokkal szemben folyt eljárásokra összpontosult.⁴¹⁹

Az ellenőrzött szállítás, mint ügyési engedélyhez kötött leplezett eszköz, a kábítószer-kereskedelemtől merült fel. Az interjúkon a rendőrök az ellenőrzött szállításról úgy nyilatkoztak, hogy gyakran alkalmazzák. A Be.-ben konkrétan nincs nevesítve, azonban a gyakorlatban a rejtett figyelés körébe tartozik az ellenőrzött szállítás („...abszolút átment ENYH szintre...” Ü1-2022), aminek kérése másik tagállamtól szintén igazságügyi együttműködés mentén zajlik, így a bizonyítást szolgálja.⁴²⁰ Az ellenőrzött szállítás a nemzetközi bűnügyi együttműködés diagonális kooperációja, amiben a rendőri és az igazságügyi szervek szoros együttműködésére van szükség. Viszont ha egy érintett tagállam nem működik együtt az ellenőrzött szállításban, akkor az egész megghiúsulhat, annak ellenére, hogy a többi tagállam jóváhagyta. Ha előreláthatólag a cselekmény önmagában bűncselekményt fog megvalósítani, illetve Magyarország határát átlépve kell intézkedni, közben rejtett figyelés alkalmazására kerül sor, akkor a rejtett figyelést a nemzetközi bűnügyi jogsegély ellenőrzött szállításra vonatkozó szabályainak alkalmazásával kell lefolytatni.⁴²¹

A leplezett eszközök tekintetében felmerült egy olyan mindennapi munkát akadályozó tényező, ami említésre méltó. A kapacitáshiány mellett még időt és energiát kell szánnia a nyomozóknak arra, hogy a leplezett eszközök engedélyeztetéséhez szükséges dokumentumokat – idézem – „futárként” elvigyék

⁴¹⁸ NAGY (2023) i. m., 617.

⁴¹⁹ CSIZNER (2024) i. m., 295.

⁴²⁰ NAGY (2023) i. m., 619.

⁴²¹ NYESTE – SZENDREI (2019) i. m., 101.

az ügyészségre, bíróságra, ami több órát vehet igénybe, főleg egy országos hatáskörű szervnél, ahol elképzelhető, hogy a felügyelő ügyészség az ország másik városában található.⁴²²

Következtetésképp visszautalok a korábbi fejezetben bemutatott nemzetközi bűnügyi együttműködési formákat összegző táblázatra, amelyben a leplezett eszközök a bizonyítékok proaktív és reaktív oszlopokban szerepelnek. Így a leplezett eszközök mindegyike egyértelműen a bizonyítékok beszerzését szolgálja, és a fentiekben kifejtett proaktív jellegüknek köszönhetően nemcsak a bűncselekmény elkövetését megelőzően, hanem annak elkövetését követően is kiemelt jelentőséggel bírnak, mind a hazai büntetőeljárásokban, mind nemzetközi szinten. Bár nem minősül nemzetközi bűnügyi együttműködési formának, mégis a leplezett eszközök alkalmazása nélkül a határon átvélő bűnszervezetek felszámolása lehetetlen lenne. A kérdés viszont mindig az, hogy a jogalkotó által kívánt célok megvalósulnak-e a gyakorlatban?

3.4.4. Az előkészítő eljárás

Az előkészítő eljárás alaposabb elemzése egyrészt a proaktív megközelítés szempontjából lényeges. Beváltja-e a hozzá fűzött reményeket a szervezett bűnözés elleni küzdelemben? Másrészt az információk és a bizonyítékok beszerzésének kérdésében van szerepe.

A bűncselekmény gyanúja csak a nyomozás kezdetével, a büntetőeljárás elrendelésével értelmezhető, hisz a gyanú megléte a feltétel. Tehát a nyomozás elrendelése kötelező a bűncselekmény gyanújának fennállása esetén (officialitás).⁴²³ A jogalkotó azzal a céllal, hogy a rendészeti titkos információgyűjtés, információ-ellenőrző, „nyomozó jellegű” fázisát áthelyezze a büntetőeljárás szabályozott kereti közé, létrehozta a nyomozást megelőző szakaszt, az előkészítő eljárást, ami a büntetőeljárás része ugyan, de nem a bűncselekmény gyanúja miatt indul.⁴²⁴ *„Az előkészítő eljárás célja annak megállapítása, hogy a bűncselekmény gyanúja fennáll-e.”*⁴²⁵ *„Előkészítő eljárás akkor folytatható, ha a rendelkezésre álló adatok a bűncselekmény gyanújának megállapítására nem elegendőek és megalapozottan feltehető, hogy az előkészítő eljárás lefolytatása alapján el lehet dönteni, hogy a bűncselekmény gyanúja*

⁴²² NAGY (2023) i. m., 616.

⁴²³ JANCsó (2018) i. m., 27.

⁴²⁴ NYESTE Péter (2018): *A titkos információgyűjtés és a leplezett eszközök, a felderítés új modellje*. Belügyi Szemle, 66. évfolyam 5. szám, 5.

⁴²⁵ Be. 340. § (1) bekezdés

*fennáll-e.*⁴²⁶ Ez nem egy kötelező szakasz a nyomozás előtt, csupán lehetséges, melyet az alábbi esetekben lehet elrendelni:

- a szerv (nyomozó hatóság) hivatalból tudomására jutott;
- a feljelentés elutasítását követően a feljelentésben foglalt; vagy
- az ügyészségről szóló törvény, az Rtv., a Nemzeti Adó-és Vámhivatalról szóló törvény vagy a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvény alapján végzett titkos információgyűjtést követően a titkos információgyűjtést folytató szerv kezdeményezésében foglalt információk alapján.⁴²⁷

Előkészítő eljárást folytathat még korlátozott ideig az NVSZ és a TEK, de főszabály szerint csak a hatáskörrel rendelkező ügyészség vagy nyomozó hatóság folytathat előkészítő eljárást.⁴²⁸ Az előkészítő eljárás elrendelését követő huszonnégyszer órán belül a nyomozó hatóság, az NVSZ, valamint a TEK tájékoztatja az ügyészséget az előkészítő eljárás szükségességét megalapozó adatokról, az alkalmazni kívánt leplezett eszközökről és a tervezett eljárási cselekményekről.⁴²⁹ Ebből következik, hogy az ügyészség törvényességi felügyelete kiterjed az előkészítő eljárásra. Kéthavonta tájékoztatják az ügyészséget és kérés esetén bemutatják az ügyiratot.⁴³⁰

*„Mivel az előkészítő eljárás csak a gyanú megállapításáig folytatható, ezért a leplezett eszközök közül nem alkalmazhatók azok, amelyek fogalmilag feltételezik valamely bűncselekmény gyanúját.”*⁴³¹ Az előkészítő eljárásban alkalmazott leplezett eszközök eredményei bizonyítékként értékelendők, és újabb engedélyeztetés nélkül folytatható tovább felderítési szakban adott leplezett eszköz alkalmazása, ezzel a törvény egy rugalmas átmenetet biztosít az eljárási szakaszok között.⁴³² Az előkészítő eljárás során, ha a bűncselekmény gyanúja megállapítható, akkor a nyomozást el kell rendelni (az ügyészség is elrendelheti)⁴³³ és ezzel a büntetőeljárás következő szakaszába, a felderítési szakba lép a nyomozás.

Az előkészítő eljárásról 2022-ben kérdeztem a nyomozókat. Elhangzott, hogy akadnak olyan ügyek, amelyekben alkalmazzák az előkészítő eljárást, viszont *„...a bünszervezetek esetében gyakran már fennáll a gyanú a nyomozás elrendeléséhez...”* (R3-2022). Az előkészítő eljárással kapcsolatban eltérő

⁴²⁶ Uo. (2) bekezdés

⁴²⁷ Uo. (3) bekezdés

⁴²⁸ NYESTE – SZENDREI (2019) i. m., 91.

⁴²⁹ Be. 344. § (3) bekezdés

⁴³⁰ Uo. 344. § (4) bekezdés

⁴³¹ NYESTE – SZENDREI (2019) i. m., 95.

⁴³² Uo. 94.

⁴³³ Be. 344. § (5) bekezdés

véleményeket fogalmaztak meg, leginkább annak értelmét keresik. A „kedveltebb” és többször alkalmazott eljárási forma a bűncselekmény gyanújának megállapításához az Rtv. alapján folyik, a rendészeti célú titkos információgyűjtés. Amiatt kedveltebb, mert így „...az ügyészségnek nincs felügyeleti jogköre a titkos információgyűjtés alkalmazásakor...” (R1-2022), a nyomozó hatóság teljesen önállóan végzi tevékenységét. Ehhez kapcsolódott, hogy ettől eltekintve az ügyészség felügyeleti jogköre felderítési szakban megtörténik a Be. alapján, holott érdemben nem tesz hozzá, nem fűz hozzá véleményt a legtöbb esetben.⁴³⁴

Az ügyészek részéről elhangzott, hogy az előkészítő eljárásnak is az a célja a Be.-ben, hogy a megállapított tények, beszerzett információk felhasználhatók legyenek a nyomozás elrendelését követően. Így a Be. keretein belül marad a nyomozás, és a törvényesség biztosítva van, ez mindenképp egy jó érv az előkészítő eljárás mellett.⁴³⁵

Szekunder adatok elemzésével kutattam még az előkészítő eljárást, valamint az Rtv. alapján folytatott titkos információgyűjtést. Az elemzés alapját képezi Tóth Mihály 2024 őszén megjelent tanulmánya, *„Megjegyzések a nyomozás körüli „időutazás” régi és újabb állomásaihoz”*, amelyben többek között az előkészítő eljárás helyét vitatja a büntetőeljárásban, továbbá Csizner Zoltán PhD értekezésében megállapított eredményi, valamint a Legfőbb Ügyészség által 2024-ban kiadott Ügyészségi statisztikai tájékoztató 33. számú táblázata, az előkészítő eljárás és a leplezett eszközök alkalmazásával kapcsolatos döntések.

Finszter Géza és Korinek László szintén az előkészítő eljárással kapcsolatban fogalmazták meg éles kritikájukat. A gyanú hiánya felveti a szükségesség és az arányosság kérdését, amellet, hogy akkor mindenki, mindenhol gyanús lehet, de gyanú nélkül az sem dönthető el, hogy a leplezett eszköz alkalmazását indokolja-e a bűncselekmény súlya.⁴³⁶ *„A gyanú hiánya a bűnüldöző hatóságokat, de végső soron az igazságszolgáltatást is védtelenné teszi a hatalom önkényes alkalmazásával szemben, megszünteti annak ellenőrizhetőségét, hogy a bűnüldözést jogállamban kizárólag a büntetőjogi igény legitimálhatja.”*⁴³⁷

Tóth Mihály az előkészítő eljárás kapcsán először közvetlen a Be. hatálybalépése előtt írt egyik tanulmányában. Aggályait egyebek mellett azzal kapcsolatban fejezte ki, hogy az

⁴³⁴ NAGY (2023) i. m., 615-616.

⁴³⁵ Uo. 617.

⁴³⁶ FINSZTER Géza – KORINEK László (2018): Az eltűnt gyanú nyomában. Belügyi Szemle, 66. évfolyam 3. szám, 120.

⁴³⁷ Uo. 121.

elnevezése nem szerencsés az előkészítő eljárásnak, a jogalkotó ezzel azt érte el, hogy egy olyan általános, gyakori szakasz értendő alatta, ami a felderítést mindig megelőzi, jobb lett volna ezt a „*kivételes jelenséget*” máshogyan nevezni, utalni a leplezett eszközök nyomozás előtti igénybevételére.⁴³⁸

Alig egy évvel a Be. hatálybalépése után egy másik publikációjában már élesebben fogalmaz az előkészítő eljárásról. Ezzel a szakasszal kapcsolatban „*nem feltétlenül kedvezőek*” a tapasztalatok. Változatlanul kifogásolja az elnevezést, mintha elő kellene készíteni a nyomozást a gyanú gyanújának megalapozásával, ezért javaslatot tesz a Be. kilencedik részének új címére: „*Nyílt és titkos adatgyűjtés a nyomozás elrendelését megelőzően.*”. A jogalkotó a kritikák ellenére sem tudott mást tenni, csak egy nyomozás előtti szakaszt bevezetni, annak érdekében, hogy a bűnüldözési célú titkos információgyűjtés a büntetőeljárás keretein belül folyjék, ezzel együtt megvalósul az ügyészi kontroll.

A Be. hatálybalépését követő fél évvel a Belügyminisztérium részéről érkezett igény azzal kapcsolatban, hogy az Rtv. szerint ismét lehessen folytatni bűnüldözési célú titkos információgyűjtést. Azzal indokolták, hogy lehet olyan élethelyzet, ami a gyanú gyanújának szintjét nem éri el, ezért veszélyes lehet, így az „*előkészítő eljárás előkészítéseként*” vizsgálni kell. Más szervektől ugyancsak felmerült az igény erre, ezért ezt az elvi tisztaságot feladva végül kikerült a Be. hatálya alól a titkos nyomozás.

A gyakorlatban megjelenő másik probléma, hogy a leplezett eszközök alkalmazásának szükségességét, arányosságát és célszerűségét az ügyésznek kellene vizsgálni az előkészítő eljárás és a felderítés szakában egyaránt. Ennek a három tényezőnek az együttes fennállását folyamatosan kellene kontrollálni, mivel nem biztos, hogy egy lehallgatás feltételei pár hónappal később szintén fennállnak vagy indokoltak. A másik, a bírói engedélyhez kötött leplezett eszközök engedélyezése, ami a nyomozási bíró által történik, ezt ugye már az ügyész nem kérdőjelezi meg (amit a bíró egyszer engedélyezett az törvényes), azonban az iratok bemutatása az ügyész részére történik, így az előbb bemutatott példa mentén abban az esetben, ha a lehallgatás feltételei már nem állnának fenn, akkor a felügyeletet ellátó ügyész joga lenne ennek eldöntése. Felderítési szakban a bírói engedélyes leplezett eszközök törvényességének fennállásáról, kötelező jelleggel, félévente informálódhat (ennél gyakoribb felülvizsgálatra is van lehetőség).

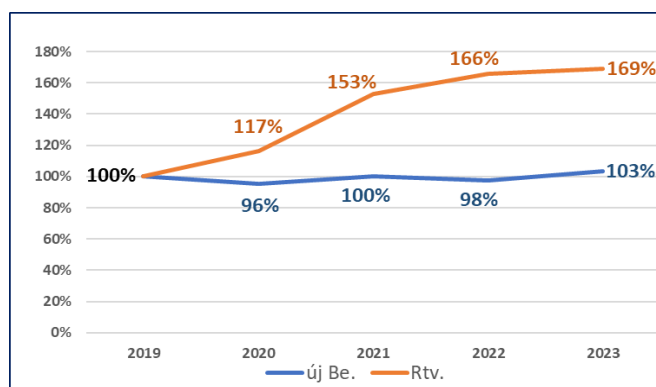
Felmerül továbbá, hogy a leplezett eszközökkel történő bizonyítás fokozatosan háttérbe szorítja a hagyományos krimináltaktikai módszereket. Mindazonáltal megjegyzendő, hogy

⁴³⁸ TÓTH Mihály (2018): *Néhány megjegyzés az új büntetőeljárási törvényhez.* Belügyi Szemle, 66. évfolyam 3. szám, 62-63.

alkalmazásuk időigényesebb, valamint magasabb szintű felkészültséget követel meg. A rendőrségnél a szervezett keretek között folyó bűncselekmények kapcsán a leplezett eszközök általi bizonyítékok összegyűjtése zajlik, majd ezeket tárják a gyanúsítottak elé és nyilatkoztatják őket. A szerző úgy véli, hogy a szervezett bűnözői körök, mint a kábítószeres bűncselekmények elkövetői, már szinte biztosan tudják, hogy a nyomozó hatóságok mely leplezett eszközt fogják alkalmazni és úgy formálják elkövetési magatartásaikat.⁴³⁹

Tóth Mihály 2024-ben megjelent tanulmányában statisztikai adatokkal támasztja alá korábbi feltételezéseit. 2022-re kimutatható volt, hogy folyamatos növekedés után az összes titkos információgyűjtések száma meghaladta a leplezett eszközök számát. 2024-ben az ORFK adatai szerint, eddig 3872 leplezett eszközzel szemben 4096 titkos információgyűjtés volt folyamatban. Ennél fogva már a „gyanú gyanújának gyanújával” nem lehet mit kezdeni.⁴⁴⁰

Csizner Zoltán PhD értekezésében szintén vizsgálta a leplezett eszközök Be. alapján történő alkalmazását és az Rtv. szerint folytatott titkos információgyűjtést. Kutatásában a 2019-es évet tekintette bázisévnek. A lenti diagram jól mutatja, hogy 2023-ra 69%-ot emelkedett az Rtv. keretében alkalmazott titkos információgyűjtő eszközök száma.

1. diagram: Az alkalmazott eszközök számának változása eljárási keretként, a 2019-es bázisévhez viszonyítva⁴⁴¹

Az értekezésében emellett elemezte, hogy az egyes leplezett eszközök alkalmazása a büntetőeljárásán belül, illetve a titkos információgyűjtés során hogyan oszlik meg 2019-2023 között. A Be. keretein belül a lehallgatást (48%), a rejtett figyelést (26%) és a leplezett adatgyűjtést (11%) alkalmazzák rendszeresen, ez 85%-át jelenti az összes eszköznek. A szerző ezzel felveti, hogy a lehallgatás rutinszerű használata miatt már nem is alkalmaznak más hatást kiváltó eszközt, ami miatt kétséges a fokozatosság elvének érvényesülése.⁴⁴² Az Rtv. alapján

⁴³⁹ TÓTH Mihály (2020): *Az új törvény első éve: hosszú és kanyargós út, a túlteljesítés és a visszarendeződés között.* In: Domokos Andrea (szerk.): *Az új büntetőeljárás törvény első tapasztalatai a gazdasági bűncselekmények felderítése és bizonyítása kapcsán.* Budapest: Patrocinium Kiadó. 14-16.

⁴⁴⁰ TÓTH Mihály (2024): *Megjegyzések a nyomozás körüli „időutazás” régi és újabb állomásaihoz.* Belügyi Szemle, 72. évfolyam 10. szám, 1909.

⁴⁴¹ Forrás: CSIZNER i. m., 293.

⁴⁴² Uo. 295.

használt eszközök között a lehallgatás 10%-ra csökkent és a legnagyobb arányban a saját hatáskörben alkalmazható eszköz, az együttműködő személy igénybevétele (45,6%) a leggyakoribb.⁴⁴³

A statisztikából kibontakozik, amit már fentebb említettem, hogy a leplezett eszközök alkalmazásában látják a megoldást a nyomozó hatóságok, különösen igaz a lehallgatás rutinszerű használatára. A nyomozás megindítása előtt szélesebb körben kellene vizsgálni milyen egyéb proaktív bűnügyi együttműködési eszköz és leplezett eszköz áll rendelkezésre.

A Legfőbb Ügyészség által kiadott statisztikai táblázatból az előkészítő eljárás és a leplezett eszközök alkalmazásával kapcsolatosan több következtetés vonható le. A táblázat részletesen a 2023-as adatokat mutatja⁴⁴⁴, viszont 2019-től évenkénti összehasonlítás látható. Az értekezés aspektusából alapvető következtetések:

- az elrendelt előkészítő eljárások majdnem kétharmada megszüntetésre került, nem rendeltek el nyomozást (2019-ben volt a legmagasabb a nyomozások elrendelése, ami vélhetően annak köszönhető, hogy a jogakarat még jobban érvényesült a joggyakorlatnál, majd 2020-ban volt a legalacsonyabb 2019-2023 között, itt felmerül a COVID hatása, illetve a 2020-tól kezdődő növekvő tendencia először 2023-ra csökkent 2022-höz képest);
- a legmagasabb számban alkalmaztak leplezett eszközt 2022-ben, 2019-től, 2491 esetben országos szinten, ez a szám 2023-ra 3,5%-ot csökkent.

A szervezett bűnözés tendenciái az utóbbi időszakban megmutatták azt, hogy nem csak a környezeti változásokhoz tudnak kiválóan alkalmazkodni, hanem a nyomozó hatóságok eszközeivel szemben is. A telefonos beszélgetéseket igyekeznek a minimumra csökkenteni, helyette különböző (akár titkosított) applikációkon keresztül kommunikálnak. A kibertér térhódítása szintén teret engedett a bünszervezeteknek, hogy tevékenységük egy részét ott folytassák, kooperálva akár hozzáértő szakemberekkel. Ebből kifolyólag meggyőződésem, hogy a közeljövőben mind a „hagyományos krimináltaktikai eszköztár”, mind a leplezett eszközök, kevésnek fognak bizonyulni egy bünszervezet teljeskörű felderítéséhez, függetlenül attól, hogy előkészítő eljárásban vagy az Rtv. alapján folyt titkos információgyűjtésben alkalmazták.

Tény, hogy a leplezett eszközök vélhetően a proaktív jelleg, illetve a gyorsabb alkalmazás miatt kedveltebbek a nyomozó hatóságok körében, a krimináltaktikai eszközökkel

⁴⁴³ Uo. 296.

⁴⁴⁴ Legfőbb Ügyészség (2024) i. m., 39.

szemben. Mégis sokkal komplexebb eljárási formákra, nemzetközi bűnügyi együttműködési eszközökre van szükség, nem elegendő csupán leplezett eszközökben és kihallgatásokban gondolkodni.

A saját kutatási eredmények és a szekunder adatforrások elemzését követően állapítható meg, hogy a szokásjogot megváltoztatni az egyik legnehezebb, ügyészi oldalról mutatkozik leginkább, hogy milyen nehézségeket ró rájuk a vádemeléskor, többek között a bizonyítékok megléte és felhasználhatóságának kérdése. Amennyiben a nyomozó hatóság és az ügyészség az eljárások során elsődlegesen saját érdekeiket helyezik előtérbe ahelyett, hogy a szervezett bűnözői csoport hálózatának teljes körű felderítését szolgáló közös célra törekednének, úgy a jogalkotó által eszközölt jogszabály-módosítások ellenére is fennáll annak veszélye, hogy a jogalkalmazási gyakorlat és az egyes szereplők részérdekei mindmáig felülírják az együttműködés eredményességét szolgáló célkitűzéseket.

3.5. *A hatályos büntetőeljárás törvény egyik újítása, az osztott szerkezetű nyomozás*

A nemzetközi nyomozások elsődleges célja a lehető legtöbb bizonyíték összegyűjtése és a sikeres vádemelés. Azonban éppen a határokon átnyúló jellegük miatt ezek az eljárások fokozott kihívást jelentenek mind a rendőrségi, mind az ügyészi munkát tekintve. Értekezésem középpontjában a Be. módosításainak gyakorlati vizsgálata áll, amely felveti a kérdést, hogy a törvény egyes változtatásai mennyiben járultak hozzá a szervezett bűnözés elleni küzdelem fokozásához, megkönnyítették-e a gyakorlati munkát Magyarországon?

A dolgozat témájával összefüggésben jelentősek a nyomozási eljárást érintő változások, különösen a nyomozási szakasz két fázisra bontása, valamint a nyomozó hatóság és az ügyészség közötti együttműködés dinamikája, ami ha megfelelően működik egymás között, egyszerűbbé válhat a nemzetközi szintű, rendőri és igazságügyi egységes képviselő a büntetőeljárásokban. E tényezők elemzése kulcsfontosságú a nemzetközi büntetőeljárások nyomozási sajátosságainak vizsgálatában, mivel a bünszervezetek elleni nyomozások egyik legmeghatározóbb eleme az idő, amelynek hiánya gyakran kihívást jelent a jogalkalmazók számára.

A büntetőeljárás egyik ilyen jogintézménye, amely jelentős átalakuláson esett át, a nyomozás. A nyomozási szakaszt bontotta két részre a jogalkotó, felderítésre és vizsgálatra, de változatlanul hangsúlyos és önálló szakasza marad a büntetőeljárásnak. Szintén a nyomozás

keretein belül hozza meg a döntéseit a vádemeléssel kapcsolatban az ügyészség.⁴⁴⁵ Történeti és funkcionális oka van annak, hogy miért került bevezetésre az osztott nyomozás, a tudomány szerint a felderítés adatgyűjtő jellegű, a nyomozás pedig bizonyító jellegű. Az osztott szerkezetű nyomozás kifejezés mellett helyesen alkalmazható a lineáris ívű nyomozás, mivel ugyan osztott szerkezetű, de az egyes fázisok összekapcsolódnak, szükségszerűen lép át egyik a másikba, amennyiben törvényesen végzik feladatukat a nyomozók. Ebben az eljárási struktúrában a nyomozás folyamata szervesen épül egymásra, ahol az előkészítő eljárás a felderítési szakaszba, majd onnan a vizsgálati fázisba lép át, hasonlóan egy egymásba kapcsolódó mechanizmus működéséhez.

Kiemelt cél minden nyomozásban a teljes körű felderítettségre és bizonyításra való törekvés. Megjelennek még egyszerűsítő és gyorsító lehetőségek, de ezek nem a nyomozáson belüli bizonyítást segítik elő.⁴⁴⁶ Hautzinger Zoltánnal egyetértek abban, hogy a büntetőügyekben a bűnügyi nyomozás „állami rendeltetését csak úgy tudja betölteni, ha a bűncselekmények és elkövetők megállapítása eredményesen kipróbált gyakorlati tapasztalatokon támaszkodva, tudományosan megalapozott módon, a vonatkozó jogi normák betartásával valósul meg”.⁴⁴⁷

A felderítés és a vizsgálat közötti választóvonal a terhelt kapcsolódásától függ, hogyan jelenik meg az eljárásban, ismeretlenként vagy azonosított személyként. Eltérő kompetenciák szükségesek egy ismeretlen személy azonosításához és egy megalapozottan gyanúsítható személlyel szembeni eljáráshoz. A vizsgálati szakaszban már egy konkrét személlyel szemben folytatott eljárásban történnek a bizonyítási eszközök beszerzése.⁴⁴⁸ A nyomozás határideje a gyanúsított kihallgatásától datálódik, onnantól számítva két év, ami egy alkalommal, legfeljebb hat hónappal meghosszabbítható az ügyész által.⁴⁴⁹ Vári Vince a felderítés és a vizsgálat kapcsolatát úgy írja le, hogy „a felderítés során az a jellemző, hogy az eljáró hatóságok saját meggyőződésüket alakítják ki a bűncselekmény elkövetésének körülményeiről és az elkövetőről, addig a vizsgálat során – ha vádemelés látszik indokoltnak – az ügyészségnek már a vádemelést követő bírósági eljárásban lefolytatandó bizonyítási eljárás követelményeit szem előtt tartva kell meghatározni a bizonyítékok beszerzésének körét és módját. Ebből fakad, hogy a vizsgálati

⁴⁴⁵ SZÉKELY György László (2021): *A nyomozás státusza és funkciója a büntetőeljárás rendszerben – Történeti és rendszertani háttér, szabályozási koncepciók és megoldások*. Állam- és Jogtudomány, 62. évfolyam 3. szám, 75.

⁴⁴⁶ Uo. 98-99.

⁴⁴⁷ HAUTZINGER Zoltán (2019): *Gondolatok a kriminalisztika elméleti rendszeréről*. Jura, 25. évfolyam 1. szám, 84.

⁴⁴⁸ *Az új büntetőeljárás törvény*. (2018) Online: <https://misk.hu/index.php/260-az-uj-buntetoeljarasi-torveny> (Letöltve: 2023.11.10.)

⁴⁴⁹ Be. 351. § (3); (4) bekezdés

szakaszban az ügyészség már irányító szerepet tölt be, és nem felügyeli, hanem érdemben határozza meg az eljárás folytatását, irányát”.⁴⁵⁰ A következőkben külön-külön kerül elemzésre a felderítés és a vizsgálat szakasza.

3.5.1. A felderítés fázisa

A felderítés szakaszában a nyomozó hatóság önállóan végzi a nyomozást, aminek célja a megalapozott gyanú megállapítása és a bizonyítási eszközök felkutatása és biztosítása. Az ügyészség szerepe a törvényességi felügyelet gyakorlása ebben a szakaszban, a Be. pontosan meghatározza, mik tartoznak ebbe a felügyeleti jogkörbe:

- a) „a nyomozást vagy a feljelentés kiegészítését a nyomozó hatóság önálló eljárására utalhatja,
- b) a nyomozó hatóság eljárásának törvényességét ellenőrzi,
- c) a nyomozó hatóság törvénysértő határozatát megváltoztathatja vagy hatályon kívül helyezheti,
- d) megállapíthatja, hogy a nyomozó hatóság az eljárási cselekményt törvénysértően végezte el vagy törvénysértő intézkedést tett,
- e) a megállapított törvénysértés orvoslására a nyomozó hatóságot felhívja, az e törvényben meghatározott esetekben eljárási cselekmény elvégzését vagy határozat meghozatalát engedélyezheti,
- f) a nyomozó hatóság határozata, valamint a gyanúsítás ellen bejelentett panaszt elbírálja,
- g) az eljárás elhúzódása miatt a nyomozó hatósággal szemben előterjesztett kifogást elbírálja,
- h) az eljárási cselekményeknél jelen lehet, a nyomozás ügyiratainak bemutatását kérheti.”⁴⁵¹

A fentiekből következik, hogy az ügyészség, mint egy külső ellenőr vesz részt ebben a szakaszban, nincs rendelkezési joga,⁴⁵² illetve hathavonta kell beszámolni a nyomozás állásáról a nyomozó hatóságoknak az ügyészség felé.⁴⁵³ A felderítésnek azonban végső határidőt nem határoz meg a törvény.

⁴⁵⁰ VÁRI Vince (2018): *Az új büntetőeljárási törvény nyomozást érintő változásai egy kérdőíves kutatás tükrében*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, Pécs, 20. kötet, 213-214.

⁴⁵¹ Be. 26. § (2) bekezdés

⁴⁵² TÓTH (2024) i. m., 1907.

⁴⁵³ Be. 351. § (2) bekezdés

Havasi Sára szerint, „*A nyomozó hatóság a felderítés során önállóan jár el – így a felelősség is hozzátapad –, az ügyészség pedig a nyomozás ezen szakaszában törvényességi felügyeletet gyakorol, és utasítási joggal sem rendelkezik. Mindez azt jelenti, hogy az ügyészség tevékenysége követő jellegű, a már elvégzett nyomozati cselekményeket törvényességi szempontból értékeli, azonban a befolyásoló és meghatározó szerepet a törvény meghatározott eszközökkel már itt is biztosítja számára.*”⁴⁵⁴

3.5.2. A vizsgálat fázisa

A második szakasz, a vizsgálat. Ebbe a fázisba tartozik még a vádemelés. A Be. úgy fogalmaz, hogy szükség esetén bizonyítási eszköz beszerzése és megvizsgálása útján, az ügyészség dönt a gyanúsítottal szemben folyamatban lévő nyomozás befejezésének kérdésében.⁴⁵⁵ Amennyiben a nyomozó hatóság elérkezik a vizsgálat fázisához, az azt jelenti, hogy a felderítés eredményes volt, a feltételezett elkövetőből gyanúsítható személy válik, majd a gyanúsított felelősségre vonásakor megtörténik a megalapozott gyanú közlése. Viszont előfordulhat, hogy a felderítés nem vezet eredményre, akkor meg kell szüntetni a büntetőeljárást ismeretlen tettel szemben.⁴⁵⁶ Az ügyészség magához vonhatja a nyomozást⁴⁵⁷, ezen kívül irányítási jogkörében az alábbiakról rendelkezhet:

- a) „*megteheti a (2) bekezdésben meghatározott intézkedéseket,*
- b) *a nyomozó hatóságot eljárási cselekmény elvégzésére utasíthatja,*
- c) *eljárási cselekmény elvégzését megtilthatja,*
- d) *a nyomozó hatóság határozatát megváltoztathatja vagy hatályon kívül helyezheti,*
- e) *a nyomozó hatóságot határozat hozatalára utasíthatja,*
- f) *a nyomozó hatóságot az ügyészség határozatainak előkészítésére utasíthatja,*
- g) *eljárási cselekmény elvégzését vagy határozat meghozatalát előzetes jóváhagyáshoz kötheti,*
- h) *a nyomozó hatóságot beszámolásra kötelezheti.*”⁴⁵⁸

⁴⁵⁴ HAVASI Sára (2020): *A letartóztatás és a nyomozás fiatakorúakra vonatkozó sajátosságai az új Be. alapján.* Ügyészségi Szemle, 5. évfolyam 2. szám, 41.

⁴⁵⁵ Be. 348. § (4) bekezdés

⁴⁵⁶ FANTOLY Zsanett (2021): *Megváltozott ügyészi szerepfelfogás az új magyar büntetőeljárási törvényben.* Erdélyi Jogélet, 3. folyam 2. évfolyam 1. szám, 60-61.

⁴⁵⁷ Be. 26. § (5) bekezdés

⁴⁵⁸ Uo. 26. § (3) bekezdés

Ebben a szakaszban már együttműködik a nyomozó hatóság és az ügyészség, ahol az ügyészség közvetlenül irányítja a terhelttel szemben folytatott intézkedéseket és a büntetőeljárás kimenetelét.⁴⁵⁹

A transznacionális szervezett bűnözés kontextusában a hatályos Be. alkalmazása az interjúalanyok szerint megkérdőjelezhető. Megfogalmazták, hogy „*struktúra baj*” van. Ez alatt azt értették, hogy a jelenleg hatályos Be.-vel „...*egy elkövető, egy befejezett cselekményének bizonyítása érhető el...*” (Ü3-2021), ami a bűnszervezetek felelősségre vonásának esetében nagy hátulütő lehet az eljárás egyes szakaszaiban, olyan mintha azt egy adott bűncselekmény kapcsán minden eljárási szakban modellezték volna. Az egyik interjúalany úgy fogalmazott, hogy ez egy „*öngól*” (Ü3-2021) volt, hiszen szervezett elkövetői körök felelősségre vonásához és igazságügyi szakig tartó eljuttatásához a jelenleg hatályos Be. módosítása nélkül szinte lehetetlen a szervezett bűnözés elleni küzdelem.⁴⁶⁰

Az ügyészekkel készített strukturált interjúk eredményei rámutattak arra, hogy hazai viszonylatban az ügyészek szerepköre csökkent a nyomozások felderítési szakában, ellentétben a Be.-ben leírtakkal. Elmondásuk szerint ez a későbbi vizsgálati szakot egyes esetekben hátráltatta, hisz a vizsgálati szakban történt meg a tényleges ügyészi irányítás, így az addig elmaradt nyomozati cselekmények végrehajtása, bizonyítékok beszerzése ekkor történt meg, amennyiben az még lehetséges volt az idő előrehaladtával.⁴⁶¹ Az első reakció többek között az volt, hogy „...*az irányítás a kezünkben van véve...*” (Ü1-2021), a legtöbb esetben kész tényekkel kell szembesülniük, tekintve, hogy felügyelik a felderítést, de aktívan nem kerülnek bevonásra, jellemzően egy fél éves beszámolóban szembesülnek a tényekkel. Viszont „...*amikkel nem értek egyet, azzal kapcsolatban sem tudok egyértelmű válaszokkal szolgálni, hisz a feladatom kizárólag a törvényesség vizsgálata...*” (Ü2-2021). Elmondásuk alapján ez nagyban megnehezíti a munkájukat, hisz ahol adott a Be. ott el is vett tőlük, mivel sok esetben bizonyítással kapcsolatos problémákkal küzdenek.⁴⁶²

Egy korábbi kutatást még a régi Be. hatálya alatt végeztek, azonban annak tézisei a jelenlegi törvényre ugyancsak érvényesek. Az időtényező szempontjából célszerű lenne a Be.

⁴⁵⁹ TÓTH (2024) i. m., 1907.

⁴⁶⁰ NAGY (2021b) i. m., 125.

⁴⁶¹ NAGY (2023) i. m., 608.

⁴⁶² NAGY (2021b) i. m., 125.

módosítása, mivel a gyanúsítástól számított 2 éves nyomozási határidő a szervezett bűnözéssel kapcsolatos ügyekben rendkívül korlátozott, ami akadályozhatja a megalapozott vádemelést. Például az FBI (Federal Bureau of Investigation – Szövetségi Nyomozó Iroda, a továbbiakban: FBI) gyakran 5 évnyi nyomozás után képes érdemi eredményt elérni a maffia-típusú bűnszervezetek esetében. Az ajánlások között szerepel, hogy megfontolandó lenne a nyomozási határidőt és az előzetes letartóztatás időtartamát bűncselekménytípusonként eltérően meghatározni.⁴⁶³

A törvény hatálybalépését követően nem sokkal már megjelentek olyan tanulmányok, amelyek vitatják az osztott szerkezetű nyomozás alapján a kompetenciaelosztást, illetve a hathavonta történő beszámolást felderítési szakban. Számos tanulmány és publikáció született a témában.

Vári Vince a Be. hatálybalépését megelőző néhány hónapban kérdőíves kutatást végzett a gyakorló nyomozók körében. Vizsgálatának egyik célja az volt, hogy felmérje, a nyomozó hatóság és az ügyészség megváltozott kapcsolata milyen mértékben járul majd hozzá a nyomozás hatékonyságának növeléséhez, különös tekintettel annak eredményességére és gyorsaságára.

A kitöltő 343 fő 65%-a gondolta úgy, hogy hátrányos lesz a változás, és a rákérdezett okok között a vizsgálat feletti erős kontroll és a nyomozó hatósággal való együttműködés formalizáltsága jelent meg a legmagasabb százalékban. A nyomozók eszerint kevésbé bíznak az ügyész által biztosított szakmai előnyökben, és tartanak attól, hogy az erős kontroll, a túlszabályozottság a nyomozások lelassulásához vezet.⁴⁶⁴ A számításokkal ellentétben valósult meg a gyakorlatban ez a kapcsolat, azonban más okból kifolyólag, de a nyomozások valóban lelassultak.

A korábbi Be. szerint a nyomozás befejezésére két hónap állt rendelkezésre, amely előterjesztéssel meghosszabbítható volt, „...addig ma az ügyészség az elrendelésről szóló feljegyzés beérkezését követően - kivételektől eltekintve - hat hónapig semmit sem tud a nyomozás állásáról. Önmagában már a két hónapig tartó tétlenség is alkalmas lehet egy büntetőügy "megtorpedózására," de hat hónap alatt a hajó el is süllyed, nemcsak az oldalára dől.”⁴⁶⁵ Az önállóság javára az ügyészség lett az eljárás „passzív szemlélője”. Ez a szerepkör leginkább az összetett (ténybelileg és jogilag) büntetőeljárásokban jelent valós problémát, nem

⁴⁶³ INZELT (2018) i. m., 28-29.

⁴⁶⁴ VÁRI (2018) i. m., 216-217.

⁴⁶⁵ ANTALI Dániel Gábor (2019): *Az ügyészség és a nyomozó hatóság viszonya az új büntetőeljárásról szóló törvény alapján*. Közjogi Szemle, 4. szám, 46.

az egyszerű megítélésű ügyekben. A tanulmányt szerző alügyész szerint „*az új szabályozás azonban sajnálatosan nem az eljárások időszerűségéhez, az adminisztráció csökkentéséhez és az eljárásban részt vevők szerepének javulásához vezet.*”⁴⁶⁶ „*Érthetetlen az is, hogy a jogalkotó miért nem biztosította legalább annak a lehetőségét, hogy a nyomozó hatóság állásfoglalás-kérése esetén az ügyészség érdemi - akár kötelező, akár ajánlás jellegű - iránymutatást adjon. Ennek hiánya ugyanis - mint az alábbi példa is mutatja - a nyomozások zátonyra futását és/vagy elhúzódását eredményezi.*”⁴⁶⁷

Belovics Ervin 2021-es tanulmányában leírja, hogy „*...az ügyészségi tevékenységnek a törvényesség felügyeletének korlátozására történő visszaszorítása a szakmai problémák körében csekélyebb, az időszerűség vonatkozásában azonban jelentősebb nehézségeket eredményezett.*”⁴⁶⁸.

Kiss Anna 2023-ban megjelent publikációjában úgy vélekedik, hogy a Be. alkalmazása a gyakorlatban a nyomozó hatóság és az ügyészség viszonya miatt nehézségekkel teli. A felderítési szakban a nyomozó hatóságnak nincs meg az a mankó, ami korábban elérhető volt az ügyészség által.⁴⁶⁹

Tóth Mihály először, alig több mint egy évvel a törvény hatálybalépését követően vizsgálta a nyomozás szakaszait és a törvénymódosítás hatásait. Ekkor még körültekintően nyilatkozott, csupán a gyakorlat első tapasztalatait és a felvetődő kérdéseket érintette. Már ekkor megjelent az egyre gyakrabban elhúzódó nyomozásokkal szembeni kifogás, a vontatottság.⁴⁷⁰ Az akkori állásfoglalását évekkel később, egy 2024-ben megjelent tanulmányában megerősíti, sőt statisztikai adatokkal támasztja alá, itt már a felderítés és a vizsgálat „*összebékítésének*” szükségességét említi. Szóvá tette, hogy a felderítéssel szemben még gyakrabban jelenik meg az a kifogás, hogy nincs tudatos, tervszerű koncepció a nyomozati cselekmények végrehajtásában (mikor, mit és milyen sorrendben kell végrehajtani), elhúzódnak a büntetőeljárások, gondot okoz a bizonyítás körének helyes felismerése és eldöntése, a relevancia. Problémát jelent az, hogy mire vizsgálati szakba kerül a nyomozás, addigra szakszerűen és időszerűen elő legyen készítve a nyomozás. A hatályos Be. előtti rendszerben ez megoldott vagy megoldható volt, amennyiben a nyomozó hatóság és az ügyészség között szorosabb együttműködés valósult meg. Emellett megemlíti, hogy vannak arra irányuló jelek,

⁴⁶⁶ Uo. 47.

⁴⁶⁷ Uo. 45.

⁴⁶⁸ BELOVICS Ervin (2021): *Az ügyészség feladatai a megújult büntetőeljárás tükrében*. Magyar Jog, 6. szám, 339.

⁴⁶⁹ KISS Anna (2023): *A nyomozó hatóság és az ügyészség kapcsolata*. Belügyi Szemle, 71. évfolyam 10. szám, 1798.

⁴⁷⁰ TÓTH (2020) i. m., 17.

hogy az ügyész a felelősséget elhárítja azzal, hogy nem szabad részt vennie a gyanú megállapításában. Megjegyzi, hogy a legfőbb ügyésztől hallhatók olyan parlamenti válaszok, mely szerint az ügyészségen ne kérjék számon azt, ha a nyomozás elhúzódik, mert nem törvényességi kérdés a megalapozott gyanú meglétének eldöntése. Ha a nyomozó hatóság azt nem tartja indokoltnak, akkor nincs gyanúsított kihallgatás. Azonban ha mégis megtörténik a gyanúsított kihallgatás és az helytelen volt, az csak akkor dől el leghamarabb, amikor panasszal él a terhelt és az ügyészség azt megvizsgálja.⁴⁷¹

Felvetése, hogy „...elhatárolható-e és elhatárolandó-e ilyen mereven a felderítési és az erre épülő vizsgálati szakasz?”. Az egységes nyomozási szakasz idején, a korábbi Be. hatálya alatt ez a két fázis bizonyos mértékű kettéválasztása a rendőrség esetében jelent meg, külön szervezeti egységek, külön osztályok foglalkoztak a felderítéssel és külön a vizsgálattal. Azonban az ügyészi kompetencia nem volt ennyire mereven szétválasztva, mert sem indokolt, sem célszerű nem volt. Ha a nyomozás elrendelését követően előfordult, hogy a nyomozás rossz irányt vett vagy hiányos volt a felderítés, akkor azt utóbb már nem lehetett vagy nagyon nehéz volt helyrehozni.⁴⁷²

Az eljárás szakaszokra történő bontásának a célja a nyomozás időszerűségének javítása volt. De ennek a formális önállóságnak csak az lett a következménye, hogy a nyomozások elhúzódnak.⁴⁷³

Az új Be. előtti öt évben (év, a napok száma)	Az új Be. hatálybalépése utáni öt évben (év, a napok száma)
2013: 98	2018: 134
2014: 108	2019: 169
2015: 115	2020: 195
2016: 112	2021: 225
2017: 110	2022: 226
5 év átlaga: 109 nap	5 év átlaga: 190 nap

4. táblázat: A nyomozások átlagos időtartama⁴⁷⁴

Az ENYÜBS 2013–2022 adatai alapján készített kimutatás szerint majdnem három hónappal növekedett a nyomozások száma. A Budapesti Rendőr-főkapitányságon (a

⁴⁷¹ TÓTH (2024) i. m., 1908.

⁴⁷² Uo.

⁴⁷³ Uo. 1909.

⁴⁷⁴ Forrás: Uo.

továbbiakban: BRFK) ez a szám 130-ról 331 napra nőtt 2017-hez képest 2022-re, ez már jelentős növekedésnek számít. Még egy érdekesség, hogy a vizsgálatra szánt napok száma még a felderítés átlagánál is jóval meredekebben nőtt, mivel vélhetően ebben a szakaszban kellett pótolni, korrigálni a kimaradt vagy hiányos eljárási cselekményeket, így az egész eljárás hosszadalmassá és időigényessé vált.⁴⁷⁵

Igény lenne a nyomozó hatóság részéről is az ügyészség tanácsaira, operatív útmutatásaira, javaslataira, ami az ügyészség érdeke, de az ügyészség a törvényre hivatkozva, törvénytértés hiányában elutasítja ezt az igényét a nyomozó hatóságnak, pedig a jogalkotónak ez nem volt célja. Nem a felderítés során kapott önállósággal van a probléma, hanem azzal, hogy ezzel együtt a gyakorlatban az ügyészség szükségszerű távoltartása is megvalósult. Az ügyésznek határozottabban kellene felelősséget vállalni a felderítés eredményességéért. Továbbá a gyanú megállapításának kérdésében segíthetne, azzal, hogy akár már a gyanúsított első kihallgatásán megjelenne és ott bizonyos intézkedéseket meghatározná.⁴⁷⁶

Kutatási eredményeim és a szakirodalom elemzése alapján megállapítható, hogy a nyomozás szakaszokra bontása nem hozta meg a várt eredményeket, tekintettel arra, hogy az időfaktor növekedése nem járul hozzá az eljárások eredményességéhez. A büntetőeljárások jelentős elhúzódása elsősorban nem annak a tényezőnek tulajdonítható, hogy az eljárások bünszervezetek ellen irányulnak, hanem sokkal inkább a felderítési szakaszban a nyomozó hatóságok számára biztosított önállóságnak és az ügyészség passzív szemlélői szerepkörének.

Mindazonáltal a szakirodalomban feltüntetett összefüggések általánosságban, és nem bünszervezetek elleni nyomozásokban értendők, viszont a saját kutatásaim alátámasztják, hogy a szervezett bűnözői csoportok elleni büntetőeljárásokban ugyanazok a dilemmák. Az ügyész csak a vizsgálati szakban kezdi meghatározni az elvégzendő nyomozati cselekmények körét, ami ahhoz vezethet, hogy rövid időn belül (2 év + 6 hónap) kell az esetleges hiányosságokat pótolni, ez viszont az eredményesség rovását eredményezi. Érzékelhető, hogy egy szorosabb, összehangoltabb kooperációra van szükség, amiben több szerepet kell szánni az ügyésznek a felderítési szakban.

Az ügyészek mellett a szakigazgatás munkája hasonlóan lényeges, hisz a szervezett bűnözőket nem befolyásolják az illetékességek, ezért sokszor nem érnek össze a szálak, hogy bünszervezet tagjainak cselekményeiről van szó és nem egyéni elkövetőkről.⁴⁷⁷ Egy rendőr szerint: *„Mi ügyekben és nem folyamatokban gondolkodunk sajnos. Elindítunk egy ügyet,*

⁴⁷⁵ Uo.

⁴⁷⁶ Uo. 1909-1910.

⁴⁷⁷ INZELT (2018) i. m., 29.

*csináljuk és nem a helyzetet próbáljuk átlátni, ehhez nincs meg sem a jogi környezet, sem az idő...*⁴⁷⁸ A bűnszervezetek elleni nyomozások során mindig eszembe jut első rendőri vezetőm szava: „gömbérezék”.

A szervezett bűnözés elleni küzdelmet segítheti még az egyezség megkötése, mely a bűnszervezet tagjainak felszámolásakor lehet előnyös, ha a bűnszervezetben részt vevő többi tagot kívánják azonosítani, bár ennek alkalmazására speciálisabb esetekben kerül sor. Az egyezség intézményét a nyomozó hatóságok tagjai, illetve az ügyészek egyaránt pozitívként emelték ki. Az ügyészség és a terhelt *„a vádemelés előtt egyezséget köthet a terhelt által elkövetett bűncselekmény vonatkozásában a bűnösség beismeréséről és ennek következményeiről.”*⁴⁷⁹ Az egyezség előnyként, de ezzel együtt hátrányként is jelentkezhet az ügyési vélemény szerint, hisz, ha a tárgyalás során egyéb olyan bizonyíték feltárására kerül sor, ami a terhelt bűnösségével kapcsolatos, az akadályozó tényezővé válhat. Mindazonáltal a gyakorlatban ez nem szokott jellemző lenni, hiszen az eljárásokat inkább a *„túlbizonyítások”* jellemzik.⁴⁸⁰

3.6. Újraértelmezett jogkörök, a nyomozó hatóság és az ügyészség kapcsolatrendszer: az elmúlt 7 év tapasztalatai

Az előzőekben, a nyomozás szakaszokra történő bontásának egyik vitathatatlan következménye lett, hogy a nyomozó és az ügyész még távolabb került egymástól, felderítési szakban az ügyész keze meg van kötve, érdemben nem befolyásolhatja a nyomozás irányát, nem képviselhet álláspontot, nincsenek konkrét ajánlásai, így szorosabb munkakapcsolat sem. A nyomozó törvényességi felügyelet mellett, de önállóan felderít. A bűnszervezetek elleni küzdelemben, a nemzetközi bűnügyi együttműködési formák alkalmazásának alapfeltétele a nyomozó hatóságok és az ügyészségek közötti gördülékeny együttműködés nemzeti szinten. Ha ez a belső kooperáció jól működik, egyfelől csökkenthető az eljárások elhúzódásának kockázata, másfelől biztosítható a bizonyítékok szabályszerű beszerzése külföldi országtól.

A nyomozó hatóság és az ügyészség kapcsolatrendszerének feltárása előtt érdemes kitérni a korábbi büntetőeljárás törvényekben meghatározott nyomozó hatósági és ügyési szerepkörökre. A disszertáció szempontjából érdekes a korábbi törvények vizsgálata ebből az irányból, mivel egyfelől a jelenlegi modellt a gyakorlatban kutattam, és annak eredményei

⁴⁷⁸ Uo.

⁴⁷⁹ Be. 407. § (1) bekezdés

⁴⁸⁰ NAGY (2023) i. m., 618.

összehasonlíthatók az elmúlt évtizedek joggyakorlatával. Másrészt jól megfigyelhető, hogy az elméletben kidolgozott és jogszabályban rögzített elemek a valóságban eltérő módon működhetnek, felülírva ezzel az elméletet.

Egészen a büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény⁴⁸¹ alapjaihoz kell visszanyúlni, amely alapvetően nem hatott a nyomozó és az ügyész kapcsolatára és az eljárási szakaszok kompetenciájára. A nyomozás egyenértékű volt a bírósági eljárással, ez okból a nyomozó hatóságnak és az ügyésznek a nyomozás végén ugyanúgy meg kellett állapítani az igazságot, mint a bírónak. A nyomozásnak szűrő szerepet is adott ezzel a törvény, így már ebben a szakaszban véget érhetett a büntetőeljárás, mint ahogy ez jelenleg működik. A valóságban azonban ez a kompetenciaelosztás, egyenértékűségi elmélet kudarcot vallott. A teljes körű feladatokat felosztotta egymás között a nyomozó hatóság, az ügyészség és a bíróság, ennél fogva a bűncselekmény felderítése és a bizonyítékok összegyűjtése (nem bizonyítása) a nyomozó hatóság feladata volt, az ügyész a vádiratát ezekre a bizonyítékokra, egy vélhető verzióra építette és a bíróság az esetek jelentős számában elfogadta a vádiratot a büntetés kiszabásával együtt, tehát nem kezdte előlről a megismerést, mint ahogy az a jogszabályban szerepelt.⁴⁸²

Az 1998. évi régi Be. már felhagyott az egyenértékűségi elmélettel és a kompetenciák alapján újra értelmezte a jogköröket. Így lett a nyomozó hatóság feladata „csak” a bizonyítékok begyűjtése, az ügyészség eközben nyomoztatott vagy nyomozott, mint a nyomozás ura. Azonban a gyakorlatban ez nem tudott érvényesülni, eltértek a jogalkotói szándéktól, mert sem a nyomozó hatóság, sem az ügyészség nem alkalmazta a jogszabályi előírásokat, vagy azért mert nem tudta, vagy, mert nem akarta. Erre a reformra nem voltak nyitottak, amelynek több oka volt, ezért a bűncselekmények nyomozása a gyakorlatban ez követően is az 1973. évi Be. alapján folyt, azaz a nyomozó önálló akart maradni, míg az ügyész nem akart az ügy ura lenni.⁴⁸³

Egy 2010-ben lezárult kutatás eredményei között, melyet az Országos Kriminológiai Intézet végzett, az szerepel, hogy szükség lett volna egy szemléletváltásra, ami nem történt meg, hogy működjön, amit a régi Be. meghatározott.⁴⁸⁴ Ritter Ildikó szerint „*az ügyész tudja, mire van szüksége a sikeres vádképviselőhöz, a felderítő, nyomozó pedig tudja, hogy hogyan lehet*

⁴⁸¹ 1973. évi I. törvény a büntetőeljárásról

⁴⁸² KISS A. (2023) i. m., 1793-1794.

⁴⁸³ Uo. 1794-1795.

⁴⁸⁴ FINSZTER Géza – KISS Anna – MÉSZÁROS Ádám (2010): *Az új Be. novella hatályosulása. 2010. évi befejezett kutatások.* Hetedik főirány: államszerkezet, közhatalom, regionális kérdések. Kutatási jelentés. Kézirat, Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 15.

azt megszerezni’’⁴⁸⁵ Ez a feladatmegosztás egyébként működőképes más európai országokban. A cél az lenne, hogy szoros együttműködés jöjjön létre a nyomozó hatóság és az ügyészség között. Ellenben hazánkban nem tudott hatályosulni ez az új szellemiségű büntetőeljárás.⁴⁸⁶

A hatályos Be. törvényben ismét változás történt a kompetenciaelosztás terén, mert a régi Be. által megvalósítani kívánt reformok kudarcot vallottak. A jogalkotó figyelembe vette a jogalkalmazói akaratot, és bár nem az 1973. évi Be.-ben rögzített egyenértékűség elméletéhez tért vissza, mégis újra megtörtént a feladatmegosztás a nyomozó hatóság és az ügyészség között. Sőt megfigyelhetjük azt is, hogy a jelenleg két fázisra felosztott nyomozás már az 1973. évi Be. hatálya alatt jelen volt a gyakorlatban. Ebből kifolyólag ez a rendszer, már korábban is működött, amelyet most törvény által keltettek újra életre. Ebben az új nyomozási struktúrában a korábbiakhoz képest megváltozott a nyomozó hatóság és az ügyészség kapcsolatrendszere. Eltérnek a nyomozás felderítési és vizsgálati szakában a feladatok, ezzel együtt a felelősség, mind a nyomozó hatóság és mind az ügyészség tekintetében.

Teljes önállósággal és önálló felelősséggel bír a nyomozó hatóság a felderítési szakban. Az ügyész szerepe nem más, mint a törvényesség öréneke lenni és csak a felügyeleti jogkörébe tartozó elemek kapcsán intézkedni, amennyiben szükséges. A nyomozás vizsgálati szakában, a gyanúsított kihallgatásától az ügyész már irányíthat, ebben a jogkörében utasíthatja a nyomozót eljárási cselekmények végrehajtására. A felderítés „urának” tekintjük a nyomozó hatóságot, de az ügyészség a törvényesség feletti őr, ezzel szemben a vizsgálat „urának” az ügyészt hívjuk.

Ezzel a megosztott szerepkörrel a jogalkotó célja volt, hogy így a nyomozó hatóságnál összpontosulnak a felderítés eredményességéhez szükséges humán és anyagi erőforrások, amiből következik, hogy az ügyésznél, mint a vádért felelős személynél, már minden eszköznek biztosítottnak kell lenni, hogy törvényes kötelezettségeit teljesíteni tudja.⁴⁸⁷ Az ügyész a felderítési szakban adott jogkérdésben (mint a panasz) dönt, de érdemben a nyomozás irányát nem befolyásolhatja azzal, hogy meghatározza kriminalisztikai nézőpontját. Ez azt jelenti, hogy semmilyen iránymutatással nem szólhat bele abba, hogy a nyomozó hatóság milyen kompetenciák (legyen az nyomozástaktikai, -technikai vagy –metodikai alapok) mentén végzi a munkáját.⁴⁸⁸

⁴⁸⁵ RITTER Ildikó (2014): *Büntető igazságszolgáltatás a kábítószerpiac ellen*. Belügyi Szemle, 62. évfolyam 9. szám, 14.

⁴⁸⁶ NYESTE Péter (2015): *A titkos információszerezés szükséges és lehetséges reformja*. Belügyi Szemle, 63. évfolyam 1. szám, 71.

⁴⁸⁷ *Az ügyész változó szerepe az új büntetőeljárásban*. (2018) Online: <https://ugyeszseg.hu/az-ugyesz-valtozo-szerepe-az-uj-buntetoeljarasban/> (Letöltve: 2023.11.11.)

⁴⁸⁸ FANTOLY (2021) i. m., 60-61.

Utólag minden nyomozati cselekmény elvégzéséről be kell számolnia a nyomozó hatóságnak. Ennek az utólagos beszámolási kötelezettségnek a következménye, hogy az ügyészség, fő szabály szerint, nem tud a tervezett nyomozati cselekményről. Majd vizsgálati szakban viszont már csak az ügyészség utasítására végezheti el a nyomozati cselekményeket, önállóan nem, csak irányítás alatt, ekkor az ügyész rendelkezik a szükséges eljárási cselekmények végrehajtásáról, hogy minél hamarabb lefolytatásra kerüljön az eljárás.⁴⁸⁹ Ezért a felderítés és a vizsgálat fázisa eltérő képességeket követel meg a nyomozó hatóságtól és az ügyészségtől.

Bár a személyes tapasztalatok nem minősülnek klasszikus értelemben vett kutatási eredménynek, mégis indokoltnak tartom ezen a perspektíván keresztül megközelíteni a témát a nyomozó hatóság szemszögéből. Mivel magam is a nyomozó hatóság tagjaként szembesültem az új Be. bevezetéséből fakadó következményekkel, megítélésem szerint a saját és a közvetlen kollégáim tapasztalatai értékes betekintést nyújthatnak más kutatók és szakemberek számára. Ennek fényében a következő tapasztalatokat önkritikus szemlélettel fogalmazom meg.

Hivatásos pályafutásomat éppen a Be. hatálybalépésének napján, 2018. július 1-jén kezdtem meg, így nemcsak az elméleti háttér jelentett kihívást – hiszen az államvizsgán még a korábbi Be.-t kérték számon –, hanem a gyakorlati alkalmazás is. Utólag visszatekintve ezt előnyként értékelem, tekintettel arra a bizonytalanságra és jogalkalmazási nehézségekre, amelyeket az új törvény bevezetése okozott. Számomra az új Be. volt az első, ami jogi keretet adott a munkavégzés során. Ez nagyban megkönnyítette a beilleszkedésemet egy budapesti belső kerület nyomozói közé. Mivel a jogszabály a kollégák számára újdonságot jelentett, a kezdeti időszakban általános ellenállás mutatkozott az új rendelkezések elfogadásával szemben.

A felderítés szakaszában biztosított önállóság idővel kihívásokat eredményezett, amelyeket elsősorban külső tényezők befolyásoltak. A jogszabály értelmében félévente kötelező beszámolni a folyamatban lévő ügyekről, amelyek száma –különösen, ha azok gazdasági bűncselekmények – jelentős volt, egy nyomozóra akár száz ügy is jutott. Noha a rendelkezésre álló hat hónapos időkeret elegendőnek tűnik, a gyakorlatban csupán minimális nyomozati cselekményt sikerült végrehajtani. Ennek következtében az eljárások évekig elhúzódtak, hiszen a gyanúsítás időpontja kizárólag azon múlik, hogy a nyomozó mikor ítéli elegendőnek a rendelkezésre álló bizonyítékokat a megalapozott gyanú közléséhez. Ahogy telt az idő a felderítési szakban, előfordult, hogy egyre kevesebb bizonyíték maradt elérhető, ami tovább nehezítette a nyomozás eredményességét. A BRFK vezetése idővel felismerte a

⁴⁸⁹ VÁRI Vince (2022): *Az ügyészség és a nyomozó hatóság kapcsolata a szerb és a magyar büntetőeljárás kezdeti szakaszában*. Miskolci Jogi Szemle, 17. évfolyam 1. szám, 139-140.

nyomozások elhúzódásának problémáját, ezért egyes időszakokban a nyomozás állásáról a korábban előírt féléves beszámolási kötelezettségnél gyakrabban kellett jelentést tenni. Ez a gyakorlat – bár a leterheltség mellett további adminisztratív terhet jelentett – ösztönző hatással volt a nyomozások előrehaladására.

Az ügyészi iránymutatás a felderítés során nem volt jellemző, a féléves beszámolókra adott ügyészi válaszok tartalma többnyire változatlan maradt, csupán néhány esetben utaltak arra, hogy a nyomozás vontatottan halad. Ezzel szemben a gyanúsítás közlését követően, a vizsgálati szakban részletes, többoldalas ügyészi utasításokat kaptunk az elvégzendő feladatokról. Ezek között gyakran szerepeltek olyan nyomozati cselekmények, amelyeket eredetileg már a felderítési szakaszban végre lehetett volna hajtani, de akkor az ügyészség elsősorban felügyeleti szerepet töltött be. Előfordult, hogy a vizsgálati szakban meghatározott egyes nyomozati cselekmények végrehajtása okafogyottá vált.

Idővel elégedetlenséget váltott ki bennem a nyomozások elhúzódása, a bizonyítékok fokozatos csökkenése, valamint az a tény, hogy sok esetben a büntetőeljárás még a vizsgálati szakig sem jutott el. Ennek hatására két alapvető változtatást vezettem be a munkamódszereimben.

Egyrészt, a felderítési szakaszban – az eljárási önállóság fenntartása mellett – már proaktívan felvettem a kapcsolatot az ügyet felügyelő ügyésszel. Jellemzően telefonos egyeztetések keretében konzultáltam velük a tervezett nyomozati cselekményekről, hogy előzetesen megismerjem szakmai véleményüket és iránymutatásaikat. Az ügyészi válaszok és a kooperációra való hajlandóság jelentős eltéréseket mutattak. Egyes esetekben az ügyész elzárkózott az iránymutatás nyújtásától, arra hivatkozva, hogy erre nincs lehetőség, míg mások nyitottak voltak az együttműködésre, és kifejezetten támogatták az ügy részletes megvitatását. Ez utóbbi esetben az ügyészek pozitívan értékelték a rugalmas konzultáció lehetőségét és azt, hogy előzetesen kikérem a véleményüket. A bűnügyeim többsége pénzmosással kapcsolatos volt, mivel a vezetőség tudta, hogy kifejezetten érdeklődöm a nemzetközi szálakat érintő nyomozások iránt. Azonban e bűncselekmények nagy száma és összetettsége miatt elengedhetetlen volt az ügyészségi iránymutatás, hiszen nem minden rendőri vezető rendelkezett a szükséges szakértelemmel ezen a területen.

A másik lényeges változtatásom az volt, hogy a rendelkezésre álló kapacitásom korlátozottsága ellenére előtérbe helyeztem azokat az ügyeket, amelyek gyors eljárást tettek lehetővé. Ide tartoztak az egyszerűbb megítélésű bűncselekmények, ahol néhány nyomozati cselekmény elvégzése után megalapozottan lehetett gyanúsítást közölni, valamint a pénzmosási ügyek, amelyekben a hitelintézet már a feljelentéshez csatolt olyan dokumentációt, amely kvázi

bizonyítékként szolgált. Így a bankszámlát nyitó személy, a gyanúsított kihallgatáson további információkat adhatott meg arról, hogy kik lehetnek a bűnszervezet tagjai, ki kérte meg a számlanyitásra, hogyan alapítottak gazdasági társaságot. Egy pénzmosás, vagy bármilyen más nemzetközi jellegű szervezett bűnözés nyomozásához ugyanakkor idő kell, ezt az időt jó lenne biztosítani a nyomozók számára, de sajnos sok esetben a munkaidejük 40-50%-át adatrögzítéssel töltik.⁴⁹⁰

E stratégiának köszönhetően a gyanúsítások hamarabb megtörténtek, az ügyek átkerültek az ügyészség vizsgálati szakába, ahol az ügyész határozza meg a további eljárási lépéseket. Ezáltal a kihallgatás időpontjától számított két éven belül kellett lezárnom a nyomozást, ami egyrészt csökkentette a rám háruló ügyterhet rövid időn belül, másrészt növelte a vádemelésre továbbított ügyek számát, amely az eredményességet tekintve kedvező volt. Sőt, a határidők betartása érdekében szorosabb ügyészi irányítás érvényesült, ami elősegítette a hatékonyabb eljárás lefolytatását. Természetesen minden más bűnügy esetében törekedtem a minél gyorsabb nyomozásra, azonban a nagy ügyterhelés miatt elengedhetetlen volt egy strukturált munkarendszer kialakítása.

A fent ismertetett személyes tapasztalatok bemutatásával az volt a célom, hogy feltárjam a nyomozó hatóság és az ügyészség között a Be. által meghatározott kapcsolatrendszer gyakorlati problémáit. Ezen felül alternatív megoldási javaslatokat fogalmaztam meg annak érdekében, hogy ezek a kihívások hatékonyabban kezelhetők legyenek. Bár három évig dolgoztam ilyen magas ügyszám mellett, de a helyzet nem változott az elmúlt több mint három évben sem a kerületekben: magas ügyszám, leterheltség, időhiány.

Természetesen nem én vagyok az egyetlen, aki ilyen munkamorállal dolgozik, és az sem biztos, hogy mindenkinek ez a megfelelő stratégia, azonban a következőkben bemutatott kutatási eredményeim arra mutatnak rá, hogy általánosságban véve szükség lenne más hozzáállásra rendőri és ügyészi oldalról egyaránt.

Az első kutatást a nyomozó hatóság és az ügyészség kapcsolatrendszerét tekintve, 2021 tavaszán folytattam le, közel 3 évvel a Be. hatálybalépését követően. Egy ügyész szerint, *„A szervezett bűnözés nyomozásának alapja a kommunikáció...”* (ÜI-2021), amit nem értenek, miért nem megfelelő, tekintve, hogy az ügyészek nagy része nyitott az országokon átívelő ügyek nyomozásában. Egy interjúalany úgy véli, hasonlóan a többi résztvevőhöz, hogy a nyomozó hatóságok, valamint az ügyészségek, *„mintha évek óta különféleképpen működnének,*

⁴⁹⁰ INZELT (2018) i. m., 28.

ez alatt a kommunikációt, a jogszabályok harmonizációját és az együttműködést” (Ü2-2021) értik. Véleményük, hogy az egyre változó elkövetési magatartásokkal a nyomozó hatóságok közvetlenül találkoznak, viszont az ügyészek nem tudnak kellően naprakészek lenni ilyen téren, ezért lenne szükség szorosabb együttműködésre, hogy ők is betekintést kapjanak a szervezett bűnözés trendjeibe.⁴⁹¹

Az ügyészekkel történő kapcsolattartás sem valósul meg olyan mértékben, mint ahogyan azt az igazságszolgáltatás igényelné. Hiányolják az ügyészek sokkal hangsúlyosabb bevonását a nyomozásokba. Ehhez kapcsolódik még az a megjegyzés, hogy a rendőrség bűnügyi területén dolgozó felderítők és vizsgálók közötti összhang mennyire nincs jelen. Egymás munkáját láthatóan nem ismerik, nem tudják a felderítők, mi lehet releváns a későbbiekben, így vizsgálati szakba úgy kerül az ügy, hogy a szervezett bűnözői hálózat nagy része felderítetlen marad. Továbbá a szervezett bűnözői hálózat teljeskörű felderítése végett hangsúlyos, hogy ezekben az esetekben, ha elfogásra kerül a bűnszervezet egyik tagja, akkor – ha lehetséges – kerülni kell a sajtónyilvánosságot, hisz az a bűnszervezet minden tagjának felderítésére nézve hátrányt jelenthet. Például a felderítés során egy kábítószer dilerre koncentrálnak, akinek az elfogása sajtó és média visszhangot kap, így a vizsgáló, aki megkapja az ügyet, már nagy eséllyel nem vagy nehezen tudja a hálózat többi résztvevőjét azonosítani vagy elvarni a szálakat.⁴⁹² Egy másik esetben négy személlyel szemben emelt volna vádat az ügyészség, de ebből egy személynél állt meg csak a vádemelés, a többiekkel szemben nem volt kellő bizonyíték, mert sajtónyilvánosságot kapott az eljárás már az „első” elkövető felelősségre vonásakor.

Egy 2018-ban végzett felmérés alapján, amelyben rendőrök és ügyészek vettek részt, hasonlóan az a javaslat fogalmazódott meg, hogy a rendőri és az ügyészi szervek közötti személyes kapcsolattartás erősítése lenne szükséges.⁴⁹³

3.7. Részösszegzés

A technológiai fejlődés és a globalizáció hatására a bűnözői csoportok egyre kifinomultabb módszereket alkalmaznak, hogy elkerüljék a hatóságok figyelmét és

⁴⁹¹ NAGY (2021b) i. m., 124.

⁴⁹² Uo. 126.

⁴⁹³ NYITRAI Endre et al. (2018) i. m., 86.

maximalizálják tevékenységüket. A szervezett bűnözés struktúrája folyamatosan fejlődik, és a hagyományos hierarchikus modellek mellett egyre nagyobb teret nyernek a rugalmasabb, lazább szervezettségű csoportok, ami Magyarországon és az EU-ban is megfigyelhető. A hierarchiát a kibertérben folytatott tevékenység megjelenése háttérbe szorítja, ezáltal a szervezett bűnözői csoportokat még elérhetetlenebbé teszi (például nemzetközi pénzmosó hálózatok, online kábítószer-kereskedelem, kiberbűnözői csoportok). Ennek eredményeként a hazai büntetőjogi szabályozás változatlanul bizonytalanságot vet fel, mivel a bűnszervezet fogalmának meghatározása hierarchikus struktúrát feltételez, amelyet a jogalkalmazási gyakorlat egyre ritkábban igazol. Többek között emiatt merült fel az igény a szervezett bűnözés egységes definíciójának megalkotására, tekintettel arra, hogy nem alakult ki egyértelmű szakmai konszenzus. Viszont véleményem szerint, sem most, sem a jövőben nem várható egy általánosan elfogadott meghatározás kialakítása, mivel a szervezett bűnözés egy dinamikusan változó jelenség, amely folyamatosan alkalmazkodik a társadalmi, gazdasági környezethez. *„Nem beszélhetünk univerzális és időtálló fogalomról, amikor a szakirodalomban százas nagyságrendű változatot tartanak nyilván; a szervezett bűnözés fogalmi meghatározására irányuló erőfeszítések minden esetben csupán pillanatnyi eredménnyel kecsegtetnek.”*⁴⁹⁴ Következésképp változatlanul úgy gondolom, hogy a Kőhalmi – Tóth szerzőpáros által megalkotott szervezett bűnözés többszintű definíció megoldást adhat a jogalkalmazásban arra, hogy mit tekintünk szervezett bűnözői csoportok.

A kábítószer-kereskedelem globális fenyegetései 2024-re számos új kihívást hoztak a nemzetközi közösség számára. Nemcsak a társadalmi, hanem a gazdasági és a politikai stabilitást egyaránt veszélyezteti. A fenyegetések folyamatosan változnak, alkalmazkodva a globális trendekhez és a technológiai újításokhoz.

A Be. módosításainak gyakorlati alkalmazása idővel egyre inkább eltávolodik a jogalkotói szándéktól. Ez a tendencia nem a nyomozások időtartamának csökkenésében vagy azok eredményességének növekedésében mutatkozik meg, hanem éppen ellenkezőleg. Az információ és a bizonyíték közötti különbségtétel továbbra is hangsúlyos. Egyúttal pozitív fejleményként értékelhető a leplezett eszközök egységesítése és integrációja a büntetőeljárás rendszerbe, amely elősegíti a koherensebb alkalmazást.

Ugyanakkor a nyomozás osztott szerkezete és a kompetenciák felosztása azt eredményezte, hogy az ügyész passzív szemlélőként van jelen felderítési szakban, érdemben nem tud ebben a szakaszban hozzájárulni az eljárás gyorsításához.

⁴⁹⁴ NAGYCENKI (2021) i. m., 259.

A büntetőeljárások időtartamának növekedése több tényezőre vezethető vissza. Az egyik meghatározó ok, hogy a Be. előírásai szerint hathavonta esedékes beszámolók rendszere az eljárások elhúzódásához vezet, mivel csökkenti a nyomozóhatóságra nehezedő időbeli nyomást. További tényező a magas ügyterhelés és az adminisztratív kötelezettségek fokozott mértéke, amelyek következtében a hat hónapos időkeret kedvező mozgásteret biztosít a nyomozóhatóság számára. Másfelől az erőforrások nem az érdemi nyomozati munkára összpontosulnak, hanem az eljárási cselekmények halogatására (a fenti okok miatt), ami bizonyítékvesztéshez és a büntetőeljárás eredményességének csökkenéséhez vezethet.

A szervezett bűnözői csoportok elleni küzdelem kizárólag szervezett bűnüldözési eszközökkel lehetséges.⁴⁹⁵ Ezért a nyomozások során elengedhetetlen lenne egy komplexebb és egységesebb stratégia kidolgozása, mind a nyomozó hatóság, mind az ügyészség nézőpontjából. Az ilyen jellegű bűnözés elleni eredményes fellépés érdekében javasolt egy független, önálló egység létrehozása, amely kifejezetten a szervezett bűnözés visszaszorítására összpontosít, ezáltal elősegítve a hazai és nemzetközi bűnügyi együttműködést.⁴⁹⁶ Az ügyészség részéről hasonló egységek már sikeresen működnek más országokban. Szerbiában a szervezett bűnözés kategóriáinak felderítésére, bizonyítására és elbírálására képzett és szakosodott szervezetek alakultak.⁴⁹⁷ Hollandiában és Franciaországban szintén szakosodott, vonalvezető ügyészek dolgoznak a szervezett bűnözéssel kapcsolatos ügyekben.

⁴⁹⁵ Ágnes N. TÓTH – István László GÁL – László KÖHALMI (2015): *Organized Crime in Hungary*. Journal of Eastern European Criminal Law, No. 1, 27.

⁴⁹⁶ NYITRAI Endre et al. (2018) i. m., 87.

⁴⁹⁷ Dragana ČVOROVIĆ – Vince VÁRI (2024): *Efficiency of Investigation as an International Legal Standard – Experiences of the Prosecutor's Office for Organized Crime in Serbia*. In: Svetlana Veljanovska – Stanojoska, Angelina Stanojoska (szerk.): International Scientific Conference "Towards a Better Future: Gender Equality, Cyberspace, and Law". Bitola: University "St. Kliment Ohridski". 92.

4. SZERVEZETT BÜNÖZÉS A KIBERTÉRBEN?

Létezik-e és amennyiben igen, úgy hogyan működik a szervezett bűnözés a kibertérben? Az nyilvánvalóvá vált, hogy napjaink egyik legnagyobb kihívását a kiberbűnözés jelenti.⁴⁹⁸ Az információs és a kommunikációs technológiák rohamos fejlődése nemcsak a mindennapi életet és a gazdaságot formálja át, hanem a bűnözés területén is új dimenziókat nyitott. A digitalizáció térhódítása miatt a kiberbűnözés globális problémává vált. Az online térben elkövetett bűncselekmények nem ismernek országhatárokat, így a világ bármely pontjáról elkövethetők. A vállalatok és a szervezetek mellett az egyéni felhasználók szintén célpontokká válhatnak, akár személyes adataik, akár pénzügyi információik megszerzése céljából. A digitális eszközök és hálózatok lehetőséget biztosítanak arra, hogy a hagyományos bűncselekményeket – például csalást, zsarolást, lopást vagy pénzmosást – modern eszközökkel, távolról és sokszor nyomon követhetetlen módon hajtsák végre az elkövetők. A bűnözők bárhol, a világ bármely pontjáról felkutathatják célpontjaikat és kihasználhatják a sebezhetőségeket anélkül, hogy fizikailag jelen lennének az adott országban a bűncselekmény elkövetésekor. Emellett bűnszervezeteik működtetését és irányítását több különböző államból végezhetik.⁴⁹⁹

A szervezett bűnözést kutatva állapítottam meg, hogy a bűncselekmények számos formája az online térbe helyeződött át, ezzel együtt egyes esetekben a „két világ” gyakran összekapcsolódik. A kábítószer-kereskedelem jól példázza ezt az összefonódást, amikor a terjesztés online, titkosított csatornákon keresztül folyik, de a végrehajtás a fizikai térben valósul meg. Az elkövetési magatartások egy része megszűnt, átalakult vagy új magatartások figyelhetők meg. Mára már nyilvánvalóvá vált, hogy lassan nincs olyan bűncselekmény, amelyben ne lenne érintett legalább egy elektronikai eszköz, például egy telefon, egy laptop, egy számítógép vagy az internet.⁵⁰⁰

Az eszközök széles tárháza áll az elkövetők rendelkezésére, hogy minél kevesebb nyomot hagyva maguk mögött, kövessék el a bűncselekményeket. Törekednek az anonimitás nyújtotta előnyök kihasználására, azonban ez nem minden esetben valósul meg sikeresen, mivel az emberi tényezőből adódó hibázási lehetőség mindig fennáll, és bizonyos körülmények között elkerülhetetlenül nyomot hagyhatnak maguk után. Ezt a helyzetet használják ki a nyomozó

⁴⁹⁸ MEZEI (2020) i. m., 66.

⁴⁹⁹ Uo.

⁵⁰⁰ Ivett CSONTOS-NAGY (2024): *The Effectiveness of International Criminal and Judicial Cooperation in the Context Of Cyberspace Tools*. Security Spectrum: Journal of Advanced Security Research, Estonian Academy of Security Sciences, No. 24, 159.

hatóságok és az ügyészségek a kiberbűnözés elleni fellépés során, amikor a bűnelkövetők által elkövetett hibák és nyomok elemzésével igyekeznek feltárni és bizonyítani a jogsértéseket.

A kibertérben elkövetett (szervezett) bűncselekmények empirikus kutatása elsősorban a határokon átnyúló bűncselekményekre összpontosít, különös tekintettel azokra az esetekre, amelyek során az elektronikus bizonyítékok országok közötti cseréje vagy beszerzése kiemelt szerepet kap a nyomozásban. Ennek kapcsán vizsgáltam hazai és nemzetközi kontextusban, hogy milyen nemzetközi bűnügyi együttműködési eszköz által lehetséges az elektronikus adatok begyűjtése. Ezen túl elemeztem a kábítószer-kereskedelem online térben való megjelenését.

4.1. A szervezett bűnözés és a kibertér összefonódása

A „digitális kor” kifejezés arra az időszakra utal, amelyben azok az emberek élnek születésüktől fogva, akik az 1980-as évek végétől kezdődően látták meg a napvilágot. Számukra/számunkra már olyannyira nélkülözhetetlenné vált az információs és kommunikációs technológia, mint a víz és az áram. Az életmód teljesen megváltozott a digitális technológia, a digitális forradalom terjedése, valamint a különböző adatfeldolgozó eszközök megjelenése által. Az életünk minden részét behálózza a virtuális térben történő létezés, legyen az vásárlás, szórakozás, ügyintézés, munka, szociális élet. A globalizáció egyik jelentős következménye az online és digitális világ folyamatos térnyerése és integrálódása a mindennapi életbe.

Az internet nyitott, globális, decentralizált és interaktív természete kedvező környezetet teremt a bűncselekmények elkövetésére. Az elkövetők számára elengedhetetlen, hogy előzetesen megszerezzék a szükséges információkat és szoftvereket, valamint megfelelő szakértelmet sajátítsanak el annak érdekében, hogy sikeresen végrehajtsák a bűncselekményt.⁵⁰¹ Az internetes weboldalakon és számítógépes hálózatokon keresztül korlátozás nélkül továbbíthatók és megoszthatók különféle tartalmak, vélemények, hírek, reklámok és egyéb információk, akár anonim módon. Ezek a közlések szöveges vagy grafikus formában jelenhetnek meg, illetve hang- és képfájlok csatolásával is kiegészíthetők.⁵⁰²

A kibertér veszélyei abban rejlenek, hogy nem csak a bűncselekmények széles skálája jelenik meg, hanem az elkövetők motivációi ugyancsak nagyban eltérnek, ilyen a szenvedély,

⁵⁰¹ KLEIN Tamás (2018): *A kiberbűnözés jellemzői*. In: Klein Tamás – Tóth András (szerk.): *Technológia jog – Robotjog – Cyberjog*. Budapest: Wolters Kluwer Hungary Kft. 299.

⁵⁰² NAGY Zoltán (2023): *Az Interneten elkövethető tipikus bűncselekmények*. In: Gyarak Réka et al. (szerk.): *A kibernetizáció munkai büntetőjogi sajátosságai*. Budapest. 8.

a bosszú, a nyereségvágy vagy az ideológiák.⁵⁰³ Ráadásul egy elkövetőnek egyszerre több áldozata lehet, a bűncselekmények gyorsabban és távolról ugyancsak elkövethetők, ami még nagyobb kockázatot rejt magában.

Mindazonáltal nem minden bűncselekmény jár közvetlen sértetti pozícióval. A kábítószer-kereskedelem szemlélteti leginkább a szervezett bűnözés körében azt, hogy az érintett felek egymás számára nyújtanak szolgáltatásokat és egyikük sem szenved közvetlen vagyoni vagy erkölcsi hátrányt. Az ilyen típusú bűncselekmények esetében a látencia eleve magas, mivel hiányzik a közvetlen sértett, azonban a kibertér megjelenése tovább növeli ezt az arányt. Ezzel párhuzamosan újabb biztonsági kihívások merülnek fel, amelyek tovább nehezítik az észlelést és a bűnüldözést. A technológiák árának csökkenése még inkább kedvezett az elkövetőknek, jól látható tendencia, hogy olcsóbbá vált egy bűncselekmény elkövetése.⁵⁰⁴

A szervezett bűnözés kibertérben történő megjelenése nem volt mindig annyira egyértelmű, körülbelül 10 évvel ezelőtt még dilemma volt, hogy a kiberbűnözés szervezett bűnözésnek tulajdonítható-e. Korábbi tanulmányok mutattak rá arra, hogy a szervezett bűnözés új korszakba lépett, amelyben a globális informatikai hálózatok kihasználásával valósítják meg bűncselekményeiket.⁵⁰⁵

A „szervezett kiberbűnözés” jelensége tehát továbbra is viták tárgyát képezi a nemzetközi kutatói közösségben, azonban az elmúlt években egyre inkább elfogadottá vált az a nézet, miszerint a kiberbűnözés súlyossága és veszélyessége nem tekinthető alacsonyabbnak a hagyományos szervezett bűnözéshez képest.⁵⁰⁶ Sőt, a legfrissebb kutatások szerint a kiberbűnözést a szervezett bűnözés egyik kategóriájába sorolják, ami azt mutatja, hogy hasonlóan veszélyesnek tartják, mint a szervezett bűnözés más formáit.⁵⁰⁷

Megfigyelhető tendencia, hogy a korábban hagyományos módszerekkel működő szervezett bűnözői csoportok felismerték a digitalizáció nyújtotta előnyöket, amelyek révén csökkenthetik a felelősségre vonás kockázatát, miközben növelhetik illegális tevékenységeikből származó profitjukat. Ennek eredményeként egyre gyakrabban keresnek fel a kibertérben jártas szakembereket, vagy saját maguk fejlesztik digitális kompetenciáikat és

⁵⁰³ Eric Rutger LEUKFELDT – Anita LAVORGNA – Edward R. KLEEMANS (2016): *Organised Cybercrime or Cybercrime that is Organised? An Assessment of the Conceptualisation of Financial Cybercrime as Organised Crime*. European Journal on Criminal Policy and Research, Vol. 2, 288.

⁵⁰⁴ David S. WALL (2015): *Dis-Organised Crime: Towards a Distributed Model of the Organization of Cybercrime*. The European Review of Organised Crime, Vol. 2(2), 74.

⁵⁰⁵ Regine SCHÖNENBERG (2013): *Transnational Organized Crime - Analyses of a Global Challenge to Democracy*. Political Science, Vol. 17, 47.

⁵⁰⁶ Chad WHELAN - David BRIGHT – James MARTIN (2024): *Reconceptualising organised (cyber)crime: The case of ransomware*. Journal of Criminology, Vol. 57, Issue 1, 48.

⁵⁰⁷ Cristina CRETU-ADATTE et al. (2024): *Unravelling the organisation of ivoirian cyberfraudsters: Criminal networks or organised crime?* Journal of Economic Criminology, Vol. 3, 2.

alkalmazzák azokat bűncselekményeik végrehajtásában. A kiberbűncselekmények elkövetői működhetnek egyéni elkövetőként, tevékenykedhetnek egy szervezeti kereten belül, vagy akár felajánlhatják szolgáltatásaikat bűnszervezetek számára. Egyúttal megfigyelhető a hagyományos szervezett bűnözői csoportokban meglévő hierarchikus struktúra hiánya, ami egy rugalmasabb és decentralizált működési modellt eredményez. Sajátosságuk, hogy magasan képzett szakemberek, rugalmas kapcsolatrendszerrel rendelkeznek, speciális szakismeretük van, és nem alkalmaznak erőszakot, annak érdekében, hogy a dominált piacot ellenőrzésük alatt tarthassák.⁵⁰⁸ Az internet biztosítja az elkövetők laza szerveződését, ahol megoszthatják egymás között a jártasságukat, kifejlesztett technikai eszközeiket, szakmai tudásukat, és kommunikációs csatornaként járul hozzá a bűncselekmények elkövetéséhez.⁵⁰⁹

A fentiek következtében megjelent egy új fogalom, melynek definíciója a nemzetközi szakirodalomban már több éve fellelhető. A „szervezett kiberbűnözői csoport” egy strukturált csoport, mely három vagy több tagból áll és célja egy vagy több súlyos kiberbűncselekmény anyagi haszonszerzési célú elkövetése az információs rendszerek és az internet felhasználásával.⁵¹⁰

Az interjúalanyok véleménye szerint a szervezett bűnözés és a kibertér közötti kapcsolat leginkább a pénzmosásban és a dark weben keresztül zajló kábítószer-kereskedelemben mutatkozik meg. Emellett gyakran fordul elő, hogy információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás az alapcselekmény, ami a legtöbb esetben pénzmosással függ össze, „...az utóbbi időben észrevettük, hogy már szinte minden szervezeten elkövethető bűncselekménnyel összefügg a kibertér, nem válogatnak...” (R2-2024).

A kibertér tehát a bűnelkövetők számára rendkívül vonzó környezetté vált, mivel lehetőséget biztosít a határokon átnyúló bűncselekmények végrehajtására, jelentős profit elérésére, magas szintű anonimitás fenntartására, valamint arra, hogy az elkövetők fizikailag távol maradjanak a bűncselekmény helyszínétől.⁵¹¹ Ezen túlmenően egyes kutatók szerint, ami a számítógépes bűnözést illeti, egy növekvő iparágról beszélünk. Olyan személyeket céloznak

⁵⁰⁸ MEZEI Kitti (2019b): *A bűnügyi tudományok és az informatika*. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont. 135.

⁵⁰⁹ MEZEI (2020) i. m., 66-67.

⁵¹⁰ Marie-Helen MARAS (2017). *Cybercriminology*. Oxford University Press, New York, 365.

⁵¹¹ GYARAKI Réka (2012): *A számítógépes környezetben elkövetett gazdasági bűncselekmények – A pin kód megadása sikeres vagy biztonságos az internet?! Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, Pécs, 13. kötet, 235.*

meg a bűnelkövetők, akik a saját országuktól eltérő illetékességi területen élnek. A kiberbűnözés gócponti országai között szerepel India, Vietnám, Brazília és Észak-Korea.⁵¹²

Az FBI kiberrészlegének igazgató helyettese 2018-ban úgy nyilatkozott, hogy a helyzet egyre rosszabb, megjegyezte, hogy nem feltétlenül kell, hogy egy kartellszerű szervezet támogasson, ha el tudsz bújni az árnyékban, és el tudod homályosítani, hogy ki vagy, hol vagy és mit csinálsz.⁵¹³ Az illegális tevékenységek, amelyek a kereslet és kínálat törvénye alapján működnek, a digitális térben is megvalósulhatnak. Mezei Kitti úgy fogalmaz ezzel kapcsolatban, hogy a szervezett bűnözés motorját napjainkban már az illegális online kereskedelem jelenti.⁵¹⁴

A kibertérben elkövetett bűncselekmények különböző platformokon valósulhatnak meg. Az egyik a felhasználók által leggyakrabban használt kereskedelmi keresőmotorokon keresztül (a világháló mindösszesen 4%-át teszi ki)⁵¹⁵, például a Google vagy a Yahoo felületein, valamint más közösségi platformokon, ahol az áldozatok elérése egyszerűbb, elkövethetők olyan klasszikus internetes csalások, amelyek a digitális tér sajátosságait használják ki. A fenti keresőmotorokon bárki böngészhet, ezt hívják felszíni webnek, “surface-web”. Az elkövetőknek hátrányt jelent ezeken a felületeken megjelenni, mivel nem teljesen biztosítja a névtelenséget, ugyanakkor törekszenek a névtelenségre (kitalált profillal regisztrál, IP cím elrejtése felől gondoskodik).

Azonban van két másik olyan felület a felszín alatt, ami sokkal rejtettebb oldala az internetnek, ezeket nem érjük el például a fenti hagyományos keresőmotorokkal. A felszín alatt található a deep web⁵¹⁶, azaz az internet mély hálózata és a dark web (sötét web), ami a deep web kiterjesztése.⁵¹⁷ Az internet sötét oldalaként gyakran használjuk a dark web vagy dark net kifejezést, de névtelen hálózatok vagy az internet alhálózataiként egyaránt előfordul. Ezeket csak különleges keresőmotorokkal lehet elérni. Az így megnyitott weboldalakon keresztül elérhetővé válnak eltérő illegális szolgáltatások és termékek. A dark web egyik legfőbb tulajdonsága, hogy a keresőmotorok nem indexelik, ez által olyan hálózatokon történő böngészésre van lehetőség, ami egyéb hálózatok esetében nincs jelen.

⁵¹² Tim JOHNSON (2018): *Pablo Escobar is old school. Modern global criminal is a hacker.* Online: <https://www.mcclatchydc.com/news/nation-world/national/national-security/article201399274.html> (Letöltve: 2023.06.20.)

⁵¹³ Uo.

⁵¹⁴ MEZEI (2019b) i. m., 135.

⁵¹⁵ Upulie HANDALAGE - Tereen PRASANGA (2021): *Dark Web, Its Impact on the Internet and the Society: A Review.* 2.

⁵¹⁶ TÓTH József Lukács (2021): *Kiberbűnözés és adathalászat, aktuális internetes fenyegetettségek.* Nemzetbiztonsági Szakkollégium, Tanulmánykötet 2020-2021, 67-67.

⁵¹⁷ HANDALAGE - PRASANGA (2021) i. m., 3.

A dark web alkalmazásának előnyei az elkövetők szemszögéből:

- biztosított a felhasználók személyazonosságának álcázása, azaz az anonimitás;
- a tartózkodási hely rejtve marad (nem lehet nyomon követni) és
- a titkosított kommunikáció.⁵¹⁸

Az egyik legismertebb dark web kereső a TOR (The Onion Router), de ezen kívül számos más hálózat van, mint például az I2P és a Freenet.⁵¹⁹ Az elkövetői csoportok ezeket a hálózatokat piactérként kezelik, ahol az olyan áruk kereskedelme zajlik, amelyek jellemzően illegálisak (fegyverek, kábítószer, különböző szolgáltatások). A dark web böngészői bárki számára hozzáférhetők és korlátozás nélkül használhatók anélkül, hogy önmagában ez jogsértést valósítana meg, feltéve, hogy a felhasználó azokat jogszerű célokra alkalmazza. Amennyiben viszont a böngészés során illegális tevékenységet folytat, az már jogellenes.⁵²⁰

A kiberbűnözés nemzetközi szinten az egyik legnagyobb aggodalomra okot adó jelenséggé vált. Az Europol COVID-19 riportjaiban szerepel, hogy a járvány robbanásszerűen megnövelte a kibertérben elkövetett bűncselekmények számát, az elkövetési módszerek egyre kifinomultabbá válnak, és a kiberbűnözők által alkalmazott eszközök folyamatosan fejlődnek. Az online térben elkövetett bűncselekmények, függetlenül attól, hogy bűnszervezetek vagy egyéni elkövetők hajtják végre, jelentős anyagi haszonszerzéssel járnak, mivel kihasználják az áldozatok kiszolgáltatott és könnyen manipulálható természetét.

Az olyan hírhedt kábítószer-kereskedők, mint Pablo Escobar, akik vagyonaikat dollármilliárdos nagyságrendben halmozták fel illegális tevékenységük révén, bevételeik tekintetében elmaradnak a kiberbűnözésből származó jövedelmekhez képest.⁵²¹ 2021-ben a világ 6 billió dollárt (ez az összeg az Amerikai Egyesült Államok és Kína után a világ harmadik legnagyobb gazdaságának felel meg) veszített a kiberbűnözés következtében, ez az összeg még 2015-ben 3 billió dollár volt.⁵²² Az FBI Internet Crime Complaint Center (IC3) jelentésében szerepel, hogy csak az Amerikai Egyesült Államokban a kiberbűnözés áldozatai 2023-ban több mint 880 418 panaszt nyújtottak be, és a bejelentett pénzügyi veszteségek összértéke

⁵¹⁸ The Pompidou Group (2013): *Drug related cybercrime and associated use of the Internet*. 4.

⁵¹⁹ Uo.

⁵²⁰ *Hogyan lehet biztonságosan hozzáférni a sötét webhez?* (2024) Online: <https://eoldal.hu/hogyan-lehet-biztonsagosan-hozzaferni-a-sotet-webhez-atfogo-utmutato/> (Letöltve: 2024.12.10.)

⁵²¹ *Cybercrime is bigger than the drug trade: Why small- and medium-sized businesses are more susceptible to online threats.* (2019) Online: <https://www.bizjournals.com/buffalo/news/2019/06/05/cybercrime-is-bigger-than-the-drug-trade-why-small.html> (Letöltve: 2023.06.18.)

⁵²² Dina TAMAN (2024): *Impacts of Financial Cybercrime on Institutions and Companies*. The Arab Journal of Literature and Human Studies, The Arab Institute for Education, Science and Letters, Egypt, Vol. 8, Issue 30, 479-480.

meghaladta a 12,5 milliárd dollárt, ami 22%-os növekedést jelentett az előző évhez képest.⁵²³ Ezek a számok világszinten még nagyobbak.

A kibertérben elkövetett bűncselekmények nyomozása, különösen a bizonyítási eljárás során, számos kihívással találkozhatnak a nyomozó hatóságok. A láthatatlanság, a látencia és a kifinomult elkövetési módszerek, ezen tényezők együttesen nehezítik meg a kibertér sötét oldalának teljes és átlátható feltérképezését. A nyomozás nemcsak technológiai kihívásokat jelent, hanem jogi, etikai és nemzetközi bűnügyi együttműködési problémákat, amelyek hatékony kezelésére a hatóságoknak folyamatosan fejleszteniük kell módszereiket és eszközeiket.

A digitális nyomok felismerése, majd a tartalmak elemzése által van lehetőség a kibertérben elkövetett bűncselekmények későbbi bizonyítására. A klasszikus nyomozási módszerek mellett, az e-nyomozásokban egyes esetekben speciális szakértelemre és tudásra van szükség. Lényeges a logikai összefüggések megtalálása és a kriminalisztikai gondolkodás alkalmazása.⁵²⁴ A nyílt forrású adatgyűjtésekkel (Open Source Intelligence, a továbbiakban: OSINT) párhuzamosan kell a rendelkezésre álló közvetlenül vagy közvetetten elérhető nyilvánvalóságokra⁵²⁵ támaszkodni, és a lehető legtöbb információt beszerezni.⁵²⁶ Az OSINT-ot bármely nyomozó folytathatja, aki tisztában van azzal, hogy milyen típusú információra van szüksége, és ismeri azokat a platformokat, amelyeken az adatgyűjtés eredményesen végezhető. Az OSINT alkalmazásakor a különböző közösségi felületek (például Facebook, Instagram), blogok, online médiaszolgáltatók, hírportálok, valamint egyéb nyilvánosan elérhető online platformok szolgálhatnak kutatási forrásként.⁵²⁷ Ellenben az információk beszerzése önmagában nem elegendő; azokat bizonyítani is szükséges, ami a digitális térben elkövetett bűncselekményekkel összefüggésben különösen nagy kihívást jelent.

A bűnüldöző hatóságoknak és az igazságügyi szerveknek folyamatosan lépést kell tartaniuk a szervezett bűnözők digitális módszereivel, valamint hatékony eszközöket kell kifejleszteniük a kiberbűnözés és a dinamikusan fejlődő szervezett bűnözői hálózatok elleni küzdelem érdekében. Eközben ezen erőfeszítéseknek nemcsak a nemzeti hatóságokra, hanem az adott ország vezetőire, a nemzetközi szervezetekre és az EU-ra egyaránt ki kell terjedniük.

⁵²³ Federal Bureau of Investigation's Internet Crime Complaint Center (2023): *Internet Crime Report – 2023*. Internet Crime Complaint Center, 3.

⁵²⁴ NYITRAI Endre (2020): *Az interoperabilitási e-nyomozás a jó állam tükrében*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. 47.

⁵²⁵ Az értekezésnek nem tárgya a rendelkezésre álló nyilvánvalóságok bemutatása és alkalmazása a gyakorlatban.

⁵²⁶ NYITRAI (2020) i. m., 69.

⁵²⁷ NAGY Ivett (2021c): *Pénzügyi profilalkotás, mint a vagyonszerezéssel párhuzamosan végzett tevékenység*. In: Kovács István (szerk.): *Globális kérdések – globális válaszok: rendészettudomány a hallgatók szemével*. Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság. 149.

A 2024 tavaszán végzett kutatás egyik vizsgálati területe volt, hogy a nyomozók és az ügyészek hogyan értékelik a kibertérben elkövetett bűncselekmények nyomozásának nehézségét egy 1-5 közötti skálán, illetve mennyire jelent problémát a más országot érintő ezen bűncselekmények nyomozása.

A nyomozói oldalról 4-5 közötti (nehéz, nagyon nehéz) értékeket mondtak egyhangúan és a rövid indoklásban kihangsúlyozták, hogy az elkövetői profizmus, a bűncselekmények transznacionális jellege és a technikai feltételek hiánya okozza a nehézséget, ebben megegyeztek a vélemények, „...mivel egy kiberbűncselekmény elkövetése során minden nyomot el lehet rejteni, ha valaki tudja, mit csinál, akkor előnyben van, de nálunk is van előny, hogy ha hibázik, akkor az elkövető hagy nyomot...” (R2-2024).⁵²⁸

Az ügyészek között megoszlottak az értékek 3-4-5 között. Egy személy fogalmazta meg, hogy a nehézség annak a függvénye mennyire felkészült az elkövető, a kibertérben hagyott nyomokat mennyire tudja elrejtetni, ezért 3-as értékelést adott. A többiek véleménye megoszlott 4-5 között, mert több olyan tényezőt soroltak, ami számukra nehézzé teszi. Ezek az országok közötti büntetőeljárás akadályok, a bűncselekmény típusa (mint a túlterheléses támadások), a technikai akadályok, a szervezeti leterheltség és a szakmai képesítés hiánya. „Lényegesen kevesebb az, amikor sikerül felderíteni és bizonyítani az ilyen bűncselekményeket, főleg ha az elkövető tudja, hogyan kell elrejtetni a személyazonosságát.” (Ü3-2024).⁵²⁹

Más ország érintettségét tekintve mindkét szervezet esetében hasonló válaszok születtek. A legtöbb esetben külföldi székhellyel vagy telephellyel rendelkező szolgáltatót kell megkeresni, de ezzel kapcsolatban egyre jobb a szolgáltatók hozzáállása. Továbbá említették, hogy amíg az EU-n belül zajlik az együttműködés, és EU-s tagállammal kell felvenni a kapcsolatot, addig zökkenőmentes, viszont harmadik országokkal már sokkal nehezebb. Például Szingapúrba küldött jogsegélyre válasz nem érkezik egyáltalán, de Vietnámból sem. Kínától bizonyítékot nagyon nehéz és hosszas idő beszerezni, legrosszabb esetben pedig egyáltalán nem válaszolnak. Ukrajnával sem könnyebb a kapcsolatfelvétel, azonban Ukrajna az orosz-ukrán háború kitörése óta és az EU-s

⁵²⁸ CSONTOS-NAGY (2024) i. m., 169-170.

⁵²⁹ Uo. 170.

csatlakozási szándéka miatt egyre aktívabb és nagyobb együttműködési hajlandóságot mutat a szervezett bűnözés elleni küzdelemben.⁵³⁰ Példaként említették, hogy a pénzmosással érintett ügyekben meghatározó lenne a harmadik országok elérése, mert a legtöbb esetben a pénz kínai bankszámlákra érkezik meg, ahonnan már nem lehet több bizonyítékot begyűjteni és megreked a nyomozás. Elhangzott, „...*ha olyan államról van szó, ami részese a Budapesti Egyezménynek akkor könnyű bizonyítani ENYH-val, ha nem az, akkor csak jogsegély...*” (R1-2024).⁵³¹

A kibertérben elkövetett bűncselekmények nyomozásakor lényeges, hogy nemzetközi szinten milyen jogszabályi háttér áll rendelkezésre a távoli országokat illetően (Vietnám, Kína, Szingapúr). Az EU jogi keretrendszerében léteznek olyan nemzetközi megállapodások, amelyeket az EU, mint nemzetközi szervezet – tagállamaival együtt – harmadik országokkal köt a bűnügyi együttműködés területén. Ilyen szerződések például Norvégiával, Svájjal, az Amerikai Egyesült Államokkal és Japánnal jöttek létre. Hasonló megállapodás például nincs a közel-keleti országokkal, de törekvések vannak.⁵³² A nemzetközi megállapodások mellett a Budapesti Egyezmény segíti elő a szerződött országok számára az elektronikus bizonyítékokhoz való hozzáférést.

4.2. A Számítástechnikai Bűnözésről szóló Egyezmény

Az egységes jogi szabályozás kialakítására irányuló kezdeményezés a kiberbűnözés elleni küzdelem terén európai, sőt globális szinten az Európa Tanács égisze alatt valósult meg, amely mára az egyik legismertebb és legjelentősebb kiberbiztonsági projektté vált.⁵³³ Az előzmények már 1997-ben láthatók voltak, amikor felismerték, hogy egységes összefogásra van szükség a kibertérben megjelenő bűncselekményekkel szemben.⁵³⁴ A Budapesti Egyezményt 2001 novemberében írta alá több ország Budapesten, többek között olyanok, amelyek nem tagjai az EU-nak, mint Japán, Dél-Afrika, az Amerikai Egyesült Államok. Korábban voltak ugyan ajánlások, de a Budapesti Egyezmény mindenképp fejlődést jelentett, mivel igyekszik egységesíteni nemzetközi szinten a kibertérrel kapcsolatos definíciókat, elősegítve a ratifikáló országok kiberbűnözés elleni küzdelmét.⁵³⁵ Meghatározza a számítógépes technikai

⁵³⁰ Uo. 170-171.

⁵³¹ Uo. 171.

⁵³² KARSÁI (2022) i. m., 10.

⁵³³ KRASZNAY Csaba (2021): *Húsz év a globális kiberbűnözés elleni küzdelemben – A Budapesti Egyezmény értékelése*. Külügyi Szemle, Különszám, 197.

⁵³⁴ Uo. 193.

⁵³⁵ Uo. 197-198.

fogalmakat, mint például a számítástechnikai adat, internetes szolgáltató, átmenő adat. Tartalmazza továbbá az anyagi és az eljárásjogi szabályozást.⁵³⁶

Magyarországon már 2001 előtt volt példa olyan bűncselekményekre, amelyeket a számítógéppel összefüggésben nyomoztak.⁵³⁷ 2001-ben viszont új trendek, új elkövetési módok jelentek meg a számítógépes bűncselekmények vonatkozásában. Akkoriban nőtt meg a gyermekek szexuális bántalmazásának különféle formái, ezért arra kényszerültek a nyomozó hatóságok, hogy valamilyen együttműködés útján biztosítsák a külföldön keletkezett bizonyítékokat. A Budapesti Egyezmény 2004. július 1-jén lépett hatályba Magyarországon, és immár több mint két évtizede érvényben van, a nyomozó hatóságok a mai napig aktívan alkalmazzák a gyakorlatban. A több mint 20 év alatt a technológia jelentős fejlődésen ment keresztül, amelyhez a Budapesti Egyezménynek folyamatosan alkalmazkodnia kellett annak érdekében, hogy megfelelően szabályozza a kibertérben elkövetett bűncselekményeket.

Az egyezmény szerkezete négy részre osztható, az első rész a büntető anyagi jogi szabályozást, a második rész a büntetőeljárás jog szabályait és a harmadik rész rendezi a joghatóságot és a nemzetközi együttműködések során használt szabályokat.⁵³⁸ Nem azonnal történt meg a magyar jogba történő átemelése az egyes fejezeteknek, hanem kellett hozzá néhány év, mire ez folyamatosan megtörtént.

Az első rész (2-13. Cikk) tekintetében egészen 2012-ig kellett várni, hogy jelentős változás történjen, amikor a Btk. hatályba lépett. Ebbe már olyan új tényállások kerültek be, melyek az 1978. évi IV. törvényben⁵³⁹ nem voltak jelen. Ilyen a „Tiltott adatszerzés és az információs rendszer elleni bűncselekmények” című XLIII. fejezet, melyen belül három új bűncselekmény tényállása jelent meg, a tiltott adatszerzés, az információs rendszer vagy adat megsértése, az információs rendszer védelmét biztosító technikai intézkedés kijátszása, továbbá külön fejezetben szerepel az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás.⁵⁴⁰

A Budapesti Egyezményben a büntetőeljárás szempontjából releváns részek közül (14-22. Cikk), a Be.-ben megjelent a tárgyi bizonyítási eszközök között az elektronikus adat, ami a Budapesti Egyezményben ugyan számítástechnikai adatként szerepel, de a fogalmuk ugyanaz (jelentős szerepe van az olyan nyomozásokban, amelyekben keletkezett elektronikus adat).⁵⁴¹

⁵³⁶ MEZEI Kitti (2018): *Az informatikai bűnözés elleni nemzetközi fellépés – különös tekintettel az Európai Unió és az Egyesült Államok szabályozására*. JURA, 24. évfolyam 1. szám, 350-351.

⁵³⁷ KRASZNAY (2021) i. m., 201-202.

⁵³⁸ Uo. 198.

⁵³⁹ 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről

⁵⁴⁰ KRASZNAY (2021) i. m., 203.

⁵⁴¹ Uo.

A harmadik fejezetben (23-35. Cikk) a nemzetközi együttműködések kapcsán felmerült joghatósági kérdéseket és szabályokat rendezi.⁵⁴² A negyedik részben a záró rendelkezések olvashatók (36-48. Cikk).⁵⁴³

A Budapesti Egyezmény legfontosabb vívmánya, hogy lehetőség van a tárolt számítástechnikai adatok, illetve forgalmi adatok gyors megőrzésére, más módon történő kikényszerítésére, különösen akkor, ha az adatok módosulása vagy megsemmisülése fenyeget. Ezt minden szerződött félnek (78 ország)⁵⁴⁴ biztosítani kell, amennyiben megőrzésre irányuló kérést kap. A megőrzést követően az adatokat legfeljebb kilencven napig köteles megőrizni a megkeresett társhatóság, addig, amíg a megkereső fél például lefoglalásra vagy átadásra irányuló megkeresést nem küld.⁵⁴⁵ Az egyezmény lehetőséget biztosít az ismételt elrendelésre, ezáltal a kilencven napos időtartam legfeljebb száznyolcvan napra meghosszabbítható.⁵⁴⁶ A gyakorlatban egy formanyomtatvány (Adatmegőrzés iránti kérelem – Data Preservation Request, ezt hívják még a nyomozók 24/7-es adatmegőrzési kérelemnek vagy gyorsadatmegőrzésnek, de a 24/7-es csatorna is gyakran jelenik meg) áll rendelkezésre. Minden szerződő fél országában kijelölésre kerültek kapcsolattartási pontok (24/7 Points of Contact), így ennek ismeretében küldi el a megkereső fél az érintett ország kapcsolattartási pontjához a kérelmet. A kapcsolattartók személye folyamatosan frissítésre kerül és ezeken a pontokon 24 órában segítik az országok közötti biztonságos kommunikációt, adatmegőrzést vagy adatszeret.⁵⁴⁷

Amennyiben Magyarországon bárhol felmerül az igény egy másik országtól adatmegőrzésre, majd beszerzésre, akkor először meg kell keresni a magyarországi kapcsolattartót. A kérelem kitöltéséért az eljáró nyomozó hatóság kijelölt tagja felel, aki ezt követően a formanyomtatványt továbbítja a hazai kapcsolattartó szervhez⁵⁴⁸. Ezt a dokumentumot a kapcsolattartó megküldi az illetékes külföldi társhatóságnak, ezáltal biztosítva az egyablakos rendszer működését.

A Budapesti Egyezmény nélkül szinte lehetetlen lenne a kiberbűnözés elleni küzdelem, „...ez a legfontosabb egyezményünk, nagyon megkönnyíti a munkát, az

⁵⁴² Council of Europe (2001): *Convention on Cybercrime*. European Treaty Series, 12-18.

⁵⁴³ Uo. 18-22.

⁵⁴⁴ *The Convention on Cybercrime (Budapest Convention, ETS No. 185) and its Protocols*. Online: <https://www.coe.int/en/web/cybercrime/the-budapest-convention> (Letöltve: 2025. január 26.)

⁵⁴⁵ 2004. évi LXXIX. törvény az Európa Tanács Budapesten, 2001. november 23-án kelt Számítástechnikai Bűnözésről szóló Egyezményének kihirdetéséről 16. Cikk, 1. bekezdés

⁵⁴⁶ Uo.

⁵⁴⁷ Council of Europe (2001) i. m., 18.

⁵⁴⁸ Magyarországon a fő kontaktpont a NEBEK, a másodlagos kontaktpont a KR NNI Kiberbűnözés Elleni Főosztálya, azonban a gyakorlatban általában a KR NNI Főosztálya a kapcsolattartó a hazai nyomozó hatóságok és a külföldi társszervek között.

adatcserét, sok magyar nyomozó még most sem tud róla, ha ez nem lenne, akkor csak az ENYH vagy a jogsegély lenne, ami sokkal több idő, akár hónapok...” (R1-2024).

A Budapesti Egyezmény 24/7-es csatornáit által csupán az elektronikus adatok időben történő biztosítása, megőrzése lehetséges hivatalosan, amíg a jogsegély vagy az ENYH meg nem érkezik, tehát mindenképp szükséges, hogy az adatmegőrzést követően (abban az esetben is, ha válaszolnak), igazságügyi csatornán keresztül valósuljon meg az elektronikus bizonyíték begyűjtése. Emiatt tekinthető reaktív, információszerző együttműködési eszköznek.

A Budapesti Egyezmény aláírását követően eltelt időszakban egyértelművé vált, hogy mindegyik fejezetben vannak elavult részek, de az alapok és a keret, nagyon jó támpont minden ratifikáló ország számára. Megjegyzendő, hogy emellett még vannak egyéb nemzetközi szerződések, amelyek kiegészítik a Budapesti Egyezményt, ezek tartalmazzák az alapvető szabályokat, ettől lehet szigorúbb és enyhébb szabályokat megfogalmaznia az országoknak külön-külön, de a Budapesti Egyezményben leírtakhoz mindenképp igazodni kell.⁵⁴⁹

Annak ténye, hogy egyes részek elavultak, nem meglepő, ha azt vesszük figyelembe, hogy 2000-ben 361 millió fő használta az internetet, addig 2021-re ez a szám 4,66 milliárd főre nőtt.⁵⁵⁰ Mindazonáltal figyelemre méltó hiányosságként értékelhető, hogy a kiberbűnözés elleni fellépés területén jelenleg mindössze néhány regionális többoldalú nemzetközi szerződés létezik. A szerződések nem szolgálhatnak minden esetben megoldást a problémákra, tekintve, hogy tartalmuk eltérő és az aláírók száma korlátozott.⁵⁵¹ A jövőbeni cél az lenne, hogy olyan nemzetközi szerződés szülessen, amely a digitális szakadékot is csökkenti a kiberbiztonság terén a fejlődő és a fejlett országok között.⁵⁵²

4.2.1. Tárgyi bizonyítási eszköz, az elektronikus adat

A tárgyi bizonyítási eszközök kulcsszerepet játszanak a büntetőeljárásban, mivel objektív módon segítik a nyomozó hatóságot és az igazságszolgáltatást a bűncselekmények feltárásában és bizonyításában. A Be. pontosan definiálja a tárgyi bizonyítási eszköz fogalmát: „...minden olyan tárgy – ideértve az iratot és az okiratot is –, amely a bizonyítandó tény bizonyítására alkalmas...”⁵⁵³, ennél fogva amelyek a bűncselekmény elkövetésével kapcsolatba

⁵⁴⁹ KRASZNAY (2021) i. m., 206.

⁵⁵⁰ Uo. 208.

⁵⁵¹ Su JIANG (2023): *A new mechanism of international law for combating cybercrime*. Law Science, Vol. 2, No. 1, 187.

⁵⁵² KRASZNAY (2021) i. m., 207.

⁵⁵³ Be. 204. § (1) bekezdés

hozhatók, illetve bizonyító erejű információt hordoznak. Ezek lehetnek hagyományos, fizikai formában létező eszközök, de a digitális térben elkövetett bűncselekmények növekvő száma miatt egyre nagyobb szerepet kapnak az elektronikus adatok is.

Az elektronikus adat fogalma a Be. XXXIII. fejezetében került meghatározásra:

„elektronikus adat a tények, információk vagy fogalmak minden olyan formában való megjelenése, amely információs rendszer általi feldolgozásra alkalmas, ideértve azon programot is, amely valamely funkciónak az információs rendszer által való végrehajtását biztosítja⁵⁵⁴”. Az elektronikus adat, mint ahogy bármilyen más tárgyi bizonyítási eszköz, azzal egyenértékű, azaz bizonyíték. Az Európai Unió Tanácsa és az Európai Tanács közös honlapján olvasható az elektronikus bizonyíték fogalma. „Elektronikus bizonyíték alatt a bűncselekményekkel kapcsolatos nyomozások és büntetőjogi eljárások céljára használt digitális adatok értendők.” Ide sorolhatók:

- az e-mailek;
- az sms üzenetek vagy az üzenetküldő alkalmazások segítségével továbbított tartalmak;
- az audiovizuális tartalmak;
- az internetes felhasználói fiókokra vonatkozó információk.

Egy 2024. január 11-ei statisztikai adat szerint, a nyomozások 85%-ában van digitális bizonyíték, valamint a nemzetközi érintettség az esetek körülbelül 50%-ában jelenik meg, így a nyomozások felében elengedhetetlen az elektronikus adatok beszerzése más országok joghatósága alól, ami az egyik legkritikusabb kérdés. Az ilyen bizonyítékokhoz való hozzáférés összetett és időigényes folyamat, amely nemcsak a nyomozó hatóságot, hanem az ügyészséget egyaránt érinti, figyelembe véve a nemzetközi jogi és az igazságügyi együttműködés szükségességét.⁵⁵⁵

A bizonyítékok megléte elengedhetetlen a büntetőeljárás megindításához, azonban amennyiben ezek elektronikus formában állnak rendelkezésre, a bizonyítékok begyűjtése egyes esetekben különleges szakértelmet és speciális tudást igényel. A „hagyományos” bizonyítékok beszerzésének módja hosszú idő alatt alakult ki, ami jól megszokott és könnyen alkalmazható eljárásokat jelent a bűnüldözési gyakorlatban. Ezzel szemben az elektronikus bizonyíték kezelése új kihívásokat adott a nyomozó hatóságok számára.

Olyan kérdések merülnek fel, hogy egyáltalán mit értünk elektronikus bizonyíték alatt, valamint hogyan alakítható át egy internetes felhasználói fiókhoz tartozó információ hiteles és

⁵⁵⁴ Be. 205. § (1) bekezdés

⁵⁵⁵ Hozzáférhetőbb elektronikus bizonyítékok a bűnözés elleni fellépés érdekében. Online: <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/e-evidence/> (Letöltve: 2024.09.30)

elfogadott bizonyítékká a büntetőeljárás során? A bizonytalanság ellenére elengedhetetlen a szoros nemzetközi együttműködés, mivel az elektronikus adatok szerepe és jelentősége folyamatosan növekszik a bűnügyi nyomozások során.

4.2.2. II. Kiegészítő Jegyzőkönyv

A számítógépes bűnözés folyamatos terjedésével és egyre összetettebbé válásával párhuzamosan egyre nehezebbé válik a külföldön, ismeretlen joghatóságok alatt tárolt elektronikus bizonyítékok beszerzése, miközben a bűnüldöző hatóságok hatáskörét változatlanul a területi határok korlátozzák. Ennek eredménye, hogy a büntető igazságügyi hatóságokhoz bejelentett számítógépes bűncselekmények csupán elenyésző hányada eredményez vádemelést vagy bírósági határozatot.⁵⁵⁶

A Budapesti Egyezmény hatályba lépése óta eltelt időszakban a technológiai fejlődés jelentős hatással volt a bűnüldözési gyakorlatra, amelyet a jogalkotóknak figyelembe kellett venniük és alkalmazkodniuk kellett az új kihívásokhoz. A büntetőeljárások gyakorlati végrehajtása során az eredményesség csökkent, például az időbeli korlátok miatt, amelyek akadályozták a sikeres eljárások lefolytatását.

Az Európa Tanács részéről 2017-ben született meg az igény, hogy a Budapesti Egyezményt a 21. századi kihívásoknak megfelelően kiegészítsék. Nemzetközi tárgyalásokat kezdeményeztek 2019 júniusában többek között az Amerikai Egyesült Államokkal, az elektronikus bizonyítékokhoz való határon átnyúló megállapodások terén. Kiemelendő, hogy az Amerikai Egyesült Államok kulcsfontosságú szerepet játszik az elektronikus adatok beszerzésében, mivel több, jelentős szolgáltató székhelye az ország területén található. Ennek következtében elengedhetetlen az együttműködés a bizonyítékok beszerzése érdekében.

Rövid kitekintést téve az Amerikai Egyesült Államokra, több ügyész interjúalany említette, hogy kritikus az együttműködés, viszont nélkülözhetetlen, mivel a legtöbb szolgáltató amerikai vállalat. A kooperáció nagyon lassú, állandó kiegészítő adatokra van szükség, vontatottan halad. Ha jogsegély kibocsátása válik szükségessé, akkor nagyon sok idő mire válasz érkezik, akár másfél év is eltelik, de addigra már nincs relevanciája a válasznak.⁵⁵⁷ Az információcsere területén a magyar bűnüldöző hatóságok kedvező helyzetben vannak, figyelembe véve, hogy egy FBI (Transzatlanti Műveleti Osztály) egység működik együtt a

⁵⁵⁶ *Second Additional Protocol to the Cybercrime Convention on enhanced co-operation and disclosure of electronic evidence (CETS No. 224)*. Online: https://www.coe.int/en/web/cybercrime/second-additional-protocol/-/asset_publisher/isHU0Xq21lhu/content/opening-coecyber2ap (Letöltve: 2025.01.25.)

⁵⁵⁷ CSONTOS-NAGY (2024) i. m., 171.

magyar nyomozó szervekkel a KR NNI-nél, így az ügynökök segítsége mindig rendelkezésre áll, ha gyors információra van szükség, de a bizonyítékok beszerzését nem tudják felgyorsítani. Több, sikeres, közös együttműködése volt már az egységnek a magyar nyomozókkal.

Az Európa Tanács 2021. november 17-én fogadta el a Számítástechnikai Bűnözésről szóló Egyezmény II. Kiegészítő Jegyzőkönyvét, amelynek kidolgozása négy éven át zajlott, több mint 90 egyeztető ülésen.⁵⁵⁸ Az új jegyzőkönyvet elsőként 2022. május 12-én a Budapesti Egyezmény 22 részes fele írta alá. Azóta már 48 ország csatlakozott aláíróként, Magyarország pedig 2023. június 28-án ratifikálta a dokumentumot.⁵⁵⁹ A II. Kiegészítő Jegyzőkönyv a felmerülő kihívásokra olyan eszközöket biztosít a fokozott együttműködéshez, mint az alábbiak:

- közvetlen megkeresések külföldi domain nyilvántartó vállalkozások felé, a domain név regisztrációs adatok beszerzése érdekében;
- közvetlen együttműködés más joghatóságok alá tartozó szolgáltatókkal az előfizetői információk beszerzése érdekében;
- hatékonyabb módszerek az előfizetői információk és forgalmi adatok megszerzésére a hatóságok közötti együttműködés keretében;
- gyors együttműködés vészhelyzetek esetén;
- közös nyomozócsoportok és közös nyomozások;
- videokonferencia;
- az emberi jogok és a jogállamiság erős garanciarendszere, beleértve a személyes adatok védelmét is.⁵⁶⁰

A II. Kiegészítő Jegyzőkönyv megalkotásának célja, hogy a kiberbűnözés elleni küzdelmet és együttműködést megerősítse, mindezt a nemzetközi szintű szabályok meghatározása mellett. További cél az elektronikus bizonyítékok gyűjtésének javítása és megkönnyítése a büntetőeljárások során, illetve szignifikáns az együttműködés szorosabbá tétele az országok és a magánszektorok között.

A II. Kiegészítő Jegyzőkönyvtől a megkérdezett nyomozók és ügyészek egyhangúan azt várják, hogy meggyorsítja az eljárásokat, mivel a szolgáltatók

⁵⁵⁸ Eurojust (2024): *Second Additional Protocol to the Budapest Convention on Cybercrime and Cross-Border Access to Electronic Evidence*. Online: <https://www.eurojust.europa.eu/publication/second-additional-protocol-budapest-convention-cybercrime-and-cross-border-access> (Letöltve: 2024.09.30.)

⁵⁵⁹ *Second Additional Protocol to the Cybercrime Convention on enhanced co-operation and disclosure of electronic evidence (CETS No. 224)*. Online: https://www.coe.int/en/web/cybercrime/second-additional-protocol/-/asset_publisher/isHU0Xq21lhu/content/opening-coecyber2ap (Letöltve: 2025.01.25.)

⁵⁶⁰ Council of Europe (2022) i. m., 4-17.

közvetlen megkeresése lesz lehetséges, akinek válaszolnia kell, ezzel viszont a bűnügyi együttműködés kissé háttérbe szorul, „...jó, mert közvetlen adatbeszerzési lehetőség lesz....” (R2-2024). Másik lényeges szempontja a II. Kiegészítő Jegyzőkönyvnek, hogy így a beszerzett adat bizonyítékként lesz értékelendő, nincs szükség ENYH vagy jogsegély kibocsátására, az ügyészek ezért is üdvözlik annyira az EU ezen törekvését.⁵⁶¹

A II. Kiegészítő Jegyzőkönyv cikkei közül hangsúlyos a közös nyomozócsoport, mint a kiberbűnözés elleni fellépés egyik lehetséges eszköze. A közös nyomozócsoportban történő megállapodás szabályai nem változnak, ugyanúgy kettő vagy több illetékes hatóság szükséges a kölcsönös megállapodáshoz. Rögzítésre kerül, hogy kölcsönös bűnügyi jogsegély nélkül tudnak intézkedéseket végrehajtani, valamint, hogy a felek felhasználhatják a rendelkezésre bocsátott adatokat. A jogalkotó, egyéb más előny mellett, felhívja a figyelmet arra, hogy a közös nyomozócsoporton belül történő együttműködés esetében az elektronikus bizonyítékok cseréje gyorsabb lehet.⁵⁶²

Kiss Tibor szerint a közös nyomozócsoportok a határokon átnyúló bűnözés elleni küzdelem egyik leghatékonyabb eszközei, különösen a kibertérben és a vele szoros kapcsolatban álló szervezett bűnözéssel összefüggő nyomozások terén, ahol különösen nagy hatékonysággal működhetnek.⁵⁶³ Az Europol és az Eurojust ugyancsak szorgalmazza a közös nyomozócsoportok létrehozását.

Következésképpen foglalkoztatott annak a kérdése, hogy a nyomozók és az ügyészek mit gondolnak a közös nyomozócsoportban történő megállapodásról, ha a kibertérrel érintett a bűncselekmény? Első kérdésem arra irányult, hogy az interjúalanyok dolgoztak-e már közös nyomozócsoportban, és ha igen, milyen tapasztalataik vannak. A válaszok két fő irányba mutattak. Az egyik csoport azokból az interjúalanyokból áll, akik még nem vettek részt közös nyomozócsoportban, és véleményük szerint bürokratikus és hosszadalmas folyamat, „...ezeket nehéz tető alá hozni, az ügyészség tart tőle...;túl sok mindenkinek kell igent mondania rá, jelentésekkel jár és macerásabb, de ha már felállt a közös nyomozócsoport egyszerűbb, csak megállapodni nehéz...” (R1-2024).

⁵⁶¹ CSONTOS-NAGY (2024) i. m., 174.

⁵⁶² Council of Europe (2022) i. m., 12-13.

⁵⁶³ KISS Tibor (2018): *Cyberbűnözés*. In: Frigyer László (szerk.): Nemzetközi jellegű szervezett bűnözés nyomozásának kutatása információáramlási szempontból – Tanulmánykötet II. Budapest: Nemzeti Közszerzői Egység. 47.

A másik csoport, akik dolgoztak már benne, és szinte csak pozitívumokat emeltek ki, miszerint felgyorsul a bizonyítékok cseréje, gyorsabb az információcsere, nem kell várni hónapokat a válaszra, anyagilag és technikailag is támogatva van, sőt az ügyészek is részt vesznek benne, ami segíti az együtt gondolkodást és a nyomozás eredményességét. Ez a megoszlás igaz az ügyészség és a rendőrség tekintetében egyaránt, bár a megkérdezett ügyészek nagyobb hajlandóságot mutatnak, még akkor is, ha nem működtek együtt ilyen formában. „Így lehet a leggyorsabban beszerezni az információt, közvetlen nyomozati cselekményeket hajthatok végre...” (R3-2024), „...nyitottság kérdése, nincs megfelelő ismeret és az ismeretlentől való félelem sokat befolyásol...; ...nagyon jó lenne, nem kellene jogsegélyeket küldeni ki, mit végezzen el, egyszerű a bizonyítékok cseréje...”. (Ü4-2024).⁵⁶⁴ Mindezen felül az adathordozók egymás közötti átadása szintén megoldott, a postázással járó költségeket az Eurojust fedezi.

4.3. Nemzetközi bűnügyi együttműködés a kibertérben

A nemzetközi bűnügyi együttműködés egyik sarkalatos feltétele a megfelelő jogi keretek biztosítása. Az olyan nemzetközi megállapodások, mint a Budapesti Egyezmény, döntő szerepet játszanak a kiberbűnözés elleni globális fellépésben.⁵⁶⁵ A nemzetközi bűnügyi együttműködés elengedhetetlen ahhoz, hogy a gyakran felmerülő kérdések a jogi eljárások harmonizálásával, a bizonyítékok beszerzésével kapcsolatban válaszul szolgáljon. Az elektronikus bizonyítékok begyűjtése érdekében, az államok közötti együttműködés gyakran a már említett egyablakos rendszereken keresztül történik. Hangsúlyos, hogy a kiberbűnözés elleni nemzetközi bűnügyi együttműködésben szintén egyértelműen elkülönüljön az információ és a bizonyíték közti különbség.

A büntetőjogilag számottevő cselekmények rekonstruálása végett a nyomozóknak és az ügyészeknek hozzá kell férniük, megőrizniük és dokumentálniuk a különböző joghatóságokban tárolt elektronikus adatokat, biztosítva azok eredetivel való egyezőségét és megváltoztathatatlanságát. Az adatok különféle digitális eszközökön tárolódnak, beleértve a számítógépeket, optikai lemezeket, merevlemezeket, USB-memóriaeszközöket, mobiltelefonokat, valamint egyéb hordozható és beépített digitális adathordozókat, például táblagépeket, digitális fényképezőgépeket és videokamerákat. Ezek az eszközök rendkívül nagy

⁵⁶⁴ CSONTOS-NAGY (2024) i. m., 174.

⁵⁶⁵ Nadiya ILCHYSHYN et al. (2023): *International Legal Cooperation in the Field Of Criminal Justice: New Challenges and Ways to Overcome Them*. Journal of Law and Sustainable Development, Vol. 11, No. 4, 3.

menyiségű információ tárolására és megőrzésére alkalmasak, amelyek rengeteg ember életének, kapcsolatának és tevékenységének jelentős részét érintik.⁵⁶⁶ Megállapítható, hogy a digitalizáció térnyerésével a mindennapi tevékenységeink legapróbb mozzanatai is rögzíthetővé és nyomon követhetővé váltak, aminek következtében tudatosan vagy akaratlanul, de folyamatosan digitális lenyomatot hagyunk magunk mögött a virtuális térben.⁵⁶⁷

Emiatt fontos szempont, hogy az elektronikus bizonyítékok kapcsán megvalósuljon az adatvédelem, a GDPR (General Data Protection Regulation), ez még mindig egy olyan terület, amit nehezen lehet követni a jogalkotásban és több országban vet fel aggályokat bírói szakban.⁵⁶⁸ Az értekezésnek a bizonyítékok bírói szakban történő felhasználása nem tárgya, mégis a nyomozás ideje alatt figyelemmel kell lenni az adatvédelem kérdésére, mivel nemzetközi szinten még inkább akadályokba ütközhet.

Az elektronikus bizonyítékok beszerzése lényegesen összetettebb folyamat a hagyományos, fizikai térben elkövetett bűncselekmények nyomozásához képest. Ezért kutattam a nemzetközi bűnügyi együttműködés formáit a kiberteret érintően. Interjúkon keresztül vizsgáltam a nyomozók és az ügyészek munkáját a kiberbűnözéssel szemben, rávilágítva a lehetséges akadályokra.

A kutatás elsődleges fókuszja a nyomozó hatóságok és az ügyészségek közötti együttműködés volt, mivel a digitális teret érintő nyomozásokban még több kihívás rejlik, emiatt fontos az összehangolt munka, ami alapvetően hozzájárulhat a nemzetközi együttműködés sikerességéhez. Bár a vélemények eltértek egymástól, az együttműködés kulcseleme az, hogy ki foglalkozik rendszeresen olyan bűncselekményekkel, amelyek az online térben valósulnak meg, és ki az, akinek ezek nem képezik mindennapi tevékenységét. Ennek alapján négy különböző kapcsolati típus emelkedett ki a válaszokból.

Olyan nyomozó, aki rutinos a kibertérben elkövetett bűncselekmények nyomozásában, kap egy olyan felügyelő ügyészt, aki nem. A másik, amikor a felügyelő ügyész rutinos, de a nyomozó nem. Végül az utolsó kettő, amikor vagy mindketten rutinosak, vagy egyikőjük sem.

⁵⁶⁶ Filippo SPIEZIA (2022): *International cooperation and protection of victims in cyberspace: welcoming Protocol II to the Budapest Convention on Cybercrime*. ERA Forum, Vol. 23, 103.

⁵⁶⁷ BÁNÁTI Tibor – NAGY Ivett – NÉMETH Ágota (2022): *Adat az adatról, azaz a metaadatok elemzésének lehetőségei, különös tekintettel a szervezett bűnözésre*. Belügyi Szemle, 70. évfolyam 7. szám, 1418.

⁵⁶⁸ Sana SAMDANI – Ausaf Ahmad MALIK (2023): *Understanding the role of data privacy in the investigation and prosecution of digital crimes and real crimes*. NIU International Journal of Human Rights, Vol. 10, 341-342.

Érthető módon a leggyorsabbak azok a büntetőeljárások, ahol mindkét fél tapasztalt, ismerik a rendelkezésre álló nemzetközi bűnügyi együttműködési eszközöket, nemzetközi kapcsolati hálóval rendelkeznek, motiváltak. Volt olyan ügyész, aki szerint a nyomozón múlik az eljárás sikere, hogy milyen ismerete, képzettsége, tapasztalata van, ellenben volt olyan ügyész, aki szerint épp az ügyészségen múlik, hogy milyen irányba terelgeti a nyomozót. Viszont rendőri oldalról szintén elhangzott, hogy sokszor sem az ügyész, sem a bíró nem ismeri a szakkifejezéseket, egy bírónál fordult elő, hogy „...*nem tudta mi a kriptovaluta, a letartóztatás után kérdezte meg...*” (R2-2024).

Az ügyészség már rendelkezik egy kiberbűnözés elleni küzdelemmel kapcsolatos hálózattal, amelynek minden vármegyéből egy ügyész tagja. Az ő feladata, hogy a kiberbűnözés elleni küzdelemben felmerülő új fejleményeket és információkat továbbítja a többi ügyész számára, valamint biztosítja azokat az adatokat, amelyek elősegítik az igazságügyi együttműködést.

Lényeges meghatározni, hogy milyen eszközök állnak a hazai nyomozó hatóságok és ügyészségek rendelkezésére, amikor a nemzetközi bűnügyi együttműködés keretei között elektronikus bizonyítékok beszerzése válik szükségessé.

A nyomozó hatóságok körében legtöbbet alkalmazott együttműködési eszköz, az önkéntes adatszolgáltatás, amikor közvetlenül keresik meg az érintett szolgáltatót, aki saját mérlegelése alapján dönt arról, hogy eleget tesz-e az adatszolgáltatási kérelemnek. Az információ és bizonyíték viszonyát vizsgálva ez az eljárás a bizonyíték-reaktív metszetbe került besorolásra. Ugyanakkor, mint korábban említettem, 2024. augusztus 1-jét megelőzően az információ-reaktív metszetbe tartozott volna. Ennek eredménye, hogy jelenleg a kapott információ konvertálási folyamat nélkül értékelhető bizonyítékként.

A 2024. évi XVIII. törvény 35. §-a, amely 2024. augusztus 1-jétől került beiktatásra a Be.-be, rögzíti, hogy az önkéntes adatszolgáltatás vonatkozásában, amennyiben igazolható a válasz küldője, úgy a válasz tartalma további hivatalos megkeresés nélkül bizonyítékként értékelhető. Továbbá mellőzi az ügyészi engedélykérést: „*A nyomozó hatóság és a rendőrség belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerve, valamint a rendőrség*

*terrorizmust elhárító szerve az ügyészség engedélye nélkül kérhet adatszolgáltatást...*⁵⁶⁹ „*az elektronikus hírközlési szolgáltatótól*”⁵⁷⁰, „*a banktitoknak, fizetési titoknak, értékpapírtitoknak, pénztártitoknak vagy biztosítási titoknak minősülő adatot kezelő szervezettől, ilyen adatra vonatkozóan*”⁵⁷¹, „*...a velük szerződésben álló személy kilétére és a személyazonosító adataira vonatkozóan*”⁵⁷², illetve „*a központi bankszámla-nyilvántartást vezető nyilvántartó szervtől, a központi bankszámla-nyilvántartásban szereplő adatokra vonatkozóan*”⁵⁷³. Ha a büntetőeljárás érdekei nem sérülnek, az ügyészség és a nyomozó hatóság olyan módon is kezdeményezheti az adatszolgáltatást, hogy a megkeresett szervet szankció alkalmazásának kilátásba helyezése nélkül, önkéntes adatszolgáltatásra kéri.⁵⁷⁴ A rendelkezések célja a büntetőeljárások felgyorsítása a bizonyítékok beszerzése terén.

Ebben a kérdéskörben a Legfőbb Ügyészségen utólagosan egyeztetve az interjúalanyokkal, kiemelték, hogy a Be. módosítása az ő kezdeményezésüknek köszönhető. Ennek indoka, hogy a gyakorlatban az ügyészi engedélyek beszerzése és kiadása jelentős adminisztrációs terhet rótt az érintett szervekre, továbbá az önkéntes adatszolgáltatás során rendszeresen előfordult, hogy ugyanazon adatok beszerzése miatt kétszer kellett eljárni, egyszer rendőri, majd igazságügyi szinten. A nyomozó hatóság először információként kérte be az adatokat, majd ezt követően az ügyészség ENYH vagy jogsegély keretében igazságügyi szinten működött együtt. Az interjúalanyok hangsúlyozták, hogy 2025. március 1-jével további módosítás várható a Be.-ben, amely lehetővé teszi, hogy egy engedélyeztetési folyamaton belül több engedély is kiadható legyen.

Opció, a már bemutatott 24/7-es adatmegőrzési kérelem, amiben először a bizonyítékkal érintett tagállam nyomozó hatósága kerül megkeresésre, majd az adott tagállam megkeresi a területén lévő szolgáltatót, kéri az adatok megőrzését. A gyakorlatban jellemzően nem csupán az adatok megőrzésére kerül sor, hanem a kérelemben feltett kérdések megválaszolására is. Ugyanakkor a szolgáltatók eltérő eljárásrendet követhetnek ezen a téren.

A SIENA csatorna vagy az Interpol csatorna szintén gyakran alkalmazott eszköz információ beszerzésére.

⁵⁶⁹ Be. 262. § (4) bekezdés

⁵⁷⁰ Uo. 262. § (1) bekezdés c)

⁵⁷¹ Uo. 262. § (1) bekezdés e)

⁵⁷² Uo. 262. § (4) bekezdés a)

⁵⁷³ Uo. 262. § (4) bekezdés b)

⁵⁷⁴ Uo. 265/A. §

Az igazságügyi együttműködés folyamatában a bizonyítékok beszerzése elsősorban ENYH-n vagy nemzetközi bűnügyi jogsegélyen keresztül valósulhat meg. Emellett kifejezetten az igazságügyi szervek munkáját segíti elő a European Judicial Cybercrime Network (a továbbiakban: EJC�), ami 2016-ban került megalapításra. Célja, hogy támogassa azokat a nyomozásokat, amelyekben érintett a kibertér. További cél a büntetőeljárás hatékonyságának növelése és a bizonyítékok széles körének biztosítása. Ezen túl kommunikációs csatornaként funkcionál. Ha személyes megbeszélésre kerülne sor, akkor az Eurojust ad otthont az értekezletnek. A megrendezett nagyobb konferenciák lehetőséget adnak arra, hogy az országok tapasztalatot cseréljenek, más országok jogrendszereiből merítsenek példát, esettanulmányokat vizsgáljanak meg. Az EJC� olyan jogi keretek felállításán dolgozik, amelyek a kiberbűnözést nemzetközi szinten képesek szabályozni. Nagy akadályokat jelent ügyészi szinten a felhőalapú tárhelyben tárolt adatokhoz való hozzáférés, illetve a szolgáltatókkal történő együttműködés az ő esetükben sem működik gördülékenyen.⁵⁷⁵ Minden tagországban van egy-egy képzett ügyész, aki az EJC�-en keresztül kommunikál a többi tagállammal, ha felmerül a nemzetközi kapcsolat egy kibertérben elkövetett bűncselekmény nyomozásakor, legyen szó bűnügyi vagy igazságügyi együttműködésről. Ezért fontos, hogy a nyomozó hatóságok kommunikáljanak, kérjenek segítséget az ügyészségektől, hisz elképzelhető, hogy egy ilyen együttműködési platform a kulcsa egy online térben megvalósuló bűncselekmény teljes körű felderítéséhez.⁵⁷⁶

Az interjúk alatt felmerült még néhány lehetséges együttműködési platform, amelyek alkalmazása még inkább elősegítheti az elektronikus bizonyítékok beszerzését a határon átvéve. A nyomozók és az ügyészek által nagyra értékelt, az EU által finanszírozott, az Europol, az Eurojust és az EJC� szoros együttműködésében megvalósított SIRIUS projekt. Ez egy tudásalapú központi adatbázis, ami elérhető a nyomozó hatóságok tagjai és az ügyészség munkatársai részére. A felület a határon átnyúló elektronikus bizonyítékokhoz történő hozzáférést segíti elő, olyan formában, hogy a tudástárban megtalálható néhány nyilvános dokumentum, illetve regisztrációt követően különböző segédanyagok

⁵⁷⁵ *European Judicial Cybercrime Network*. Online: <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/practitioner-networks/european-judicial-cybercrime-network> (Letöltve: 2024.09.30.)

⁵⁷⁶ CSONTOS-NAGY (2023b) i. m., 46.

támogatják a szolgáltatókkal és a másik országgal folyó együttműködést.⁵⁷⁷ Többek között oktatási, képzési anyagok, vitafórumok, tanácsadás, tudásmegosztás lehetősége biztosított, illetve a platformot működtetők eltérő fórumokat moderálnak, nemzetközi szakértői rendezvényeket szerveznek, hogy segítsék a hatóságok munkáját.

A SIRIUS projekt minden évben jelentés formájában mutatja be az elektronikus bizonyítékok aktuális helyzetét. A platform applikáción keresztül is elérhető. A projekt része az összes EU tagállam, egyre több harmadik ország (jelenleg 47 ország), valamint az Európai Ügyészség.⁵⁷⁸ Az interjúalanyok elmondása szerint, aki ismeri, regisztrált ezen a felületen, az napi szinten fogja alkalmazni. A kutatásban részt vevők többsége megkeresési minták beszerzésére, másik országgal való kommunikációra, vagy információkhoz való hozzáférésre használja, ami a megkeresésekre és a szolgáltatókra vonatkozik, illetve számos útmutató érhető el. Fontos, hogy ezen a platformon keresztül megkeresés nem küldhető a szolgáltatók felé. Nagyon hasznos, viszont a magyar rendőri és ügyészi szervek között nem sokan ismerik (egy interjúalany szerint, „...*vidéken sok helyen nem hallottak róla...*” R2-2024).

Említésre került a nyomozók által egy másik olyan felület, ami a több gigabyte-ot elérő fájlok (50 megabyte feletti) biztonságos cseréjét segíti elő, azonban az a tapasztalat, hogy hazánkban ezt is kevesen ismerik és használják. Ez az ELF (Exchange of Large Files) platform, ami a SIENA égisze alatt működik, két faktoros azonosítást, felhasználónév és jelszó megadását követően használható. A belépést követően a tagországok biztonságosan meg tudják osztani egymás között az elektronikus bizonyítékokat. A közös nyomozócsoporton belül szintén ezt alkalmazzák.

Az Európai Unió Kiberbiztonsági Ügynökség (European Union Agency for Cybersecurity – ENISA) szerepe ugyancsak elhangzott. A szervezet 2004-es megalakulása óta küzd az EU-n belüli minél magasabb szintű kiberbiztonság elérésére. Számos területen, illetve stratégiai, operatív és technikai szinten segíti a tagállamok kiberbűnözés elleni küzdelmét.⁵⁷⁹

⁵⁷⁷ SIRIUS project. Online: <https://www.europol.europa.eu/operations-services-innovation/sirius-project> (Letöltve: 2024.10.20.)

⁵⁷⁸ SIRIUS. Online: <https://www.eurojust.europa.eu/sirius> (Letöltve: 2024.10.20.)

⁵⁷⁹ ENISA: What we do. Online: <https://www.enisa.europa.eu/about-enisa/what-we-do> (Letöltve: 2024.10.20.)

Meg kell még említeni az egyablakos kapcsolattartó pont, azaz a Single Point of Contact (SPOC) relevanciáját a nemzetközi bűnügyi együttműködésben. Magyarországon eltérő területeken tartanak számon ilyen pontokat, ami az értekezés szempontjából releváns, az a NEBEK és a KR NNI kiber egysége. Mindkét esetben ezen a két szerven keresztül kerülhet kiküldésre a 24/7-es adatmegőrzési kérelem a Budapesti Egyezmény alapján. A kutatás alkalmával kitértem arra, hogy a gyakorlatban mit tapasztalnak az egyablakos módszerrel kapcsolatban. Az egyik nyomozó elmondta, hogy hetente jellemzően egy kérelmet küldenek külföldre és havonta egyet kapnak külföldről, de nagyon sok helyen az országban nem ismerik az adatmegőrzési kérelem folyamatát, így vélhetően ezért is „győzi” egy ember a kérelmek feldolgozását. Egy ügyész szerint ez a fajta egyablakos kapcsolattartás csak lelassítja a folyamatot, sok idő mire átfutnak a rendszeren a kérelmek.

Az elektronikus bizonyítékok beszerzésének egyik kezdeti lépéseként elengedhetetlen annak meghatározása, hogy a szükséges adatok EU-n belüli székhellyel/telephellyel rendelkező szolgáltatónál, vagy egy Unión kívüli szolgáltatónál találhatók-e. Az EU-n kívül általában az Amerikai Egyesült Államok a leggyakoribb érintett joghatóság.

A nyomozók először igyekeznek önkéntes adatszolgáltatás útján beszerezni az információt, de mivel önkéntes, ezért a szolgáltatónak jogában áll eldönteni, hogy válaszol-e vagy sem. Viszont ebben az esetben nem releváns hol van adott szolgáltató székhelye. Az olyan nagy vállalatoknak, mint például a Google, Paypal, Facebook, Binance, Wise, Coinbase, van egy úgynevezett „*law enforcement portáluk*”, ide fel lehet tölteni a nyomozó hatóságok megkereséseit. Ez meggyorsítja az adatkérések kiküldését, van olyan cég, amelyik egy napon belül válaszol. Van „vészhelyzet” esetére e-mail címük, ha sürgős információra lenne szükség, akkor szinte azonnal válaszolnak.⁵⁸⁰ Egyes szolgáltatókat viszont csak e-mail-ben lehet megkeresni, illetve van olyan szolgáltató, amelyik egyáltalán nem működik együtt és az ügyészség által kibocsátott jogsegélyre sem érkezik válasz.

Amennyiben az adatszolgáltatás nem működik önkéntes alapon, a szolgáltatók megkeresése a 24/7-es együttműködési csatornákon keresztül valósul

⁵⁸⁰ CSONTOS-NAGY (2024) i. m., 177.

meg, ahol az adatok mindaddig információnak tekintendők, amíg ENYH-t vagy jogsegélyt nem bocsát ki az ügyészség. Az ügyészek szerint problémát jelent, amikor a nyomozó hatóságok nem tesznek egyértelmű különbséget az önkéntes adatszolgáltatás és az adatmegőrzési kérelem között, mivel ezek eltérő eljárások, és nem mindegy, melyiket alkalmazzák a büntetőeljárás során. Meghatározó tényező mindezen túl, hogy a bizonyítékokat az EU-n belüli vagy azon kívüli államból kell beszerezni, mivel számos harmadik ország igazságügyi együttműködés keretében nem, vagy csak korlátozottan elérhető.⁵⁸¹

Abban a témában, hogy mennyire tudnak együttműködni az országok nemzetközi szinten a kibertérben elkövetett bűncselekmények ellen, megoszlott a rendőri és az ügyészi állásfoglalás.

A rendőri szinten az a tapasztalat, hogy jól tudnak együttműködni, de leginkább ez az EU-n belül mondható el, illetve az egyműködés sokban függ a közvetlen, személyes kapcsolattól. Ha nincs meg a személyes kontakt, akkor egy SIENA rendszeren küldött megkeresésre akár több hónap elteltével érkezhethet válasz (ország függő). Mindegyik együttműködésben az a kérdés mennyi időn belül válaszolnak, például milyen hamar tudja megkeresni a másik ország nyomozó hatósága az adott szolgáltatót.⁵⁸²

Az ügyészek esetében ennél árnyaltabb a kép, 3-as értékelést adtak a legtöbben, mert azt tapasztalják, hogy például a jogsegélyek teljesítésekor nem foglalkoznak a másik ország jogsegélyében leírtakkal, nem tartják be a kérő ország büntetőeljárás szabályait, és előtérbe helyezik a saját eljárásaikat.⁵⁸³ Ugyanakkor vannak pozitív példák, de mivel az idő sokat számít, így nem mindegy, hogy egy ENYH-ra vagy egy jogsegélyre mennyi időn belül érkezik válasz.

Igyekeznek az ügyészek, hasonlóan a nyomozókhöz, a személyes kapcsolatokra támaszkodni, valamint az Eurojust segítségét kérni abban, hogy kerüljenek kapcsolatba a megkeresni kívánt országgal. Egy ügyész szerint, „...3-as, vannak jó példák és rossz példák, van amikor gyorsan és segítőkészen működnek együtt az országok, van hogy nem, a jogsegélyben abban látom a hibát, hogy a másik ország nem foglalkozik azzal, ami a jogsegélyben van, inkább a sajátjuk az

⁵⁸¹ Uo. 177-178.

⁵⁸² Uo. 172.

⁵⁸³ Uo.

első, a legjobb ha közvetlenül megy megkeresés, viszont sajnos sokszor rosszul teljesítik, nem az eljárási szabályok szerint...” (Ü1-2024).⁵⁸⁴

Az EU-n belül a tagállamok közötti együttműködés az interjúalanyok véleménye szerint sokat fejlődött az elmúlt években, mindezt elősegítette az Europol, Eurojust tevékenysége, illetve a gyakorlat és a kapcsolati háló kiépítése a bűnüldöző hatóságok és az ügyészségek között. Az együttműködési hajlandóságot gátolja az országok eltérő jogrendszerei, amiket a gyakorlatban igyekeznek alternatív megoldásokkal áthidalni, mint például a személyes kapcsolati tőke. Kiemelték szinte minden esetben, hogy ha van jó együttműködés, akkor a bizonyítékok beszerzése is könnyebb, „...*megyünk előre pozitív irányba, a kétoldali kapcsolatok is egyre szorosabbak...*” (R5-2024). „*Folyamatos a fejlődés ebben, az eszközök adottak, csak az emberek nem tudnak róla és nem használják ki...*” (Ü4-2024). A nemzetközi együttműködésben az a lényeg más országgal szemben, hogy ha gyorsaságot adunk, akkor mi is azt kapunk vissza, fontos, hogy lássák az aktivitást.⁵⁸⁵

Az EU tagállamok gyakorlatait tekintve a nyomozó hatóságok elmondták, hogy a nemzetközi bűnügyi együttműködés területén hasonló eszközök állnak rendelkezésre a kiberteret érintő nyomozások kapcsán minden tagállamban. A kérdés, hogy kinek milyen technológiája, milyen szoftverei vannak (példaként került említésre, hogy Németországban milyen hatékony blokklánc elemző szoftvert használnak). A legtöbb esetben a tagállam fejlettségi szintje határozza meg a kiberbűnözés elleni küzdelmet, „...*nálunk szerény a fejlettségi szint, ahol viszont van pénz a fejlesztésre, ott egy kiber központi adatbázist hoztak létre, ami a kiberbűncselekmények nyomozását egy rendszerben kezeli, elemzésben nagyon fejlett...*” (R5-2024). Hollandiát illetően „...*a prevencióra is nagy hangsúlyt fektetnek, a tizenévesek azon versenyeznek, ki tud hamarabb feltörni egy adott rendszert, viszont vannak, olyan felületek ahova lehet regisztrálni, hogy ott prevenciós dolgokat tudjanak meg, sőt megkeresik a fiatalokat, hogy a tudásukat jobbra tudnák fordítani, felkarolják őket...*” (R2-2024).

Egy ügyész kiemelte, hogy Románia meglepően élen jár a kiberbűnözés elleni küzdelemben, de Lengyelország és Észtország hasonlóan, ahol erre specializálódott egységet hoztak létre, „...*az észteknél van kiberbűnözésel*

⁵⁸⁴ Uo.

⁵⁸⁵ Uo. 173.

foglalkozó egység, ott minden online térben elkövetett bűncselekmény jelen van, folyamatosan monitoringoznak és kockázatelemzést is végeznek...” (Ü3-2024).

Lengyelországban nagyon jó az elemző rész, a legtöbb bűncselekmény a kibertérben oda vezethető vissza, ezért a felderítésre nagy hangsúlyt fektetnek.⁵⁸⁶

Amennyiben nem EU tagállammal kell együttműködni az elektronikus bizonyítékok beszerzésében, akkor a nyomozók rendelkezésére áll a 24/7-es csatornán keresztül elérhető országok, azaz a Budapesti Egyezményt aláíró országok, a SIENA, például Szerbiát vagy Ukrajnát érintően. Továbbá a NEBEK-en keresztül történő kapcsolatfelvétel, szomszédos országokkal a közös kapcsolattartási szolgálati helyen keresztül vagy a delegált összekötő tisztek által.

Még kettő lényeges csatornát említek, a “G7 24/7 High Tech Crime Network”, aminek 87 ország a tagja, ebben az esetben ugyancsak 24 órás készenlétet látnak el az országok, kapcsolattartók vannak kijelölve. A másik, ami szintén kifejezetten a kibertérben elkövetett bűncselekmények bizonyítékainak beszerzését segíti elő az “Interpol Cybercrime Directorate 24/7 Contact Points”, hasonlóan a fentihez, 24 órás állandó készenléttel működik 155 országban.

Az ügyészek jogsegélyen keresztül igyekeznek beszerezni a bizonyítékot, azonban elhangzott, hogy két ügyészi hozzáállás tapasztalható itthon, „...az egyik, hogy megküldöm a jogsegélyt a vakvilágba, vagy a másik, hogy az Eurojuston keresztül elkezdek kommunikálni az adott országgal, mivel társult országgént is vannak harmadik országok az Eurojustnál és törekszem a mihamarabbi válasz beszerzésére, de a nyomozóval együtt is meg lehet próbálni elérni a másik államot ...” (Ü2-2024).

A kutatás központi kérdése az elektronikus bizonyítékok határon átnyúló beszerzése, ezért a nyomozó hatóságok és ügyészségek rendelkezésére álló eszközök mellett arra is kíváncsi voltam, hogy melyek azok a tényezők, amelyek a legnagyobb kihívást és nehézséget okozzák, valamint hogy a bizonyítékok hiánya milyen mértékben befolyásolta már a büntetőeljárások sikerességét?

A legnagyobb nehézséget okozza, hogy az országokban eltérő ideig tárolják az adatokat, amíg Magyarországon egy évig tárolnak például előfizetői adatokat, addig van ahol 60 nap, van ahol 90 nap, fél év, nagyon változó, sőt például

⁵⁸⁶ Uo. 172-173.

Ausztriában nincs is országszinten egységesítve, így nincs kötelező megőrzési idő sem, nincs jogszabályba foglalva. Az interjúalanyok a munkájuk során számtalan esetben tapasztaltak olyat, hogy az eljárások vége felfüggesztés lett, például „...ázsiai országok esetében, Indonéziából nem jött semmilyen válasz, ezért fel kellett függeszteni...” (R1-2024).

Ügyészi vélemény; „...nem állnak örökké rendelkezésre a bizonyítékok, időtényező nagyon fontos és a szakszerűség, valamint a helyes igazságügyi eszköz megválasztása...” (Ü1-2024); „...ha időben nem cselekedünk, az elkövető sikeresen el tudja rejteni magát...” (Ü2-2024). Az ügyészek szerint probléma még a szolgáltatói együttműködés hiánya, valamint a védekezési technikák bírói szakban (más is használta az adott eszközt, nem megfelelő az adatmentés), illetve sok esetben a kriptovaluta szolgáltatók sem elérhetők.

A felderítési és a bizonyítási nehézségek között elhangzott nyomozói oldalról, hogy „...sok a bizonyíték, csak nehéz megszerezni azokat...” (R1-2024). Nem állnak rendelkezésre megfelelő szoftverek (anyagi okok miatt), az új technológiák és a szakértők hiánya szintén akadályozó tényező, nincs annyi kiber nyomozó. Sok mindent manuálisan kell csinálni, de ha lennének fejlettebb szoftverek, akkor több felderítés lenne.

Bár nem a bizonyítást nehezíti, de a kapacitáshoz hozzátartozik, hogy rendőri szervek között és szerven belül egyaránt próbálnak „megszabadulni” azoktól az ügyektől, ahol érintett a kibertér, az online szó láttán már úgy vélik ezzel egy kiber egységnek kell foglalkozni, annak ellenére, hogy az alapcselekmény nem kiberbűncselekmény.

Összességében az interjúalanyok válaszaiban közös elemként jelent meg, hogy az idő jelentős hatással van a nyomozások sikerességére. Kulcsfontosságú, hogy a nyomozati cselekményeket minél gyorsabban végrehajtsák, mivel ez alapvető a digitális adatok megőrzése és a bizonyítékok minél előbbi beszerzése érdekében. A gyors reagálás lehetővé teszi az elkövető időben történő felelősségre vonását, „...nem is az együttműködés, hanem az időfaktor, ami nehéz, az adatmegőrzési probléma, a harmadik országokkal való kapcsolatfelvétel és a vagyonbiztosítás, általában már nincs meg a pénz...” (Ü4-2024).⁵⁸⁷

⁵⁸⁷ Uo. 171.

Kérdésként hangzott el, hogy a rendelkezésre álló együttműködési eszközöket a kibertérben elkövetett bűncselekmények elleni küzdelemben a nyomozó hatóságok és az ügyészségek megfelelően kiaknázzák-e?

A nyomozók elmondták, hogy országon belül nagy eltérések mutatkoznak, akik ezen a szakterületen dolgoznak, ők jól ismerik milyen együttműködési formák és platformok állnak rendelkezésre, de „...*van ahol vidéken még adatmentő eszköz sincs...*” (R1-2024). Az ügyészek szerint hasonlóan van még hova fejlődni. Az ügyészek sem ismerik teljesen a rendelkezésre álló eszközöket.

A hazai adatszolgáltatókkal és pénzintézetekkel fennálló viszony sem elhanyagolható, hiszen a Magyarország határain belül végrehajtandó nyomozati cselekmények között jellemzően szerepelnek együttműködő félként. Vannak jó és kevésbé jó tapasztalatok. Például a telefonszolgáltatók azonnal válaszolnak, ami nagy előny. Nagy általánosságban igyekeznek ezek a szolgáltatók partnerek lenni, van ahonnan hamar érkezik válasz, van ahonnan nem. Azt belátták, hogy a kibertámadások megelőzése végett együtt kell működni a hatóságokkal, vannak együttműködési megállapodások is.

A nyomozó hatóság keresi a szoftvergyártókkal és a bankokkal a közös platformot, kampányokat indítanak. Egy rendőr részéről elhangzott, hogy a pár másodperces utalás nem a szervezett bűnözés elleni küzdelmet segíti elő. Ez nem előnyös a pénzmosás esetében sem, a rendőrség törekszik arra, hogy legalább 3-4 óra legyen az utalás, de egyelőre a bankok ügyfélélményre hivatkozva elutasítják a kezdeményezést. „*A szolgáltatóknak terhet jelent a kiberbűncselekmények nyomozása, erre vonatkozóan eszközberuházást kell még csinálniuk, hogy az adatokat tárolják, ezek a beruházások pedig pénzbe kerülnek.*” (R5-2024)

A rendőrségi oldalról elhangzott, hogy Magyarországon nyilvánosan elérhető a központi bankszámla- és széf-nyilvántartás. Ennek ismerete kiemelten fontos lenne a nyomozó hatóságok számára, mivel jelentős segítséget nyújthat a nyílt forrású adatok beszerzésekor.

Hosszútávú cél a rendőrség és a bankszektor kapcsolatában az lenne, ha közvetlen hozzáférést kapnának az adatbázisokhoz a nyomozók, így a lekérdezéseket ők maguk tudnák végrehajtani. Ennek megvalósítása – beleértve a jogszabályi keretek kidolgozását és a technikai feltételek biztosítását – még várat

magára, azonban a rendőrség részéről az erre irányuló igény már megfogalmazódott.

A vizsgálat végén javaslatokra kérdeztem rá, miben látják ezeknek a típusú bűncselekményeknek a sikerességét. A nyomozó hatóságok tagjai egyhangúan kiemelték, hogy a folyamatos oktatások, képzések, konferenciák és kerekasztal-beszélgetések nélkülözhetetlenek a szakmai tudás bővítésében. Az ilyen jellegű programok hozzájárulnak a kiberbűnözés elleni küzdelem, a bizonyítási eljárások, valamint az elektronikus adatok beszerzésének megértéséhez és alkalmazásához.

Ez különösen fontos, mivel jelentős eltérések figyelhetők meg az országon belül ezen a területen, annak ellenére, hogy már egy kibertérben elkövetett csalás is gyakran vet fel nemzetközi vonatkozásokat, („...*nem áll meg a megyehatáron a bűncselekmény...*” *Ü1-2024*), ami egy városi rendőrkapitányságon van folyamatban. De vajon a nyomozók ismerik-e a kibertérrel összefüggő nyomozások módszertanát és az ehhez szükséges eszközöket? Erre kívánják ráirányítani a figyelmet azok a szakemberek, akik napi szinten találkoznak ilyen esetekkel, mivel a bűncselekmények elkövetése egyre inkább a digitális térben zajlik.

Krasznay Csaba szerint azonban a magyar hatóságok rendszeresen működnek együtt, rutinszerűen más országokkal, rendszeresen küldenek adatkéréseket, megkereséseket és más országban indult, de magyar állampolgárral szemben fogatosított kényszerintézkedésekből szintén kiveszik a részüket.⁵⁸⁸ Ez az álláspont véleményem szerint részben helytálló, különösen a KR NNI kiberbűnözéssel foglalkozó egységeinek vonatkozásában. Másfelől az országon belüli gyakorlat tekintetében a rendszeresség és a kialakult rutin összetettebb és árnyaltabb képet mutat.

A nyomozók ritkán vagy egyáltalán nem veszik igénybe a 24/7-es csatornákat, annak ellenére, hogy ez egy jól működő rendszer. Az önkéntes adatszolgáltatás nem minden esetben alkalmas az adatmegőrzési kérelem kiváltására. Ezért elengedhetetlen a szükséges információ mennyiségének és típusának alapos mérlegelése annak érdekében, hogy a legmegfelelőbb eljárás kerüljön alkalmazásra. Például amennyiben nem csak előfizetői adatok beszerzése szükséges, hanem tartalmi adatok is, úgy önkéntes adatszolgáltatás helyett a 24/7-es adatmegőrzési kérelem kibocsátása indokolt. Egy másik esetet említve, ha nem válaszol az

⁵⁸⁸ KRASZNAY (2021) i. m., 204-205.

önkéntes adatszolgáltatás keretében a szolgáltató, úgy szintén a 24/7-es csatorna lesz a megfelelő együttműködési eszköz.

A 24/7-es csatornák ritka alkalmazása, köszönhetően az egyablakos rendszer működésének, alátámasztott, mivel a kapcsolattartó pontot kezelő személy beszámolója szerint a magyar nyomozó szervektől jellemzően hetente mindössze egy kérelem érkezik. Ügyészi oldalról felmerült, hogy a 24/7-es adatmegőrzési kérelmeknek ugyanolyan automatizált folyamatként kellene működniük, mint egy nyomozás elrendelésének.

Minden a nyomozó hatóságon múlik, akik elsődlegesen abban, hogy kilépjenek nemzetközi színtérre és alkalmazzák a rendelkezésre álló együttműködési eszközeiket.

4.4. A kábítószer-kereskedelem átalakulása az online platformok hatására

A digitalizáció és a globalizáció jelentős változásokat eredményezett az illegális kábítószer-kereskedelem működésében. A hagyományosan offline térben zajló kábítószer-kereskedelem egyre inkább áttevődik a kibertérbe, amely új lehetőségeket teremt a bűnelkövetők számára, miközben jelentős kihívásokat állít a bűnüldöző szervek elé. A kábítószer-kereskedelem egyik legfőbb digitális platformja a dark web, amely anonimitást és titkosított kommunikációt biztosít az eladók és a vásárlók számára. Az illegális piacterek – például a hírhedt Silk Road vagy annak utódai – lehetővé teszik, hogy a felhasználók kriptovalutákkal, például Bitcoinnal vásároljanak kábítószeret, elkerülve ezzel a pénzügyi tranzakciók hagyományos nyomon követhetőségét.⁵⁸⁹

Mindemellett befolyásolta a kábítószer-kereskedelem átalakulását a COVID-19. Világszinten a kábítószer dark weben történő értékesítése 2011 és 2017 közepe között 80 millió dollárról, 315 millió dollárra nőtt 2017 közepétől 2020-ig.⁵⁹⁰ A koronavírus járvány miatti ellátási láncok zavarai következtében a kábítószer-kereskedelemmel foglalkozó szervezett bűnözői csoportok egyre inkább kihasználták a digitális tér kínálta lehetőségeket, felismerve annak előnyeit a kábítószer-kereskedelem lebonyolításában.⁵⁹¹ A feketepiacon olyan anonim rendszerek jöttek létre, amelyek lehetővé teszik a hozzáférést anélkül, hogy IP-címeket használnának, így a nyomozó hatóságok számára még nehezebb az elkövetők azonosítása. A dark web által biztosított névtelenség az eladók számára előnyös, mivel lehetőséget teremt

⁵⁸⁹ Luca GIOMMONI et al. (2023): *Online and ofine determinants of drug trafficking across countries via cryptomarkets*. Crime, Law and Social Change, Vol. 81, 1.

⁵⁹⁰ UNODC (2021): *World Drug Report 2021*. United Nations publication, Vienna. 10.

⁵⁹¹ VÁRI Vince (2022): *A bűnüldözés aktuális kihívása: az online kábítószerpiac*. Interdiszciplináris Drogszemle, 2. évfolyam 4. szám, 144.

számukra az elrejtőzésre, egyúttal hátrányos, mivel ezen a platformon a hírnév kialakítása és megszerzése jelentős nehézségekbe ütközik.

Egyre több kábítószer érhető el az illegális piacokon az online kábítószer-kereskedelem miatt. Ezen túlmenően az elkövetők tevékenységüket olyan térségekbe helyezhetik át, ahol a bűnüldözés kevésbé intenzív vagy a jogi szankciók enyhébbek, illetve olyan államokban telepedhetnek le, ahol elkerülhetik a kiadatást.⁵⁹² Az elmúlt évek kábítószer-bűncselekményeinek alakulását figyelembe véve felvetődhet a kérdés, hogy a dark web lehet-e az új útvonal a kábítószer-kereskedelem számára?

A bűnüldöző hatóságok igyekeznek nemzetközi szinten is fellépni a kábítószer online piactereivel szemben. Ezt mutatja a DarkMarket felszámolása, ami az egyik legnagyobb illegális piactér volt. Több EU-s tagállam és Unió kívüli ország (például Ukrajna, Amerikai Egyesült Államok, Ausztrália) együttműködését igénylő sikeres felderítést hajtottak végre, melynek eredménye lett többek között a DarkMarket üzemeltetőjének előállítása. A DarkMarket elnevezésű illegális piactérnek majdnem 500 ezer felhasználója volt, ahol kerestek egyebek mellett kábítószerrel, lopott bankkártyaadatokkal, valamint olyan rosszindulatú kódokkal, amelyek kibertámadások indítására voltak alkalmasak. Ezen túl 320 ezer illegális tranzakciót bonyolítottak le.⁵⁹³ A sikeres felderítésnek köszönhetően megjelentek olyan elkövetési magatartások a kábítószer-bűnözés kapcsán, amelyek eddig ismeretlenek voltak a hatóságok előtt.

Az EU 2021-2025-re szóló drogstratégiában az online kábítószer-kereskedelem elleni fellépés egy prioritási terület, a kábítószer kínálat csökkentése végett. A határokon átnyúló vasúti és vízi szállítási kapcsolatok, valamint civil, légi közlekedési hálózatok potenciálisan felhasználhatók kábítószer-kereskedelmi tevékenységekhez, azonban a bűnüldöző hatóságok jelenlegi monitorozási rendszerei nem elegendők a csatornák ellenőrzésére, ezért ezt javítani kell.⁵⁹⁴

A kábítószer-kereskedelem digitális aspektusaival kapcsolatban 2021 őszén interjúkat készítettem a KR NNI ezen a szakterületen dolgozó négy nyomozójával. A büntetőeljárások túlnyomó többségében a Magyarországon elkövetett, illetve hazánkat érintő nemzetközi bűnszervezetek által működtetett kábítószer-kereskedelmi hálózatok felszámolását a KR NNI

⁵⁹² A Nemzetközi Kábítószer-ellenőrzési Testület éves jelentése felhívja a figyelmet az internet szerepére a kábítószer-kereskedelemben és a kábítószer-használatban. (2024) Online: <https://unis.unvienna.org/unis/hu/pressrels/2024/unisnar1481.html> (Letöltve: 2024.08.17.)

⁵⁹³ Europol (2021c): *DarkMarket: world's largest illegal dark web marketplace taken down*. Online: <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/darkmarket-worlds-largest-illegal-dark-web-marketplace-taken-down> (Letöltve: 2023.06.18.)

⁵⁹⁴ Európai Unió Tanácsának Főtitkársága (2021) i. m., 16.

erre specializálódott kábítószer-bűnözés elleni egységei végzik. A sikeres nyomozások érdekében, ha szükséges együttműködnek más egységekkel, tipikusan a kibertérben elkövetett kereskedelemmel összefüggésben. Noha gyakran fordul elő, hogy a kábítószer-kereskedelem online megvalósulása esetén a kiber egységekre hárul a bűncselekmény felderítése már az első gyanú megjelenésétől. Egy dark weben elkövetett bűncselekmény felderítése egyfajta speciális szaktudást igényel, hasonlóan az elemző-értékelő vagy a forenzikus munkához, amire szintén szükség van a nyomozás vagy a realizálás alatt.⁵⁹⁵

Hazánk tekintetében a kábítószer-kereskedelem online térben történő elkövetése a közelmúltban egyre gyakoribbá vált, a nemzetközi trendekhez igazodva. A szakemberek szerint már a COVID-19 előtt megjelentek az online elkövetési magatartások, azonban a COVID-ot követően még inkább az online tér felé tolódott el az elkövetők tevékenysége. Ritter Ildikó 2024-ben hasonlóan látja a kialakult piacot. Szerinte a pandémia megfékezésére hozott korlátozások gyorsították fel a kábítószer-piac digitalizálódását. Megnőtt a nyílt piac és a dark web piacok szerepe, a titkosított kommunikációs alkalmazások használata és a közösségi média bevonódása.⁵⁹⁶

Az interjúalanyokkal folytatott beszélgetések során arra kerestem a választ, hogy milyen okból választják a hazai kábítószer-kereskedők és fogyasztók a digitális csatornákat a kábítószer beszerzésére. A felderítéssel foglalkozó szakemberek szerint több tényező együttesen járult hozzá ahhoz, hogy ez a módszer fokozatosan elterjedtté vált:

- olcsóbban férnek hozzá (például már Törökországból is jobban megéri az online rendelés);
- nagyobb a választék a dark weben;
- kisebb a lebukás veszélye, hiszen személyes kontaktust alig igényel;
- anonimitás (a megrendelő és a kereskedő egyaránt igyekszik elfedni a kilétét az online térben, illetve a nyomozó hatóságok előtt is biztosított a névtelenség).⁵⁹⁷

Ami a kommunikáció nyelvét illeti, a feketepiacon jellemzően angol vagy esetleg francia nyelven folyik a beszélgetés az eladó és a megrendelő között. A bűnözői csoportok felismerték az okostelefonok nyújtotta lehetőségeket, amelyek

⁵⁹⁵ Ivett NAGY (2021d): *Drug crime transformation under the effect of online platforms*. Belügyi Szemle, Vol. 69, Special Issue 6, 113.

⁵⁹⁶ RITTER Ildikó (2024): „Csomagkapcsolás egy kicsit másképp” – Az online drogpiacon jellemzői. Kriminológiai Tanulmányok, 61. szám, 192.

⁵⁹⁷ NAGY (2021d) i. m., 114.

így a bűncselekmények elkövetésének eszközeként is funkcionálnak.⁵⁹⁸ Az Android operációs rendszer sajátosságai kedvező feltételeket teremtenek a szervezett bűnözői csoportok számára.⁵⁹⁹ Gyakran alkalmazott applikáció a kommunikáció végett, a Telegram és a Viber.⁶⁰⁰ Az interjúalanyok szintén alátámasztották véleményükkel azt, hogy a kábítószer-kereskedelemben a fizetőeszköz mára már javarészt a kriptovaluta lett, hasonlóan más dark weben keresztül folyt kereskedelemhez.⁶⁰¹

Az online térből kilépve az elkövetési magatartás következő szakasza már a fizikai térben zajlik. Az utóbbi években olyan szolgáltatásokkal bővült a piac, amiknek a pozitív hozadéuk mellett, vannak negatívumai is. *„Korábban a csempészt a futárok végezték, aminek igen nagy kockázata volt, például az Afrikából érkező drogfutárok egy-egy repülőjáráttal hamar megjárták útjukat, vállalva ezzel kockázatot.”* (RI-2021) Azonban felismerték, hogy ennél sokkal egyszerűbb módszer, ha legális úton történik az online megrendelt kábítószer csempészése.⁶⁰²

Az interjúalanyok azt tapasztalják, hogy jellemzően a kábítószerszállítmányok, hajón, vagy repülőn megérkeznek Spanyolországba vagy Portugáliába, majd onnan az olyan futárszolgálatokon keresztül, melyek világszerte foglalkoznak kiszállítással (például a DHL Express, mint nemzetközi futárszolgálat), a kábítószer egyszerűen eljut a vásárlóhoz. Következésképpen ez már egy viszonylag bevált módszernek tekintendő a kábítószer-kereskedelemben, hogy nem a futáron keresztül történik a „kiszállítás”, hanem postára adják a csomagot.⁶⁰³

Az elkövetők a csomagokban ügyelnek arra, hogy a lehető legjobban elrejtse a kábítószer. Azért is kedvelt formája ez a csempészésnek, mert amikor már a csomagfutárhoz ér a szállítmány, addigra vámkezelt, ezáltal további ellenőrzésen nem megy át. Az egyik felderítő arra hívta fel a figyelmet, hogy *„...az esetek nagy többségében a DHL Expressnél vagy más szolgáltatóknál dolgozó sofőrök mit sem tudnak arról, hogy éppen az adott csomagban mi lehet, hisz hetente*

⁵⁹⁸ Andrea KRAUT – László KÖHALMI – Dávid TÓTH (2020): *Digital Dangers of Smartphones*. Journal of Eastern European Criminal Law, No. 1, 37.

⁵⁹⁹ Uo. 45.

⁶⁰⁰ NAGY (2021d) i. m., 115.

⁶⁰¹ Uo. 117.

⁶⁰² Uo. 113.

⁶⁰³ Uo.

körülbelül 18000 és 20000 közötti csomagot szállítanak...” (R3-2021). Ugyanakkor komoly logisztikát és szervezettséget igényel, hogy a világ egyik részéről a másikra megérkezzen az előre kiporciózott szállítmány.⁶⁰⁴

Magyar kutatók egy 2024-es tanulmányban írnak arról, hogy milyen csomagokra kell kiemelt figyelmet fordítani a repülőtereken az átvizsgálások alkalmával. Ezek között szerepel az alumínium fóliát tartalmazó csomagok, a cipősdoboz méretű csomagok, a barna és a fehér csomagolás és a legfeljebb 2 kg-os csomagolás.⁶⁰⁵ A tanulmányban bemutatott kutatási eredmények rámutatnak arra, hogy indokolt a bűnüldöző hatóságok és a csomagszállító vállalatok közötti együttműködés megerősítése⁶⁰⁶, valamint az év végi időszakban – a megnövekedett csomagforgalom miatt – fokozott kockázatelemzés és ellenőrzések végrehajtása.⁶⁰⁷

A kábítószeres közül az új pszichoaktív szerek jellemzően Kínából érkeznek, mely ugyancsak rendelhető a dark weben. A kokain és a heroin jellemzően Dél-Amerikából jön, ezen kívül egyéb amfetamin származékokkal szintén lehet találkozni egy-egy realizálás során, por vagy tablettá formájában. De változatlanul kedvelt kábítószer útvonal, ami a csempészetet illeti a balkáni útvonal.⁶⁰⁸ Egyebek mellett minden más módszer megfelelő a kábítószer csempészésére az országhatárok között, például bármilyen közúti fuvarozást végző cég alkalmas lehet.

A folyamat végén a csomagot a megrendelő átveszi, és máris hozzájut a kábítószerhez, amit rendelhet fogyasztás céljából vagy kereskedelem végett.

Kerestem arra a választ, hogy véleményük szerint mekkora lehet a látencia, van-e erre vonatkozóan valamilyen információjuk? *„Hatalmas, el sem tudjuk képzelni mekkora...” (R1-2021).* Elmondták, hogy Magyarországon a korábbi statisztikai adatokat nézve körülbelül 200 olyan rendszeres fogyasztó van, akinek 5g kokainra van szüksége egy héten (és ezzel alul becsülték a fogyasztási mennyiséget), összesen egy év alatt körülbelül csak a kokain fogyasztása 52 kg. Ehhez képest 2021-ben és azt megelőzően a lefoglalások száma hazánkban

⁶⁰⁴ Uo. 114.

⁶⁰⁵ Szabolcs MÁTYÁS – Máté SIVADÓ – Zágón CSABA (2024): *Investigation Challenges of Airmail Parcels Containing Drugs and Their Possible Solutions*. Journal of Eastern European Criminal Law, No. 1, 63.

⁶⁰⁶ Uo. 50.

⁶⁰⁷ Uo. 63.

⁶⁰⁸ NAGY (2021d) i. m., 113.

elmaradt ettől a mennyiségtől. Ezzel kívánták érzékeltetni, hogy mekkora látenciáról beszélünk pontosan.⁶⁰⁹

Sok esetben csak a külföldi jelzésekből tudnak dolgozni, ha felmerül egy magyar szál. Emiatt sem jellemzők a darknet piac felszámolások. Az interjúalanyok elmondták, hogy a monitoringozás nem gyakori, hazánkban még kevésbé. Mindezen túl az elkövetés észlelése gyakorlatilag lehetetlenné válik, amennyiben az elkövetők privát kulcsokat alkalmaznak. Ennek lényege, hogy a titkosítási kulcs egyik fele a vevőnél, míg a másik az eladónál található, így kizárólag ők rendelkeznek a dekódoláshoz szükséges információval, amelyet a kommunikáció létrehozásához használnak.

Az online térben megvalósult kábítószer-kereskedelem folyamatát a hatóságok jól ismerik, ám mégsem tudnak proaktívan cselekedni ezekben az ügyekben. Valamennyi információra, ami a birtokukba jut, már csupán utólag tudnak reagálni vagy bekapcsolódni egy folyamatba. Ezekben az esetekben, ahol nincs sértettje az eljárásnak, a megelőzés szinte lehetetlen. Mindegyik esetben a reaktív magatartás az egyetlen opció, még ha monitoring tevékenységet végeznek, akkor is csak be tudnak kapcsolódni egy eladó munkájába.

A bűnüldöző hatóságok tudomására jutó kibertérben zajló kábítószer-kereskedelem eseteinek többségében a gyanú három fő forrásból származik:

- a társhatóságok által érkezett jelzés (legyen az hazai vagy külföldi hatóság/nemzetközi szervezet);
- a humán hírszerzés útján kapott információk⁶¹⁰; valamint
- az ismeretlenül telefonáló bejelentők (ritkán hiteles információforrás).⁶¹¹

A tudomásszerzést követően a legritkábban alkalmazott módszer, amikor egy olyan álprofil kerül létrehozásra, ami a dark weben alkalmas arra, hogy kereskedelmet, vagy legalábbis potenciális vásárló szerepet töltsön be a felhasználó. Az interjú során az egyik felderítő elmondta: „...ugyan minden

⁶⁰⁹ Uo. 114.

⁶¹⁰ A humán hírszerzés kapcsán merül fel a „humán riasztók”, azaz a lakosság szerepe. A civil lakosság ugyanis potenciálisan betöltheti a megfigyelés, a bűncselekmények megelőzése, valamint a szervezett bűnözéshez köthető jelenségek feltárása terén is a forrás szerepét. A szervezett bűnözéssel kapcsolatos információk szempontjából a lakosok információszolgáltató funkciója kiemelkedő jelentőséggel bírhatna, amennyiben megfelelő tájékoztatást kapnának arról, hogy a birtokukban lévő releváns információt milyen módon és milyen hatóság felé továbbíthatják. Forrás: NAGY Ivett (2021e): „If you see something, say something”, vagyis, ha „Ha látsz valamit, mondd el!” V. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia – Tanulmánykötet. Nagykanizsa: Pannon Egyetem. 76.

⁶¹¹ NAGY (2021d) i. m., 112.

lehetőség adott a kamu profil létrehozására, mégis inkább a dark neten futó keresőmotorokkal szűrjük folyamatosan a profilokat, tehát igyekszünk azonosítani azon felhasználókat, akik valamilyen bűnüldöző tevékenységgel vannak jelen...” (R2-2021), fókuszálva a kábítószer kínálókra, vagy bármilyen más szempontból kockázatot jelentő profilokra. Például mindig csak a termékek kereséséig jut el adott személy, de már nem rendel árut. Ezekben az esetekben viszont a nyomozó hatóság inkább fedett nyomozó alkalmazása mellett dönt, bízva abban, hogy nagyobb eséllyel sikerül azonosítani az elkövetőt és a nyomozás sikeres lesz.⁶¹²

A fedett nyomozó alkalmazásáról Mészáros Bence úgy fogalmaz: „*A magyar megoldás tulajdonképpen az amerikai jogban érvényesülő, public authority defense kontinentális megfelelője: az amerikai jog szerint egy formálisan illegális cselekmény nem minősül bűncselekménynek abban az esetben, ha bűnüldözési érdekből egy rendőr követi el, és arányban áll az elérni kívánt céllal.*”⁶¹³ Tekintve a leírtakat, ha és amennyiben szükséges, akkor inkább jogszabály által biztosított módszerrel igyekeznek az árut kínáló félhez eljutni. Elhangzott, hogy érdemes a dark weben elkövetett kábítószer-kereskedelem bizonyítása érdekében álvásárlást végrehajtani. Leplezett eszközök közül a levélküldemény titkos megfigyelése vagy a lehallgatás szintén olyan eszköz, ami bizonyítékot eredményez. A bizonyítás nehéz abból a szempontból, hogy nagyon sok adatot kell beszerezni a dark web belső böngészőjéből.

Visszatérve a gyanú lehetséges forrásaihoz, a társhatóságok jelzéseihez és a humán hírszerzés által kapott információkhoz, mindegyik esetben általában megindul a felderítés a kibertérben, azonban az online kereskedelem adott pontjában fizikai vetületek várhatók.

A társhatóságok jelzései alatt olyan esetek értendők, amikor például egy kerületi vagy városi rendőrkapitányság által végrehajtott realizálás során a kábítószer fogyasztásával gyanúsított személy vallomásában elmondja, hogy a kábítószer internetről rendelte, és azt is meg tudja mondani, hogy honnan. Az elmondottakat később a lefoglalt elektronikus bizonyítékok segítségével lehet megerősíteni vagy cáfolni. Ezt követően egy ismeretlen tettel szemben folyó felderítés kezdődik a kibertérben.⁶¹⁴

⁶¹² Uo. 112-113.

⁶¹³ MÉSZÁROS Bence (2019): *Fedett nyomozó alkalmazás a bűnüldözésben*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. 52.

⁶¹⁴ NAGY (2021d) i. m., 112-113.

Az sem ritka, hogy külföldi nemzetközi szervezet, Europol vagy másik állam bűnüldöző hatósága keresi meg hazánkat, hogy működjenek együtt egy dark web piac felszámolásában. Jó példa erre, amikor az FBI által megosztott hírszerzési információk miatt indult büntetőeljárás. Egy magyar férfi 2021-2023 között 100 millió forint-értékben bonyolított kábítószer-kereskedelmet 16 országban a dark web több piacán, kriptovalutában. Fizikailag egyszer sem került kapcsolatba kábítószerrel, közvetítői szerepet töltött be a végfelhasználó és a beszállító között. A férfit a KR NNI és az FBI együttműködése által sikerült azonosítani és elfogni.⁶¹⁵ Látható, hogy az online térben nem ritka a kábítószer futárok megjelenése sem. A bemutatott példa még inkább hangsúlyozza, hogy a kábítószer-bűnözés elleni küzdelemben mély, összehangolt nemzetközi együttműködésre van szükség valamennyi egység között.

A nyomozó hatóságok az online kábítószer-kereskedelemmel kapcsolatos büntetőeljárások többségében kizárólag akkor képesek érdemi intézkedéseket tenni, ha megbízható információ áll rendelkezésre arról, hogy egy kábítószer tartalmazó csomagszállítmány Magyarországra érkezik, valamint ismert annak célállomása és érkezési időpontja. A realizáláskor a csomagot megrendelő személy ingatlanjában kutatásra, lefoglalásokra, majd gyanúsított kihallgatásra kerül sor, ezáltal lehetőség van a csomag feladójáról minél több információt megtudni. A vásárló azonosítása és elfogása után következik az eladó kilétének felderítése a kibertérben. A gyakorlatban ezt az alkalmazott módszert hívják digitális profilazonosításnak. *„Ez az jelenti, hogy az eladó, illetve a vásárló közötti kommunikációban keresünk bármilyen olyan információt, ami utalhat az eladóra.” (R2-2021) „Ha egy e-mail cím, telefonszám, becenév, vagy bármi más, akkor már elkezdődhet a rendelkezésre álló adatbázisokban a keresés.” (R2-2021)*⁶¹⁶

Egybehangzóan jegyezték meg az interjúk végén, hogy a jelenlegi szaktudásuknál, informatikai képességeiknél, technikai eszközöknél jóval többet kíván meg egy kibertérben elkövetett kábítószer-kereskedelem felszámolása, mindazonáltal annak szervezett bűnözői csoportokban történő megvalósulása még nehezebbé teszi a nyomozást. A felderítés körülbelül fél évet vesz igénybe, aminek legnagyobb eredményeképp sikerül a megrendelő kilétének személyét és az általa rendelt kábítószer azonosítani.⁶¹⁷

⁶¹⁵ *Dark weben bonyolította le a drogbizniszt.* (2024) Online: <https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/bunugyek/dark-weben-bonyolította-le-a-drogbizniszt> (Letöltve: 2024.09.26.)

⁶¹⁶ NAGY (2021d) i. m., 115.

⁶¹⁷ Uo. 119-120.

Nyilvánvaló, hogy egy összetett és bonyolult elkövetési magatartásról beszélünk a kábítószer-kereskedelem kibertérben történő megvalósulásakor. A cél változatlanul a sikeres büntetőeljárások lefolytatása, de látható, hogy ez együttműködés, kommunikáció és technikai adottságok nélkül kevésbé problémamentes. Az EU-n belüli tagállamok együttműködésének elmélyítése fontos prioritás kell, hogy legyen a jövőben. Ebben fontos szerepe van a nemzetközi szervezeteknek, hogy a tagállamok között fennálló érdekeltségi köröket felozzlassa, hiszen minden országnak ugyan azt kell célul kitűznie.

Az online platformokon zajló kábítószer-kereskedelem egyrészt a kábítószer-piac digitális lenyomata, másrészt olyan virtuális teret hoz létre, amelyre az offline piac nem képes. Lehetővé teszi a fogyasztók számára, hogy közvetlen hozzáférést kapjanak a tényleges kínálati piachoz, ezáltal megszüntetve a korábbi korlátozásokat. Ezen túlmenően olyan egyének számára nyitja meg a hozzáférés lehetőségét, akik korábban kizárólag egy adott diler kínálatára voltak utalva, vagy akik eddig a vásárlással járó kockázatok miatt nem mertek kábítószert beszerezni.⁶¹⁸

A jelentősebb terjesztői hálózatok felderítése rendkívüli idő-, pénz- és munka-igényt jelent, amely komoly kihívást állít a nyomozó hatóságok elé. Sivadó Máté úgy véli, hogy az elmúlt három évtized bűnüldözési tevékenysége nem gyakorolt érzékelhető hatást a kábítószer-jelenség alakulására, miközben a megismert bűncselekmények száma példátlan növekedést mutat, amely más bűncselekmény-kategóriákban nem figyelhető meg ilyen mértékben. Továbbá a kábítószer-terjesztéssel összefüggő ügyekben rendszerint elmaradt a pénzmosási tevékenység feltárása, annak ellenére, hogy a kábítószer-kereskelemből származó extraprofit érvényesítéséhez szükségszerűen működnek különféle pénzmosási mechanizmusok.⁶¹⁹

A görög mitológiai hidrára visszautalva, az online kábítószer-piac hasonlóan működik, egy-egy népszerű piactér felszámolása után újabbak alakulnak. A hatóságoknak komoly nehézségekkel kell megküzdeniük, a hagyományos eszközök nem működnek az online térben, csak a piac szűk keresztmetszetét képes elérni a digitális felderítés.⁶²⁰

Vári Vince megoldásként egyebek mellett arra tesz javaslatot, hogy ha a csomagküldő szolgálatok a megrendelések átvételekor lényegesen több adatot rögzítenének, az javíthatná a nyomozások eredményességét. A bűnüldözés hatékonyságát nagymértékben javítaná az is, ha külön egységet hoznának létre az online kábítószerpiac illegális tevékenységeinek kezelésére,

⁶¹⁸ RITTER (2024) i. m., 204.

⁶¹⁹ SIVADÓ Máté (2020): *Kábítószer-bűnözés*. In: Barabás A. Tünde (szerk.): *Alkalmazott kriminológia*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. 489.

⁶²⁰ RITTER (2024) i. m., 204.

és feltárnák a szervezett bűnözés kábítószeres dimenziója és a kiberbűnözés közötti kapcsolatokat.⁶²¹

4.5. A kriptovaluták megjelenése a szervezett bűnözésben

A kriptovaluták egyre nagyobb szerepet töltenek be a bűnözői tevékenységekben és egyre szélesebb körben terjednek el, mint fizetőeszközök vagy befektetési csalások pénznemei, viszont jellemzően a bűncselekményekből származó bevételek tisztára mosására használják. Illegális ügyletek megkötésére, vagy illegális szolgáltatások ellenértékéért kerülhetnek felhasználásra.⁶²² Értékük jelentős mértékben növekszik, egyre stabilabb és a jövőben akár a pénzügyi kultúra része lehet. A bűnözéshez kapcsolódó kriptovaluta tranzakciók száma és értéke egyelőre viszonylag alacsony, és mindössze kis részét teszik ki a bűnözés gazdaságának, különösen, ha a készpénzes és egyéb tranzakciós formákkal vetjük össze.⁶²³

Az első kriptovaluta, a Bitcoin több mint egy évtizede van jelen, mint új vagyonelem. A Bitcoin mellett megjelenő más kriptovaluták azért váltak népszerűvé, mert nincs harmadik fél a tranzakcióban (bank vagy hatósági felügyelet), illetve kibocsátója sincs. Képes a nagyfokú anonimitás biztosítására, ahol a résztvevők az egymás között végrehajtott tranzakciókat maguknak kezelhetik.⁶²⁴ Ismertek olyan országok, ahol a kriptovaluták törvényes fizetőeszközzé váltak. Ennek dacára jogi szabályozásában, a kriptovaluta fogalmának meghatározásában számos kérdés vetődik fel,⁶²⁵ eltérők az országok viszonya a kriptovalutákhoz, hazánk esetében sincs egységes jogi szabályozás.

A kriptovaluták szerepének vizsgálata a szervezett bűnözés kontextusában kiemelt jelentőséggel bír. Ugyanakkor a téma összetettsége és kiterjedtsége miatt egy önálló doktori értekezés keretein belül lenne indokolt annak átfogó elemzése.

4.6. Mesterséges intelligencia

⁶²¹ Vince VÁRI (2021): *The Online Drug Market as a Current Law Enforcement Challenge*. Thematic Conference Proceedings of International Significance - Investigating and Proving Contemporary Forms of Crime: Scientific Approaches, Belgrade: University of Criminal Investigation and Police Studies. 74.

⁶²² GÁSPÁR Zsolt (2024): *Régi és új tendenciák a kiberbűnözésben, különös tekintettel a kriptovalutákkal történő elkövetésre*. PhD-disszertáció. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola. 108-109.

⁶²³ Europol (2021b): *Cryptocurrencies - Tracing the evolution of criminal finances*. Publications Office of the European Union, Luxembourg. 2.

⁶²⁴ POLT Péter (2022): *Digitális fejlődés és büntetőjog – akkor és most*. Belügyi Szemle, 70. évfolyam 11. szám, 2391-2392.

⁶²⁵ GÁSPÁR (2024) i. m., 106.

Hasonlóan a COVID-19-hez, doktori tanulmányaim kezdetén nem volt előre prognosztizálható, hogy az MI, az utóbbi években ilyen jelentős mértékben befolyásolja az élet különböző aspektusait, beleértve a bűnözés dinamikáját és az ellene folytatott küzdelmet. Röviden, az alapvető szakirodalom és az interjúkban elhangzott vélemények ismertetésére koncentrálok, mivel a téma egyre inkább önálló kutatási területté válik.

Az MI már jelen van, vagy a jövőben várhatóan megjelenik az élet minden területén és gyökeres átalakulásokat idéz elő a társadalom és a gazdaság működésében.⁶²⁶ Jogi fogalma nincs meghatározva sem EU-s, sem hazai szinten. Ennek ellenére talán a gépek emberhez hasonló képességeit jelenti, mint a tanulás, a kreativitás, érvelés és a tervezés. Emellett adatokat fogad, feldolgozza azokat, sőt reagál rájuk, a gépek úgy vannak programozva, hogy úgy gondolkodjanak, mint az emberek és utánozzák azt, amit csinálnak.⁶²⁷

Az EU szintjén 2024. augusztus 1-jével lépett hatályba a mesterséges intelligenciáról szóló rendelet⁶²⁸. A rendelet a minimumát célozza meg a horizontális szabályozásnak. Az MI-rendelet végrehajtásának hatékony biztosítása érdekében több irányító szervet hoznak létre (független szakértőkből álló tudományos testület, az Európai Bizottságon belüli MI-hivatal stb.).⁶²⁹ Azonban az MI térhódítása világ szinten gyorsan történik, ezért lényeges, hogy az alkalmazásának jogi keretek legyenek szabva.⁶³⁰

Magyarországon, más országokhoz hasonlóan, szintén megjelent az MI alkalmazása a bűnmegelőzésben és a bűnüldözésben. A városokban kihelyezett köztéri kamerák, térfigyelő kamerák már az MI alkalmazását mutatják.⁶³¹ Összegyűjtésre kerültek melyek azok a lehetőségek, amikben az MI felhasználása alkalmas lehet (a bűnüldözés, a bűnmegelőzés és a felderítés oldaláról vizsgálva).

A biztonságtudományhoz tartozó forenzikus területek:

- elkövetői csoportok megrajzolása;
- elkövetői profil megrajzolása;

⁶²⁶ KOLLÁR Csaba (2018): *A mesterséges intelligencia kapcsolata a humán biztonsággal*. Nemzetbiztonsági Szemle, 6. évfolyam 1. szám, 12.

⁶²⁷ DOBÓ Judit – GYARAKI Réka (2021): *A mesterséges intelligencia egyes felhasználási lehetőségei a rendvédelmi területeken*. Magyar Rendészet, 21 évfolyam 4. szám, 67.

⁶²⁸ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1689 rendelete (2024. június 13.) a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok megállapításáról, valamint a 300/2008/EK, a 167/2013/EU, a 168/2013/EU, az (EU) 2018/858, az (EU) 2018/1139 és az (EU) 2019/2144 rendelet, továbbá a 2014/90/EU, az (EU) 2016/797 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról (a mesterséges intelligenciáról szóló rendelet)

⁶²⁹ *A mesterséges intelligenciáról szóló rendelet*. (2025) Online:

<https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/artificial-intelligence/#Council> (Letöltve: 2025.01.15.)

⁶³⁰ MEZEI Kitti (2023): A mesterséges intelligencia jogi szabályozásának aktuális kérdései az Európai Unióban. In Medias Res, 12. évfolyam 1. szám, 57.

⁶³¹ DOBÓ – GYARAKI (2021) i. m., 68.

- felderítés;
- kapcsolati hálók feltérképezése;
- kép-, hang- és szövegfelismerés;
- mintázatok felismerése;
- nyomkövetés, haladási útvonal predikciója.

A képfelismerés és -elemzés:

- arcfelismerés;
- arcfelismerés, beazonosítás, megkülönböztetés másoktól;
- bonyolultabb alakfelismerés;
- mozgásfelismerés;
- részletkutatás.⁶³²

Említést érdemel továbbá a kiberbiztonság, a szövegfelismerés és -elemzés, valamint a kockázatelemzés. A fentiek között már vannak olyan területek, mint az állóképes arcképezonosító rendszer, ami folyamatos fejlesztés alatt van.⁶³³

Az MI-t érintő témakört először 2023-ban vetettem fel az ügyészekkel folytatott nemzetközi bűnügyi együttműködést vizsgáló kutatáskor majd 2024-ben a kiberbűnözés témakörében, amikor a rendőrség és az ügyészség képviselőinek véleményét kérdeztem meg.

Az MI alkalmazásáról a bűncselekmények nyomozása kapcsán, volt olyan vélemény, aki szerint nagy a tévedés lehetősége, nem jó irány, az MI által megállapítottakból következtetéseket levonni „ingoványos talaj” (Ü5-2023). Voltak, akik szerint nagyban megkönnyítené a munkát, leginkább a dark weben elkövetett nyomozásokban, illetve „...nagyban kiváltaná a humánkapacitást...” (Ü4-2024). Leginkább az adatbázisokban történő elemzésekben látnák nagy segítségét, „...vannak olyan összefüggések, amelyek triviálisak, de az ember nem látja ki a sok adatból, az adatbázisokra kellene rászabadítani a mesterséges intelligenciát, az adatok tengerében az adatösszefüggések felismerése nagy előnyt jelentene” (Ü2-2023).

A 2024-es kutatási eredmények szerint a nyomozó hatóságok pozitívan állnak hozzá, főleg a kiberbűnözés területén, ahol blokklánc elemzést, adathalmazok kielemezését kell humán erőforrással ellátni, vannak, akik már most aktívan használják, de akadt olyan is, aki szerint csak jó pár év múlva lehet

⁶³² Uo. 72.

⁶³³ Uo.

alkalmazni és nincs megfelelő szabályozási kerete. Elhangzott, hogy EMPACT-on belül 2024-ben indult egy olyan prioritás, ami az MI használatát célozza a bűnügyi területen (Németország vezeti, de 20 ország csatlakozott), „...a kibertér felderítésének egyik kulcsa ez...” (R5-2024). Az ügyészek óvatosabban kezelik az MI-t, hasonlóan a 2023-as évhez, de ha nem a veszélyeire, illetve az adatvédelmi kérdésekre koncentrálnánk, akkor sokkal több ügyet lehetne felderíteni. Javasolt felhasználási területként többek között felmerült a monitoring tevékenység, az adatelemzés, az adatbázisok összekapcsolása és azokban rejlő összefüggések feltárása, a bűnmegelőzés, valamint az arcképfelismerés.

Nemzetközi kitekintés:

Az interjúalanyok hangsúlyozták, hogy Németországban az MI alkalmazása exponenciálisan növekszik. A hagyományos lehallgatási módszerek fokozatosan elveszítik szerepüket, ami annak köszönhető, hogy az elkövetők alternatív kommunikációs csatornákat vesznek igénybe. Ennek következtében, megoldásként, a bűnüldözési területen szükségessé vált az MI használata, amelynek bevezetése már megkezdődött a német nyomozó hatóságok körében. Példaként említették a ChatGPT használatát, amely lehetővé teszi, hogy a nyelvtudás hiánya többé ne jelentsen akadályt a nyomozati munkában.

4.7. Részösszegzés

A kibertérben tevékenykedő bűnözői körök továbbra is rendkívül heterogén képet mutatnak, magukban foglalva mind az egyéni elkövetőket, mind pedig a különböző szintű szakértelemmel és képességekkel rendelkező bűnözői hálózatokat.

Az EU-t célzó kiberbűnözők egy része az Unió területén található, míg mások külföldről végzik illegális tevékenységeiket, és tiltott műveleteik, valamint a megszerzett pénzeszközök gyakran harmadik országokban kerülnek elrejtésre.⁶³⁴ A kiberbűnözés jelentős kihívások elé állítja a nyomozó hatóságokat és az igazságügyi szerveket, mivel az elkövetők gyakran nemzetközi hálózatokban működnek, anonimizáló technológiákat alkalmaznak, és folyamatosan fejlesztik módszereiket.

A nemzeti és a nemzetközi szervezetek közötti információáramlásnak gyorsan kell működnie a sikeres nyomozások érdekében. Figyelemmel kell lenni arra, hogy a hagyományos

⁶³⁴ Europol (2024b): *Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2024*. Publications Office of the European Union, Luxembourg. 10.

szervezett bűnözői csoportok tevékenységének megfigyelése ne csak a fizikai térben valósuljon meg, hanem terjedjen ki az online térre egyaránt, ezért érdemes már a kezdetektől nemzetközi kontextusban értelmezni a bűnszervezetek működését.⁶³⁵

A témával kapcsolatban bemutattam a legfontosabb nemzetközi bűnügyi együttműködési mechanizmusokat, amelyek nélkülözhetetlenek a kibertérrel kapcsolatos büntetőeljárások globális szintű nyomozásához. Megfigyelhető, hogy ebben a kontextusban az információ és a bizonyíték szerepe még fontosabb, figyelembe véve az időtényezőt. Üdvözlendő a Be. 2024. augusztus 1-jei módosítása, valamint a további tervezett változtatások, amelyek kifejezetten bizonyítékok gyorsabb beszerzését segítik elő. Ez arra enged következtetni, hogy a jogalkalmazási gyakorlat visszahat a jogalkotási folyamatra, és aktív szerepet játszik annak formálásában. Érzékelhető, hogy a jogalkotásban felismerték, hogy a nyomozások sikerességének kulcsa az időben történő reakció, mivel amennyiben a rendőrség vagy az ügyészség nem intézkedik kellő időben, a bizonyítékok beszerzése gyakran ellehetetlenül, amely negatívan befolyásolhatja a büntetőeljárások sikerességét.

Ahogy a szervezett bűnözői csoportok elleni nyomozások esetén, úgy a kiberbűnözés elleni fellépésben szintén elengedhetetlen a megfelelő együttműködési eszközök időben történő megválasztása. Ezen indokok miatt emelkedik ki a közös nyomozócsoportok szerepe, nem véletlen, hogy a II. Kiegészítő Jegyzőkönyv is kifejezetten a kiberbűnözés elleni küzdelem egyik hatékony eszközeként nevesíti ezt a módszert. A II. Kiegészítő Jegyzőkönyv hatálybalépését követően még gördülékenyebbé válhat az elektronikus bizonyítékok beszerzése nemzetközi bűnügyi együttműködés keretében.

A kibertér tekintetében végzett kutatások eredményei ugyancsak rávilágítanak arra, hogy az elérhető digitális platformok és bűnügyi együttműködési eszközök országos szinten, mind rendőri, mind ügyészi szinten nem kellően ismertek. Ahhoz, hogy ez ne így legyen, a közeljövőben mihamarabbi továbbképzéseket javaslok. Hangsúlyozandó, hogy az interjúkban bemutatott eljárási formák minden olyan bűncselekmény nyomozását segítik, amelyek a kibertérhez kapcsolódnak, függetlenül attól, hogy azok bűnszervezethez köthetők-e vagy sem, a lényeg a készség szintű alkalmazáson van.

A kibertérben elkövetett kábítószer-kereskedelem nyomozásában kiemelt szerepe van az elemzői gondolkodásnak, mivel ez lehetőséget teremt az összefüggések felismerésére. Ennek érdekében ebben a tekintetben ugyancsak elengedhetetlen a megfelelő képzés, amely az

⁶³⁵ KISS (2018) i. m., 39.

elemzői készségek fejlesztésére összpontosít, mivel ezek a készségek az egyik legfontosabb eszközként szolgálhatnak a bünszervezetek felszámolásában.

Ezen kívül megítélésem szerint a megfelelő szakemberek – akár civilek, vállalatok vagy a banki szektor képviselői – mélyebb bevonása, valamint a nyomozó hatóságokkal való szorosabb együttműködés jelentősen megkönnyítené a kibertérben elkövetett bűncselekmények, így például a kábítószer-kereskedelem felszámolását. Ezzel egyidejűleg szükség lenne egy olyan tematika kidolgozására, amely a kriptovaluták kezelését szabályozza a büntetőeljárások során, mivel ezen a területen a szakmai igények egyre nagyobb mértékben növekednek.

Az MI alkalmazása a bűnüldőzésben vitathatatlanul fontos szerepet játszik. Az adatbázisok közötti összefüggések feltárása, a blokklánc elemzés és más hasonló területeken elengedhetetlen, mivel az egyre bonyolultabb digitális bűnügyi környezetben nem lesz elegendő idő és képzett munkaerő az eredményes nyomozások lefolytatásához.

A fejezet zárásaként egyet kell értenem Kőhalmi Lászlóval, aki rámutat arra, hogy *„valóban nehéz helyzetben van a jogalkotó és a jogalkalmazó, hiszen a kiberbűnözés folyamatosan változó módszerei állandó hatásági lépéshátrányos helyzetet teremt”*.⁶³⁶

⁶³⁶ KŐHALMI László (2024): *A kiberbűnözés világa*. In: Ázsoth Szilvia – Gál István László – Ripszám Dóra (szerk.): Tanulmányok Nagy Zoltán András habilitált egyetemi docens tiszteletére. Pécs. 97.

5. A COVID-19-VILÁGJÁRVÁNY: KÖVETKEZMÉNYEK, HATÁSOK, TANULSÁGOK ÉS JÖVŐBELI IRÁNYOK

A 2020-ban történt eseményekre napjaink modern világának egyik szegmense sem volt felkészülve. Egy új kórokozó jelent meg Vuhanban, melyről 2019. december 31-én számolt be az Egészségügyi Világszervezetnek (World Health Organization, a továbbiakban: WHO) a Kínai Népköztársaság. Az új kórokozó hivatalos nevet kapott 2020. február 11-én: SARS-CoV-2 lett, a COVID-19 pedig a fertőzés következtében kialakuló betegséget jelenti. A koronavírus szó eredete a kutatók mikroszkopikus vizsgálataihoz kapcsolódik, amikor úgy látták, hogy a vírus tüskéi egy burokból állnak ki, ami a Nap koronájához hasonlít. Ezért vannak jelen eltérő megnevezései, de mindegyik alatt ugyanazt kell érteni, egy világjárványt, melyet a WHO 2020. március 11-én nyilvánított annak.

A fejlett országokban 2020-at megelőzően nem voltak hasonlóan gyors és súlyos egészségügyi következményekkel járó járványok. 1918-ra datálódik az utolsó, a spanyolnátha (influenzajárvány). A mai civilizált világban hirtelen kellett reagálnia az országok vezetésének, és olyan intézkedéseket bevezetni, amelyek a vírus terjedését akadályozzák meg. Ekkor még csupán gondolatban számolhattak azzal, hogy milyen következményei lehetnek az egyes ágazatokban az intézkedések bevezetésének és mik lesznek maga a járvány hatásai.

Hazánkban 2020. március 4-én regisztrálták az első megbetegedést, majd a járvány gyors terjedésének következtében 2020. március 15. nappal 15 órakor különleges jogrend lépett életbe.⁶³⁷ A veszélyhelyzet kihirdetését követően számos egyéb intézkedést kellett bevezetni valamennyi ágazatban. Magyarország elsődlegesen a közegészségügyben hozott változtatásokat, ezzel nem tért el a többi közép-európai, európai országtól. Olyan szabályok születtek, melyek mások mellett a nemzetközi utazások és a bevándorlás korlátozását, az iskolák bezárását, a kötelező maszkhasználatot, a házi karantént, a kijárási korlátozást, a korosztályhoz kötött bevásárlást, a tesztelesek protokollját, a védekezéshez szükséges minden eszköz megvásárlását, termelését és a kórházi férőhelyek felszabadítását írták elő.⁶³⁸

Valamennyi intézkedésnek hatása volt minden emberre, kortól függetlenül és az élet minden területére. A központi regulázást követte a civil szféra, a gazdasági társaságok, az egyéni vállalkozások, egyebek között a szolgáltatások által saját hatáskörben megjelenő szabályok. Szintén rányomta a bélyegét az iparágakra, mint az építőipar, az élelmiszeripar, a szórakoztatóipar. Több hullámban kellett szembenéznie a világnak a járvánnyal, több mutánsa

⁶³⁷ A veszélyhelyzet kihirdetéséről 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet

⁶³⁸ VÁRADI Balázs (2020): *Magyarországi közpolitikai reakciók a koronavírus-járványra 2020 első félévében*. Munkaerőpiaci tükör 2019, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Budapest. 2013-2015.

lett a koronavírusnak, melyek eltérő egészségügyi tüneteket produkáltak. 2020. október 21-re 1,13 millió halálesetről számoltak be világszerte.

A globalizáció jelenségére is befolyással volt a COVID-19, sőt globális problémát jelentett számos téren, úgy, mint az utazás, a kereskedelem, a globális egészségügy, a mobilitás. 2019-ben 4,5 milliárd utas utazott valamilyen légitársasággal, majd ez a szám 2,2 milliárdra csökkent a világjárvány idején. Ugyanígy érintette a világgazdaságot, egyes becslésekből kiderül, hogy súlyosabb következményei voltak, mint a 2008-as világválságnak. A munkanélküliségi ráta megnőtt, az Amerikai Egyesült Államokban 2020 márciusa és 2020 áprilisa között 4,4 %-kal.⁶³⁹ A világ legtöbb országának ugyanazokkal a kihívásokkal kellett szembenéznie, a fejlett államoknak ugyanolyan küzdelme volt a járvánnyal szemben, mint a fejletlen országoknak.

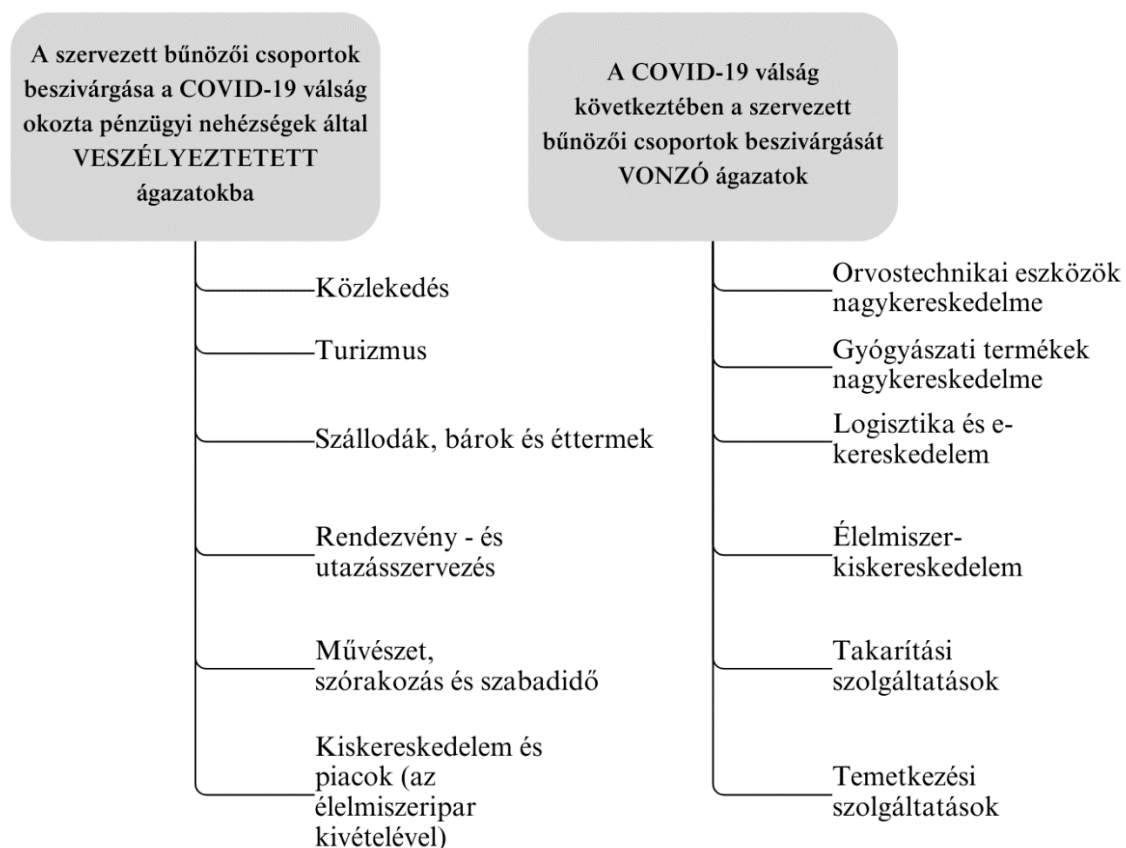
Közel öt év távlatában sem jelenthető ki, hogy véget ért a járvány, újabb és újabb hullámok üthetik fel a fejüket, időjárás, évszakok, mutációk, a globalizáció térhódításának és még egyéb tényezőknek köszönhetően. Számos nemzetközi és hazai szakirodalom foglalkozik a koronavírus hatásainak vizsgálatával eltérő területeken, mint például az egészségügy, a gazdaság, a kultúra, a környezet, a társadalom, a sport, a turizmus, az oktatás, az online tér és a bűnözés.

5.1. Milyen hatással volt a szervezett bűnözés egyes szegmenseire a COVID-19?

Az Europol a járvány kitörését követő egy évvel a COVID-19-re már úgy tekintett, mint egy katalizátorra, ami a szervezett bűnözés egyes eseteiben visszafordíthatatlan következményeket generált.⁶⁴⁰ Az Europol mellett, az UNODC szintén összegyűjtötte 2020-ban figyelemfelhívó jelleggel, azokat az iparágakat, ágazatokat, amelyek érintettek lehetnek a szervezett bűnözői csoportok által a COVID-19 idején:

⁶³⁹ Nistha SHRESTHA et al. (2020): *The impact of COVID-19 on globalization*. One Health, Vol. 11, 5-6.

⁶⁴⁰ Europol (2021a) i. m., 15.

3. ábra: A bűnözés beszivárgására legérzékenyebb ágazatok és iparágak⁶⁴¹

Mára már egyértelművé vált, hogy a fenti ábrán szereplő egyes ágazatokat egyértelműen befolyásolta a szervezett bűnözés, ezek leginkább a vonzó iparágak voltak, mint az orvostechikai és a gyógyászati termékek nagykereskedelme, ahol megjelentek a csalók, a kiberbűnözők, sőt új elkövetési magatartásokat is tapasztaltak a nyomozó hatóságok.

Egyebek mellett a fent említett tények teszik indokolttá a címben szereplő kérdés felvetését: Milyen tényleges hatással volt a COVID-19 a bűnözésre? E kérdés különös jelentőséggel bír, és alapvetően hozzájárult ahhoz, hogy a téma kutatása az elmúlt években kiemelt figyelmet kapjon.

A COVID-19 hatásait szekunder adatforrások elemzésével, valamint hazai ügyészekkel készített interjúk segítségével vizsgáltam. Az interjúk célja az volt, hogy feltérképezzem, hogyan látják az ügyészek a szervezett bűnözés alakulását a pandémia kezdete óta. A szervezett bűnözés egészére vonatkozó szekunder adatforrás elemzést négy Europol riport alapján végeztem, ezzel párhuzamosan hasonlítottam össze az eredményeket az interjúkban elhangzott válaszokkal. A szervezett bűnözésen belül a kábítószer-kereskedelem és a COVID-19 járvány

⁶⁴¹ A szerző saját szerkesztése. Forrás: UNODC (2020b): *The impact of COVID-19 on organized crime*. Vienna. 29.

közötti összefüggéseket szintén szekunder adatforrások elemzésével – hat riport alapján –, valamint interjúkkal kutattam.

Az Europol igyekezett minél hamarabb feltérképezni a COVID-19 szervezett bűnözésre gyakorolt hatását, így már 2020 márciusában megjelent egy elemzésük, amely azt vizsgálja, hogyan használják ki a bűnözők a járvány által okozta válságot és leginkább arra fókuszál, hogy mi várható a jövőben.

Az Europol április 30-án ismét készített egy elemzést, amiben a szervezett bűnözés alakulását vizsgálja a koronavírus-járvány kitörését követően, majd még ugyanezen év novemberében ugyancsak kiadott egy értékelést az elmúlt nyolc hónapról. Ezen kívül még egyes bűncselekmények alakulását mutatta be külön-külön. Az Europol célja kettős volt ezekkel a jelentésekkel. Egyrészt a tagállamok számára igyekeztek támpontot adni az akkor kialakult helyzetben, mi van jelenleg és mire kell számítani a közel- és a távoli jövőben, másrészt az EU döntéshozóinak szintén jó alapot biztosítottak, hogy milyen esetleges intézkedésekre lenne szükség.

A COVID-19 szervezett bűnözésre gyakorolt következményeinek vizsgálata legfőképp az EU területére korlátozódik. Ezért a szervezett bűnözés egyes szegmenseire gyakorolt EU-s hatását a pandémiának a fent említett, 2020-ban kiadott három olyan jelentés segítségével vizsgálom, amelyek kifejezetten a koronavírus következményeit írják le. 2020-at követően legközelebb a 2021-ben megjelent SOCTA elemzésben esik szó a pandémia hatásairól, így ez szintén a szekunder adatforrás elemzés részét képezi.

Az Europol a COVID-19 következményeit három, időben eltérő részre osztotta, rövidtávú, középtávú (hetek és hónapok) és hosszú távú (nincs meghatározva mennyi idő, vélhetően több év) hatásokra. Egyelőre a rövid- és a középtávú hatások vizsgálhatók a jelentésekben. A jövőben, várhatóan a 2025 márciusában kiadott SOCTA jelentésben már a hosszú távú hatások is rögzítve lesznek. Ezért az Europol riportok, mint szekunder adatforrások elemzése 2021-ig tart, melynek során összehasonlításra kerülnek a lényeges tartalmi elemek. Ezek a jelentések tartalmazzák a legösszetettebben a tagállamokban zajló folyamatokat, így egy összképet kaphatunk a 2020-ban és a 2021-ben történt eseményekről a nemzetközi bűnözés területén az EU-ban.

A szervezett bűnözői csoportok viselkedésének vizsgálata nem egyszerű feladat, de a történelem során már számos tanulmány született, melyek középpontjában leginkább a mexikói kartellek, a Balkán térség és az olasz bűnszervezetek álltak. A pandémia időszakában, azonban ez a fajta nézet kezdett megváltozni és egyre több olyan kutatást végeztek és folytatnak jelenleg,

amely nem kifejezetten ezekben a térségeken tevékenykedő bűnszervezeteket veszi górcső alá.⁶⁴²

Az Europol által 2020. április 30-án kiadott jelentésben olvasható: „A bűnözés általában tovább folytatódik.”⁶⁴³, tehát amíg a világ minden részét leállásra kényszerítette a járvány, addig a bűnözéssel nem adtak alább az elkövetők. A járvány az elkövetők, az elkövetési magatartások, az elkövetési helyek tekintetében komoly változást hozott, amely jelentős és potenciálisan hosszú távú hatást eredményezett. A világot sújtó járvány egyik napról a másikra kényszerítette a bűnözőket arra, hogy megreformálják az addig bevált elkövetési magatartásaikat.

A szervezett bűnözői csoportok körében ez a reform még inkább nehézséget jelentett, mivel a szervezettséget, a tagolt munkamegosztást, a személyes találkozókat kivitelezni szinte lehetetlen volt, szemben azokkal az elkövetőkkel, akik egy személyben valósítják meg a bűncselekményt. Ugyanakkor az elkövetői magatartások ijesztők lehetnek, mert amíg a kormányok azon dolgoznak, hogyan fékezzék meg mihamarabb a járványt, addig ők igyekeznek minden intézkedést az előnyükre fordítani és megtalálni a korlátozásokban a „kiskapukat”. Jóllehet, a szervezett bűnözői csoportok alkalmazkodóképessége már a koronavírus előtt megmutatkozott más válsághelyzetben, így ez nem meglepő.⁶⁴⁴

A járvány kitörését követő első pár hétben a legjelentősebb hatás volt feltételezhető a kiberbűnözést, a csalást, a hamisított és nem megfelelő minőségű áruk forgalmazását és a vagyon elleni bűncselekményeket érintően. Mindemellett a korlátozások bevezetésének következtében előre jelezhető volt a kábítószer-piacra gyakorolt hatás mind a kereslet, mind a kínálat vonatkozásában, valamint prognosztizálták a kábítószerrel összefüggő erőszakos cselekmények számának emelkedését is. Továbbá sejthető volt, hogy megnő a szexuális kizsákmányolások száma.⁶⁴⁵

A határzárak elrendelése következtében a korábban folyamatosan működő és jól kiépített tranzitútvonalak, valamint a szervezett bűnözői hálózatok mozgása akadályozottá vált. E tekintetben a fokozott határellenőrzések jelentős mértékben megnehezítették például a kábítószer- és fegyverkereskedelem, valamint az emberkereskedelem korábban zavartalan áramlását.

⁶⁴² Alberto AZIANI et al. (2021): *COVID-19 and Organized Crime: Strategies employed by criminal groups to increase their profits and power in the first months of the pandemic*. Trends in Organised Crime, Vol. 26, 116.

⁶⁴³ Europol (2020b) i. m., 10.

⁶⁴⁴ CZEBE András (2020): *Az európai szervezett bűnözés alakulása a COVID-19 járvány okozta krízishelyzet tükrében*. MTA Law Working Papers, Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 16. szám, 2.

⁶⁴⁵ Europol (2020a) i. m., 4-13.

Kijelenthető, hogy a koronavírus hatásai sokkal fenyegetőbbek voltak – ami a súlyos és szervezett bűnözést illeti –, mint egy globális pénzügyi válság következményei. Láthatóvá vált, hogy a bűnözés nem állt meg a COVID-19 járvány ideje alatt sem, a bűnözők megragadtak minden kínálkozó lehetőséget, hogy magasabb profitot tudjanak elérni. Voltak olyan bűncselekmények, amelyek teljesen eltűntek, de voltak olyanok, amelyek felerősödtek. Egyes bűnszervezetek átalakították üzleti tevékenységi modelljüket, azonban a nagy részük az addig alkalmazott elkövetési módszereknél maradt.⁶⁴⁶

Az ügyészi interjúk során hasonló vélemények hangzottak el azzal kapcsolatban, hogy mivel jellemeznék a 2020. márciusát követő közvetlen időszakot. A veszélyhelyzet kihirdetése után tapasztalható volt egy hirtelen leállás, amikor sem az elkövetők, sem a nyomozó hatóságok nem tudták hogyan válaszoljanak az adott helyzetre, volt egy nagy „befékezés”. Azonban „...az elkövetők jóval hamarabb reagáltak, mint az várható volt, elkezdték felmérni a helyzetet, hogy van-e még piac...” (Ü3-2021).⁶⁴⁷

A COVID-19 szervezett bűnözésre gyakorolt hatásait három időszávrá tagoltan mutatom be:

- a közvetlen, rövidtávú kilátások;
- egy középtávú szakasz, amely a járványt követő hetekben és hónapokban vált nyilvánvalóvá; és
- egy hosszú távú perspektíva.⁶⁴⁸

A **közvetlen következményeket** tekintve az EU teljes területén erőteljes növekedés következett be a kiberbűnözéshez kapcsolódó bűncselekmények számában a járvány kitörésének első heteiben. A csalások körében olyan új típusok jelentek meg, amelyek kifejezetten a járványhoz köthetők, azonban a veszélyhelyzet megszűnését követően ezek csökkentek.⁶⁴⁹

A közvetlen következményeket kutatva az interjúalanyok hazai és nemzetközi vonatkozású ügyekben azt tapasztalták, hogy először a kábítószer kereskedők kezdték meg a tevékenységüket, melynek eredményeképp új csatornák éledtek fel és megkezdődött a tranzit. Megfigyelhető volt, hogy „...az

⁶⁴⁶ Europol (2020b) i. m., 4.

⁶⁴⁷ NAGY (2021b) i. m., 123.

⁶⁴⁸ Europol (2020b) i. m., 3.

⁶⁴⁹ Uo. 4-5.

*emberkereskedelem volt a szervezett bűnözés azon területe, ami a leglassabban reagált...” (Ü2-2021).*⁶⁵⁰

A **középtávú szakaszban** már nyilvánvalóvá vált, hogy termékeny talaj a COVID-19 a szervezett bűnözés növekedése szempontjából. A közösségekben, különösen a könnyen sebezhető személyek válhattak áldozataivá a szervezett bűnözésnek. A járvány robbanásszerűen hatott az új, online csalási módszerek megjelenésére⁶⁵¹, tipikusan az áldozatok sebezhetőségét kihasználó befektetési és romantikus csalások voltak a középpontban.⁶⁵²

Mind a munkanélküliség, mind a gazdasági nehézségek, arra ösztönözték az egyéneket, hogy csatlakozzanak a bűnszervezetekhez.⁶⁵³ Akadtak olyanok, akik hajlamosak voltak a szervezett bűnözői körökből érkező megkeresésekre válasszal szolgálni (például nehéz anyagi helyzet miatt) és bizonyos munkákat elvállalni, mint a toborzás vagy a futárkodás.⁶⁵⁴ Egyes régiókban a szervezett bűnözés egyes bűncselekmény típusai fokozódtak. Növekedett az erőszakos bűncselekmények száma a szervezett bűnözői körök között. Új bűncselekmények jelentek meg és az eddig ismert elkövetési magatartások megváltoztak.⁶⁵⁵

A szervezett bűnözői hálózatok ismét bebizonyították, hogy könnyen változtatnak profilt, ha a helyzet úgy kívánja. Megragadták azt a piaci rést, ahol hiány volt egyes termékekből, mint az arcmaszkok, a kézfertőtlenítők, a hamis koronavírus tesztek, az orvosi felszerelések vagy a gyógyszerek. A csalók már a hivatalos oltóanyag megjelenése előtt árulták a vakcinákat.⁶⁵⁶

A szervezett és sorozatos betöréses lopások általában véve csökkentek a járvány miatt bevezetett intézkedéseket követően, azonban mégis megpróbáltak alkalmazkodni és különböző megtévesztési módszereket használtak, amelyek a COVID-19-világjárványhoz kapcsolódtak. Például hatóságok vagy egészségügyi személyzet tagjainak kiadva magukat, különböző tájékoztató anyagok vagy higiéniai termékek átadását színlelve jutottak be a magánlakásokba, de csináltak koronavírus teszteket, így könnyen sikerült az értéktárgyak ellopása.⁶⁵⁷

⁶⁵⁰ NAGY (2021b) i. m., 123.

⁶⁵¹ Europol (2021a) i. m., 15.

⁶⁵² Uo. 62.

⁶⁵³ Világszinten megfigyelhető volt, hogy a bűnszervezetek olyan területeken igyekeztek megerősíteni jelenlétüket, ahol magas a szegénység és az éhezés, például a mexikói kartellek és a japán jakuza csoportok esetében. Ezen helyeken a bűnszervezetek népszerűségük növelése érdekében segélycsomagok osztásával próbálták toborozni tagjaikat, ezáltal bővítve a szervezet létszámát. A labilis kormányzattal rendelkező régiókban sikerült a kormányzati szabályozásba is belépniük, ami lehetővé tette számukra a még nagyobb profit elérését. Forrás: UNODC (2020b) i. m., 3.

⁶⁵⁴ Europol (2020b) i. m., 9-12.

⁶⁵⁵ Europol (2020c) i. m., 4-5.

⁶⁵⁶ Europol (2020b) i. m., 6-8.

⁶⁵⁷ Europol (2021a) i. m., 85.

A COVID-19 a legnagyobb hatással a kiberbűnözésre, a hamisított és nem megfelelő minőségű áruk kínálatára és a csalás különböző fajtáira volt.⁶⁵⁸ A kiberbűnözéssel összefüggésben szintén megegyezik az interjúalanyok véleménye az elemzésben megállapított részekkel. Hazánkban hasonlóan tapasztalható volt, hogy az online tér felé tolódott el a bűnözés, idézve az egyik interjúalanyt: „*A bűnözés átköltözött a virtuális térbe.*” (Ü4-2021). A legtöbb bűncselekmény megvalósításához az internetet vették igénybe, ilyenek voltak a csalások, például a vezetői vagy üzleti e-mail címmel elkövetett csalások (chief executive officer – CEO, vezérigazgató-csalások).⁶⁵⁹

A gyermekek online szexuális kizsákmányolása viszonylatában, a bejelentett, élő adásban elkövetett gyermekbántalmazások száma folyamatosan nőtt, ez a fejlemény a COVID-19-világjárvány idején tovább fokozódott, amihez hozzájárult, hogy a COVID terjedésének megállítására bevezetett intézkedések folytán a gyermekek több időt töltöttek felügyelet nélkül az interneten, ez tette őket még kiszolgáltatottabbá.⁶⁶⁰

A gazdasági bűnözésre gyakorolt hatás szintén érzékelhető volt, a szervezett bűnözői csoportok befektetési lehetőségei bővültek, például az ingatlan piacon. De olyan készpénzigényes vállalkozások, mint az éttermek, a kaszinók, a kozmetikai szalonok iránti érdeklődés ugyancsak megnőtt, ahol adott a pénzek tisztára mosási lehetősége.⁶⁶¹

Az ügyészek tapasztalata volt, hogy a pénzmosás elkövetési magatartásai ugyancsak változtak, észlelhető volt, hogy a fiktív cégek alapítása alább hagyott, köszönhetően többek között annak, hogy a külföldi strómanok beutazása akadályozott volt, abban az időszakban. Amíg bizonytalan volt a helyzet az élet minden területén, addig az utalásra váró összegek valamilyen távol-keleti országokban nyitott bankszámlákon „pihentek”.⁶⁶² Viszont a pénzmosás átalakulásának hatásai csak hosszabb távon fognak megmutatkozni.

A migránsok csempészésében érezhető volt a csökkenés, nem tudtak tovább haladni a lezárások miatt, de a korlátozások feloldásával ismét nőtt az ilyen típusú bűncselekmények száma és az ehhez kapcsolódó szolgáltatások díjai szintén növekedtek.⁶⁶³

⁶⁵⁸ Europol (2020c) i. m., 4-5.

⁶⁵⁹ NAGY (2021b) i. m., 123.

⁶⁶⁰ Europol (2021a) i. m., 41.

⁶⁶¹ Europol (2020b) i. m., 6-8.

⁶⁶² NAGY (2021b) i. m., 123.

⁶⁶³ Europol (2020b) i. m., 6-8.

A *hosszú távú hatások* eddigi vizsgálata alapján megfigyelhető, hogy a szervezett bűnözői csoportok a történelem során – mint a hidegháború vége vagy a gazdasági világválság – bekövetkezett minden válság idején képesek voltak hosszú távon hasznot húzni és nyereségorientáltak maradni, nincs ez máshogy a COVID esetében sem. Mivel az Europol még nem közölte a hosszú távú következményeit a COVID-19-nek, ezért csupán becslésekre hagyatkozhatunk, ami érinti a korrupcióra való hajlam növekedésének felerősödését, a pénzmosás átalakulását, a kiberbűnözés térnyerését. Bizonyára a szervezett bűnözés más területeire hasonlóan mély benyomást tett az elmúlt pár év, de azok vizsgálata további kutatásokat igényel a jövőben, az értekezés keretén kívül, akár a 2025-ös SOCTA mentén.

A súlyos és szervezett bűnözésre gyakorolt hatások tehát több elemtől függenek. Két tényező azonban kritikus az EU biztonságára nézve. Rövidtávon a szigorú korlátozások ismétlődő bevezetése hasonló eredményeket hozott, mint a járvány kezdetekor, továbbra is kihasználtak a bűnszervezetek minden lehetőséget és egyre kifinomultabbá váltak. A kibertérben használt új technológiák, új elkövetési magatartások, a szervezett bűnözés további gyorsulásához vezetett. Hosszabb távon a gazdaság visszaesése okozhatja a szervezett bűnözés virágzását, mint például azon termékek kínálata, amelyek hamisak, nem megfelelő minőségűek és olcsóbbak.⁶⁶⁴

A vizsgálat eredményeként meghatározásra kerülnek a következőkben először azon tényezők, amelyek szerves kiindulópontjai, motivációi voltak az elkövetéseknek, majd azon kulcselemek, amelyek egyértelműen befolyásolták a szervezett bűnözés alakulását a COVID-19 idején.

Kiindulópontok és motivációk:

- csökkent a mobilitási hajlandóság és az EU-n keresztül történő átkelések és bejövetelek száma;
- a mindennapi életben bevezetett korlátozások miatt néhány bűnözői tevékenység kevésbé volt látható, és az elkövetők otthonukban vagy az online környezetben végezték tevékenységüket;
- az állampolgárok otthon maradtak és távmunkát végeztek, támaszkodva a digitális megoldásokra;
- fokozott szorongás és félelem, amely sebezhetőséget okozhatott a kizsákmányolással szemben;

⁶⁶⁴ Europol (2020c) i. m., 21.

- bizonyos tiltott áruk csökkent kínálata az EU-ban⁶⁶⁵.

Kulcselemek, amelyek befolyásolták a szervezett bűnözés alakulását:

- online tevékenységek (egyre több időt töltöttek az emberek az online térben, ezt kihasználva a bűnözők létrehozta hamis profilokat, személyazonosságokat, cégeket és olcsóbban kínálták a hamis vagy hamisított termékeiket);
- bizonyos áruk iránti kereslet és hiány (a hamisítók és a csalók leginkább az egészségügyben jelentek meg);
- fizetési módszerek (növekedett a készpénzmentes fizetések száma, egyre nagyobb volt a népszerűsége, azok a szolgáltatók is áttértek erre, ahol korábban készpénzzel lehetett csak fizetni, még elterjedtebbek lettek a virtuális valuták és egyéb más fizetési platformok használata);
- legális vállalati struktúrák létrehozása bűnözési cézzal, pénzmosás (ezáltal a hamis áruk forgalmazása és a pénzmosás lehetősége is megoldódott);
- gazdasági visszaesés (a GDP nagyobb részét tehetta ki a tiltott tevékenység, növekvő munkanélküliség, törvényes befektetések hiánya, hatóságok erőforrásainak korlátozása, társadalmilag elfogadhatóbbá vált a szervezett bűnözés, mert munkát és megélhetést kínáltak az embereknek, az EU-n belül a gazdasági egyenlőtlenségek fokozódhattak);⁶⁶⁶
- a járváynak köszönhetően a postai és a csomagküldő szolgáltatók munkája évről évre egyre nagyobb volumenűvé válik, az ilyen szolgáltatásokkal visszaélnek az elkövetők, különböző illegális áruk terjesztésére használják a csomagküldést: például kábítószer (kannabisz, kokain, szintetikus kábítószer, köztük az új pszichoaktív anyagok), hamis pénz, lopott és hamisított dokumentumok és számos más illegális áru.⁶⁶⁷

Összefoglalva a fent megállapított tényeket az alábbi következtetések vonhatók le a szervezett bűnözés egyes szegmenseire vonatkozóan:

- a bűnszervezetek számára a járvány által kialakult helyzet globális szinten előnyt jelentett, és a kihívások által csak egyre erősebbek lettek;
- egyes bűncselekmények visszatértek a járvány előtti állapothoz, míg vannak olyanok, amelyek megváltoztak;⁶⁶⁸

⁶⁶⁵ Europol (2020a) i. m., 3.

⁶⁶⁶ Europol (2020b) i. m., 13-14.

⁶⁶⁷ Europol (2021a) i. m., 35.

⁶⁶⁸ Uo. 11.

- közvetlen hatással volt a következő bűncselekményekre: a hamisított és nem megfelelő minőségű áruk kínálatára, a kiberbűnözésre, a tulajdon elleni bűncselekményekre és a csalás különböző formáira;
- a COVID-19 válság hatása a kábítószer-piacokra viszonylag korlátozott volt, az első lezárás során a kábítószer-ellátásban és forgalmazásban bekövetkezett kezdeti és helyi zavaroktól eltekintve a kábítószer-kereskedelem folytatódott, a világjárvány elején, az európai piacon a kábítószer ára és kínálata is ingadozott, de visszatért nagyrészt a járvány előtti szintre;
- rövidtávon látható volt, hogy az elkövetők gyorsan igazodtak az új helyzethez és a tevékenységüket és a piacukat ahhoz igazították;
- a közép-és hosszú távú hatások még csak részben tapasztalhatók, a növekvő szegénységgel és társadalmi egyenlőtlenséggel járó bizonytalan gazdasági helyzet táptalajául szolgál a súlyos és szervezett bűnözésnek, a bűnözők fokozni fogják tevékenységüket, hogy teljes mértékben kihasználják a felmerülő gyenge pontokat, kompenzálva ezzel a korlátozások ideje alatt kiesett bevételt;
- hosszútávon a legnagyobb kockázatot a pénzmosás jelenti, mint a gazdaságra legnagyobb hatást kifejtő szervezetten elkövetett bűncselekmény, az egyes ágazatok, mint például a vendéglátás és az idegenforgalom, fokozottan sebezhetővé válnak a bűnszervezetek tevékenységeivel szemben;
- a fejlett technikai képzettséggel rendelkező fiatalok, akik nem tudnak elhelyezkedni a választott szakterületükön, a bűnözéshez fordulhatnak, hogy finanszírozni tudják magukat, ez azt eredményezheti, hogy jelentősen megnőhet a kiberbűnözésben részt vevő személyek száma, ami azt jelenti, hogy hosszútávon még tovább nő a kiberbűncselekmények és a kibertérben elkövetett bűncselekmények száma.⁶⁶⁹

5.2. Kábítószer-kereskedelem a pandémia alatt

Látható, hogy a szervezett bűnözésnek nem volt olyan szegmense, amelyre ne lett volna kisebb vagy nagyobb hatással a COVID-19, igaz ez a kábítószer-bűnözésre, legyen szó előállításról, kereskedelemről, használatról vagy éppen terjesztésről.

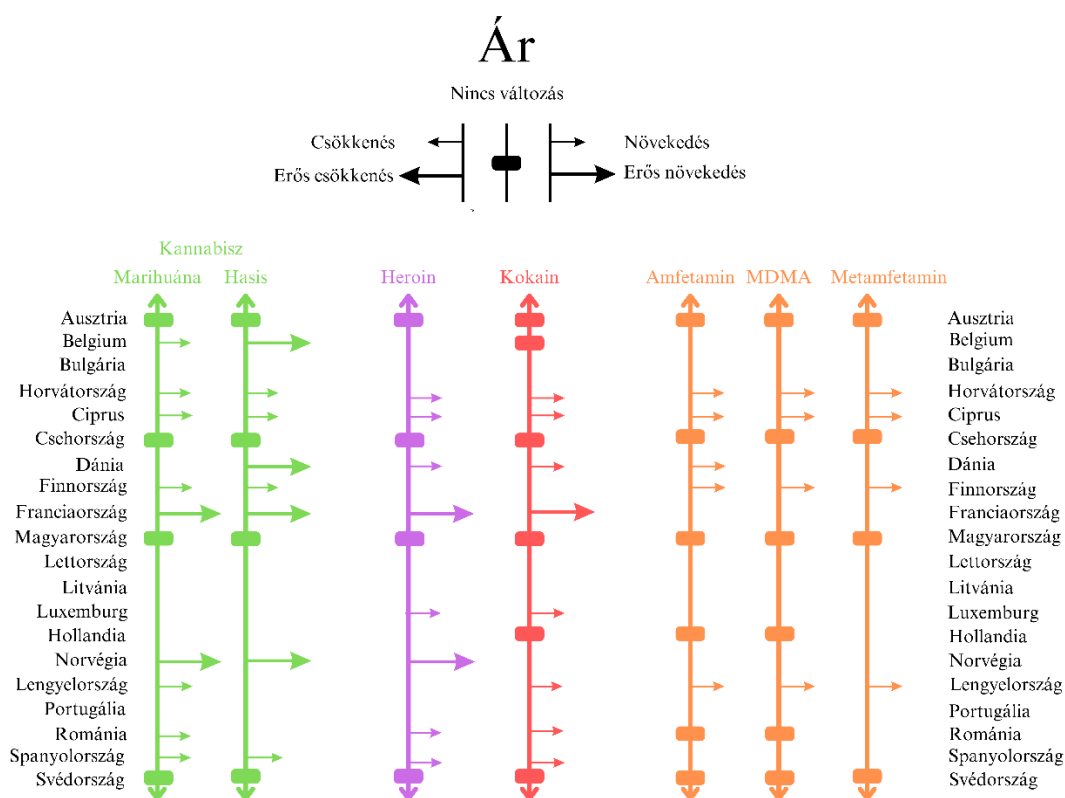
A kábítószer-bűnözés alakulását, időrendi sorrendben, 2020-tól szintén riportok (mint szekunder adatforrások), valamint interjúk mentén mutatom be, kitekintve Szerbiára.

⁶⁶⁹ Uo. 96-97.

Világszinten eltérők a szervezett bűnözői csoportok összetettsége és működési formája, de az EU-n belüli kábítószer-piacot inkább a nagyfokú fragmentáció jellemzi, ezért is különböznek a járvány hatásai globális szinten, illetve emiatt sem hasonlíthatók össze a témában megjelent szakirodalmak, amelyek földrészenként mutatják be a kábítószer-piacra gyakorolt hatásokat. A legtöbb EU-s szintű eredményben nincs egyértelmű különbség, kivéve a kábítószer-bűnözéshez kapcsolódó erőszakos magatartást.⁶⁷⁰

A **közvetlen következmények** között látható, hogy a COVID-19 kitörését követő két, két és fél hónapban a kábítószer-kereskedelem ellátási láncolatának megszakadása volt megfigyelhető az EU területén a távolságtartás miatt, ennek következtében kábítószerhiány, majd az árak növekedése jelentkezett köszönhetően a globális korlátozásoknak.⁶⁷¹

A következő két ábra a kábítószeres kiskereskedelmi árának és fogyasztó szinten történő elérhetőségének változását mutatja országonként, szakértői vélemények alapján, kábítószerre lebontva. A felmérés 2020. április 27-én fejeződött be.

4. ábra: A kábítószeres kiskereskedelmi árának változása⁶⁷²

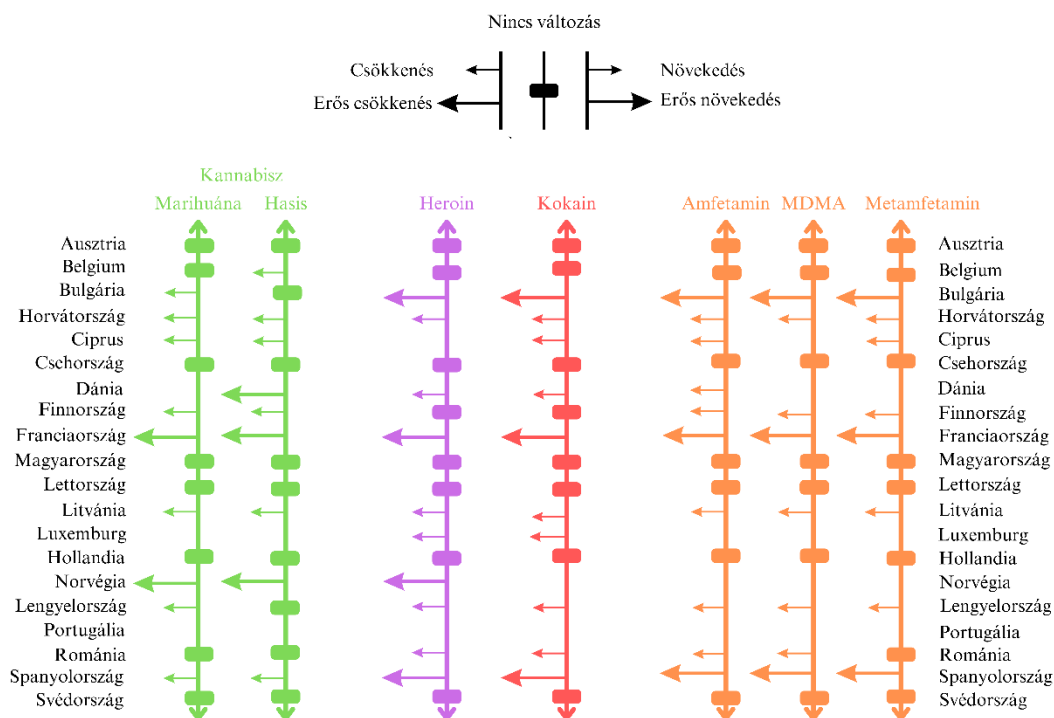
⁶⁷⁰ Hoeboer, C.M., Kitselaar, W.M., Henrich, J.F. et al. (2023): *The Impact of COVID-19 on Crime: a Systematic Review*. American Journal of Criminal Justice, Vol. 49, 294.

⁶⁷¹ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Europol (2020) i. m., 7.

⁶⁷² A szerző saját szerkesztése. Forrás: Uo. 13.

Az árakat nézve látható, hogy nem történt árcsökkenés egyik kábítószer típus esetében sem. Magyarországon nem történt árváltozás, azonban a legjelentősebb növekedés Franciaországban figyelhető meg a kannabisz, a kokain és a heroin tekintetében. Majd Norvégia volt a második olyan ország, ahol erős volt a kannabisz és a heroin árának növekedése. Az ábrán szereplő 20 ország közül 4 országban volt erős növekedés legalább egy kábítószerrel érintően, 7 országban növekedett, de nem jelentősen, 4 országban egyáltalán nem történt változás és a többi állam vonatkozásában nincs statisztikai adat az árakra vonatkozóan.

Elérhetőség

5. ábra: A kábítószeres fogyasztó szinten történő elérhetősége⁶⁷³

A 20 ország statisztikai adatiból készített ábra szerint, Franciaországban csökkent a legjelentősebben mindegyik fajta kábítószer elérhetősége. Ezt követte Spanyolország és Bulgária, ahol ugyanazon típusú kábítószeres elérhetősége csökkent. Az országok közül 5 országban volt legalább egy fajta kábítószerrel összefüggésben jelentős kínálat csökkenés, 8 államban csökkent a kínálat, de nem drasztikusan és 6 országban nem történt változás.

Mindkét ábrát tekintve kimutatható, hogy a vizsgált országok több mint felére hatással volt a koronavírus-járvány, közvetlenül a kitörést követő hónapokban, ár és kínálat értelmében egyaránt. Franciaország kapcsán figyelhető meg legjobban az összefüggés az ár és a kínálat között. Jelentősen csökkent a kannabisz, a heroin és a kokain kínálata, úgy erős növekedés

⁶⁷³ A szerző saját szerkesztése. Forrás: Uo.

keletkezett az árakban, emiatt ezen kábítószer iránti hiány és egyben kereslet megemelte a kábítószer árát.

Az EUDA jelentése alapján az EU-ban nem szűnt meg a kábítószer mozgása, mivel folyamatos volt az áruszállítás, így az áruszállító kamionok által megoldották a határellenőrzések ellenére a csempészt. Ennélfogva a globális ellátási láncolatra építették fel a kábítószer előállítását, szállítását és értékesítését, azaz üzleti modellt váltottak.⁶⁷⁴

Kijelenthető, hogy a kábítószer-bűnözésben érintett szervezett bűnözői csoportokat érintették legkevésbé a hirtelen bevezetett intézkedések, elkövetési magatartásaik alkalmazkodtak és flexibilis módon reagáltak a kialakult új élethelyzetre.⁶⁷⁵ Az EU-n belül a tagállamok közti kereskedelem gyorsan megoldódott, a légi úton folyt kereskedelem csökkenése drámai volt, sőt teljesen leállt (világ szinten is), ellenben a postai és a csomagküldő szolgáltatások forgalma erősödött, amit csak úgy tudtak kivitelezni, ha a legális teherszállító járművön a rakománnyal együtt csempészték a kábítószer, mivel az államhatárok utasforgalma lezárásra került.⁶⁷⁶

Az ügyészi interjúkban elhangzottak megerősítették a kábítószer csempészésére vonatkozó egyéb kutatásokat, miszerint cél volt, hogy olyan módon maradjon meg a kábítószer szállítása, ami egyrészt személyhez kötött, másrészt a kötelező antigén tesztekkel járó egyéb nehézségeket egyszerűen meg tudják oldani. Így kamionokat, hűtőautókat, vonatokat használtak a kábítószer országokon keresztül történő csempészéséhez, ahol „...*egyes esetekben a sofőr nem is tudott arról, hogy valójában kábítószer is szállít...*” (Ü3-2021).⁶⁷⁷ Megoldásként kínálkozott a tengeri útvonalak kihasználása, ahol a kereskedelem egyes típusai még inkább fokozódtak.⁶⁷⁸

A kereslet szintén csökkent, a kábítószer-fogyasztókat a bevezetett korlátozások akadályozták a kábítószer beszerzésében, ami a hazai piacon ugyancsak tapasztalható volt, nagyobb mennyiségű kábítószer lefoglalások és készpénzek visszaszerzése történt a nyomozó hatóságok által. Ez azt jelentette, hogy nem tudták a COVID-19 előtti ütemben eladni a kábítószer és a befolyt bevételt sem tudták tisztára mosni.⁶⁷⁹

⁶⁷⁴ Uo. 7.

⁶⁷⁵ Hoeboer, C.M., Kitselaar, W.M., Henrich, J.F. et al. (2023) i. m., 294.

⁶⁷⁶ Ministry of Interior of the Republic of Serbia (2023a)

⁶⁷⁷ NAGY (2021b) i. m., 123.

⁶⁷⁸ Uo.

⁶⁷⁹ RITTER Ildikó (2020): *Karanténban a drogpiacon? A COVID 19 pandémia hatásai a globális drogpiacon.* Ügyészek Lapja, 27. évfolyam 4-5. szám, 42-45.

A *közép-és hosszú távú* becslések alapján kevés befolyással bír a járványhelyzet a kábítószer-kereskedelmére, mivel ezek a piacok rugalmasak és alkalmazkodóképesek. Azon kábítószer-keresletében, melyek jellemzően a fesztiválokon és más hasonló rendezvényeken vannak jelen, azokban tapasztalható a jelentős csökkenés közép-és hosszú távon. A becslések szerint azonban ez hosszú távon nem valószínű, hogy fennmarad, ismételten stabilizálódni fog.⁶⁸⁰

A kábítószer-kereskedők folyamatosan alkalmazkodtak a változásokhoz, a bevezetett intézkedésekhez alakították a kommunikációs csatornáikat, az ellátási láncot, az útvonalakat, legyen szó légi, szárazföldi vagy tengeri útvonalról. A kábítószer beszerzésében egyre nagyobb szerepet kaptak a fogyasztóknál az internet hagyományos kereső motorai és a dark web, valamint a különböző titkosított kommunikációs alkalmazások. Kevesebb volt a személyes találkozás, az utcai kereskedőtől való vásárlás – ami a kormányok által bevezetett tilalmakból fakadt –, a házhozszállítás és a készpénzben történő tranzakció.⁶⁸¹ Az online piac térhódítása egyértelművé vált. Ez a fajta elkövetési magatartás még tovább bővül, és egyre gyakorlottabbá válnak az értékesítők és a fogyasztók egyaránt. Ebből a szempontból egyértelmű fordulópontot jelent a COVID-19, aminek részletei a kibertér szempontját vizsgálva már kifejtésre kerültek. Jövőbeni, hosszú távú hatása a világjárványnak az lehet, hogy a kábítószer-piac még inkább digitalizálódni fog, az online platformok térnyerése erősebb lesz, ami aggodásra adhat okot.⁶⁸²

A koronavírus-járvány előtti időszak elkövetési módszerei nem egészen térnek vissza a pandémia előtti időszakban kialakított szokásokhoz. A változások láthatók az új kereskedelmi útvonalak megjelenésében, illetve abban, hogy a kereskedelmet az internetre helyezik át.⁶⁸³

Bemutatásra kerül egy olyan elkövetési módszer, amiben a kábítószer-adásvétel személyes találkozás mellőzésével valósul meg. Ezt hívják holtponthoz, azaz *“dead drops”*-nak. A vevő először átutalja a kábítószer árát, majd egy adott helyen elrejtje az eladó a kábítószer és a koordinátákat megadja a vevőnek, aki aztán az alapján elmegy érte. Gyakran alkalmaznak kriptovalutát fizetőeszközként és titkosított kommunikációs csatornákat (például: Telegram, Signal, Wickr). Ez a módszer Oroszországban, Ukrajnában és Moldovában igen elterjedt volt már a pandémiát megelőzően is, de a COVID-19 idején többek között Belgiumból és Spanyolországból jelentettek még hasonló hirdetéseket a dark weben.⁶⁸⁴ Ez a fajta módszer ismét utal a bűnszervezetek találékonyságára és gyors alkalmazkodó képességére.

⁶⁸⁰ Europol (2020b) i. m., 8.

⁶⁸¹ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Europol (2020) i. m., 6.

⁶⁸² Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpont (2021) i. m., 10.

⁶⁸³ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Europol (2020) i. m., 25.

⁶⁸⁴ Uo. 10.

A kábítószer-kereskedelem nem állt meg. Európába ugyanúgy érkeztek a főbb elosztási pontokra hajókon a szállítmányok (kannabisz, kokain, heroin), sőt egyes esetekben igen jelentős mennyiségben. A kokaingyártás emelkedett ki leginkább világ szinten 2020-ban, sőt 2019-hez képest 11%-al nőtt, jól látható ez a lefoglalások számában is, ebből következik, hogy a kokainkereskedelem volt a legjelentősebb a járvány idején.⁶⁸⁵ A kezdeti nehézségek ellenére a kábítószer-kínálata és fogyasztása rövid időn belül visszaállt a korábbi szintre.⁶⁸⁶

Érzékelhető volt a feszültség a dílerek, a kereskedők, a fogyasztók és a rivális bandák között a kínálatra helyezett nyomás miatt. A terjesztők a kreativitás magas fokán igyekeztek a kereskedelmet megoldani, például hamisították a végzettségüket, céges autót és mellényt használtak és internet szolgáltató cégnek adták ki magukat, akik optikai szálakat telepítenek.⁶⁸⁷

Azok a szervezett bűnözői csoportok, amelyek a kábítószer-kereskedelemben vettek részt, ellenállók voltak a járvánnyal szemben, innovatív munkamódszereket alakítottak ki a kockázatok csökkentése érdekében, aminek az eredménye látható volt a kábítószer-készítés hozzáférhetőségében. A módszerek között a kábítószer-csempészek nagykereskedelmi szinten nagyrészt a kereskedelemi ellátóláncokra, a szállítókonténerekben való csempészetre támaszkodtak és kevésbé az emberi futárookra.⁶⁸⁸

Az lenti ábra azt mutatja be, hogy a COVID-19 járvány hatására hogyan változott a kábítószer-kereskedelem. Eszerint a csempészek nagyobb szállítmányokat kezdtek használni, egyre inkább előnyben részesítették a magánrepülőgépeket és a vízi útvonalakat, valamint érintésmentes módszereket vezettek be a kábítószer terjesztésére.

⁶⁸⁵ UNODC World Drug Report 2022 highlights trends on cannabis post-legalization, environmental impacts of illicit drugs, and drug use among women and youth. Online: <https://www.unodc.org/unodc/en/press/releases/2022/June/unodc-world-drug-report-2022-highlights-trends-on-cannabis-post-legalization--environmental-impacts-of-illicit-drugs--and-drug-use-among-women-and-youth.html> (Letöltve: 2024.03.12.)

⁶⁸⁶ Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpont (2022): *Európai kábítószer-jelentés, 2022: Tendenciák és fejlemények*. Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg. 10.

⁶⁸⁷ Europol (2020c) i. m., 9.

⁶⁸⁸ Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpont (2021) i. m., 10.

6. ábra: A COVID-19 járvány hatása a kábítószer-kereskedelemre ⁶⁸⁹

A vizsgálat összesítő eredményeit tekintve a kábítószer-kereskedelem változatlanul a legnagyobb bűnözői piac maradt a járványt követő években is. A szervezett bűnözői csoportok minden típusa aktív kábítószer-bűnözésben a laza hálózatoktól a hierarchikus szerveződésekig. A bűnszervezetek sok esetben működnek együtt a minél magasabb profit elérése érdekében, de ezek az együttműködések dinamikusak és gyakran rövid ideig tartanak. ⁶⁹⁰

Az UNODC javaslatokat fogalmazott meg a jövőbeli intézkedésekre vonatkozóan, amelyek az államok részéről a COVID-19 hatásaira adott válaszreakcióként szolgálhatnak:

- a nemzetközi együttműködés előmozdítása a kábítószer-kereskedelem tartós problémája elleni küzdelemben;
- a bűnügyi információk, valamint a hatékony tiltó megközelítések és a bevált gyakorlatok cseréje és átadása;
- nemzetközi elszámoltathatósági mechanizmusok és gyakorlatok kidolgozása a hajózási és vasúttársaságok, a postai szolgáltatások és a légi árufuvarozás számára;
- valós idejű adatmegfigyelési rendszerek bevezetése a kábítószer piaci változásainak azonnali észlelése és kezelése érdekében. ⁶⁹¹

⁶⁸⁹ A szerző saját szerkesztése. Forrás: UNODC (2021) i. m., 13.

⁶⁹⁰ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Europol (2020) i. m., 24.

⁶⁹¹ UNODC (2021) i. m., 13.

Összegzésként megállapítható, hogy a COVID-19 világjárvány egyértelműen befolyásolta a kábítószer-bűnözés dinamikáját, azonban a rövid távú hatások eltérnek a közép- és hosszú távú következményektől. Míg a közvetlen hatások az elkövetési magatartások gyors adaptációját eredményezték, addig hosszú távon a kereslet és kínálat egyensúlya, valamint az ellátási láncok működése fokozatosan visszarendeződni látszik. A járvány katalizátorként kizárólag egyetlen területen, az online térben zajló kábítószer-kereskedelem tekintetében fejtette ki jelentős hatását.

5.3. A kibertérben és a kiberbűnözés területén bekövetkezett globális változások⁶⁹²

A COVID-19 világjárvány következtében az egyéneknek egy új életformát kellett megszokni. A különböző országokban bevezetett korlátozások és tilalmak következtében a digitális tér dominanciája megerősödött a mindennapi életben. A legtöbb munkavállaló áttért a távmunka végzésére, míg a diákok online tanultak. Az emberek vásárlási szokásaikban is jelentős változások történtek, hiszen a virtuális platformokon keresztül bonyolítottak le megrendeléseket. Ennek következményeként jelentősen megnövekedett az internetet használók száma. A világjárvány kitörését követően a kiberbűnözés nagymértékben megugrott, és a bűnözők körében sokkal szélesebb körben terjedt el, amit egyebek mellett a fizikai korlátozások segítettek elő.⁶⁹³

Az Interpol jelentése szerint világszinten az Amerikai Egyesült Államok az egyik olyan ország, amelyet a kibertámadások különböző formái a leginkább fenyegettek. A legtöbbet jelentett elkövetések a csalások és az otthonról dolgozókat támadó adathalász levelek voltak, amelyekben a személyes adatokat próbálják megszerezni.⁶⁹⁴ A kiberbűnözők a károk és az anyagi haszon maximalizálása érdekében a fókuszukat áthelyezték a nagyvállalatokra, a kritikus infrastruktúrákra és a kormányokra, a magánszemélyek és a kisvállalatok helyett, mivel ezek játszanak kulcsszerepet a járványra való reagálásban. A távmunkára történő globális áttérés kapcsán telepített hálózatokon megnövekedett biztonsági réseket használták ki az elkövetők adatlopásra, zavarkeltésre és profit elérésére.⁶⁹⁵ Az Interpol által koordinált nemzetközi műveletek eredményeként 37 szervezett bűnözői csoport tevékenységét szakították

⁶⁹² Az egyes kiberbűncselekményekre gyakorolt hatások bemutatása jelentősen meghaladná a dolgozatom terjedelmi kereteit, így a teljesség igénye nélkül mutatom be a hatásokat.

⁶⁹³ Raghad KHWEILED - Mahmoud JAZZAR - Derar ELEMAN (2021): *Cybercrimes during COVID -19 Pandemic*. International Journal of Information Engineering and Electronic Business (IJIEEB), Vol. 13, No. 2, 1.

⁶⁹⁴ Interpol (2020): *Cybercrime : Covid-19 Impact*. Lyon. 6.

⁶⁹⁵ Uo. 4.

meg 2020. július 13-ig. Kimutatták, hogy a világon 34000 engedély nélküli vagy hamisított terméket értékesítettek az elkövetők 2000 weboldalon keresztül.⁶⁹⁶

A COVID-19 hatása a dark webre szintén érzékelhető volt, mivel a kereskedelmi árak folyamatos ingadozása mellett olyan termékek jelentek meg, amelyek a vírussal kapcsolatosak, például maszkok és hamis tesztek. Emellett a dark webet egyre inkább a csalások elkövetésére használták, ahol az elkövetők a megvásárolt termékek kiszállítását már nem teljesítették.⁶⁹⁷

Ami az EU-t illeti, a 2020 márciusában kiadott Europol vizsgálat szerint szignifikáns változások voltak várhatók a kiberbűnözés területén.⁶⁹⁸ Ezt követően az április 30-án megjelent riportban már konkrétumok kerülnek említésre a rövidtávú kilátások között. A kiberbűnözés jellege egyértelműen változott.

A korábbi egyszerű adathalász levelek és SMS-ek sokkal komplexebbé és kifinomultabbá váltak. Megfigyelték, hogy a kiberbűnözők a világiárvány első heteiben nagyszabású toborzásba kezdtek, hogy maximalizálni tudják támadásaikat. A támadásaik sokkal gyorsabbak lettek, annak érdekében, hogy a profitot maximalizálni tudják. Az egyéni elkövetők már a járvány előtt is aktívak voltak, és sikeres támadásokat hajtottak végre. Azonban a COVID-19-járvány következtében olyan újabb személyek csatlakoztak a bűnözői tevékenységekhez, akiknek tudása és tapasztalata alacsonyabb volt, ami több esetben a támadások sikertelenségét eredményezte.⁶⁹⁹

Aggasztó tény lett, hogy a gyermekek az otthonlét, az elszigeteltség, a hozzáférhetőség és a kevesebb felügyelet miatt jobban ki voltak téve az online tér veszélyeinek, ez által a gyermekek szexuális kizsákmányolásainak és bántalmazásainak száma egyaránt növekedett.⁷⁰⁰

Április végére csökkenés volt megfigyelhető a kibertámadások számában a kezdeti magas aktivitáshoz képest. Másfelől a szervezett bűnözést tekintve változatlanul jelentős fenyegetést jelentett, mivel a korlátozások bevezetésével a társadalmi izoláció és a távolságtartás fenntartotta a digitális eszközöktől való függőséget a munka, kapcsolattartás és a különböző szolgáltatások igénybevétele terén. Azzal, hogy az embereknek a digitális világra kellett támaszkodni, az elkövetők még több potenciális áldozathoz fértek hozzá. Ennek következményeként a kiberbűnözők kiemelkedtek a válság következményeinek kihasználásában, és ügyesen fordították azokat saját előnyükre.⁷⁰¹

⁶⁹⁶ UNODC (2020b) i. m., 2.

⁶⁹⁷ Uo. 8.

⁶⁹⁸ Europol (2020a) i. m., 5.

⁶⁹⁹ Europol (2020b) i. m., 5.

⁷⁰⁰ Uo.

⁷⁰¹ Europol (2020c) i. m., 7.

2021-re a járváynak köszönhetően nőtt az áldozatok száma az online térben, a társadalom, a magán-és a vállalati szektor gyors digitalizációja oda vezetett, hogy egyre több kibertámadás történt.⁷⁰²

A COVID-19 okozta globális válság újabb bizonyítékot szolgáltatott arra, hogy a szervezett bűnözői csoportok képesek legyőzni minden akadályt, függetlenül azok helyétől vagy jellegétől, a világ bármely pontján. A társadalmi és gazdasági válságokat, legyenek azok jelenlegi vagy múltbeli események, a bűnözői csoportok lehetőségként értékelik, és ezekből előnyt kovácsolva profitot termelnek.⁷⁰³

5.4. A nemzetközi bűnügyi együttműködés kihívásai a COVID-19 hatására

Aki nyomozóként bármilyen formában részt vett a korlátozások és a tilalmak betartatásában, az tudja, hogy milyen volt egyik napról a másikra az irodai munkavégzésről az utcai szolgálatokra vagy más típusú feladatok ellátására áttérni, miközben az addigi munkát félre kellett tenni. Ekkor a korlátozások mindenki számára kötelező érvényűek voltak, és részévé váltak a mindennapi életnek. A helyzet idővel megszokhatóvá vált, de a bűnözők céljai nem változtak, és a nyomozó hatóságok figyelmének átrendeződéséből előnyt kovácsolva időt nyertek. Amikor a kezdeti hatások enyhülni kezdtek, és mindenki visszatérhetett megszokott tevékenységéhez, akkor érte a nyomozókat váratlanul az elkövetési magatartások gyors átalakulása. Ebben benne volt a kibertér fellendülése, ahová több elkövető „költöztette át” addigi tevékenységét.

A szervezett bűnözés elleni küzdelemben ez az időszak jelentős kihívások elé állította a rendőri és az igazságügyi szerveket egyaránt. A legtöbb esetben már az országon belüli együttműködés, különösen a nyomozó hatóságok és az ügyészség között, jelentős fizikai akadályokba ütközött. Ezt a helyzetet tovább súlyosbította, hogy a nemzetközi szinten ugyancsak nehézségek merültek fel.

Nem meglepő, hogy a nemzetközi bűnügyi együttműködés kutatásakor a koronavírus kérdése szerepet kapott, hiszen nemcsak a bűnözés természetét, hanem az együttműködési folyamatokat egyaránt befolyásolta.

A COVID-19 a nemzetközi bűnügyi együttműködésre a nyomozók véleménye alapján egyértelműen hatással volt. Online formában oldották meg az

⁷⁰² Europol (2021a) i. m., 12.

⁷⁰³ Tamara SCHOTTE – Mercedes ABDALLA (2022): *The Impact of the COVID-19 Pandemic on the Serious and Organised Crime Landscape: Assessing the evolution of serious and organised crime during COVID-19 through the enterprise model*. In: European Police Research and Science Bulletin., CEPOL. 19.

esetleges műveleti megbeszéléseket, „...hiányát éreztük a tárgyalásokat követő személyes találkozásoknak, esti, kötetlen programoknak, mivel leginkább olyankor van lehetőségünk az együtt gondolkodásra egy-egy eljárás...” (R2-2022), valamint a kapcsolatépítésre csak személyesen tudtak szert tenni. Álláspontjuk, hogy érzékelhető volt a járvány hirtelen bekövetkezését követően a bűnözés megtorpanásával együtt, hogy „...csökkent a nemzetközi rendőri együttműködés szükségessége...” (R1-2022).⁷⁰⁴

A hazai ügyészekkel készült interjúk kapcsán hasonló, vagy nagyon közeli tapasztalatok merültek fel a COVID-19 következményeit illetően. Az addig megszokott személyes találkozók, konferenciák, azaz a személyes kapcsolattartások száma leredukálódott: „...bezuhan az együttműködés, aztán megtanult mindenki vele együtt élni...” (Ü1-2023). Az interjúalanyok elmondták, hogy majdnem teljesen leállt a személyes jelenlétet igénylő bármilyen szakmai találkozó vagy koordinációs értekezletek megrendezése. Jellemzően körkapcsolásos konferenciákon keresztül tartották a kapcsolatot az online térben, de „...a videokonferencia nem volt a legjobb, olyan nyögvenyelős volt, nem lehetett szorosabb együttműködést kialakítani...” (Ü2-2023). Egyebek mellett nem volt lehetőség nemzetközi szinten az eljárási cselekmények teljesítésére sem, „...utazási korlátok voltak, a kihallgatásokat nem lehetett úgy végrehajtani...” (Ü5-2023).

Az egyik ügyész még 2021-ben úgy fogalmazott, hogy az emberi kapcsolatokon alapuló együttműködésre nem támaszkodhattak.⁷⁰⁵ A COVID-19 egyik hatása, hogy „...az együttműködés visszafejlődött, újra meg kell tapasztalni, hogy milyen nyitni más országok felé, ez látható az egyének és a hatóságok szintjén is, nem szabad befelé fordulni...” (Ü3-2023).⁷⁰⁶

Az interjúk során kiemelt jelentőséget kapott rendőri és ügyészi szempontból, hogy a személyes kapcsolatok hiánya hátrányosan befolyásolta a munkát. A hirtelen bevezetett szabályok mindenkire vonatkoztak, így például egy-egy műveleti találkozó vagy akár az adott országon belüli személyes megbeszélések kivitelezése nehézségekbe ütközött. A válaszadók mindegyike úgy nyilatkozott, hogy ezek az akadályok a szervezeti hatékonyságot csökkentették.⁷⁰⁷

⁷⁰⁴ NAGY (2023) i. m., 619.

⁷⁰⁵ NAGY (2021b) i. m., 126.

⁷⁰⁶ CSONTOS-NAGY (2023a) i. m., 123.

⁷⁰⁷ CSONTOS-NAGY (2023b) i. m., 42.

A határon átnyúló együttműködések kivitelezése a szigorúan betartandó két hét karantén miatt sokkal bonyolultabbá vált. Egyéb akadályozó tényezőként említették az online környezettanulmányokat, ahol az „online” kifejezés önmagában arra utal, hogy a környezettanulmányok végrehajtásának hatékonysága jelentősen csökkent.⁷⁰⁸

Amikor a személyes találkozásokat minimalizálni kellett mind az ügyészeknek, mind a nyomozó hatóság tagjainak, akkor az online térbe költöztek át a megbeszélések és a beszerzett információk cseréje. A kommunikáció tekintetében olyan megoldások születtek, mint a Zoom, Microsoft Teams vagy Skype értekezlet, amin keresztül folyt a rendőri és az igazságügyi együttműködés egyaránt. Akadtak olyan esetek, amikor a korlátozások ellenére az együttműködő feleknek utazni kellett, mivel az adott ügy körülményei ezt indokolták.⁷⁰⁹ Elhangzott ügyészi véleményként, hogy a személyes kapcsolattartás hiányát a rendőri együttműködésben lehetett a legjobban érezni.

Kérdésként hangzott el, hogy a COVID alatt hogyan tudták alkalmazni a nemzetközi bűnügyi együttműködési formákat?

Egy ügyészi vélemény szerint hátrányt jelentett, például a nemzetközi bűnügyi jogsegélyek végrehajtásakor nem valósulhatott meg a személyes jelenlét. *„Továbbá a papír alapú ügyintézés miatt, minden sokkal több időbe került, hazai és nemzetközi viszonylatban, mivel minden postacsomagot a beérkezéskor karanténba kellett helyezni.” (ÜI-2022)*

Az ENYH-k kiküldése vagy megválaszolása viszont akadálytalanul működött, mivel maga az eszköz nem igényel konkrét együttműködést.

A közös nyomozócsoportban történő együttműködések esetében sem történt személyes megjelenés az eljárási cselekményeknél a megállapodásban részt vevő másik országban. A COVID-19 hatására Magyarországon, 2020-ban egy közös nyomozócsoportban történő megállapodás sem született, sőt 2021-ben sem, illetve ami éppen folyamatban levő megállapodás volt, az is meghosszabbításra került. A közös nyomozócsoporton belül ugyancsak hiányát érezték a személyes megbeszéléseknek, illetve nem tudtak jelen lenni a delegált tagok a másik együttműködő tagállam által végzett eljárási cselekményeken, viszont az

⁷⁰⁸ CSONTOS-NAGY (2023a) i. m., 123.

⁷⁰⁹ CSONTOS-NAGY (2023b) i. m., 42.

információcserének egyéb módjait alkalmazták, mint az online megbeszélések, SIENA csatornán keresztül történő kommunikáció. A hirtelen leállást követően és a korlátozások feloldásával először 2022-ben alakult közös nyomozócsoport. A tagállamok megpróbálták addig az országon belüli eljárási cselekményeket elvégezni, majd azt követően került sor a megállapodások megkötésére az adott bűncselekménnyel szintén érintett tagállamokkal.

A járvány elsősorban a nyomozók és ügyészek közötti együttműködésre gyakorolt hatást, azonban rugalmasnak kellett lenniük ahhoz, hogy az engedélyezési eljárásokat sikeresen lebonyolíthassák. Az ügyészek szerint a szervezett bűnözés elleni eredményes fellépéshez gyors rendőri és igazságügyi együttműködés szükséges, és a COVID-19 világosan rávilágított arra, hogyan lehet a leggyorsabban dokumentálni az eljárási cselekményeket.

A nyomozó hatóságok és az ügyészség munkatársainak válaszai alapján megállapítható, hogy kezdetben a COVID jelentős mértékben befolyásolta az együttműködést, ami hirtelen zavart eredményezett, de pár hónap elteltével ennek a hatása fokozatosan csökkent.

5.5. A pandémia pozitívumai

Az online kommunikációs platformok elterjedése és napi szintű alkalmazása az élet több területén hosszú távú, pozitív hatással járt, amely különösen az oktatásban, a munkahelyeken és a hivatalos értekezletek során vált kézzelfoghatóvá. A járvány alatt az oktatási rendszert teljes mértékben átjárta az online oktatás, míg a konferenciák és az értekezletek online vagy hibrid formában folytak. Ez a gyakorlat egyes esetekben a mai napig megfigyelhető. 2019-ben még elképzelhetetlennek tűnt, hogy egy hivatalos értekezleten, például egy bizottság ülésén, a tagok egy része online, míg mások személyesen vegyenek részt és szavazzanak, tanácskozzanak. Ehhez a változó környezethez mind az oktatási intézmények, mind a munkahelyek technikai felszerelése alkalmazkodtak. Az online platformok térnyerése hozzájárult a távmunka elterjedéséhez, amely nemcsak a munkavállalók számára tette kényelmesebbé a munkavégzést, hanem bizalmi alapot teremtett a munkáltatók és munkavállalók között.

Egyes interjúalanyok úgy vélték, hogy a krízis paradox módon számos pozitív változást idézett elő a nemzeti és a nemzetközi együttműködések terén egyaránt. A civil szférához hasonlóan a rugalmasság a nyomozó hatóságok és az ügyészségek munkájában ugyancsak megfigyelhető. Igaz ez nemzetközi szinten is,

ahol személyes jelenlét nélkül, online formában oldották meg a megbeszéléseket, így biztosítva a gyors nemzetközi bűnügyi együttműködést.⁷¹⁰

A változás leginkább az ügyészség munkájában észlelhető, például a digitális kommunikációval kapcsolatos attitűdben. A közvetlen e-mail váltások és a telefonos kapcsolattartás egyre inkább elterjedt a nyomozókkal. Ez a fajta kooperáció nagyban megkönnyítheti a bürokratikus folyamatokat, valamint azt a strukturális elkülönülést, amit a Be. osztott szerkezetű nyomozása okozott. Ennek következtében a nagyobb nyitottság és a kapcsolattartásban tapasztalható rugalmasság a COVID-19 eredményeként jelentkezett pozitív változás, amely jelentős előrelépést hozott a korábbi, szigorúan formalizált eljárásokhoz képest.

Az ügyészek által kiemelt másik pozitív hozadék a papír alapú ügyintézés digitalizációja. Bár ez a folyamat már 2020 előtt elkezdődött, a járvány rávilágított arra, hogy a digitalizáció jelentős idő- és költségmegtakarítást eredményezhet. Ilyen „...az ENYH digitális formában történő kezelése és küldése, amiben egy adott formátum kitöltése szükséges, majd a rendszer lefordítja a célország nyelvére és már küldhető...” (Ü3-2022). Mára már ez a platform a gyakorlatban élesen működik. Továbbá az online kommunikációs csatornák alkalmazásában jelentős növekedés tapasztalható, amely azt jelzi, hogy 2020 tavasza előtt ezek a csatornák kevésbé kerültek előtérbe a bűnügyi együttműködés során.⁷¹¹

Ez alapján a nemzetközi és a hazai együttműködésben ugyancsak érdemes megkülönböztetni a rövid- és hosszú távú hatásokat. Rövidtávon a járvány okozta szervezeti hatékonyság csökkenésével és különböző nehézségekkel kellett szembenézni, míg hosszútávon viszont sikerült előnyt kovácsolni abból, ami kezdetben még hátrányt jelentett. A digitalizációnak és az online világnak köszönhetően gyorsabbá és egyszerűbbé vált a mindennapi munka.

5.6. Tanulságok és jövőbeli irányok

Egy globális krízishelyzetet követően, közel öt év elteltével sem egyszerű egyértelmű következtetéseket levonni. Lehetett volna a nyomozó hatóságoknak és az ügyészségeknek másképp reagálni, vagy felkészültebb lenni? Lehetett volna proaktívabb magatartást tanúsítani? Meg lehetett volna előzni az online tér térhódítását a bűnözésben? Ezek a kérdések egyrészt költői jellegűek, másrészt azonban kutatási problémaként is értelmezhetők, amelyek további

⁷¹⁰ CSONTOS-NAGY (2023a) i. m., 123.

⁷¹¹ CSONTOS-NAGY (2023b) i. m., 47.

tudományos vizsgálatok irányát jelölhetik ki. Jelen disszertáció azonban nem vállalkozik ezen mélyebb elemzések elvégzésére.

Néhány konkrét tanulság mindezek ellenére megállapítható. A kiberbűnözés, valamint a kibertérben elkövetett bűncselekmények száma jelentős növekedést mutatott, világszerte mintegy 600%-os emelkedést regisztráltak a COVID-19 időszakában. E tendencia mögött több tényező húzódik meg, például az otthoni munkavégzés elterjedése és a közösségi média fokozott használata.⁷¹² A támadások elsősorban a kormányzati és a magánszektor intézményeit érintették, amely nagyrészt az alacsony szintű biztonsági intézkedések következménye volt. Emellett a felhasználói tudatosság hiányosságai járultak hozzá ahhoz, hogy egyre többen váltak különböző online csalási formák áldozataivá, noha a veszélyekre több fórumon igyekeztek felhívni a figyelmet. Az egyik tanulság, hogy mind a kormányzati szerveknek, mind a vállalati vezetőknek növelniük kell a kiberbiztonság szintjét a rendkívüli helyzetekben. Ennek érdekében elengedhetetlen a kibertámadásokat észlelő, fejlett szoftverek kifejlesztése és széles körű alkalmazása.⁷¹³

A nyomozó hatóságok esetében a pandémia megfékezésére bevezetett korlátozások fenntartása szükségessé tette a nyomozók átcsoportosítását a közrendvédelmi feladatok ellátására. Ez az operatív fókusz ideiglenes áthelyezése egyértelműen csökkentette a szervezett bűnözés elleni küzdelem kapacitását. Ezen tapasztalatok alapján arra következtethetünk, hogy a jövőben felmerülő hasonló veszélyhelyzetek kezelése során a bűnüldöző szerveknek körültekintőbb és stratégiaileg átgondoltabb megközelítést kell alkalmazniuk. A szervezett bűnözői csoportok ismételten bizonyították, hogy rendkívüli gyorsasággal képesek alkalmazkodni a globális krízishelyzetekhez, ezért a bűnüldözésnek proaktív módon kell igazodniuk az ilyen kihívásokhoz.⁷¹⁴

Az EU kiemelt célként kezeli a további digitalizáció előmozdítását, különös tekintettel a határokon átnyúló igazságügyi együttműködés uniós szintű fejlesztésére és a kapcsolódó rendszerek online elérhetőségének biztosítására.⁷¹⁵ Hasonló törekvések figyelhetők meg a rendőri együttműködés terén, amelynek célja az egységesítés és az információáramlás további gyorsítása.

⁷¹² Naresh KSHETRI - Ajay SHARMA (2021): *A review and analysis of online crime in pre and post COVID scenario with respective counter measures and security strategies*. Journal of Engineering, Computing and Architecture, Vol. 11, Issue 12, 13.

⁷¹³ Raghad KHWEILED et al. (2021) i. m., 8.

⁷¹⁴ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Europol (2020) i. m., 25.

⁷¹⁵ Marina Matić Bošković - Svetlana Nenadić (2021): *Impact of COVID-19 pandemic on criminal justice systems accross Europe*. EU and Comparative Law Issues and Challenges Series (ECLIC), Vol. 5, 284.

A jövőben az ilyen irányú nemzetközi fókusz és kezdeményezések várhatóan még hangsúlyosabbá válnak, és a nyomozó hatóságok egyre inkább igényelni fogják a fejlett digitális megoldásokat, mivel ezek nélkül nem lehet reagálni az állandóan változó elkövetési módszerekre. A cél, hogy a hatóságok közötti együttműködés országos és nemzetközi szinten egyaránt szorosabbá váljon, és ugyanez az ügyészégi együttműködésekre is kiterjedjen.

Új irány legyen a bűnözés monitorozásának, a bűncselekmények megelőzésének és az új bűnügyi trendek felderítésének kombinációja, párhuzamos megvalósítása, a lehető legjobb minőségben. Így van esély arra, hogy felvegyük a küzdelmet azokkal a szervezett bűnözői csoportokkal szemben, akik kihasználják az ilyen krízishelyzeteket.⁷¹⁶

5.7. Részösszegzés

A COVID-19 hatásainak összegzését egyrészt a szervezett bűnözésre, másrészt a nemzetközi bűnügyi együttműködésre bontva vizsgálom.

A szervezett bűnözés vonatkozásában a pandémia részben jelentett fordulópontot, reverzibilis hatásokat eredményezve. Az egyes bűncselekménytípusokat külön-külön elemezve megfigyelhető, hogy új elkövetési módszerek és elkövetői csoportok jelentek meg, valamint eltérő bűnözési trendek alakultak ki. Mégis az elmúlt közel öt évben fokozatosan rendeződnek vissza a COVID-19 előtti magatartásformák, sőt egyes csalási módszerek teljesen eltűntek.

Ugyanakkor a szervezett bűnözés egészét tekintve egyértelmű eltolódás figyelhető meg a kibertér irányába. A pandémia hajtómotora lett annak, hogy a szervezett bűnözői csoportok átköltöztették egyes tevékenységeiket az online térbe. A digitális tér által biztosított előnyöket felismerve a bűnszervezetek egyre inkább támaszkodnak elkövetési módszereikben az online környezet nyújtotta lehetőségekre, és ez a folyamat várhatóan hosszú távon marad fenn, sőt exponenciálisan növekedni fog. Ennek eredményeként, bár bizonyos bűnözői magatartásformák visszatérnek a pandémia előtti állapothoz, a digitalizáció hatása tartósnak bizonyul, és változatlanul befolyásolja a szervezett bűnözés dinamikáját, ezért a kibertér térhódítása irreverzibilis következménye a COVID-19-nek.

A nemzetközi bűnügyi együttműködés viszonylatában a járvány ugyancsak egyfajta fordulópontot jelentett, amelynek hatásai hosszú távon meghatározóak maradnak. Különösen figyelemre méltó, hogy a pandémia ösztönözte az együttműködési folyamatok digitalizációját, amelynek eredményeként a hagyományos, papíralapú ügyintézés kezd háttérbe szorulni és az online kommunikációs platformok használata egyre szélesebb körben terjed el. Noha a rövid

⁷¹⁶ NYESTE Péter (2022): *Pandémia, bűnözés, bűnügyi hírszerzés*. Belügyi Szemle, 70. évfolyam 7. szám, 1444.

távú hatások kezdetben számos kihívást és negatív következményt eredményeztek, idővel ezek a nehézségek fokozatosan mérséklődtek. Összességében a COVID-19 hosszú távon ráirányította a figyelmet az együttműködés új megközelítésére, és előmozdította a digitalizáció lehetőségeinek hatékonyabb kihasználását.

6. ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK

Robert F. Kennedy a szervezett bűnözés lényegét olyan módon fogalmazta meg, hogy ez a felismerés máig érvényes, és a jövőben szintén elérendő cél marad. *„A szervezett bűnözés feletti győzelem elengedhetetlen a nemzeti jóléthez. Ez elérhető a hatékonyabb bűnüldözéssel, új törvényekkel, illetve azon módszerek társadalmi felismerésével, amelyekkel a szervezett bűnözés gyengíti a nemzetet.”*⁷¹⁷ A szervezett bűnözés kutatása talán éppen attól izgalmas a tudósok számára, hogy képesek feltárni az ok-okozati összefüggéseket a globálisan zajló események és a szervezett bűnözés között, majd tudományos módszerekkel válaszokat adni ezekre.

Kutatásommal én is erre törekedtem. Célom volt, hogy mélyebb megértést nyerjünk a szervezett bűnözés működéséről, struktúrájáról, motivációiról és hatásairól, lehetővé téve ezzel a megelőzési és felszámolási stratégiák kidolgozását, és hozzájárulva a kapcsolódó szakterületek fejlődéséhez. A kutatás során lehetőségem nyílt új ismeretek szerzésére, a meglévő tudás bővítésére, valamint a problémák komplexebb megértésére. Ezen megközelítések révén az értekezés célja, hogy új megoldásokat vázoljon fel, és javaslatokat tegyen a jelenlegi eljárások és gyakorlatok fejlesztésére.

6.1. Kutatási kérdések

Kutatásom alatt az alábbi négy kulcskérdés megválaszolására összpontosítottam.

1. Elegendőek-e a jelenleg rendelkezésre álló nemzetközi bűnügyi együttműködési eszközök, vagy indokolt azok további fejlesztése és bővítése az optimális együttműködés elősegítése érdekében?

A kutatás előzetes adatgyűjtésének eredményeképp merültek fel a nemzetközi bűnügyi együttműködésben tapasztalható különböző problémák, amelyek a vizsgálat kezdetén arra a kérdésre vezettek, hogy amennyiben a rendelkezésre álló eszközök bővítése vagy további fejlesztése megtörténik, úgy kiküszöbölhetők lesznek-e a felmerülő akadályok?

A vizsgálat alatt arra a következtetésre jutottam, hogy a meglévő eszközök tárházának bővítése nem indokolt. Ugyanez elmondható a kibertérben alkalmazott együttműködési eszközökre. Ezzel szemben, azok további fejlesztése és új perspektívából történő megközelítése

⁷¹⁷ Robert F. KENNEDY (1962): *Three Weapons against Organized Crime*. Crime and Delinquency, Vol. 8, No. 2, 321.

elősegíthetné a határon átvélő nyomozások eredményességének növelését. Például hazai szinten a SIENA végpontok kiépítése a városi rendőrkapitányságokon olyan fejlesztést jelentene, amely lehetővé tenné a nyomozó hatóságok számára, hogy időt takarítsanak meg a folyamatokban.

De mielőtt bármilyen fejlesztési intézkedés megvalósulna, elsődlegesen a nemzetközi bűnügyi együttműködési eszközök alapos, szélesebb körű megismertetésére kell fókuszálni. A kutatás eredményei megmutatták, hogy az egyik legjelentősebb akadályt az jelenti, hogy a nyomozók nem rendelkeznek kellő ismerettel ezekről az eszközökről, és sok esetben pontatlan vagy félrevezető információk alapján alakítanak ki téves következtetést. Ezért megállapítható, hogy a rendelkezésre álló együttműködési mechanizmusok alapvetően elegendőek, így azok további bővítése nem indokolt, azonban egyes esetekben szükséges volna a fejlesztésük és a használatukra vonatkozó képzések erősítése.

Bizonyítottam továbbá, hogy a nemzetközi bűnügyi együttműködésben három dolgot kell figyelembe venni. Az egyik, hogy mindig a feladatot kell szem előtt tartani, a másik a jó kommunikáció és a harmadik a jó kapcsolat.

2. Befolyásolja-e a határon átnyúló büntetőeljárásokat, hogy a nemzetközi bűnügyi együttműködés keretében információ vagy bizonyíték kerül beszerzésre?

A nemzetközi bűnügyi együttműködés vizsgálatával igazolást nyert, hogy a büntetőeljárás során egyértelműen különbséget kell tenni az információ és a bizonyíték között, amely különösen a bírói szakaszban, a vádemelés során válik hangsúlyossá. A kutatás központi kérdése az volt, hogy ez a megkülönböztetés milyen módon jelenik meg a nemzetközi szinten érintett büntetőeljárásokban, illetve, hogy milyen hatást gyakorol a nyomozási folyamatokra.

Az eredmények azt mutatják, hogy a különbségtétel nemcsak releváns, hanem a nemzetközi ügyekben még nagyobb jelentőséggel bír, mint egy országhatáron belül zajló büntetőeljárás esetében. A különböző államok eltérő jogszabályi környezete miatt az együttműködés során elsődlegesen a bizonyítékok beszerzésére kell fókuszálni. Bár az információszerzés gyorsabb és rugalmasabb folyamat, mégis kiemelt cél, hogy az így nyert adatok bizonyítékként is felhasználható formában álljanak rendelkezésre, legfőképp azért, hogy az ne legyen támadható a bíróság előtt. Ezért törekedni kell arra, hogy az információszerzési folyamat már eleve a későbbi bizonyítási eljárások követelményeinek megfelelően történjen.

A büntetőeljárásokra gyakorolt további meghatározó tényező az időbeli tényező. Míg az információ beszerzése gyakorlatilag azonnal megvalósulhat, a bizonyítékok megszerzése –

a közös nyomozócsoportok működését leszámítva – általában hosszabb időt, akár több napot is igénybe vehet. Ez az időbeli eltérés szintén befolyásolja a nyomozások és a nemzetközi bűnügyi együttműködés eredményességét.

3. Miért jelentős kockázati tényező az idő a (nemzetközi szintű) büntetőeljárások során, ugyanakkor rendelkezésre állnak-e az időfaktort figyelembe vevő csökkentő eszközök?

Az idő jelentősége mindig sarkalatos pont, ha bűnüldözésről van szó. Nem véletlenül született meg az a kifejezés sem, hogy „forró nyomon üldözés”, mert így az azonnali nyomozati cselekmények foganatosítása megtörténik. Ha szervezett bűnözésről beszélünk az idő az egyik legfontosabb befolyásoló tényező, ami a nyomozás eredményességét illeti.

Azonban az időfaktor kockázati tényező is, mert a késlekedés hátráltathatja és csökkentheti az eljárás eredményességét, és következménye lehet akár az, hogy a gyanúsítottak elkerülik a felelősségre vonást, bizonyítékok semmisülnek meg, vagy további bűncselekmények elkövetése válik lehetővé. A kibertérben elkövetett bűncselekmények esetében még fontosabb az időfaktor. A bemutatott kutatási eredmények alapján, a nemzetközi bűnügyi együttműködés folyamatát gyakran hosszadalmasnak és összetettnek ítéltetik a szakemberek, amely visszatartó tényezőként hat az együttműködés kezdeményezésére az érintett országok részéről.

Az időfaktor által okozott kockázatok mérséklésére azonban rendelkezésre állnak különböző csökkentő eszközök. Ilyen például a közös nyomozócsoport vagy a kibertérben megvalósuló önkéntes adatszolgáltatás, amelyek lehetővé teszik a bizonyítékok rövid időn belüli beszerzését. Amennyiben a szakemberek megfelelően ismerik a különböző együttműködési eszközök sajátosságait, úgy képesek meghatározni, hogy melyek csökkentik az időfaktorból adódó késedelmeket.

4. Milyen hatással volt a COVID-19 a szervezett bűnözésre (kábitószer-kereskedelemre) és az ellene való küzdelemre, különösen a nemzetközi bűnügyi együttműködés terén? Illetve van-e összefüggés a kibertérben növekvő bűncselekmények száma és a COVID-19 között?

Legfőképp a szekunder adatok elemzése alapján állapítható meg, hogy a COVID-19 jelentős hatást gyakorolt mind a szervezett bűnözésre, mind a nemzetközi bűnügyi együttműködés folyamataira. E hatás mélységét és irreverzibilitását hipotézis alapján kutattam.

A felállított három időszávnak köszönhetően – rövid, közép és hosszú táv – a hatások ugyan nem minden esetben élesen, de elhatárolhatók. Rövidtávon a COVID szinte minden bűnözési területre befolyással bírt. Kiemelendő azonban, hogy a kábítószer-kereskedelem – a szervezett bűnözés egyéb formáihoz képest – a legkevésbé szenvedte el a járvány okozta korlátozásokat, mivel az érintett bünszervezetek gyorsan alkalmazkodtak az új körülményekhez és nem hagyták, hogy leállásra kényszerítse őket a járvány. Középtávon az egységes tendencia fokozatosan megbomlott és egyes elkövetési magatartások további változásokon mentek keresztül, míg más területeken a járvány hatása csökkent vagy megszűnt.

A kibertérben elkövetett bűncselekmények számának növekedése és a COVID-19 között egyértelmű összefüggés mutatható ki. Míg a járványt megelőzően a szervezett bűnözői csoportok csak korlátozott mértékben használták a digitális tér nyújtotta lehetőségeket, addig a pandémiát követően a kibertér kifejezetten előnyben részesített elkövetési platformmá vált.

6.2. A kutatás hipotézisei

I. hipotézis

Feltételezem, hogy a nemzetközi bűnügyi együttműködés keretében az együttműködési forma megválasztása befolyásolja a bizonyítékok körének bővülését.

A dolgozat első fejezetében a feltételezésem alátámasztására különböző kvalitatív kutatási módszereket alkalmaztam. Az elemzés eredményeként megállapítottam, hogy a bünszervezetek felszámolására irányuló sikeres intézkedések érdekében olyan együttműködési eszközt szükséges választani, amely rövid időn belül biztosítja a bizonyítékok beszerzését. Bebizonyítottam, hogy az alkalmazott együttműködési eszköz megválasztása jelentős hatással van a bizonyítékok körének bővülésére.

Mindezek mellett az egyes eszközök elméleti és gyakorlati alkalmazásának vizsgálata, illetve összehasonlítása mentén arra a következtetésre jutottam, hogy létezik egy olyan együttműködési eljárás, amely a nyomozás ideje alatt exponenciálisan járul hozzá a bizonyítékok körének bővüléséhez, ez pedig a közös nyomozócsoport. Ezzel **megerősítést nyert a dolgozat első tézise.**

II. hipotézis

Feltételezem, hogy a nyomozás szakaszokra történő bontása elmélyítette a nyomozó hatóság és az ügyészség közötti strukturális elkülönülést, ami a büntetőeljárások időtartamának növekedéséhez vezetett.

Az értekezés harmadik fejezetében a második hipotézist interjúk és szekunder adatok elemzésével kutattam. Igazoltam, hogy a nyomozások elhúzódása csupán részben vezethető vissza a nyomozó hatóság és az ügyészség szerepének elkülönülésére. Az eljárások időtartamának növekedése több tényező együttes hatásának eredménye, így nem jelenthető ki kategorikusan, hogy kizárólag a strukturális elkülönülés miatt lettek hosszabbak az eljárások a törvény hatálybalépését követően. Az adminisztratív terhek növekedése, valamint az egy előadóra jutó magas ügyszám szintén hozzájárul az eljárások elhúzódásához. Ez a három tényező például tipikusan egyszerre valósul meg a BRFK egyes kerületeiben folyó nyomozásokban. Mindezek eredménye, hogy **a feltételezésem részben nyert igazolást.**

III. hipotézis

Feltételezem, hogy a kibertérben működő szervezett bűnözői csoportok transznacionális jellege miatt a nyomozás fokozottabb együttműködést igényel, ami csak a jól megválasztott együttműködési csatorna időben történő alkalmazásával lehetséges.

A szervezett bűnözői csoportok kibertérben való működésének vizsgálata a disszertáció negyedik fejezetében strukturált interjúk elemzésével valósult meg. Bár a szervezett bűnözői csoportok tevékenysége önmagában is jelentős fenyegetést jelent, a kibertérrel való összekapcsolódásuk tovább nehezíti a felszámolásukat. A kutatás eredményei alátámasztották a hipotézis első részét, miszerint fokozott nemzetközi együttműködésre van szükség e csoportok megsemmisítése érdekében. A feltételezés második eleme, amely szerint az együttműködés sikerességének egyik kulcsa a megfelelő eszközök időben történő alkalmazása, szintén igazolást nyert. Az időtényező kiemelt szerepet játszik, mivel a digitális bizonyítékok gyorsan megsemmisülhetnek, valamint az előfizetői és tartalmi adatok megőrzési ideje országonként eltérő, ami azonnali intézkedést tesz szükségessé. A kutatás eredményei alapján **a tézis teljes egészében igazolást nyert.**

IV. hipotézis

Feltételezem, hogy a COVID-19 irreverzibilis hatással van a kábítószer-kereskedelemre, valamint a szervezett bűnözői csoportok tevékenységére a kibertérben.

Az értekezésben a COVID-19 járvány szervezett bűnözésre gyakorolt hatásait szekunder adatok elemzésével és interjúkkal vizsgáltam. A kutatás során a hipotézisemet két részre bontottam. Az eredmények alapján megállapítható, hogy általánosságban a kábítószer-kereskedelemre a COVID nem gyakorolt visszafordíthatatlan hatást. Sőt, a szervezett bűnözés formái közül a kábítószer-kereskedelem volt az, amelyet a legkevésbé érintette irreverzibilis módon a járványhelyzet. Ennek megfelelően a tézis első része nem nyert megerősítést. A kutatás ugyanakkor igazolta, hogy a szervezett bűnözői csoportok kibertérben folytatott tevékenysége robbanásszerű növekedést mutatott a COVID-19 időszakában. Emellett a szervezett bűnözés digitalizációjának tendenciája a jövőben várhatóan tovább fog erősödni. Ennek alapján a tézis második része megerősítést nyert. Összességében tehát **a feltételezésem részben igazolást nyert.**

6.3. Az értekezés új tudományos eredményei

A kutatás teljes egészére igaz, hogy deduktív és induktív okfejtésre jutottam. A deduktív logika révén a meglévő tudományos eredmények és elméletek alapján specifikus, konkrét ismeretekhez jutottam, míg az induktív megközelítés lehetővé tette, hogy az empirikus eredményekből általános alapelveket és elméleti összefüggéseket vonjak le.⁷¹⁸

Az értekezés **új tudományos eredményeinek** tekintem:

1. A kutatás eredményeként feltártam és rendszereztem a szervezett bűnözés, különösen a kábítószer-kereskedelem jellemzőit, nemzetközi bűnügyi együttműködési szempontból, amelynek ilyen mélységű átfogó elemzése korábbi kutatásokban eddig nem valósult meg.
2. A tudományos kutatási eredmények alapján bizonyítottam, hogy kiemelt jelentőséggel bír az információ és a bizonyíték közötti különbségtétel a nemzetközi szintű büntetőeljárásokban és ez a jövőben a kiberbűnözés elterjedésével egyre fontosabb szerepet fog kapni.
3. Rendszereztem a szervezett bűnözői csoportok elleni küzdelemben alkalmazott legjelentősebb nemzetközi bűnügyi együttműködési formákat. A kategorizálás aszerint történt, hogy elsődlegesen információ- vagy bizonyítékszerzést szolgálnak-e, valamint aszerint, hogy proaktív vagy reaktív megközelítést képviselnek.

⁷¹⁸ HÉRA – LIGETI (2014) i. m., 43.

4. A kutatási eredményekkel alátámasztottam és egyben tovább bővítettem a közös nyomozócsoport előnyeinek körét.
5. Strukturáltam három nemzetközi bűnügyi együttműködési eszközt (a nemzetközi bűnügyi jogsegélyt, az európai nyomozási határozatot és a közös nyomozócsoportot), és elemeztem azok alkalmazásának előnyeit, hátrányait, valamint közös ismérveit.
6. Azonosítottam azokat a tényezőket, amelyek az új Be. rendelkezéseiből fakadóan akadályozzák az eljárások gyors lefolytatását.
7. A kutatási eredmények alapján részben kidolgoztam egy olyan hibrid intézményi modell koncepcióját, amely hozzájárul a szervezeti fejlesztéshez és elősegíti a szervezett bűnözés elleni sikeresebb fellépést. Ez az intézmény fúziós központként működne, amelyben az adott bünszervezetekre specializálódott nyomozók és vonalvezető, szakosodott ügyészek egy integrált, központi egység keretében, fizikailag egy helyszínen, összehangoltan végeznék tevékenységüket. Ennek következtében biztosítva lenne az állandó kapcsolattartás, valamint időt, energiát és költségeket takarítanának meg. Hasonló fúziós központok, ahol különböző szervek működnek együtt, már felállításra kerültek az EU-ban és az Amerikai Egyesült Államokban. A hibrid intézményi modell lehetőséget teremt arra, hogy a Be. módosítása nélkül kiküszöbölhetők legyenek azok a tényezők, amelyek eddig az eljárások elhúzódásához vezettek, például az ügyési szerepvállalás a nyomozati szakaszban.
8. Kutatásom módszereinek alkalmazásával rendszereztem a kibertérhez kapcsolódó bűncselekmények nyomozásában meghatározó nemzetközi bűnügyi együttműködési eszközöket és felületeket.
9. Kutatásom eredményeként azonosítottam a COVID-19 járvány szervezett bűnözésre és a nemzetközi bűnügyi együttműködésre gyakorolt hatásait, tekintettel arra, hogy a COVID kezdete óta e területek ilyen mélységű, komplex elemzése még nem történt meg.

6.4. A kutatás eredményeinek gyakorlati hasznosulása

A kutatásom eredményeinek gyakorlati hasznosulása két fő területen realizálódhat: egyrészt az oktatásban, másrészt a szakmabeliek munkájának támogatásában.

Az oktatás terén jelenleg a legnagyobb hiányosságot a nemzetközi bűnügyi együttműködésben látom. A szervezett bűnözés, illetve a kiberbűnözés területén az elmúlt fél évben szervezeti átalakulások történtek annak érdekében, hogy a hallgatók még speciálisabb képzéseken vegyenek részt. Ugyanakkor a nemzetközi bűnügyi együttműködés a mostaninál

jóval fontosabb szerepet kellene, hogy betöltsön, tekintve, hogy az együttműködési eszközök megfelelő ismerete alapvetően hozzájárulhat a szervezett bűnözés elleni küzdelemhez. Bár kétségtelen, hogy a pályakezdő szakemberek nem azonnal vesznek részt bűnszervezetek felszámolásában, mégis a nemzetközi bűnügyi együttműködéssel kapcsolatos tudásanyag már a kezdetektől elengedhetetlen. Elegendő arra gondolni, hogy egy kerületi szintű pénzmosási vagy online csalási ügy hasonlóan megkövetelheti a nemzetközi szintű kooperációt.

A tapasztalatok alapján feltételezhető, hogy a nyomozók jelenlegi hozzáállása e területen visszavezethető arra, hogy képzésük során nem szereztek kellő mélységű jártasságot a nemzetközi bűnügyi együttműködésről. Ezért indokolt az oktatási és továbbképzési programok megerősítése, hogy a nyomozók már a pályafutásuk kezdetén magabiztosan alkalmazhassák a rendelkezésre álló eszközöket, megismerjék azok sajátosságait, előnyeit és korlátait, hiszen így képesek lesznek felismerni az adott helyzethez legjobban illeszkedő eljárási formát. A kutatásom eredményei hasonlóan alátámasztják az oktatás szerepét. A megfigyelés tárgyát képező szimulációs gyakorlat jól példázza az országok közötti kooperáció létjogosultságát már a hallgatók körében.

Az értekezés új tudományos eredményei mind a nyomozók, mind az ügyészek munkájának támogatását szolgálják, elősegítve a sikeres fellépést a szervezett bűnözés valamennyi területén. Emellett hozzájárulnak a nyomozók és ügyészek közötti koordinált munkavégzés megerősítéséhez, amely elengedhetetlen a határon átnyúló bűnüldözési folyamatok szempontjából.

6.5. Lehetséges irányok, ajánlások

A kutatás **jövőbeli irányát** illetően minden bizonnyal indokolt lenne kiegészítő vizsgálatokat folytatni a váderedményesség területén. Egyrészt célszerű lenne elemezni azokat a bűnszervezetek elleni nyomozásokat, amelyekben a más államoktól beszerzett bizonyítékok felhasználhatósága a bírósági szakban megkérdőjeleződik. Ezzel összefüggésben, az utóbbi időszakban már számos eljárásjogi probléma merült fel. Ennek egyik kiemelkedő példája az Európai Unió Bíróságának 2024. április 30-án hozott ítélete, amelyben a berlini bíróság megkeresésére elutasította a titkosított üzenetküldő alkalmazásokból származó kommunikáció bizonyítékként való felhasználását a büntetőeljárásban. E döntés várhatóan további eljárásjogi kérdéseket vet fel a nemzeti bíróságok előtt.

Másrészt megfontolandó lehet ugyanezen kérdéskör elemzése a közös nyomozócsoportok működésével összefüggésben, különös tekintettel arra, hogy a közös

nyomozócsoporthoz belül kölcsönösen beszerzett bizonyítékok megfelelnek-e a bírósági felhasználhatóság követelményeinek.

A **lehetséges ajánlások** a következőkben összegezhetők (mindegyik ajánlás hazánkban értelmezendő):

- A nyomozási tervben már a kezdeti, első 24 órában kerüljön rögzítésre, hogy a felmerülő tényállás alapján milyen nemzetközi bűnügyi együttműködési eszközök igénybevételére lehet szükség. A tervezés során egyaránt érvényesüljön a vertikális (felsőbb szintekkel való egyeztetés) és a horizontális (más országokkal való együttműködés) megközelítés.
- Indokolt lenne a statisztikai nyilvántartásokban rögzíteni, hogy egy adott ügyben a határon átnyúló bűnügyi együttműködés milyen eszközök alkalmazásával valósult meg, ez egyaránt szükséges mind a rendőrségi, mind az ügyészi szinten.
- Ajánlott az értekezésben bemutatott valamennyi nemzetközi bűnügyi együttműködési platform és eszköz, országos szintű, célzott oktatása a nyomozó hatóság tagjai számára.
- Szükséges lenne a kibertérben történő nyomozások módszertanának kidolgozása.
- Ajánlott országos szinten, célzottan a nyomozók és ügyészek számára kiberbűnözésre specializált, intenzív jellegű alapképzési programok kidolgozása és megvalósítása, amelynek középpontjában a fokozott érzékenyítés és a digitális bűncselekmények felismerésére, kezelésére irányuló kompetenciák fejlesztése állna.

Kőhalmi Lászlót idézve: „*A büntető anyagi és eljárásjog számos olyan eszközt ismer, amely fokozhatja a szervezett bűnözés elleni küzdelem sikerét. Világosan kell azonban látni, hogy önmagában egyik eszköz vagy módszer sem alkalmas a szervezett bűnözés felszámolására, hanem csak az összehangolt, többirányú intézkedések sorozata vezethet eredményre.*”⁷¹⁹ Ehhez kapcsolódóan elengedhetetlen valamennyi hatóság számára, hogy felismerje a hatáskörébe tartozó eljárás nemzetközi jellegének mivoltát.

Végezetül leszögezhető, hogy a szervezett bűnözés tudományos kutatása nemcsak a jelenlegi problémák kezelésében nyújt segítséget, hanem lehetőséget biztosít a jövőbeli trendek és kihívások előrejelzésére. A kutatás különösen fontos a technológiai fejlődés következményeinek, például a kibertérben elkövetett bűncselekmények növekvő szerepének

⁷¹⁹ KŐHALMI László (2020): *Szervezett bűnözés*. In: Barabás A. Tünde (szerk.): *Alkalmazott kriminológia*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. 471.

vizsgálatában. A kutatás tehát nemcsak a jelen problémáira ad választ, hanem a jövő kihívásaira is felkészíti a társadalmat.

Az értekezés gyakorlati fókuszára való tekintettel zárásként Bálint György gondolatát idézem, amely hangsúlyozza az elmélet és a gyakorlat összhangjának jelentőségét. *„A valóság teremti az elméletet, és az elmélet teremti tovább a valóságot. A gyakorlat tehát az elméleten keresztül fejleszti és erősíti magát. Nincs végzetes baj az életben vagy a tudományban, nincs kiheverhetetlen kudarc a gyakorlatban, amíg az elmélet megvan. Az elmélethez mindig vissza lehet térni, az elmélettől mindig újra el lehet indulni. Az elmélet a gyakorlat nagy bírálója, korrigálója és újjáépítője. Az elmélet a nagy vigasztaló és útmutató egy szerencsétlen és zavaros gyakorlatú korban. Nem lehet elvenni vagy megsemmisíteni, és nem lehet elrontani vagy megvesztegetni.”*⁷²⁰

⁷²⁰ BÁLINT György (1961): *A toronyőr visszapillant.* (Az elmélet dicsérete. fejezet rész) Online: <https://mek.oszk.hu/12400/12482/12482.htm#49> (Letöltve: 2025.01.19.)

FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE

Magyar nyelvű források

- ANTALI Dániel Gábor (2019): *Az ügyészség és a nyomozó hatóság viszonya az új büntetőeljárásról szóló törvény alapján*. Közjogi Szemle, 4. szám.
- ÁBRAHÁM Attila et al. (2011): *A szervezett bűnözés elleni küzdelem jogi és intézményi fejlődése az EU-ban Luxemburgtól Stockholmig*. In: Sárkány István et al. (szerk.): *A szervezett bűnözés kézikönyve*. Budapest: Nemzeti Közszerzői Egyetem Rendészettudományi Kar.
- BALLA József – KALMÁR Ádám – NAGY Ivett – NÉMETH Ágota (2021): *Biometrikus adatok megjelenése az új európai határrendészeti adatbázisokban*. Határrendészeti Tanulmányok, 18. évfolyam 3. szám.
- BÁNÁTI Tibor – NAGY Ivett – NÉMETH Ágota (2022): *Adat az adatról, azaz a metaadatok elemzésének lehetőségei, különös tekintettel a szervezett bűnözésre*. Belügyi Szemle, 70. évfolyam 7. szám.
- BELOVICS Ervin (2021): *Az ügyészség feladatai a megújult büntető eljárás tükrében*. Magyar Jog, 6. szám.
- BEZSENYI Tamás – TIRTS Tibor (2017): *Közös Európai Nyomozócsoportok a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Gyakorlatában*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, Pécs, 19. kötet.
- BLASKÓ Béla – BUDAHAZI Árpád (2019): *A nemzetközi bűnügyi együttműködés joga*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.
- Boda József et al. (szerk.) (2019): *Rendészettudományi szaklexikon*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.
- BÓCZ Endre (2008): *A szervezett bűnözésről és a bűnszervezet fogalmáról*. Magyar Rendészet, 8. évfolyam 4. szám
- CZEBE András (2020): *Az európai szervezett bűnözés alakulása a COVID-19 járvány okozta krízishelyzet tükrében*. MTA Law Working Papers, Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 16. szám.
- CSABA Zágon (2018): *A bűnelemzés aktuális kihívásai a nemzetközi súlyos és szervezett bűnözés elleni európai fellépés terén*. Szakmai Szemle, 16. évfolyam 4. szám.
- CSÁKÓ Beáta (2016): *Bűnügyi együttműködés az Európai Unióban*. Információs jegyzet, Országgyűlés Hivatala Képviselői Információs Szolgálat. 37. szám.

- CSIZNER Zoltán (2024): *A hatékonyság és törvényesség viszonya a titkos felderítésben*. PhD-disszertáció. Rendészettudományi Doktori Iskola.
- CSONTOS-NAGY Ivett (2023a): *Hatékonyabb-e a közös nyomozócsoportban való együttműködés, ha több országot érintő bűncselekmény merül fel?* Magyar Rendészet, 23. évfolyam 2. szám.
- CSONTOS-NAGY Ivett (2023c): *Az európai rendőri együttműködés a szervezett bűnözés és a kábítószerkereskedelem elleni fellépésben - Kutatási jelentés*. Rendvédelem, Belügyi Tudományos Tanács, 12. évfolyam 1. szám.
- DÁNOS Valér (1996): *Szervezett bűnözés*. In: Gönczöl Katalin – Korinek László – Lévai Miklós (szerk.): *Kriminológiai ismeretek-Bűnözés, bűnözéskontroll*. Budapest: Corvina Kiadó.
- DÁNOS Valér (2024): *Az MI-fordulat: hogyan használja fel az Europol a mesterséges intelligenciát a súlyos szervezett bűnözés és a terrorizmus elleni küzdelemben*. Belügyi Szemle, 72. évfolyam 9. szám.
- DEÁK József – NAGY Ivett – CSABA Zágon (2021): *Együttműködés nemzetközi bűnüldöző szervezetekkel: orosz és magyarrendőrségi példák*. Belügyi Szemle, 69. évfolyam 5. szám.
- DOBÓ Judit – GYARAKI Réka (2021): *A mesterséges intelligencia egyes felhasználási lehetőségei a rendvédelmi területeken*. Magyar Rendészet, 21 évfolyam 4. szám.
- DORNING Henrik (1937): *A bűnügyi rendőrség nemzetközi összeműködése*. Budapest: Pallas.
- DORNING Henrik (1942): *A bűnözés nemzetközi hálózata*. In: Borbély Zoltán - Kapy Rezső (szerk.): *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941*. Budapest: Halász irodalmi és könyvkiadó vállalat.
- EUCPN (2021): *A tévedés eloszlátása: A súlyos bűncselekmények és a szervezett bűnözés elleni küzdelem – nemzetközi együttműködés vagy helyi megoldások?* Brüsszel: EUCPN.
- FANTOLY Zsanett (2021): *Megváltozott ügyészi szerepfelfogás az új magyar büntetőeljárás törvényben*. Erdélyi Jogélet, 3. folyam 2. évfolyam 1. szám.
- FARKAS Ákos (2019): *A leplezett eszközök alkalmazásának általános szabályai (Be. 214. §)*. In: *A büntetőeljárás*. Budapest: Wolters Kluwer Hungary Kft.
- FINSZTER Géza (2018): *Rendészetan*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.

- FINSZTER Géza (2019): *Szabályozott felderítés – titkosított büntetőeljárás*. Miskolci Jogi Szemle, 2. különszám.
- FINSZTER Géza – KISS Anna – MÉSZÁROS Ádám (2010): *Az új Be. novella hatályosulása. 2010. évi befejezett kutatások*. Hetedik főirány: államszerkezet, közhatalom, regionális kérdések. Kutatási jelentés. Kézirat, Budapest: Országos Kriminológiai Intézet.
- FINSZTER Géza – KORINEK László (2018): *Az eltűnt gyanú nyomában*. Belügyi Szemle, 66. évfolyam 3. szám.
- FORSTNER Róbert (2022): *Az európai bűnügyi együttműködés nemzetközi vonatkozásban*. Európai Tükör, 25. évfolyam 1-2. szám.
- GÁSPÁR Zsolt (2024): *Régi és új tendenciák a kiberbűnözésben, különös tekintettel a kriptovalutákkal történő elkövetésre*. PhD-disszertáció. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola.
- William GIBSON (1992): *Neurománc*. Budapest: Valhalla Páholy.
- GYARAKI Réka (2012): *A számítógépes környezetben elkövetett gazdasági bűncselekmények – A pin kód megadása sikeres vagy biztonságos az internet?! Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, Pécs, 13. kötet.
- HAUTZINGER Zoltán (2019): *Gondolatok a kriminalisztika elméleti rendszeréről*. Jura, 25. évfolyam 1. szám.
- HAVASI Sára (2020): *A letartóztatás és a nyomozás fiatalokúakra vonatkozó sajátosságai az új Be. alapján*. Ügyészségi Szemle, 5. évfolyam 2. szám.
- HEGYALJAI Mátyás (2022): *Nemzetközi bűnüldözés*. In: Fenyvesi Csaba – Herke Csongor – Tremmel Flórián (szerk.): *Kriminalisztika*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó.
- HEGYALJAI Mátyás (2024): *Europol 25, Magyarország 20*. Belügyi Szemle, 72. évfolyam 9. szám.
- HÉRA Gábor – LIGETI György (2014): *Módszertan - A társadalmi jelenségek kutatása*. Osiris Kiadó Kft.
- HUMLI Viktória (2022): *A drogszabályozás hatása a dizájner drogok forgalmazására*. Interdiszciplináris Drog szemle, 3. évfolyam 1. szám.
- INZELT Éva (2018): *Rendészeti és igazságügyi szervek együttműködése illetve a közöttük lévő információáramlás a szervezett bűnözéses ügyek nyomozati munkájában*. In: Frigyer László (szerk.): *Nemzetközi jellegű szervezett bűnözés nyomozásának*

- kutatása információáramlási szempontból – Tanulmánykötet II. Budapest: Nemzeti Közszeroláati Egyetem.
- JANCSÓ Gábor (2018): *Leplezett eszközök alkalmazása: titkos információgyűjtés az új büntetőeljárású törvényben*. Acta Humana – Emberi Jogi Közlemények, 6. évfolyam 1. szám.
 - KARSAI Krisztina (2015): *Alapeli (r)evolúció az európai büntetőjogban*. Szeged: A Pólay Elemér Alapítvány Iurisperitus Betéti Társasága.
 - KARSAI Krisztina (2022): *Bűnügyi együttműködés a közel-keleti országokkal*. Scientia et Securitas, 3. évfolyam 1. szám.
 - KEMÉNY Gábor (2021): *Az Egyedüli Kapcsolattartási Pont és a Közös Kapcsolattartási Szolgalati Hely által fogatosított információcsere befolyásoló környezeti tényezők*. Belügyi Szemle, 69. évfolyam 1. szám.
 - KISS Anna (2023): *A nyomozó hatóság és az ügyészség kapcsolata*. Belügyi Szemle, 71. évfolyam 10. szám.
 - KISS Tibor (2018): *Cyberbűnözés*. In: Frigyer László (szerk.): Nemzetközi jellegű szervezett bűnözés nyomozásának kutatása információáramlási szempontból – Tanulmánykötet II. Budapest: Nemzeti Közszeroláati Egyetem.
 - KISS Tibor (2020): *A kibertér fogalma*. In: Kiss Tibor (szerk.): Kibervédelem a bűnügyi tudományokban. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.
 - KISS Tibor (2020): *Kiberbűnözés*. In: Barabás A. Tünde (szerk.): Alkalmazott kriminológia. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.
 - KLEIN Tamás (2018): *A kiberbűnözés jellemzői*. In: Klein Tamás – Tóth András (szerk.): Technológia jog – Robotjog – Cyberjog. Budapest: Wolters Kluwer Hungary Kft.
 - KOLLÁR Csaba (2018): *A mesterséges intelligencia kapcsolata a humán biztonsággal*. Nemzetbiztonsági Szemle, 6. évfolyam 1. szám.
 - KOLOZSI Bálint (2022): *Nemzetközi bűnügyi együttműködés, közös nyomozócsoport magyar-német-román relációban*. Belügyi Szemle, 70. évfolyam 2. szám.
 - KORINEK László (1996): *A szervezett bűnözés lényegi elemei*. In: Harmadik Magyar Jogászgyűlés, Balatonfüred, 1996. május. Budapest: Magyar Jogász Egyet.
 - KORONVÁRY Péter et al. (2015): *Kutatás és képzés-módszertani felvetések az elvárások és a képzési portfólió összehangolására a repülőműszaki képzésben*. Hadmérnök, 10. évfolyam 4. szám.

- KOVÁCS István (2014): *A szervezett bűnözés két alappillére: az emberkereskedelemhez kapcsolódó prostitúciós bűncselekmények valamint a kábítószer-kereskedelem összefonódása*. Nemzetbiztonsági Szemle, 12. évfolyam 2. szám.
- KOVÁCS István (2023): *A nemzetközi szervezett bűnözés statisztika elemzése a SOCTA és Eurostat rendszerekben*. Belügyi Szemle, 71. évfolyam 5. szám.
- Közbiztonság, 1869. augusztus 22.
- Közbiztonság, 1911. április 23. 17. szám.
- KÖHALMI László (2020): *Szervezett bűnözés*. In: Barabás A. Tünde (szerk.): *Alkalmazott kriminológia*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.
- KÖHALMI László (2024): *A kiberbűnözés világa*. In: Ázsoth Szilvia – Gál István László – Ripszám Dóra (szerk.): *Tanulmányok Nagy Zoltán András habilitált egyetemi docens tiszteletére*. Pécs.
- KÖHALMI László – TÓTH Mihály (2019): *A szervezett bűnözés*. In: Borbíró Andrea et al. (szerk.): *Kriminológia*. Budapest: Wolters Kluwer Hungary Kft.
- KRASZNAY Csaba (2021): *Húsz év a globális kiberbűnözés elleni küzdelemben – A Budapesti Egyezmény értékelése*. Külügyi Szemle, Különszám.
- LIGETI Katalin (2002): *Az Európai Unió büntetőpolitikája*. Állam-és jogtudomány, 43. évfolyam 1-2. szám.
- MÁTYÁS Szabolcs (2020): *A kábítószer-bűnözés elleni küzdelem mint stratégiai kihívás a magyar bűnüldözésben*. Budapest: Nemzeti Közszerológiai Egyetem.
- MEZEI Kitti (2018): *Az informatikai bűnözés elleni nemzetközi fellépés – különös tekintettel az Európai Unió és az Egyesült Államok szabályozására*. JURA, 24. évfolyam 1. szám.
- MEZEI Kitti (2019a): *A kiberbűnözés szabályozási kihívásai a büntetőjogban*. Ügyészek Lapja, 26. évfolyam 4-5. szám.
- MEZEI Kitti (2019b): *A bűnügyi tudományok és az informatika*. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont.
- MEZEI Kitti (2020): *A modern technológiák kihívásai a büntetőjogban, különös tekintettel a kiberbűnözésre*. Állam- és Jogtudomány, 61. évfolyam 4. szám.
- MEZEI Kitti (2023): *A mesterséges intelligencia jogi szabályozásának aktuális kérdései az Európai Unióban*. In Medias Res, 12. évfolyam 1. szám.

- MÉSZÁROS Bence (2018): *A bűnügyi hírszerzés új rendszere hazánkban*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, Pécs, 20. kötet.
- MÉSZÁROS Bence (2019): *Fedett nyomozó alkalmazás a bűnüldőzésben*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.
- M. NYITRAI Péter (2004): *A nemzetközi bűnügyi együttműködés területeinek összefonódása Európában: nemzetközi rendőri együttműködés és nemzetközi bűnügyi jogsegély*. Belügyi Szemle, 52. évfolyam 5. szám.
- M. NYITRAI Péter (2006): *Nemzetközi és európai büntetőjog*. Budapest: Osiris Kiadó.
- MOHAY Ágoston (2020): *Igazságügyi együttműködés büntetőügyekben*. In: Kengyel Ákos (szerk.): *Európai Unió politikák*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- MUNK Sándor (2018): *A kibertér fogalmának egyes, az egységes értelmezést biztosító kérdései*. Hadtudomány, 28. évfolyam 1. szám.
- NAGYCENKI Tamás (2021): *A szervezett bűnözéssel kapcsolatos jogi szabályozás, illetve a bűnszervezetek elleni fellépés szervezeti keretei, lehetőségei Magyarországon*. PhD-disszertáció. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Doktori Iskola.
- NAGY Ivett (2020): *Kábítószer-bűncselekmények nemzetközi kitekintésben*. Nemzetbiztonsági Szemle, 8. évfolyam 2. szám.
- NAGY Ivett (2021a): *A kábítószer-bűnözés aktuális kérdései nemzetközi kitekintésben*. Magyar Rendészet, 21. évfolyam 2. szám.
- NAGY Ivett (2021b): *A szervezeten elkövetett bűncselekmények bizonyításának proaktív nemzetközi lehetőségei, különös tekintettel a pandémia időszakára*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, Pécs, 23. kötet.
- NAGY Ivett (2021c): *Pénzügyi profilalkotás, mint a vagyonvisszaszerzéssel párhuzamosan végzett tevékenység*. In: Kovács István (szerk.): *Globális kérdések – globális válaszok: rendészettudomány a hallgatók szemével*. Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság.
- NAGY Ivett (2021e): *„If you see something, say something”, vagyis, ha „Ha látsz valamit, mondd el!”* V. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia – Tanulmánykötet. Nagykanizsa: Pannon Egyetem.
- NAGY Ivett (2022b): *A szervezett bűnözői csoportok vagyonelrejtési technikái a COVID-19 világjárvány előtt és alatt*. Magyar Rendészet, 22. évfolyam 2. szám.

- NAGY Ivett (2023): *A hatályos büntetőeljárás törvény egyes változásainak vizsgálata a szervezett bűnözés elleni fellépés tükrében*. Belügyi Szemle, 71. évfolyam 4. szám.
- NAGY Judit (2022a): *A nemzetközi bűnügyi együttműködés jogi keretei, elvei, eszközei*. Rendőrségi Tanulmányok, 5. évfolyam 1. szám.
- NAGY Zoltán (2023): *Az Interneten elkövethető tipikus bűncselekmények*. In: Gyarakai Réka et al. (szerk.): *A kibernetizáció munkabűntetőjogi sajátosságai*. Budapest.
- NÉMETH Imre (2018): *A büntetőjog paradigmaváltása a 21. század hajnalán*. Új Nemzeti Kiválóság Program 2017/2018 tanulmánykötet, Győr: Széchenyi István Egyetem.
- NOVÁK Zsófia – NAGY Ákos (2016): *A titkos információgyűjtés és adatszerzés eredményének felhasználása a büntetőeljárásban*. Belügyi Szemle, 64. évfolyam 10. szám.
- NYESTE Péter (2013): *A nemzetbiztonsági célú stratégiai felderítés/elhárítás és a bűnügyi célú stratégiai hírszerzés összehasonlítása, kiemelten a szervezett bűnözés elleni fellépés területén*. Felderítő szemle, 12. évfolyam 1. szám.
- NYESTE Péter (2015): *A titkos információszerzés szükséges és lehetséges reformja*. Belügyi Szemle, 63. évfolyam 1. szám.
- NYESTE Péter (2018): *A titkos információgyűjtés és a leplezett eszközök, a felderítés új modellje*. Belügyi Szemle, 66. évfolyam 5. szám.
- NYESTE Péter (2019): *A gyökerektől a rendszerváltásig*. In: Antalóczy Péter et al. (szerk.): *A nemzetközi és honos szervezett bűnözés története, XX. századi fejlődése és várható tendenciái*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.
- NYESTE Péter (2020): *A nemzetközi bűnügyi együttműködés és a leplezett eszközök*. In: Ruzsonyi Péter (szerk.): *Közbiztonság. Fenntartható biztonság és társadalmi környezet tanulmányok*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó.
- NYESTE Péter (2022): *Pandémia, bűnözés, bűnügyi hírszerzés*. Belügyi Szemle, 70. évfolyam 7. szám.
- NYESTE Péter – NAGY Ivett (2021): *A bűnügyi hírszerzés az elméletben és a gyakorlatban*. Rendőrségi Tanulmányok, 4. évfolyam 1. szám.
- NYESTE Péter – SZENDREI Ferenc (2019): *A bűnügyi hírszerzés kézikönyve*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.
- NYITRAI Endre et al. (2018): *Összefoglaló a kutatói tanulmányok megállapításainak tükrében*. In: Frigyer László (szerk.): *Nemzetközi jellegű szervezett bűnözés*

nyomozásának kutatása információáramlási szempontból – Tanulmánykötet II. Budapest: Nemzeti Közszeroláati Egyetem.

- NYITRAI Endre (2020): *Az interoperabilitási e-nyomozás a jó állam tükrében*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.
- PÁHI Barbara (2019): *A nemzetközi bűnügyi együttműködés, különös tekintettel az Európai Közösség pénzügyi érdekeinek védelmére*. Miskolci Jogtudó, 1. szám.
- POLT Péter (2022): *Digitális fejlődés és büntetőjog – akkor és most*. Belügyi Szemle, 70. évfolyam 11. szám.
- RÉPÁSI Krisztián (2021): *Szervezett bűnözés*. In: Tálas Péter et al. (szerk.): *A globalizált világ kihívásai*. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó.
- RITTER Ildikó (2014): *Büntető igazságszeroláztatás a kábítószerpiac ellen*. Belügyi Szemle, 62. évfolyam 9. szám.
- RITTER Ildikó (2020): *Karanténban a drogpiac? A COVID 19 pandémia hatásai a globális drogpiacra*. Ügyészek Lapja, 27. évfolyam 4-5. szám.
- RITTER Ildikó (2024): „Csomagkapcsolás egy kicsit másképp” – Az online drogpiac jellemzői. Kriminológiai Tanulmányok, 61. szám.
- SALLAI János (2015): *A rendészet kihívásai napjainkban*. Hadtudomány, 25. évfolyam 1-2. szám.
- SALLAI János – BORSZÉKI Judit (2022): *A nemzetközi rendőri együttműködés kezdetei*. Belügyi Szemle, 70. évfolyam 5. szám.
- SALLAI János – BORSZÉKI Judit (2023): *INTERPOL 100 „A rendőrség összerolácsolása egy biztonságosabb világért”*. Belügyi Szemle, 71. évfolyam 11. szám.
- SALLAI János – FEKETE Katalin: (2014): *A rendészet globális, kontinentális, regionális és lokális kihívásai és válaszai napjainkban*. Létünk, 48. évfolyam 2. szám.
- SIVADÓ Máté (2020): *Kábítószer-bűnözés*. In: Barabás A. Tünde (szerk.): *Alkalmazott kriminológia*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.
- Jürgen STOCK (2023): *Interpol: A nemzetközi rendőrségi együttműködés múltja, jelene és jövője*. Belügyi Szemle, 71. évfolyam 11. szám.
- SZENDREI Ferenc (2010): *A pénzmosás*. PhD-disszeroláció. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola.
- SZENDREI Ferenc (2020). *A rendészeti célú titkos információgyűjtés*. Rendőrségi Tanulmányok, 3. évfolyam 3. szám.

- SZÉKELY György László (2021): *A nyomozás státusza és funkciója a büntetőeljárási rendszerben – Történeti és rendszertani háttér, szabályozási koncepciók és megoldások.* Állam- és Jogtudomány, 62. évfolyam 3. szám.
- SZIJÁRTÓ István (2019): *Az Europol és az Eurojust szerepe a közös nyomozócsoportokban.* Ügyészek Lapja, 26. évfolyam 6. szám.
- SZIJÁRTÓ István (2021): *Az európai nyomozási határozat helye a büntető igazságügyi együttműködés uniós rendszerében–esetjogi elemzés.* Külügyi Műhely, 3. évfolyam 2. szám.
- SZKÁLA Károly - MUNK Sándor (2018): *A kibertér fogalma, értelmezése és fejlődése.* Földrajzi Közlemények, 142. évfolyam 4. szám.
- SZŰCS Bálint (2022): *A bűncselekmény elkövetésének megelőzése céljából folytatott titkos információgyűjtés és a leplezett eszközök alkalmazása az egyes bűncselekmények felderítése és nyomozása során.* In: Szendrei Ferenc (szerk.): Bűnügyi szolgálati ismeretek - Különös rész. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó.
- TOMKA Béla (2023): *Globalizáció: jelentések és definíció.* HistGlob Working Paper, 10. Szeged: MTA–SZTE–ELTE Globalizációtörténeti Kutatócsoport.
- TÓTH József Lukács (2021): *Kiberbűnözés és adathalászat, aktuális internetes fenyegetettségek.* Nemzetbiztonsági Szakkollégium, Tanulmánykötet 2020-2021.
- TÓTH Mihály (2018): *Néhány megjegyzés az új büntetőeljárási törvényhez.* Belügyi Szemle, 66. évfolyam 3. szám.
- TÓTH Mihály (2020): *Az új törvény első éve: hosszú és kanyargós út, a túlteljesítés és a visszarendeződés között.* In: Domokos Andrea (szerk.): Az új büntetőeljárási törvény első tapasztalatai a gazdasági bűncselekmények felderítése és bizonyítása kapcsán. Budapest: Patrocinium Kiadó.
- TÓTH Mihály (2024): *Megjegyzések a nyomozás körüli „időutazás” régi és újabb állomásaihoz.* Belügyi Szemle, 72. évfolyam 10. szám.
- VARGA Zita (2017): *A közös kapcsolattartási szolgálati helyek.* Határrendészeti Tanulmányok, 14. évfolyam 1. szám.
- VAS Zsolt – SZONGOTH Richárd (2024): *Europol-együttműködés a magyar bűnüldözésben.* Belügyi Szemle, 72. évfolyam 9. szám.
- VÁRADI Balázs (2020): *Magyarországi közpolitikai reakciók a koronavírus-járványra 2020 első félévében.* Munkaerőpiaci tükrök 2019, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Budapest.

- VÁRI Vince (2018): *Az új büntetőeljárási törvény nyomozást érintő változásai egy kérdőíves kutatás tükrében*. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, Pécs, 20. kötet.
- VÁRI Vince (2022): *Az ügyészség és a nyomozó hatóság kapcsolata a szerb és a magyar büntetőeljárás kezdeti szakaszában*. Miskolci Jogi Szemle, 17. évfolyam 1. szám.
- VÁRI Vince (2022): *A bűnüldözés aktuális kihívása: az online kábítószerpiac*. Interdiszciplináris Drog szemle, 2. évfolyam 4. szám.
- VETTER Dániel (2024): *Az Europol-együttműködés tapasztalatai*. Belügyi Szemle, 72. évfolyam 9. szám.
- ZSIGMOND Csaba (2020): *A szervezett bűnözés elméleti megközelítéseitől a bűnszervezet nemzetközi és hazai jogi fogalmáig*. Belügyi Szemle, 68. évfolyam 10. szám.

Idegen nyelvű források

- Alberto AZIANI et al. (2021): *COVID-19 and Organized Crime: Strategies employed by criminal groups to increase their profits and power in the first months of the pandemic*. Trends in Organised Crime, Vol. 26.
- Hoeboer, C.M., Kitselaar, W.M., Henrich, J.F. et al. (2023): *The Impact of COVID-19 on Crime: a Systematic Review*. American Journal of Criminal Justice, Vol. 49.
- Cristina CRETU-ADATTE et al. (2024): *Unravelling the organisation of ivoirian cyberfraudsters: Criminal networks or organised crime?* Journal of Economic Criminology, Vol. 3.
- *Crime in the European Union*. European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, Vol. 15, No. 1.
- Dragana ČVOROVIĆ – Vince VÁRI (2024): *Efficiency of Investigation as an International Legal Standard – Experiences of the Prosecutor's Office for Organized Crime in Serbia*. In: Svetlana Veljanovska – Stanojoska, Angelina Stanojoska (szerk.): International Scientific Conference “Towards a Better Future: Gender Equality, Cyberspace, and Law”. Bitola: University “St. Kliment Ohridski”.
- Ivett CSONTOS-NAGY (2023b): *International Criminal Cooperation in the Shadow of the Coronavirus Pandemic*. AARMS – Academic and Applied Research in Military and Public Management Science, Vol. 22, No. 1.

- Ivett CSONTOS-NAGY (2024): *The Effectiveness of International Criminal and Judicial Cooperation in the Context Of Cyberspace Tools*. Security Spectrum: Journal of Advanced Security Research, Estonian Academy of Security Sciences, No. 24.
- Herman E. DALY (1999): *Globalization Versus Internationalization: Some Implications*. Ecological Economics, Vol. 31.
- Robert F. KENNEDY (1962): *Three Weapons against Organized Crime*. Crime and Delinquency, Vol. 8, No. 2.
- Anthony GIDDENS (1991): *The Consequences of Modernity*. Polity Press. Cambridge.
- Luca GIOMMONI et al. (2023): *Online and ofine determinants of drug trafcking across countries via cryptomarkets*. Crime, Law and Social Change, Vol. 81.
- Upulie HANDALAGE - Tereen PRASANGA (2021): *Dark Web, Its Impact on the Internet and the Society: A Review*.
- Thomas HYLLAND ERIKSEN (2014): *Globalization: The Key Concepts*. London.
- Nadiya ILCHYSHYN et al. (2023): *International Legal Cooperation in the Field Of Criminal Justice: New Challenges and Ways to Overcome Them*. Journal of Law and Sustainable Development, Vol. 11, No. 4.
- Su JIANG (2023): *A new mechanism of international law for combating cybercrime*. Law Science, Vol. 2, No. 1.
- Raghad KHWEILED - Mahmoud JAZZAR - Derar ELEMAN (2021): *Cybercrimes during COVID -19 Pandemic*. International Journal of Information Engineering and Electronic Business (IJIEEB), Vol. 13, No. 2.
- Andrea KRAUT – László KÓHALMI – Dávid TÓTH (2020): *Digital Dangers of Smartphones*. Journal of Eastern European Criminal Law, No. 1.
- Naresh KSHETRI - Ajay SHARMA (2021): *A review and analysis of online crime in pre and post COVID scenario with respective counter measures and security strategies*. Journal of Engineering, Computing and Architecture, Vol. 11, Issue 12.
- Eric Rutger LEUKFELDT – Anita LAVORGNA – Edward R. KLEEMANS (2016): *Organised Cybercrime or Cybercrime that is Organised? An Assessment of the Conceptualisation of Financial Cybercrime as Organised Crime*. European Journal on Criminal Policy and Research, Vol. 2.
- Michael LEVI - Mike MAGUIRE (2004): *Reducing and Preventing Organised Crime: An Evidence-Based Critique*. Crime, Law & Social Change, Vol. 41.
- Marie-Helen MARAS (2017). *Cybercriminology*. Oxford University Press, New York.

- Marina Matić Bošković - Svetlana Nenadić (2021): *Impact of COVID-19 pandemic on criminal justice systems accross Europe*. EU and Comparative Law Issues and Challenges Series (ECLIC), Vol. 5.
- Szabolcs MÁTYÁS – Máté SIVADÓ – Zágón CSABA (2024): *Investigation Challenges of Airmail Parcels Containing Drugs and Their Possible Solutions*. Journal of Eastern European Criminal Law, No. 1.
- Ágnes N. TÓTH – István László GÁL – László KÖHALMI (2015): *Organized Crime in Hungary*. Journal of Eastern European Criminal Law, No. 1.
- Ivett NAGY (2021d): *Drug crime transformation under the effect of online platforms*. Belügyi Szemle, Vol. 69, Special Issue 6.
- James O. FINCKENAUER (2007): *The Mafia and organized crime – A Beginner's Guide*. Oneworld Publications, Oxford.
- George RITZER (2007): *The Globalization of Nothing 2*. London: Sage.
- Sana SAMDANI – Ausaf Ahmad MALIK (2023): *Understanding the role of data privacy in the investigation and prosecution of digital crimes and real crimes*. NIU International Journal of Human Rights, Vol. 10.
- Tamara SCHOTTE – Mercedes ABDALLA (2022): *The Impact of the COVID-19 Pandemic on the Serious and Organised Crime Landscape: Assessing the evolution of serious and organised crime during COVID-19 through the enterprise model*. In: European Police Research and Science Bulletin., CEPOL.
- Regine SCHÖNENBERG (2013): *Transnational Organized Crime - Analyses of a Global Challenge to Democracy*. Political Science, Vol. 17.
- Nistha SHRESTHA et al. (2020): *The impact of COVID-19 on globalization*. One Health, Vol. 11.
- Filippo SPIEZIA (2022): *International cooperation and protection of victims in cyberspace: welcoming Protocol II to the Budapest Convention on Cybercrime*. ERA Forum, Vol. 23.
- David S. WALL (2015): *Dis-Organised Crime: Towards a Distributed Model of the Organization of Cybercrime*. The European Review of Organised Crime, Vol. 2(2).
- Elisabeth SYMEONIDOU-KASTANIDOU (2007): *Towards a New Definition of Organised Crime in the European Union*. European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, Vol. 15, No. 1.

- Dina TAMAN (2024): *Impacts of Financial Cybercrime on Institutions and Companies*. The Arab Journal of Literature and Human Studies, The Arab Institute for Education, Science and Letters, Egypt, Vol. 8, Issue 30.
- The Pompidou Group (2013): *Drug related cybercrime and associated use of the Internet*.
- Vince VÁRI (2021): *The Online Drug Market as a Current Law Enforcement Challenge*. Thematic Conference Proceedings of International Significance - Investigating and Proving Contemporary Forms of Crime: Scientific Approaches, Belgrade: University of Criminal Investigation and Police Studies.
- Chad WHELAN - David BRIGHT – James MARTIN (2024): *Reconceptualising organised (cyber)crime: The case of ransomware*. Journal of Criminology, Vol. 57, Issue 1.

Törvények, törvényjavaslatok

- 1973. évi I. törvény a büntetőeljárásról
- 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- 1990. évi X. törvény a különleges titkosszolgálati eszközök és módszerek engedélyezésének átmeneti szabályozásáról
- 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről
- 1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról
- 1996. évi XXXVIII. törvény a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről
- 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról
- 1998. évi L. törvény az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében a kábítószeres és pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án, Bécsben kelt Egyezmény kihirdetéséről
- 2002. évi XLIX. törvény az Európa Tanács Strasbourgban, 1999. január 27-én kelt Korruptióról szóló Büntetőjogi Egyezményének kihirdetéséről
- 2002. évi LIV. törvény a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről
- 2004. évi LXXIX. törvény az Európa Tanács Budapesten, 2001. november 23-án kelt Számítástechnikai Bűnözésről szóló Egyezményének kihirdetéséről
- 2006. évi XXXVII. törvény a Magyar Köztársaság és az Osztrák Köztársaság között a határokat átlépő bűnözés megelőzése és leküzdése érdekében folytatandó

együttműködésről szóló, Heiligenbrunnban, 2004. június 6-án aláírt Szerződés kihirdetéséről

- 2006. évi CI. törvény az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezmény kihirdetéséről
- 2009. évi XXXIV. törvény a Magyar Köztársaság és a Szerb Köztársaság között a bűnüldöző szerveknek a határokat átlépő bűnözés megelőzésében és a szervezett bűnözés elleni harcban folytatott együttműködéséről szóló Megállapodás kihirdetéséről
- 2010. évi CXXII. törvény a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról
- 2011. évi CLXIII. törvény az ügyészségről
- 2012. évi CLXXX. törvény az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről
- 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról

Rendeletek, határozatok

- A veszélyhelyzet kihirdetéséről 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet
- Magyarország Nemzeti Kiberbiztonsági Stratégiájáról szóló 1139/2013. (III. 21.) Korm. határozat
- 78/2022. (XII. 28.) BM rendelet az ellenőrzött anyagokról

Szervezetszabályozó eszközök

- 12/2012. (VI. 8.) LÜ utasítás az ügyészség szervezetéről és működéséről
- 9/2018. (VI. 29.) LÜ utasítás az előkészítő eljárással, a nyomozás felügyeletével és irányításával, valamint a befejező intézkedésekkel kapcsolatos ügyészi feladatokról

Nemzetközi jogi eszközök

- A Tanács 2002/465/IB kerethatározata (2002. június 13.) a közös nyomozócsoportokról
- Az Európa Tanács 2008/841/IB kerethatározata (2008. október 24.) a szervezett bűnözés elleni küzdelemről
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/794 rendelete (2016. május 11.) a Bűnüldözési Együttműködés Európai Uniós Ügynökségéről (Europol), valamint a 2009/371/IB, a 2009/934/IB, a 2009/935/IB, a 2009/936/IB és a 2009/968/IB tanácsi határozat felváltásáról és hatályon kívül helyezéséről

- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/969 rendelete (2023. május 10.) a közös nyomozócsoportok működését támogató együttműködési platform létrehozásáról és az (EU) 2018/1726 rendelet módosításáról
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1689 rendelete (2024. június 13.) a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok megállapításáról, valamint a 300/2008/EK, a 167/2013/EU, a 168/2013/EU, az (EU) 2018/858, az (EU) 2018/1139 és az (EU) 2019/2144 rendelet, továbbá a 2014/90/EU, az (EU) 2016/797 és az (EU) 2020/1828 irányelv módosításáról (a mesterséges intelligenciáról szóló rendelet)
- Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés
- Egyezmény a Benelux Gazdasági Unió államai, a Német Szövetségi Köztársaság és a Francia Köztársaság kormányai között a közös határaikon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről szóló, 1985. június 14-i Schengeni Megállapodás végrehajtásáról (Schengeni Végrehajtási Egyezmény)
- Egyezmény a Tanács által az Európai Unióról szóló szerződés 34. cikkének megfelelően létrehozott, az Európai Unió tagállamai közötti kölcsönös bűnügyi jogsegélyről
- 1976. évi 9. törvényerejű rendelet az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről

Jelentések, tájékoztató anyagok, útmutatók

- Eurojust (2019): *Az Eurojust és az Európai Igazságügyi Hálózat közös útmutatója az európai nyomozási határozat gyakorlati alkalmazásához*. Eurojust és Európai Igazságügyi Hálózat, The Hague.
- Európai Közösségek Bizottsága (2007): *A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak és a Régiók Bizottságának - A számítógépes bűnözés elleni küzdelemre vonatkozó általános politika felé*. Brüsszel.
- *Európai uniós kézikönyv II. A szervezett bűnözés megelőzésére és akadályozására irányuló kiegészítő megközelítések és intézkedések*. (2013) Brüsszel, Európai Unió Tanácsa.
- Európai Unió Tanácsa (2017): *A közös nyomozócsoportokra vonatkozó gyakorlati útmutató*. Brüsszel.

- Európai Unió Tanácsának Főtitkársága (2021): *Az EU 2021-2025-re szóló drogstratégiája*. Az Európai Unió Kiadóhivatala.
- Kábítószer és Kábítószerfüggőség Európai Megfigyelőközpont (EMCDDA) (2007): *A kábítószer és a bűnözés – összetett kapcsolat*. Célpontban a kábítószer, A Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpontjának tájékoztató kiadványa, 2. szám.
- Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpont (2021): *Európai kábítószer-jelentés, 2021: Tendenciák és fejlemények*. Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.
- Kábítószer és Kábítószer-függőség Európai Megfigyelőközpont (2022): *Európai kábítószer-jelentés, 2022: Tendenciák és fejlemények*. Az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg.
- Legfőbb Ügyészség (2024): *Ügyészségi statisztikai tájékoztató, 2023*. Legfőbb Ügyészség.
- 8002/2008. IRM tájékoztató a nemzetközi vonatkozású büntetőügyek intézéséről

Idegen nyelvű értékelések, elemzések, stratégiák

- European Council (2004): *EU Drugs Strategy (2005-2012)*. The Council of the European Union, Brussels.
- European Council (2012): *EU Drugs Strategy (2013-2020)*. The Council of the European Union, Brussels.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Europol (2020): *EU Drug Markets: Impact of COVID-19*. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction and Europol (2024): *EU Drug Markets Analysis: Key insights for policy and practice*. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Europol (2013): *EU Serious and Organised Crime Threat Assessment*. European Police Office, The Hague.
- Europol (2017): *EU Serious and Organised Crime Threat Assessment, Crime in the age of technology*. European Police Office, The Hague.
- Europol (2020a): *Pandemic profiteering how criminals exploit the COVID-19 crisis*.

- Europol (2020b): *Beyond the pandemic how COVID-19 will shape the serious and organised crime landscape in the EU.*
- Europol (2020c): *How COVID-19-related crime infected Europe during 2020.*
- Europol (2021a): *European Union serious and organised crime threat assessment, A corrupting influence: the infiltration and undermining of Europe's economy and society by organised crime.* Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Europol (2021b): *Cryptocurrencies - Tracing the evolution of criminal finances.* Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Europol (2024a): *Decoding the EU's most threatening criminal networks.* Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Europol (2024b): *Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2024.* Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Federal Bureau of Investigation's Internet Crime Complaint Center (2023): *Internet Crime Report – 2023.* Internet Crime Complaint Center.
- International Drug Policy Consortium (IDPC) (2013): *The European Union Drugs Strategy 2013-2020.* IDPC Advocacy Note.
- Interpol (2020): *Cybercrime : Covid-19 Impact.* Lyon.
- Ministry of Interior of the Republic of Serbia (2020): *Serious and Organized Crime Threat assessment.* Belgrade.
- UNODC (2020a): *Measuring Organized Crime in the Western Balkans.* UNODC Crime Research Section, Vienna.
- UNODC (2020b): *The impact of COVID-19 on organized crime.* Vienna.
- UNODC (2021): *World Drug Report 2021.* United Nations publication, Vienna.
- UNODC (2023): *World Drug Report 2023.* United Nations publication, Vienna.
- UNODC (2024): *World Drug Report 2024.* United Nations publication, Vienna.

Idegen nyelvű egyezmények, ajánlások, útmutatók

- Council of Europe (2001): *Convention on Cybercrime.* European Treaty Series.
- Council of Europe: Recommendation Rec (2005). 10 of the committee of Ministers to member states on „special investigation techniques” in relation to serious crimes including acts of terrorism.
- Council of Europe (2013): *Deployment of special investigative means.* Belgrade.

- Council of Europe (2022): *Second Additional Protocol to the Convention on Cybercrime on enhanced cooperation and disclosure of electronic evidence*. Strasbourg.
- Eurojust (2021): *Joint Investigation Teams. Practical guide*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Recommendation Rec(2001)11 of the Committee of Ministers to member states concerning guiding principles on the fight against organised crime.

Internetes források

- About SELEC. Online: <https://www.selec.org/about-selec/> (Letöltve: 2020.08.13.)
- *A határon átnyúló bűncselekmények elleni küzdelemről tárgyalt a szerb és a magyar legfőbb ügyész - a Legfőbb Ügyészség sajtóközleménye.* (2023) Online: <https://ugyeszseg.hu/a-hataron-atnyulo-buncselekmenyek-elleni-kuzdelemrol-targyalt-a-szerb-es-a-magyar-legfobb-ugyesz-a-legfobb-ugyeszseg-sajtokozlemenye/> (Letöltve: 2024.01.25.)
- *A mesterséges intelligenciáról szóló rendelet.* (2025) Online: <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/artificial-intelligence/#Council> (Letöltve: 2025.01.15.)
- *A Nemzetközi Kábítószer-ellenőrzési Testület éves jelentése felhívja a figyelmet az internet szerepére a kábítószer-kereskedelemben és a kábítószer-használatban.* (2024) Online: <https://unis.unvienna.org/unis/hu/pressrels/2024/unisnar1481.html> (Letöltve: 2024.08.17.)
- *A Stockholmi Program.* Online: <https://eur-lex.europa.eu/HU/legal-content/summary/the-stockholm-programme.html> (Letöltve: 2024.02.06.)
- *Az Egyesült Nemzetek Bécsben.* Online: <http://www.unis.unvienna.org/unis/hu/unvienna.html> (Letöltve: 2020.03.01.)
- *Az EUROJUST és a közös nyomozó csoportok (JITs) tevékenységéről.* Online: <https://ugyeszseg.hu/az-eurojust-es-a-kozos-nyomozo-csoportok-jits-tevekenysegerol/> (Letöltve: 2020.03.19.)
- *Az Európai Unióról szóló Szerződés (EUSz) / Maastrichti Szerződés.* Online: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/hu/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty> (Letöltve: 2024.02.06.)
- *Az új büntetőeljárási törvény.* (2018) Online: <https://miszk.hu/index.php/260-az-uj-buntetoeljarasi-torveny> (Letöltve: 2023.11.10.)

- *Az ügyész változó szerepe az új büntetőeljáráásban.* (2018) Online: <https://ugyeszseg.hu/az-ugyesz-valtozo-szerepe-az-uj-buntetoeljarasban/> (Letöltve: 2023.11.11.)
- *Álláspont a szervezett bűnözés elleni küzdelemről az Európai Unióban.* (2022) Online: <https://www.eppgroup.eu/hu/hiroldal/allaspont-a-szervezett-bunozes-elleni-kuzdelemrol-az-europai-unioban> (Letöltve: 2024.06.18.)
- BÁLINT György (1961): *A toronyőr visszapillant.* (Az elmélet dicsérete. fejezetrészt) Online: <https://mek.oszk.hu/12400/12482/12482.htm#49> (Letöltve: 2025.01.19.)
- *Cybercrime is bigger than the drug trade: Why small- and medium-sized businesses are more susceptible to online threats.* (2019) Online: <https://www.bizjournals.com/buffalo/news/2019/06/05/cybercrime-is-bigger-than-the-drug-trade-why-small.html> (Letöltve: 2023.06.18.)
- *Dark weben bonyolította le a drogbizniszt.* (2024) Online: <https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/bunugyek/dark-weben-bonyolitotta-le-a-drogbizniszt> (Letöltve: 2024.09.26.)
- Dorning Henrik. Online: <https://www.arcanum.com/en/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/d-750BB/dorning-henrik-75291/> (Letöltve: 2021.05.08.)
- ENISA: *What we do.* Online: <https://www.enisa.europa.eu/about-enisa/what-we-do> (Letöltve: 2024.10.20.)
- Eurojust (2024): *Second Additional Protocol to the Budapest Convention on Cybercrime and Cross-Border Access to Electronic Evidence.* Online: <https://www.eurojust.europa.eu/publication/second-additional-protocol-budapest-convention-cybercrime-and-cross-border-access> (Letöltve: 2024.09.30.)
- Europol (2021c): *DarkMarket: world's largest illegal dark web marketplace taken down.* Online: <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/darkmarket-worlds-largest-illegal-dark-web-marketplace-taken-down> (Letöltve: 2023.06.18.)
- *EU Serious and Organised Crime Threat Assessment 2025 (EU-SOCTA).* (2025) Online: <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/eu-serious-and-organised-crime-threat-assessment-2025-eu-socta> (Letöltve: 2025.01.29.)
- European Commission (2021): *Joint Investigation Teams (JITs) collaboration platform.* Online: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/digitalisation-justice/joint-investigation-teams-jits-collaboration-platform_en (Letöltve: 2023.01.11.)

- *European Judicial Cybercrime Network.* Online: <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/practitioner-networks/european-judicial-cybercrime-network> (Letöltve: 2024.09.30.)
- *Európa három válsága.* (2020) Online: <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/elnoiki-publikaciok/2020-evi-publikaciok/europa-harom-valsaga> (Letöltve: 2023.05.10.)
- Hágai Program (2005): *A szabadság, a biztonság, és a jog érvényesülésének erősítése az Európai Unióba.* Online: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52005XG0303\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52005XG0303(01)) (Letöltve: 2023.04.15.)
- *Hogyan lehet biztonságosan hozzáférni a sötét webhez?* (2024) Online: <https://eoldal.hu/hogyan-lehet-biztonsagosan-hozzaferni-a-sotet-webhez-afogo-utmutato/> (Letöltve: 2024.12.10.)
- *Hozzáférhetőbb elektronikus bizonyítékok a bűnözés elleni fellépés érdekében.* Online: <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/e-evidence/> (Letöltve: 2024.09.30.)
- *JITs collaboration platform.* Online: <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/instruments/jits-collaboration-platform> (Letöltve: 2025.01.29.)
- *JITs Network.* Online: <https://www.eurojust.europa.eu/judicial-cooperation/practitioner-networks/jits-network> (Letöltve: 2021.11.25.)
- Tim JOHNSON (2018): *Pablo Escobar is old school. Modern global criminal is a hacker.* Online: <https://www.mcclatchydc.com/news/nation-world/national/national-security/article201399274.html> (Letöltve: 2023.06.20.)
- *Közös nyomozócsoportok.* (2017) Online: <https://eur-lex.europa.eu/HU/legal-content/summary/joint-investigation-teams.html> (Letöltve: 2021.11.25.)
- *Kutatási módszerek, melyek jól hasznosíthatóak a tanulmányaid során.* (2020) Online: <https://mersz.hu/blog/kutatasi-modszerek/> (Letöltve: 2022.10.16.)
- Klaus von LAMPE: *Definitions of Organized Crime.* Online: <http://www.organized-crime.de/organizedcrimedefinitions.htm#index> (Letöltve: 2024.12.10.)
- *Mi a SIS, és hogyan működik?* Online: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/schengen-information-system/what-sis-and-how-does-it-work_hu (Letöltve: 2024.04.22.)
- Ministry of Interior of the Republic of Serbia (2023a): *Serious and Organized Crime Threat assessment – Drugs.* Online: <https://socta.mup.gov.rs/en/drugs/> (Letöltve: 2024.07.18.)

- Ministry of Interior of the Republic of Serbia (2023b): *Serious and Organized Crime Threat assessment - Organized crime groups*. Online: <https://socta.mup.gov.rs/en/organized-crime-groups/> (Letöltve: 2024.02.13.)
- Ministry of Interior of the Republic of Serbia (2023c): *Serious and Organized Crime Threat assessment - Main Conclusions*. Online: <https://socta.mup.gov.rs/en/main-conclusions/> (Letöltve: 2024.02.13.)
- Matthias MONROY (2020): *EU police forces plan new information system*. Online: <https://digit.site36.net/2020/09/16/eu-police-forces-plan-new-information-system/> (Letöltve: 2023.01.11.)
- Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ. Online: <https://www.police.hu/hu/a-rendorsegrol/testulet/teruleti-szervek/nemzetkozi-bunugyi-egyuttmukodesi-kozpont> (Letöltve: 2025.01.30.)
- Police and Customs Cooperation Centers. Online: <https://www.puc-spoc.pt/en/uo/ccpa> (Letöltve: 2024.12.04.)
- *Realising both economic growth and social protection in Europe in an era of globalisation* (2007). Online: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17580&lang=en> (Letöltve: 2024.04.06.)
- *Second Additional Protocol to the Cybercrime Convention on enhanced co-operation and disclosure of electronic evidence* (CETS No. 224). Online: https://www.coe.int/en/web/cybercrime/second-additional-protocol/-/asset_publisher/isHU0Xq21lhu/content/opening-coecyber2ap (Letöltve: 2025.01.25.)
- SIRIUS. Online: <https://www.eurojust.europa.eu/sirius> (Letöltve: 2024.10.20.)
- SIRIUS project. Online: <https://www.europol.europa.eu/operations-services-innovation/sirius-project> (Letöltve: 2024.10.20.)
- SZOMORA Zsolt (2022): *A 20 éves Budapesti Egyezmény II. Kiegészítő Jegyzőkönyvét 2022 májusában nyitja meg aláírásra az Európa Tanács*. Online: <https://jogaszegylet.hu/jogelet/a-20-eves-budapesti-egyezmeny-ii-kiegeszito-jegyzokonyvet-2022-majusaban-nyitja-meg-alairasra-az-europa-tanacs/> (Letöltve: 2024.04.12.)
- *The Convention on Cybercrime (Budapest Convention, ETS No. 185) and its Protocols*. Online: <https://www.coe.int/en/web/cybercrime/the-budapest-convention> (Letöltve: 2025. január 26.)

- UNODC World Drug Report 2022 highlights trends on cannabis post-legalization, environmental impacts of illicit drugs, and drug use among women and youth. Online: <https://www.unodc.org/unodc/en/press/releases/2022/June/unodc-world-drug-report-2022-highlights-trends-on-cannabis-post-legalization--environmental-impacts-of-illicit-drugs--and-drug-use-among-women-and-youth.html> (Letöltve: 2024.03.12.)
- What we do. Online: <https://www.eurojust.europa.eu/about-us/what-we-do> (Letöltve: 2024.06.10.)
- Who we are. Online: <https://www.eurojust.europa.eu/about-us/who-we-are> (Letöltve: 2024.06.10.)

A SZERZŐ TÉMÁVAL ÖSSZEFÜGGŐ PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉKE

Magyar nyelvű publikációk:

- NAGY Ivett (2020): *Kábítószer-bűncselekmények nemzetközi kitekintésben.* Nemzetbiztonsági Szemle, 8. évfolyam 2. szám.
- DEÁK József – NAGY Ivett – CSABA Zágon (2021): *Együttműködés nemzetközi bűnüldöző szervezetekkel: orosz és magyar rendőrségi példák.* Belügyi Szemle, 69. évfolyam 5. szám.
- BALLA József – KALMÁR Ádám – NAGY Ivett – NÉMETH Ágota (2021): *Biometrikus adatok megjelenése az új európai határrendészeti adatbázisokban.* Határrendészeti Tanulmányok, 18. évfolyam 3. szám.
- NAGY Ivett (2021): *Pénzügyi profilalkotás, mint a vagyonvisszaszerzéssel párhuzamosan végzett tevékenység.* In: Kovács István (szerk.): *Globális kérdések – globális válaszok: rendészettudomány a hallgatók szemével.* Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság.
- NAGY Ivett (2021): „If you see something, say something”, vagyis, ha „Ha látsz valamit, mondd el!” V. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia – Tanulmánykötet. Nagykanizsa: Pannon Egyetem.
- NAGY Ivett (2021): *A kábítószer-bűnözés aktuális kérdései nemzetközi kitekintésben.* Magyar Rendészet, 21. évfolyam 2. szám.
- NAGY Ivett (2021): *A szervezeten elkövetett bűncselekmények bizonyításának proaktív nemzetközi lehetőségei, különös tekintettel a pandémia időszakára.* Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, Pécs, 23. kötet.
- NYESTE Péter – NAGY Ivett (2021): *A bűnügyi hírszerzés az elméletben és a gyakorlatban.* Rendőrségi Tanulmányok, 4. évfolyam 1. szám.
- BEKE József – CIELESZKY Péter – NAGY Ivett – FEJES Attila – ROMPOS Éva – KALMÁR Ádám – URBÁN Ferenc – LIPPAI Zsolt – PÁSZTI Péter Gergely (2021): *Nemzetközi Rendészeti Figyelő II.* Belügyi Szemle, 69. évfolyam 6. szám.
- DRAGON Sándor – NAGY Ivett – PÉK Richárd Tamás – PÁSZTI Péter Gergely – NÉMETH Gábor – BEKE József – VEPRIK Zita (2021): *Nemzetközi Rendészeti Figyelő IV.* Belügyi Szemle, 69. évfolyam 12. szám.
- LIPPAI Zsolt – KALMÁR ÁDÁM – NAGY Ivett – ZSÁKAI Lénárd – FEKETE Csaba – DULAI Péter – HERCZEG Mónika (2022): *Nemzetközi Rendészeti Figyelő V.* Belügyi Szemle, 70. évfolyam 4. szám.

- NAGY Ivett (2022): *A szervezett bűnözői csoportok vagyonejlrejtési technikái a COVID-19 világjárvány előtt és alatt*. Magyar Rendészet, 22. évfolyam 2. szám.
- BÁNÁTI Tibor – NAGY Ivett – NÉMETH Ágota (2022): *Adat az adatról, azaz a metaadatok elemzésének lehetőségei, különös tekintettel a szervezett bűnözésre*. Belügyi Szemle, 70. évfolyam 7. szám.
- CSONTOS-NAGY Ivett (2023): *Az európai rendőri együttműködés a szervezett bűnözés és a kábítószerkereskedelem elleni fellépésben - Kutatási jelentés*. Rendvédelem, Belügyi Tudományos Tanács, 12. évfolyam 1. szám.
- NAGY Ivett (2023): *A hatályos büntetőeljárás törvény egyes változásainak vizsgálata a szervezett bűnözés elleni fellépés tükrében*. Belügyi Szemle, 71. évfolyam 4. szám.
- CSONTOS-NAGY Ivett (2023): *Hatékonyabb-e a közös nyomozócsoportban való együttműködés, ha több országot érintő bűncselekmény merül fel?* Magyar Rendészet, 23. évfolyam 2. szám.

Idegen nyelvű publikációk:

- Ivett NAGY (2021): *Drug crime transformation under the effect of online platforms*. Belügyi Szemle, Vol. 69, Special Issue 6.
- Ivett CSONTOS-NAGY (2023): *International Criminal Cooperation in the Shadow of the Coronavirus Pandemic*. AARMS – Academic and Applied Research in Military and Public Management Science, Vol. 22, No. 1.
- Ivett CSONTOS-NAGY (2024): *The Effectiveness of International Criminal and Judicial Cooperation in the Context Of Cyberspace Tools*. Security Spectrum: Journal of Advanced Security Research, Estonian Academy of Security Sciences, No. 24.

MELLÉKETEK

Ábrák jegyzéke

1. ábra: A rendőrségi együttműködés egyes szintjei	42
2. ábra: A nemzetközi bűnügyi együttműködésben érintett hatóságok kapcsolata.....	42
3. ábra: A bűnözés beszivárgására legérzékenyebb ágazatok és iparágak	206
4. ábra: A kábítószeres kiskereskedelmi árának változása	215
5. ábra: A kábítószeres fogyasztó szinten történő elérhetősége.....	216
6. ábra: A COVID-19 járvány hatása a kábítószer-kereskedelemre	220

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: A nemzetközi bűnügyi együttműködésben alkalmazott információ- és bizonyítékszerzési formák proaktív és reaktív megközelítése	57
2. táblázat: A nemzetközi bűnügyi jogsegély, az európai nyomozási határozat és a közös nyomozócsoport összehasonlítása.....	82
3. táblázat: A szervezett bűnözői csoportok ABCD modellje.....	117
4. táblázat: A nyomozások átlagos időtartama	149

Diagram jegyzéke

1. diagram: Az alkalmazott eszközök számának változása eljárási keretként, a 2019-es bázisévhez viszonyítva	140
---	-----